โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อการเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปีในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

DEVELOPMENT OF EARLY INTERVENTION PROGRAM TO STRENGTHEN IN SELF-HELP SKILLS IN DAILY LIFE FOR CHILDREN WITH SPECIAL NEED AGED 3-4 YEARS IN CENTER FOR EARLY CHILDHOOD DEVELOPMENT

วรรณอาภา จารุประพาฬ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2567

โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อการเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปีในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

วรรณอาภา จารุประพาฬ

ปริญญานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีการศึกษา 2567
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

DEVELOPMENT OF EARLY INTERVENTION PROGRAM TO STRENGTHEN IN SELF-HELP SKILLS IN DAILY LIFE FOR CHILDREN WITH SPECIAL NEED AGED 3-4 YEARS IN CENTER FOR EARLY CHILDHOOD DEVELOPMENT

WANNAAPA JARUPRAPHANL

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of DOCTOR OF EDUCATION

(Doctor of Education (Special Education))

Faculty of Education, Srinakharinwirot University

2024

Copyright of Srinakharinwirot University

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อการเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปีในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

ของ

วรรณอาภา จารุประพาฬ

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์

..... ที่ปรึกษาหลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนิดา มิตรานันท์)

..... ที่ปรึกษาร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริพันธ์ ศรีวันยงค์)

..... ประธาน
(ศาสตราจารย์ ดร.ผดุง อารยะวิญญู)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกพร วิบูลพัฒนะวงศ์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธาวัลย์ หาญขจรสุข)

ชื่อเรื่อง	โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อการเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน
ผู้วิจัย	วรรณอาภา จารุประพาฬ
ปริญญา	การศึกษาดุษฎีบัณฑิต
ปีการศึกษา	2567
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชนิดา มิตรานันท์
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศิริพันธ์ ศรีวันยงค์

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อการเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัยสำหรับเด็กอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน แบ่งออกเป็น 3 ระยะดังนี้ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการจำเป็นแนวทางการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนระดับชั้นเตรียมอนุบาล ครูผู้สอนในระดับชั้นอนุบาลของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ครูการศึกษาพิเศษของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร รวมทั้งสิ้น 387 คน ระยะที่ 2 การสร้างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มฯ กลุ่มเป้าหมายคือ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 8 คน เครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มฯ และแบบประเมินโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มฯ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ระยะที่ 3 การทดลองใช้และปรับปรุงโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มฯ กลุ่มเป้าหมายคือ เด็กที่ต้องได้รับการช่วยเหลือด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันฯ วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าประสิทธิภาพของโปรแกรมฯ (E_1/E_2) ค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I) การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า 1. การศึกษาสภาพปัจจุบันโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}$ = 1.78) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การดำเนินการคัดกรองประเภทของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ($\bar{x}$ = 2.13) ความต้องการจำเป็นเร่งด่วนที่สุดลำดับแรกคือ ด้านที่ 1 การคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษา ($PNI_{Modified}$ = 2.54) 2. โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มฯ ประกอบด้วย จุดมุ่งหมายของโปรแกรม คุณสมบัติของผู้เข้าร่วมโปรแกรม ขั้นตอนการปฏิบัติการของโปรแกรม รายละเอียดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน แผนกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน สื่อการเรียนรู้ ผลลัพธ์การเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เกณฑ์การตัดสินผลการเรียนรู้ และคู่มือการใช้โปรแกรมฯ 3. โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มด้านทักษะการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มฯ มีค่าประสิทธิภาพ 83.49/83.33 และมีประสิทธิผล ค่า E.I เท่ากับ 0.76

คำสำคัญ : การช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม, ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน, ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

Title	DEVELOPMENT OF EARLY INTERVENTION PROGRAM TO STRENGTHEN IN SELF-HELP SKILLS IN DAILY LIFE FOR CHILDREN WITH SPECIAL NEED AGED 3-4 YEARS IN CENTER FOR EARLY CHILDHOOD DEVELOPMENT
Author	WANNAAPA JARUPRAPHANL
Degree	DOCTOR OF EDUCATION
Academic Year	2024
Thesis Advisor	Assistant Professor Chanida Mitranun
Co Advisor	Assistant Professor Siriparn Sriwanyong

This research aimed to develop an early assistance program to enhance self-help skills in daily life for children aged 3-4 years in early childhood development centers. The research was conducted in three phases. Phase 1 examined current conditions, problems, needs, and guidelines for early intervention to promote self-help skills in daily life for children with special needs Data were collected from 387 participants including pre-kindergarten teachers, and special education kindergarten teachers in schools under the Bangkok Metropolitan Administration, .Phase 2 involved development of the early intervention program with input fromeight experts. The research tools included the early intervention program itself and an evaluation form. Data were analyzed using content analysis. Phase 3 focused on pilot testing and refinement of the program. The target group consisted of six children who needed assistance in developing self-help skills. The research tools included the early intervention program for self-help skills in daily life. Data were analyzed using statistical methods, including mean, standard deviation, program efficiency (E1/E2), and effectiveness index (E.I). The findings were as follows: 1.The study of current conditions showed that overall conditions were at a low level ($\bar{X}$ = 1.78), with the highest average score in the screening of children with special needs ($\bar{X}$ = 2.13). The most urgent need was in the area of screening types of educational disabilities (PNI Modified = 2.54) 2.The early intervention program included the program's objectives, participant qualifications, implementation steps, learning activities for self-help skills in daily life, activity plans, learning materials, learning outcomes and content, assessment criteria, and program usage guidelines. 3.The program demonstrated an efficiency value of 83.49/83.33 and an effectiveness index (E.I) of 0.76

Keyword : Early Intervention, Self-help Skills in Daily, Center for Early Childhood Development

กิตติกรรมประกาศ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ด้วยความเมตตากรุณาและความอนุเคราะห์ช่วยเหลือเป็นอย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนิดา มิตรานันท์ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริพันธ์ ศรีวันยงค์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รวมถึงคณาจารย์ในสาขาวิชาการศึกษาพิเศษ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกพร วิบูลพัฒนะวงศ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธาวัลย์ หาญขจรสุข และอาจารย์ ดร.จีรพัฒน์ ศิริรักษ์ ที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้คำปรึกษาแนะนำอย่างดีมาโดยตลอด ผู้วิจัยกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ และขอขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร.ผดุง อารยะวิญญู เป็นอย่างสูง ที่ได้เป็นประธานคณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์ (ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย) และกรุณาให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยในครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร.อรพรรณ บุตรกตัญญู รองศาสตราจารย์ ดร.กรรณวิภาร์ หงส์งาม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกยูร วงศ์ก้อม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุวดี วิริยางกูร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประพิมพ์พงศ์ วัฒนรัตน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลา ลำพูน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กันนิกา เพิ่มพูนพัฒนา ดร.กิ่งสร เกาะประเสริฐ ดร.มลิวัลย์ ธรรมแสง และดร.สมบูรณ์ อาศิรพจน์ เป็นอย่างสูงที่ให้ความกรุณาตรวจและให้คำแนะนำ จนได้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่สมบูรณ์

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช ที่ให้ทุนสนับสนุนการศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา คุณค่าและประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณของคุณครูเริ่ม จารุประพาฬ ตลอดจนคณาจารย์ทุกท่านผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัยทั้งในอดีตและปัจจุบัน สุดท้ายขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชยภัทร ประไพพรเลิศที่มีส่วนช่วยเหลือสนับสนุนให้กำลังใจในการทำปริญญานิพนธ์ครั้งนี้สำเร็จลุลวงไปได้ด้วยดี

วรรณอาภา จารุประพาฬ

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย ..... ง

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ ..... จ

กิตติกรรมประกาศ ..... ฉ

สารบัญ ..... ช

สารบัญตาราง ..... ฑ

สารบัญรูปภาพ ..... ณ

บทที่ 1 บทนำ 1

ภูมิหลัง 1

ความมุ่งหมายของงานวิจัย 11

ความสำคัญของการวิจัย 11

ขอบเขตของการวิจัย 11

ตัวแปรที่ศึกษา 13

นิยามศัพท์เฉพาะ 13

กรอบแนวคิดการวิจัย 15

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 16

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม 18

1.1 แนวคิดและทฤษฎีในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม 18

1.2 ประวัติความเป็นมาการบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม 20

1.3 ความหมายของการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม 22

1.4 ความสำคัญของการให้บริการช่วยเหลือระแรกเริ่ม 23

1.5 ความเชื่อพื้นฐานในการจัดบริการระยะแรกเริ่ม 27

1.6 กระบวนการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม 28
1.7 การดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม..... 32
1.8 แนวทางการจัดกิจกรรมการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม..... 35
1.9 รูปแบบของโปรแกรมการจัดให้บริการระยะแรกเริ่ม 37
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียร์เจต์..... 38
2.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียร์เจต์..... 38
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน (Self Help Skill)..... 39
3.1 ความหมายของทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน..... 39
3.2 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน..... 40
3.3 ข้อควรปฏิบัติในการฝึกทักษะด้านการดูแลช่วยเหลือตนเอง 40
3.4 ปัจจัยที่จำเป็นต่อการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน 41
3.5 แนวทางการพัฒนาทักษะการดูแลช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน 42
4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ 45
4.1 ความหมายของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ 45
4.2 ประเภทของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ 46
4.3 จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาพิเศษ..... 50
4.4 หลักการจัดการศึกษาพิเศษระดับปฐมวัย 51
5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย..... 54
5.1 แนวทางการพัฒนาเด็กปฐมวัย..... 54
5.2 การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยพัฒนาการสมวัย..... 54
5.3 แนวทางการส่งเสริมพัฒนาการตามวัย..... 54
5.4 ความหมายของพัฒนาการ พัฒนาการ 55

5.5 การเปลี่ยนแปลงทางพัฒนาการในรูปแบบต่าง ๆ 55
5.6 ลักษณะพัฒนาการของมนุษย์..... 56
5.7 พัฒนาการสำคัญตามช่วงวัยเด็ก..... 57
6. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักการวิเคราะห์งาน..... 61
6.1 ความหมายของการวิเคราะห์งาน 61
6.2 วิธีการระบุขั้นตอนโดยใช้หลักวิเคราะห์งาน 63
6.3 ลักษณะการสอนโดยใช้หลักการวิเคราะห์งาน..... 63
6.4 ผลการวิเคราะห์งาน..... 64
6.5 งานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักการวิเคราะห์งาน 65
7. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบสาธิต 66
7.1 ความหมายของการสอนแบบสาธิต (Demonstration)..... 66
7.2 ประเภทของการสอนแบบสาธิต..... 67
7.3 หลักเกณฑ์การนำการสอนแบบสาธิตมาใช้ในการเรียนการสอน..... 68
7.4 เทคนิคการสอนด้วยวิธีสาธิต..... 69
7.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนสาธิต..... 70
8. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมแรง..... 71
8.1 ความหมายของการเสริมแรง..... 71
8.2 ความสำคัญของการเสริมแรง..... 72
8.3 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเสริมแรง 73
8.4 ประเภทของการเสริมแรง..... 73
8.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมแรงในเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการพิเศษ..... 74
9. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักการสอนแบบ 3R..... 77
9.1 เทคนิคการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ 77

9.2 หลักการสอนแบบ 3R 78
9.3 การสอนแบบ Repetition 78
9.4 การสอนแบบ Relaxation 79
9.5 การสอนแบบ Routine 79
10. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโปรแกรม 79
10.1 ความหมายของการพัฒนาโปรแกรม 79
10.2 องค์ประกอบของโปรแกรม 80
10.3 หลักการและแนวคิดในการพัฒนาโปรแกรม 80
10.4 กระบวนการพัฒนาโปรแกรม 82
10.5 การประเมินผลโปรแกรม 85
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย 88
ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการจำเป็นแนวทางการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน 92
ระยะที่ 2 สร้างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมแก้ปัญหาทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน 101
ระยะที่ 3 เพื่อทดลองใช้และปรับปรุงโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน 111
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 135
1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการจำเป็นแนวทางการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน 136

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการจำเป็นแนวทางการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน โดยศึกษาผ่านการใช้แบบสอบถาม 136

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาที่เป็นจริงในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน และเพื่อให้เห็นผลการวิเคราะห์ที่ชัดเจน ผู้วิจัยขอเสนอข้อมูล ดังตาราง 5..... 138

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความคิดเห็นของแนวทางในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ พบว่า..... 146

2. ผลการสร้างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน 152

ตอนที่ 1 ผลการยกร่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน จากข้อมูลระยะที่ 1 ผลการยกร่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีองค์ประกอบดังนี้..... 152

ตอนที่ 2 ผลการหาคุณภาพโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน..... 165

3. ผลการทดลองใช้และปรับปรุงโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน..... 198

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์การหาประสิทธิภาพของโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ3-4 ปีในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ดังตาราง 13 199

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์หาค่าดัชนีประสิทธิผลของโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ด้วยการหาค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I) ดังตาราง 14 200

ตอนที่ 3 ผลการประเมินโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน โดยผู้วิจัย หลังจากการทดลองใช้ เพื่อปรับปรุงเป็นโปรแกรมโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนที่สมบูรณ์ 202

บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ 213

สรุปผลการวิจัย 215

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการจำเป็นแนวทางการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน 215

ระยะที่ 2 การสร้างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี 216

ระยะที่ 3 เพื่อทดลองใช้และปรับปรุงโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน 217

อภิปรายผล 218

ข้อเสนอแนะ 226

บรรณานุกรม 228

ภาคผนวก 236

ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 237

ภาคผนวก ข รายชื่อผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมของร่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็ก ที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน 239

ภาคผนวก ค ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยที่ทำในมนุษย์ 241

ภาคผนวก ง ตัวอย่างเครื่องมือการวิจัย 243

ภาคผนวก จ ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 265

ภาคผนวก ฉ ภาพบรรยากาศการเก็บรวบรวมข้อมูล 278

ประวัติผู้เขียน 280

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 แผนการทดลองแบบ One – Group Pretest – Posttest Design 119

ตาราง 2 รายละเอียดการดำเนินการทดลองในแต่ละครั้ง 124

ตาราง 3 สรุปการดำเนินการของโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน 128

ตาราง 4 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม 137

ตาราง 5 สภาพปัญหาที่เป็นจริงในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน 138

ตาราง 6 ความต้องการจำเป็นในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน 142

ตาราง 7 รายละเอียดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน 160

ตาราง 8 การเรียนรู้อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน 162

ตาราง 9 ผลการประเมินร่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ จำนวน 5 ท่าน 165

ตาราง 10 ผลของการพิจารณาความเหมาะสมของร่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน จากผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม 173

ตาราง 11 รายละเอียดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน 194

ตาราง 12 การเรียนรู้อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน 196

ตาราง 13 ประสิทธิภาพของโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน (N=6) 199

ตาราง 14 ค่าดัชนีประสิทธิผลของโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน (N=6) 200

ตาราง 15 ร้อยละของความก้าวหน้าของโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน (รายบุคคล) 201

ตาราง 16 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ทั้งก่อนและหลังการทดลองใช้ 204

สารบัญรูปภาพ

หน้า

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย 15

ภาพประกอบ 2 ขั้นตอนการวิจัย 91

ภาพประกอบ 3 ขั้นตอนของโปรแกรมฯ..... 155

ภาพประกอบ 4 ขั้นตอนของโปรแกรมฯ..... 189

บทที่ 1
บทนำ

ภูมิหลัง

ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนกรุงเทพมหานครได้จัดตั้งขึ้นภายใต้ภาวะข้อจำกัดหลายประการ ทั้งในด้าน งบประมาณ สถานที่คับแคบ อาสาสมัคร ผู้ดูแลเด็กขาดความรู้ความเข้าใจในการอบรมดูแลเด็ก แม้จะพบว่ามีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามาสนับสนุนและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานก็ตาม กรุงเทพมหานครก็มิได้นิ่งนอนใจ และพร้อมที่จะให้การสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนตั้งแต่ปี พ.ศ.2547 เป็นต้นมา กรุงเทพมหานครโดยสำนักพัฒนาสังคม และสำนักงานเขตจะเป็นผู้ดูแลและกำกับการดำเนินงานด้านกำลังคน สนับสนุนค่าตอบแทนผู้ปฏิบัติงานอาสาสมัครผู้ดูแลเด็กประจำศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ส่งเสริมและสนับสนุนให้ได้รับการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนทักษะและความรู้ด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างต่อเนื่อง และดำเนินการตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ปี 2563 ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนกรุงเทพมหานครนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการจัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่เป็นเด็กที่อาศัยอยู่ในชุมชน ผู้ปกครองเป็นผู้มีรายได้น้อย การให้บริการของศูนย์ ฯ นั้นไม่มีการเรียกเก็บค่าใช้จ่ายเป็นการให้บริการของกรุงเทพมหานครและเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2556 - 2575 ยุทธศาสตร์ที่ 3 มหานครสำหรับทุกคนซึ่งมุ่งเน้นในการพัฒนาการศึกษาของคนเมืองตั้งแต่แรกเกิดและสอดคล้องกับ (พระบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย, 2562) มาตราที่ 9 กำหนดให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายการพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยอยู่ในการดูแลของ 4 กระทรวงหลัก อันได้แก่ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และ กระทรวงมหาดไทย โดยมีนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกที่ได้รับมอบหมายเป็นประธาน และมีกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จากองค์กรที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย เช่น องค์กรด้านการศึกษา การศึกษาพิเศษ สาธารณสุข สังคมสงเคราะห์ และสื่อมวลชน อีกจำนวนหนึ่ง โดยมีหน้าที่หลักในการจัดทำแผนการพัฒนาเด็กปฐมวัย จัดทำมาตรฐาน สมรรถนะ ตัวชี้วัดและแนวทางในการพัฒนาเด็กปฐมวัย รวมถึงซึ่งจากข้อกำหนดนี้ ทำให้การพัฒนาเด็กปฐมวัยมีความเป็นรูปธรรมมากขึ้นและมีหน่วยงานที่บูรณาการร่วมดูแลอย่างชัดเจน เด็กปฐมวัยตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ หมายถึงเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 6 ปีบริบูรณ์ โดยมีวัตถุประสงค์แบ่งออกเป็น 3 แนวทาง คือ การดูแล (Care) การพัฒนา (Development) และ การจัดการเรียนรู้ (Education)

ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ครอบคลุมทั้งตัวเด็ก พ่อแม่ผู้ปกครอง โรงเรียน ครูผู้สอนในระดับปฐมวัย ผู้ที่ทำงานกับเด็กปฐมวัย รวมไปถึงท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งต้องมีบทบาทในส่งเสริมการพัฒนาเด็กปฐมวัยในพื้นที่อีกด้วย โดยการพัฒนาเด็กปฐมวัยนั้น จะต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริมพัฒนาการสร้างเจตคติที่ดี มีเตรียมความพร้อมตามวัย และที่สำคัญที่สุดคือต้องพัฒนาโดยไม่มุ่งเน้นให้เด็กปฐมวัยต้องสอบแข่งขัน อันเป็นหัวใจสำคัญของพระราชบัญญัติฉบับนี้เลยก็ว่าได้

การดำเนินการของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนกรุงเทพมหานครจะรับดูแลเด็กตั้งแต่อายุ 2-6 ปี แบ่งระดับชั้นตามช่วงอายุ และส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มเด็กอายุในช่วง 2-4 ปี เนื่องจากเด็กที่มีอายุ 4 ปีขึ้นไปจะย้ายเข้าไปสู่ระบบโรงเรียนในระดับชั้นอนุบาล จัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ.2562 โดยจัดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ - จิตใจ สังคม และสติปัญญา ได้แก่

1. กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ
2. กิจกรรมเสริมประสบการณ์
3. กิจกรรมสร้างสรรค์
4. กิจกรรมเสรี
5. กิจกรรมกลางแจ้ง
6. กิจกรรมเกมการศึกษา

นอกจากเด็กปกติที่เข้ามารับบริการของศูนย์ ฯ แล้ว นอกจากนั้นยังมีกลุ่มเด็กที่มีความต้องการพิเศษ หรือเด็กที่มีพัฒนาการล่าช้า รวมอยู่ในชั้นเรียนอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาในทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ซึ่งศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนไม่ได้จัดให้มีการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention) และไม่มีบุคลากรทางการศึกษาพิเศษ จึงส่งผลให้เด็กในกลุ่มที่มีความต้องการพิเศษไม่ได้รับการส่งเสริมด้านพัฒนาการเด็กให้เป็นไปตามวัย หรือใกล้เคียงตามวัย ซึ่งจะเป็นปัญหาและอุปสรรค จนทำให้ไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ในระดับชั้นอนุบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีเพียงระบบการดูแลเด็กปฐมวัยในรูปแบบของการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในด้านกายภาพ ตามนดยบายของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในการพัฒนาศูนย์เด็กอ่อน-เด็กเล็กใกล้ชุมชนและแหล่งงาน เป็นนโยบายในหมวดเรียนดี ตามแนวคิดพัฒนากรุงเทพฯ 9 ดี 9 ด้าน แนวทางดำเนินการในปี 2567 กทม. แบ่งการดำเนินงานเป็น 3 กลุ่มหลักคือ

กลุ่มที่ 1 คือ บริหารจัดการและปรับปรุงด้านกายภาพของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

กลุ่มที่ 2 คือ การปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคมในประเด็นต่างๆ เพื่อสามารถจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนได้ เนื่องจากบริบทเมืองเปลี่ยนแปลงไป มีชุมชนย่อยเกิดขึ้นใหม่และพ้นสภาพ ต้องเก็บข้อมูลและมีการขออนุญาตจัดตั้งเป็นชุมชนก่อน เพื่อจัดตั้ง ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนต่อไปได้ ซึ่งต้องผ่านความเห็นชอบจากคนในชุมชนด้วย โดยการยกร่างกฎหมายที่สำคัญได้แก่ ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่อง กองทุนชุมชนเข้มแข็ง พ.ศ. ...เพื่อส่งเสริมการกระจายอำนาจให้กับชุมชนในการพัฒนาโครงการขนาดใหญ่ขึ้น ส่งเสริมภาคประชาชนสามารถกำหนดและบริหารงบประมาณ กทม.ได้ด้วยตนเอง คาดว่าจะแล้วเสร็จภายในปี 2568 ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่อง การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน พ.ศ..... โดยแยกออกมาจากระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยชุมชนและกรรมการชุมชน พ.ศ.2564

กลุ่มที่ 3 เตรียมความพร้อมเปิดชั้นเรียนอนุบาลที่ขยายเพิ่ม จากเดิมมีเพียงระดับอนุบาล1-2 ปัจจุบันได้ขยายเป็นระดับอนุบาล 1-3 รองรับเด็กอายุ 3-5 ปี ประจำปีการศึกษา 2567 จำนวน191 โรงเรียน หรือ 215 ห้องเรียน รับเด็กอนุบาล1 ได้ จำนวน 6,405 คน ในส่วนนี้สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานครเป็นผู้ดำเนินการ

จากรายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านคนพิการในประเทศไทยโดยกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พบว่าสถานการณ์ด้านคนพิการในช่วงปฐมวัย อายุ0-5 ปี ย้อนหลัง 5 ปี คือ ปี 2565 จำนวน 11,658 คน ปี 2564 จำนวน 11,523 คน ปี 2563 จำนวน 12,839 คน ปี 2562 จำนวน 14,466 คน และปี 2561 จำนวน 14,184 คน (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ,2565) จะเห็นได้ว่าจำนวนของคนพิการในช่วงปฐมวัยยังคงอยู่ในเกณฑ์ที่สูงติดต่อกันอย่างต่อเนื่อง

การช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention) เป็นกระบวนการหนึ่งในในการช่วยเหลือโดยเร็วที่สุด สำหรับเด็กแรกเกิดจนถึงอายุ 5 ปีที่มีความเสี่ยงทุกระดับทันทีตั้งแต่แรกเกิดหรืออยู่ในกลุ่มทีมีแนวโน้มจะเป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ การส่งเสริมพัฒนาการตั้งแต่ช่วงปฐมวัยซึ่งเป็นช่วงที่สำคัญของชีวิต ในการพัฒนาในด้านต่างๆ มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างชัดเจน เป็นช่วงเวลาที่สำคัญที่สุดที่จะสามารถส่งเสริมพัฒนาการของเด็กเพื่อการเจริญเติบโตในขั้นต่อไป หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ได้ระบุหลักการของการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยอายุ 3-6 ปี ไว้กว้าง ๆ คือ การจักประสบการณ์และการเรียนรู้อย่างหลากหลายเพื่อพัฒนาเด็กโดยองค์รวมอย่างสมดุลและต่อเนื่องโดยมุ้งเน้นเด็ก

เป็นสำคัญ สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมถึงการพัฒนาศักยภาพของเด็กให้เป็นไปตามช่วงวัย

การช่วยเหลือเด็กเล็กที่มีปัญหาก่อนเข้าวัย เรียนเพื่อเตรียมความพร้อมจึงเป็นสิ่งสำคัญเช่นกัน โดยเฉพาะเด็กปฐมวัยที่มีปัญหา พัฒนาการล่าช้า หรือเป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ด้วยเหตุนี้จึงมีการให้บริการที่เรียกว่า การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention Program: EI) เป็นการจัดโปรแกรมที่เป็นระบบในการให้บริการด้านต่าง ๆ โดยเร็วที่สุด สำหรับเด็กแรกเกิดจนถึงอายุ 5 ปีที่มีความเสี่ยงทุกระดับ ทันทีตั้งแต่แรกเกิดหรือทันทีที่ได้รับการวินิจฉัยว่ามีความพิการ โดยมุ่งเน้นการให้การศึกษากับพ่อแม่ และครอบครัวผ่านการสร้างสัมพันธภาพกับครอบครัวของเด็ก รวมถึงการจัดบริการต่างๆ เช่น กิจกรรม วิธีการหรือการกระตุ้นพัฒนาการโดยสหวิชาชีพที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญ การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเริ่มต้นจากการให้บริการการ ช่วยเหลือระยะแรกเริ่มในเด็กวัยทารก และเด็กก่อนวัยเรียนที่มีความบกพร่องทางพัฒนาการ และการเรียนรู้หรือมีปัจจัยเสี่ยงต่อการมีพัฒนาการที่ล่าช้า โดยให้การช่วยเหลือในรูปแบบของการรักษา การบำบัด การฟื้นฟู ของสหวิชาชีพ เช่นแพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา นักกายภาพ นักกิจกรรมบำบัด เป็นต้น ซึ่งมีลักษณะ ของการให้ความรู้ คำปรึกษา และการทำงานร่วมกัน เพื่อการแก้ไข หรือป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นตั้งแต่ ระยะแรกหรือพบความผิดปกติ ตลอดจนส่งเสริมพัฒนาการ และการเรียนรู้ด้านต่างๆ แก่เด็กให้เต็มตามศักยภาพ

Center for Parent Information and Resources (2014) การบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม เป็นระบบของการบริการ ที่ช่วยให้เด็กที่มีพัฒนาการล่าช้าหรือมีความบกพร่อง ได้เรียนรู้ทักษะพื้นฐาน และทักษะใหม่ ที่มีผลต่อพัฒนาการในช่วง ๓ ขวบปีแรกของชีวิต เช่น ด้านร่างกาย ด้านสติปัญญา ด้านสื่อสาร ด้านสังคม การช่วยเหลือตนเอง เป็นต้น รวมถึงการบริการที่ตอบสนองความต้องการจาเป็น เช่น การให้บริการเทคโนโลยีสิ่งอานวยความสะดวกการให้บริการคาปรึกษาและฝึกฝนการเลี้ยงดูแก่ครอบครัว การให้บริการทางการแพทย์ การให้บริการทางโภชนาการ และการฟื้นฟูอื่นๆ เป็นต้น

Batshaw (2007) การช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม หมายถึง การให้ความช่วยเหลือในรูปแบบต่างๆ แก่ทารก และเด็กก่อนวัยเรียนซึ่งมีพัฒนาการล่าช้า หรือเด็กที่มีความเสี่ยงที่จะมีพัฒนาการล่าช้า เป็นการ ช่วยเหลือพัฒนาการของเด็กทารกตั้งแต่วัยแรกเกิด - 3 ปี ที่มีปัญหาพัฒนาการบกพร่องหรือล่าช้า ให้ สามารถพัฒนาได้อย่างเต็มที่ตามศักยภาพของเด็กแต่ละคน และยังเป็นการป้องกันภาวะแทรกซ้อนอื่น ๆ ที่ จะตามมา ทั้งยังเป็นการสนับสนุนให้ครอบครัวสามารถปรับตัวในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม ตลอดจน สามารถดูแลเด็กให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถ

ช่วยเหลือตนเองได้ตามศักยภาพ ไม่เป็นภาระต่อครอบครัว และสังคม ทำให้เด็กเหล่านี้สามารถดำรงอยู่ในสังคมปกติได้

รูปแบบการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มในประเทศไทยได้รับอิทธิพล และแนวคิดในการจัดการศึกษา จากประเทศทางตะวันตก โดยในระยะแรกของการช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาพัฒนาการล่าช้า เริ่มต้นจากเด็กที่ มีความบพร่องอย่างชัดเจนทางกายภาพ เช่น เด็กที่มีความพิการทางร่างกาย หรือเด็กที่มีปัญหาทาง พันธุกรรม หรือเด็กที่มีปัญหาสุขภาพเรื้อรังซึ่งส่งผลต่อพัฒนาการอย่างชัดเจน เด็กเหล่านี้จำเป็นต้องอยู่ใน การดูแลของแพทย์ และทีมสหวิชาชีพในโรงพยาบาลซึ่งให้การช่วยเหลือและส่งเสริมพัฒนาการ เพื่อเตรียม ความพร้อมก่อนเข้าสู่ระบบการศึกษาในขั้นต่อไป โดยการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มในอดีตนั้นเริ่มจาก หน่วยงานจากกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งให้บริการการช่วยเหลือ แก่เด็กที่มีปัญหาพัฒนาการล่าช้า ได้แก่ โรงพยาบาลราชานุกูล (ปัจจุบันคือสถาบันราชานุกูล) โรงพยาบาลยุวประสาทไวทโยปถัมภ์ เป็นต้นเด็กเหล่านี้มีปัญหาต่างๆที่จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือและการดูแลจากทีมสหวิชาชีพในงานสาธารณสุข เช่น ปัญหาด้านกล้ามเนื้อ ซึ่งต้องได้รับการช่วยเหลือจากนักกายภาพบำบัด ปัญหาด้านภาษาและการพูด ต้องได้รับการช่วยเหลือจากนักแก้ไขการพูด และปัญหาด้านกการใช้มือและทักษะการช่วยเหลือตัวเอง ต้องได้รับการช่วยเหลือจากนักกิจกรรมบำบัดเป็นต้น โดยการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มจำเป็นต้องให้เด็กที่มีความ ต้องการพิเศษ หรือเด็กที่มีความเสี่ยงต่อพัฒนาการล่าช้าได้รับการช่วยเหลือตั้งแต่แรกเริ่มหรือเมื่อพบปัญหา เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสมตามศักยภาพของเด็ก สามารถเรียนรู้ในทักษะด้านต่างๆได้ และสามารถ นำไปใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมได้ ซึ่งได้มีการเชื่อมโยงการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มในหน่วยงานสาธารณสุข มาสู่รูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสมตามช่วงวัย และประเภทความพิการ โดยปัจจุบันการจัดการศึกษา สำหรับเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการพิเศษได้มีการพัฒนาในรูปแบบต่างๆ เพื่อความเหมาะสมและสอดคล้อง กับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ซึ่งได้ กำหนดให้จัดการศึกษาสำหรับเด็กทุกคนอย่างมีความเสมอภาค โดยดำเนินการจัดการศึกษาในหน่วยงาน ของรัฐฯ และเอกชน ในลักษณะที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ

ความสำคัญของการเช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม Hanson และ Lynch (1989) กล่าวถึงความสำคัญของการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ไว้ดังนี้

1. การปรับสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับการเสริมสร้างพัฒนาการเด็กปฐมวัย โดยสิ่งแวดล้อม ที่ดีเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการ และการเรียนรู้ให้แก่เด็ก

2. การป้องกันภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้นจากความบกพร่องทางพัฒนาการ เช่น เด็กที่มี ความบกพร่องด้านกล้ามเนื้อ หากไม่ได้รับการช่วยเหลือด้านกายภาพบำบัดก็อาจส่งผลให้เอ็น และข้อต่อต่าง ๆ เกิดการยึดติดได้

3. การตอบสนองความต้องการของครอบครัวเด็กที่มีความบกพร่อง และเด็กกลุ่มเสี่ยง โดยที่ ครอบครัวมีความต้องการการช่วยเหลือจากนักวิชาชีพ การเข้ารับการฝึกอบรมในด้านการดูแล และจัดการศึกษาที่มีความเฉพาะสำหรับเด็ก ตลอดจน แหล่งข้อมูลพื้นฐานที่เป็นประโยชน์สำหรับการช่วยเหลือเด็ก

4. การเอื้อประโยชน์ต่อสังคม โดยเด็กที่มีความบกพร่องได้รับการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มอย่าง เหมาะสม ส่งผลต่อพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ทำให้เด็กไม่เป็นภาระของสังคม

ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม แม้จะไม่ได้ กำหนดอายุชัดเจน แต่เน้นให้จัดบริการตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการ ทั้งในด้านการให้ การศึกษา การได้รับเทคโนโลยีสิ่งอานวยความสะดวก สื่อบริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทาง การศึกษา จึงกล่าวได้ว่าการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเป็นระบบบริการที่มุ่งส่งเสริม พัฒนาการของเด็ก การช่วยเหลือครอบครัวในการพัฒนาเด็ก ซึ่งการพัฒนาเด็กในช่วงวัยเริ่มต้น มีความสำคัญที่สุด เพราะช่วยให้เด็กได้รับการช่วยเหลือที่ตรงกับความต้องการ ในช่วงสำคัญของ ชีวิต ที่จะเป็นตัวชี้ถึงความสำเร็จในอนาคต อย่างไรก็ตามการช่วยเหลือเมื่อแรกพบความพิการ เพื่อป้องกันปัญหาการพัฒนาของวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ตอนต้น

แนวคิดทฤษฎีในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มนั้น จะเน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง (Child Centered) มุ่งเน้นการกระตุ้นพัฒนาการเด็กและการเรียนรู้ โดยยึดหลักแนวคิดทฤษฎี 6 ประการ ได้แก่ (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2549)

ประการที่ 1 อิงพัฒนาการเด็กทั่วไปเป็นเกณฑ์ เพราะหลักของการพัฒนาการตามปกติจะเป็นแนวทางให้เข้าใจเด็กทุกคนได้ แม้ว่าเด็กแต่ละคนอาจจะมีอัตราเร็วของพัฒนาการในแต่ละด้านหรือในแต่ละช่วงเวลาแตกต่างกันออกไป นอกจากนี้ยังกล่าวได้ว่า พัฒนาการตามปกติของเด็กนั้นจะดาเนินไปทีละขั้น และขั้นต้นก่อนเป็นพื้นฐานของขั้นต่อไป หลายโครงการของการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มจะยึดตามทฤษฎีพัฒนาการของเพียเจต์ (Piajet) ซึ่งแนวคิดทฤษฎีพัฒนาการของเพียเจต์นี้ ใช้เป็นพื้นฐานของหลักการให้บริการช่วยเหลือ ระยะแรกเริ่มถึงร้อยละ 15

ประการที่ 2 แนวคิดว่าด้วยพฤติกรรมของมนุษย์ แนวคิดทฤษฎีในข้อนี้มุ่งเน้น เรื่องการปรับพฤติกรรมและสอนสิ่งที่เหมาะสมกับตัวเด็ก มุ่งสอนทักษะต่าง ๆ ให้เด็กนาไปใช้เป็นไป

ตามลาดับขั้นตอน ใช้กลยุทธ์ในการสอน เช่น การสาธิต การให้เด็กทดลองทาตาม การใช้เทคนิคการกระตุ้นเตือน การใช้แรงเสริม ตลอดจนการฝึกทักษะการทางานหรือกิจกรรมให้สำเร็จโดยไม่ต้องให้ครูเป็นผู้บอก ทำตัวอย่างในการปฏิบัติ เป็นต้น โดยทั่วไปใช้แนวคิดทฤษฎีนี้ประมาณร้อยละ 6 เพื่อให้เด็กประสบความสำเร็จสูงสุดเท่าที่จะทำได้

ประการที่ 3 แนวคิดทฤษฎีการบูรณาการทฤษฎี ต่าง ๆ คือ การนำเอาหลักการในหลาย ทฤษฎีมาผสมผสานกัน เช่น นำหลักเกี่ยวกับขั้นตอนพัฒนาการเด็กของเพียเจต์ มาผสมกับหลักการในหลาย ๆ ทฤษฎี เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดหลักสูตรและเนื้อหาในการสอน การใช้ยุทธศาสตร์การสอนที่เหมาะสมกับกิจกรรมที่จัดให้กับเด็กแต่ละคน พบว่าจำเป็นต้องใช้แนวคิดทฤษฎีนี้ร้อยละ 53

ประการที่ 4 การทำงานพื้นฐานร่วมกับแพทย์ ในข้อนี้มุ่งเน้นการวินิจฉัย ความบกพร่องของเด็กเพื่อช่วยในเรื่องการบำบัดรักษาโดยเฉพาะ หลักการทำงานเป็นทีม กับนักวิชาชีพอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น แพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา นักกายภาพบำบัด นักสังคมสงเคราะห์ ครูการศึกษาพิเศษ ตลอดจนพ่อแม่ผู้ปกครองเด็กที่มีลักษณะเป็น ทีมสหวิชาชีพ (Multidisciplinary Team)

ประการที่ 5 การมีส่วนร่วมของคณะทำงาน ในเรื่องนี้มีข้อพิจารณาถึงบุคคล ที่จะทำงานกับเด็ก ในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ทักษะการทำงานบริการเป็นทักษะที่ละเอียดอ่อน ผู้ทำงานจะต้องได้รับการฝึกในเรื่องการสังเกต การแปลพฤติกรรมเด็กที่แสดงออก ตลอดจนวิธีการตอบสนองต่อพฤติกรรมของเด็กที่ถูกต้องเหมาะสม

ประการที่ 6 ยึดครอบครัวเป็นศูนย์กลาง ทุกโปรแกรมที่เกี่ยวข้องกับเด็กจะประสบผลสำเร็จถ้าได้รับความร่วมมือและสนับสนุนจากครอบครัว หลักที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ครอบครัวจะมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นการจัดโปรแกรมให้บริการจะต้องคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละครอบครัว และมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการวางแผนให้บริการกับครอบครัว

แนวคิดทฤษฎีในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่เด็กที่มีความบกพร่อง ที่มีประสิทธิภาพ คือ ความร่วมมือและยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ระหว่างบุคคล ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ครอบครัวและนักวิชาชีพในด้านต่าง ๆ เช่น แพทย์ พยาบาล นักกายภาพบำบัด นักกิจกรมบำบัด นักจิตวิทยา และครูการศึกษาพิเศษ เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าบุคลากรที่มีบทบาทในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มจะต้องเป็นนักคิด ต้องตัดสินใจและแก้ปัญหา ต้องมีวิสัยทัศน์และมียุทธศาสตร์ในการบริการ ท่ามกลางปัจจัยที่หลากหลาย ได้แก่ ค่านิยม พื้นฐานทางเศรษฐกิจและ

สังคมของครอบครัว เครือข่ายและแหล่งทรัพยากรที่จะสนับสนุน การให้บริการตลอดจนเจตคติของสังคมที่มีต่อเด็ก ซึ่งมีความต้องการจาเป็นพิเศษ เป้าหมาย ในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม คือ พัฒนาเด็กทันทีที่พบว่ามีความต้องการจำเป็นพิเศษและสนับสนุนครอบครัว ให้สามารถช่วยพัฒนาเด็กจนดาเนินชีวิตได้อย่างอิสระในสังคมตลอดจนป้องกันปัญหาความพิการปัญหาอื่น ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นตามมา (Mc William, P. J., 1993) สอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเพียเจต์(Smith, P. K., Cowie, H., & Blades, M. 2011)เพียเจต์เชื่อว่าคนทุกคนมีพื้นที่ติดตัวตั้งแต่แรกเกิด คือ การจัดการระบบภายใน (Organization) ทำให้คนมีการทำอะไรอย่างเป็นระบบ มีกระบวนการต่อเนื่องเป็นเรื่องราว และสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม (Adaptation) โดยการปรับตัวของคนนั้น จะประกอบไปด้วย 2 กระบวนการหลัก คือ การดูดซับ (Assimilation) ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นก่อนกับเด็กแรกเกิดที่ยังไม่มีประสบการณ์มากนัก ทำให้แสดงออกพฤติกรรมตามประสบการณ์ที่เคยได้พบเจอมาก่อน แต่เด็กจะค่อย ๆ เรียนรู้และซึมซับไปเรื่อย ๆ ตามประสบการณ์ที่ได้พบเจอมากขึ้น ซึ่งโครงสร้างทางปัญญาที่อยู่ในสมองของเด็ก จะค่อย ๆ เพิ่มมากขึ้นตามประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ อีกหนึ่งกระบวนการ คือ การปรับให้เหมาะ (Accommodation) เป็นการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมหรือประสบการณ์ใหม่ ๆ ซึ่งการปรับตัวหรือการเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสิ่งใหม่ ๆ ทั้งหมดนี้จะทำให้เกิดพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กได้ สอดคล้องกับการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention Program: EI) ที่เป็นการให้การช่วยเหลือเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กให้เป้นไปตามวัย การให้บริการอย่างเป็นระบบในการให้บริการด้านต่าง ๆ โดยเร็วที่สุด สำหรับเด็กแรกเกิดจนถึงอายุ 5 ปีที่มีความเสี่ยงทุกระดับ ทันทีตั้งแต่แรกเกิดหรือทันทีที่ได้รับการวินิจฉัยว่ามีความพิการ โดยมุ่งเน้นการให้การศึกษากับพ่อแม่ และครอบครัวผ่านการสร้างสัมพันธภาพกับครอบครัวของเด็ก รวมถึงการจัดบริการต่างๆ เช่น กิจกรรม วิธีการหรือการกระตุ้นพัฒนาการโดยสหวิชาชีพที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญ การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เริ่มต้นจากการให้บริการการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มในเด็กวัยทารก และเด็กก่อนวัยเรียนที่มีความบกพร่องทางพัฒนาการและการเรียนรู้หรือมีปัจจัยเสี่ยงต่อการมีพัฒนาการที่ล่าช้า เพื่อการแก้ไข หรือป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นตั้งแต่ ระยะแรกหรือพบความผิดปกติ ตลอดจนส่งเสริมพัฒนาการ และการเรียนรู้ด้านต่างๆ แก่เด็กให้เต็มตามศักยภาพ ดังนั้นการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษนั้นจึงมีความจำเป็นและสำคัญ อย่างมาก หากเริ่มกระทำการเร็วเท่าใดก็จะสามารถช่วยลดความรุนแรงของปัญหาที่เกิดขึ้นได้ และส่งผลที่ดี มากกว่าการแแก้ไขปัญหาซึ่งการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเป็นรูปแบบของการให้ความช่วยเหลือในลักษณะ ของทีมสหสาขาวิชาชีพ รวมกับ

ครอบครัวที่จะทำให้เด็กมีความพร้อมในการพัฒนาทักษะด้านต่างๆ ให้มาก ที่สุดเท่าที่ศักยภาพของเด็กสามารถจะทำได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระดับความบกพร่องทางพัฒนาการของเด็กแต่ละราย อีกทั้งยังช่วยทำให้การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เลี้ยงดูและเด็กดีขึ้น ทำให้ครอบครัวสามารถทำหน้าที่ในการช่วยเหลือและดูแลเด็กได้อย่างมั่นใจและมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนั้นเพียเจต์ ได้แบ่งขั้นตอนการพัฒนาการทางสติปัญญาและความคิดตามช่วงวัยซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กโดยมี 4 ขั้นต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การใช้ประสาทสัมผัสและกล้ามเนื้อ (Sensorimotor Stage)เป็นขั้นที่เด็กมีพัฒนาการทางสติปัญญาและความคิดก่อนที่จะเริ่มสื่อสารได้ ซึ่งเป็นช่วงวัยแรกเกิดจนถึง 2 ปีแรก โดยในวัยนี้จะใช้ประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อส่วนต่าง ๆ ในการตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมโดยอัตโนมัติ หากพบว่ามีพัฒนาการที่ล่าช้ากว่าวัยจะนำมาสู่การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มได้อย่างทันทวงทีและมีประสิทธิภาพ ทั้งในกลุ่มเด็กที่มีพัฒนาการล่าช้า และเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เช่น ภาวะออทิสติก 1เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

ขั้นที่ 2 เตรียมความคิดที่มีเหตุผล (Preoperational Stage)ในช่วงวัยนี้จะเริ่มมีการพัฒนาในด้านการสื่อสารด้วยภาษา เริ่มเรียนรู้ที่จะใช้ภาพหรือสัญลักษณ์แทนสิ่งต่าง ๆ แต่ยังไม่มีเหตุผลมากเพียงพอ จึงยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง และไม่สามารถเข้าใจเหตุผลเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้

ขั้นที่ 3 คิดอย่างมีเหตุผลและเป็นรูปธรรม (Concrete Operation Stage) เริ่มมีเหตุและผลสำหรับใช้ในการแก้ไขปัญหาได้มากขึ้น เข้าใจระเบียบกฎเกณฑ์อย่างมีเหตุผลสามารถเข้าใจหลักการคำนวณต่าง ๆ รวมถึงคิดย้อนกลับไปมาได้ มีจินตนาการเป็นภาพในใจ

ขั้นที่ 4 การคิดอย่างมีเหตุผลและอย่างเป็นนามธรรม (Formal Operation Stage) สามารถคิดอะไรที่เป็นนามธรรมได้มากขึ้น ใช้เหตุผลในการแก้ไขปัญหามีกระบวนการความคิดโดยการตั้งสมมติฐานวิเคราะห์หาสาเหตุจนได้ข้อสรุป สามารถเชื่อมโยงวิธีการแก้ไขปัญหากับสถานการณ์หนึ่งกับสถานการณ์อื่น ๆ ได้

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ได้กล่าวถึงเด็กอายุ 3-6 ปี ได้กำหนดมาตรฐานคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับทักษะ การช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันไว้ในมาตรฐานที่ 6 มีทักษะชีวิตและปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงในตัวบ่งชี้ที่ 6.1 การมีทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันวัน โดยกำหนดสภาพที่พึงประสงค์ในช่วงวัยต่าง ๆ ได้แก่ อายุ 3-4 ปี ควรจะแต่งตัว โดยมีผู้ช่วยเหลือ รับประทานอาหารด้วยตนเอง ใช้ห้องน้ำห้องส้วม โดยมีผู้ช่วยเหลือ อายุ 4-5 ปี ควรแต่งตัวด้วย ตนเองรับประทานอาหารด้วย

ตนเอง ใช้ห้องน้ำห้องส้วม ด้วยตนเอง อายุ 5-6 ปี ควรแต่งตัวด้วยตนเองได้อย่างคล่องแคล่ว รับประทานอาหารด้วยตนเองอย่างถูกวิธีใช้ และทำความสะอาดหลังใช้ห้องนำห้องส้วมด้วยตนเอง

ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันของ เด็กเป็นทักษะชีวิตที่สำคัญดังมีรายละเอียด ดังนี้ (ศิริรัตน์ นีละคุปต์ ,2552) ได้อธิบายว่าทักษะการช่วยเหลือตนเองเป็นการเตรียมความพร้อม ในด้านทักษะชีวิตที่สำคัญให้แก่เด็ก กิจกรรมเหล่านี้ อาจง่ายสำหรับผู้ใหญ่เพราะเมื่อทำจนชำนาญแล้วก็ จะปฏิบัติได้โดยอัตโนมัติ แต่สำหรับเด็กเขาจะรู้สึก ถึงความสำเร็จ และเห็นคุณค่าของตนเองเมื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ โดยไม่ต้องให้ใครช่วยกิจกรรมกลุ่มแรก เป็นการสอนสุขอนามัยพื้นฐานทางร่างกาย เช่น การ ล้างมือ การหวีผม เป็นต้น กิจกรรมขั้นต่อไปเป็นเรื่องการสวมรองเท้า และการเรียนรู้เกี่ยวกับการเทที่จะช่วย ให้เด็กได้พัฒนาในด้านความสัมพันธ์ของการทำงาน ระหว่างมือกับตา (ศศิลักษณ์ ขยันกิจ , 2558)แท้จริงแล้ว เด็กปฐมวัยควรได้เรียนรู้ผ่านการเล่นผ่านการทำกิจกรรม ต่าง ๆ ที่ได้ลงมือปฏิบัติจริงโดยใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมไปสู่ช่วงวัยประถมศึกษา มากกว่าการเร่งเรียนอ่านเขียน ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันเป็นทักษะหนึ่งที่เด็กปฐมวัย ควรจะได้รับการฝึกฝนทั้งที่โรงเรียนและที่บ้าน เนื่องจากการที่เด็กสามารถช่วยเหลือตนเองได้ดี เช่น การแต่งตัว การรับประทานอาหารด้วยตนเอง จะเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึง พัฒนาการที่ดีและเด็กจะเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง และหากถึงวัยที่ควรทำได้แต่เด็กยังทำไม่ได้นั้น จะเป็น สิ่งสะท้อนถึงพัฒนาการที่ไม่เหมาะสมตามวัย ทำให้เด็กต้องมีภาวะพึ่งพาผู้อื่นสูง ขาดความภาคภูมิใจในตนเอง ครูและผู้ปกครองจึงควรให้ความสำคัญกับการพัฒนา ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันให้มากขึ้น และควรนำกิจกรรม หรือวิธีการสอนที่จะช่วยพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันมาใช้เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัย

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเป็นกระบวนการที่สำคัญที่จะสามารถเข้าถึง ช่วยเหลือ และแก้ปัญหาให้กับเด็กที่ต้องการได้รับการช่วยเหลือได้อย่างรวดเร็ว พร้อมกันนั้นยังจะสามารถให้เด็กได้รับการวินิจฉัย แก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการพัฒนาโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมแก้ปัญหาทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน เพื่อนำมาเป็นแนวปฏิบัติที่ดีของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนกรุงเทพมหานคร รวมถึงเป็นแนวทางในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับครูผู้สอนในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนต่อไป

ความมุ่งหมายของงานวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมาย เพื่อพัฒนาโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนโดยมีความมุ่งหมายย่อย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการจำเป็นการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

2. เพื่อสร้างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

3. เพื่อทดลองใช้และปรับปรุงโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

ความสำคัญของการวิจัย

1. ความสำคัญเชิงนโยบาย ได้ทราบถึงสถานการณ์ปัจจุบันที่สะท้อนถึงความต้องการจำเป็นของเด็กที่ต้องได้รับความช่วยเหลือทางทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ซึ่งผู้ที่มีอำนาจในการกำหนดด้านนโยบายจำเป็นต้องตระหนักถึงข้อมูลในส่วนนี้ เพื่อเป็นแนวทางสนับสนุนในการวางแผนการดำเนินงานและพัฒนาของกรุงเทพมหานคร

2. ความสำคัญเชิงวิชาการ สามารถสร้างให้เกิดองค์ความรู้ในเชิงวิชาการทางการศึกษาพิเศษ เกี่ยวกับกระบวนการของการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่ต้องได้รับความช่วยเหลือทางทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

3. ความสำคัญเชิงปฏิบัติ โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่ต้องได้รับความช่วยเหลือทางทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ที่พัฒนาขึ้นเป็นทางเลือกเพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนมีระบบการช่วยเหลือ ส่งเสริม และพัฒนาศักยภาพของเด็กให้เป็นไปตามช่วงวัยและ เป็นการเตรียมความพร้อมในการเข้าศึกษาในระดับที่สูงขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีขอบเขตการวิจัยทั้งหมด 3 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการจำเป็นแนวทางการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

ประชากร คือ ทั้งหมดมีจำนวน 387 คน แบ่งเป็น ครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนระดับชั้นเตรียมอนุบาล จำนวน 317 คน ครูผู้สอนในระดับชั้นอนุบาลของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 53 คน ครูการศึกษาพิเศษของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 17 คน

ระยะที่ 2 การสร้างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

ประชากร คือ ได้แก่ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 8 คน ประกอบด้วย

1.1 ผู้เชี่ยวชาญด้านการการศึกษาพิเศษ จำนวน 3 คน มีประสบการณ์การทำงานด้านการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม อย่างน้อย 5 ปี และสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาเอก

1.2 ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาพิเศษ และการช่วยเหลือในระยะแรกเริ่ม จำนวน 2 คนมีประสบการณ์การทำงานด้านการสอนทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันอย่างน้อย 5 ปี และสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาเอก

1.3 ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย จำนวน 1 คน มีประสบการณ์ด้านการศึกษาปฐมวัยอย่างน้อย 10 ปี และสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาเอก

1.4 ผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินผลและวัดผล จำนวน 1 คน มีประสบการณ์ด้านการวัดและประเมินผลอย่างน้อย 5 ปี และสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาเอก

ระยะที่ 3 เพื่อทดลองใช้และปรับปรุงโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

กลุ่มเป้าหมาย คือ เด็กที่มีความต้องการพิเศษ อายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน จำนวน 6 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม หมายถึง รายละเอียดของกิจกรรมจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะด้านการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันในเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี โดยใช้เทคนิคการสอน ด้วยเทคนิคการสอนแบบการวิเคราะห์งาน การสอนแบบสาธิต และการเสริมแรงทางบวก

1.1 การสอนโดยการใช้วิธีการวิเคราะห์งาน หมายถึง กระบวนการที่ใช้แยกงานออกเป็นลำดับขั้นตอนย่อยอย่างต่อเนื่องกัน โดยมีการจัดลำดับขั้นตอนย่อยของงาน และมีการอธิบายเป็นลำดับขั้น โดยเด็กสามารถทำตามได้เป็นลำดับขั้นไป

1.2 การสอนโดยการใช้วิธีการสอนแบบสาธิต หมายถึง กระบวนการสอนโดยวิธีการปฏิบัติให้ดูเป็นแบบอย่าง ที่ละขั้นตอน พร้อมอธิบายไปที่ละขั้นให้เข้าใจ เด็กสามารถปฏิบัติตามได้

1.3 การสอนโดยการใช้วิธีการสอนด้วยการเสริมแรงทางบวก หมายถึง การใช้วิธีการหรือการกระทำที่ก่อให้เกิดความรู้สึกพึงพอใจ เมื่อเด็กกระทำพฤติกรรมที่ดี ก็จะได้รับการชื่นชมทำให้เด็กอยากทำพฤติกรรมที่ตนเองได้รับคำชม และรู้สึกพึงพอใจเพิ่มขึ้น อาจมีการให้รางวัล ไม่ว่าจะเป็นการให้สิ่งของ หรือการกระทำที่แสดงความรัก การชมเชย และการยกย่อง

2. ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน หมายถึง ความสามารถของเด็กในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง ได้แก่ การรับประทานอาหาร การแต่งกาย และการดูแลอนามัยตนเอง

2.1 ทักษะการรับประทานอาหาร หมายถึง ความสามารถในการดูดนมโดยการใช้หลอด ดื่มน้ำจากแก้ว รับประทานอาหารได้ด้วยตนเอง หรือต้องได้รับคำแนะนำ โดยการหยิบอาหารเข้าปาก และใช้ช้อนส้อมในการตักอาหารรับประทานได้ด้วยตนเอง หรือต้องได้รับคำแนะนำแล้วสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง

2.2 ทักษะการแต่งกาย หมายถึง ความสามารถในการแต่งกาย อันได้แก่ การสวมเสื้อ การถอดเสื้อแบบยืด สวมกางเกง ถอดกางเกงแบบยางยืด ได้ด้วยตนเอง หรือต้องได้รับคำแนะนำแล้วสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง

2.3 ทักษะการดูแลอนามัยตนเอง หมายถึง ความสามารถในการรับรู้ถึงความต้องการในการเข้าห้องน้ำ ความสามารถในการดูแลความสะอาดหลังจากการปัสสาวะ หรือ

อุจจาระ ใช้ห้องน้ำได้ด้วยตนเอง โดยสามารถใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ในห้องน้ำ ล้างมือและเช็ดมือหลังจากเข้าห้องน้ำ ได้ด้วยตนเอง หรือต้องได้รับคำแนะนำแล้วสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง

3. เด็กที่มีความต้องการพิเศษ หมายถึง เด็กที่มีพัฒนาล่าช้าไม่เป็นไปตามวัย ที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นเด็กพิเศษ ได้แก่ เด็กที่มีภาวะออทิสติก เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ฯลฯ และได้รับการประเมินด้วยเครื่องมือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย DSPM ของกระทรวงสาธารณสุข และพบว่าไม่ผ่านตามเกณฑ์ ซึ่งต้องได้รับความช่วยเหลือเนื่องด้วยการขาดความสามารถ และขาดทักษะในการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน อายุ 3-4 ปี

4. ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน หมายถึง สถานที่รับเลี้ยง และดูแลเด็กในชุมชน โดยการควบคุมดูแลของกรรมการชุมชน เพื่อส่งเสริมให้ในสถานพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร รวมถึงเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนได้รับการพัฒนาตามวัยและมีความพร้อมที่จะก้าวไปสู่การศึกษาในระบบโรงเรียนต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

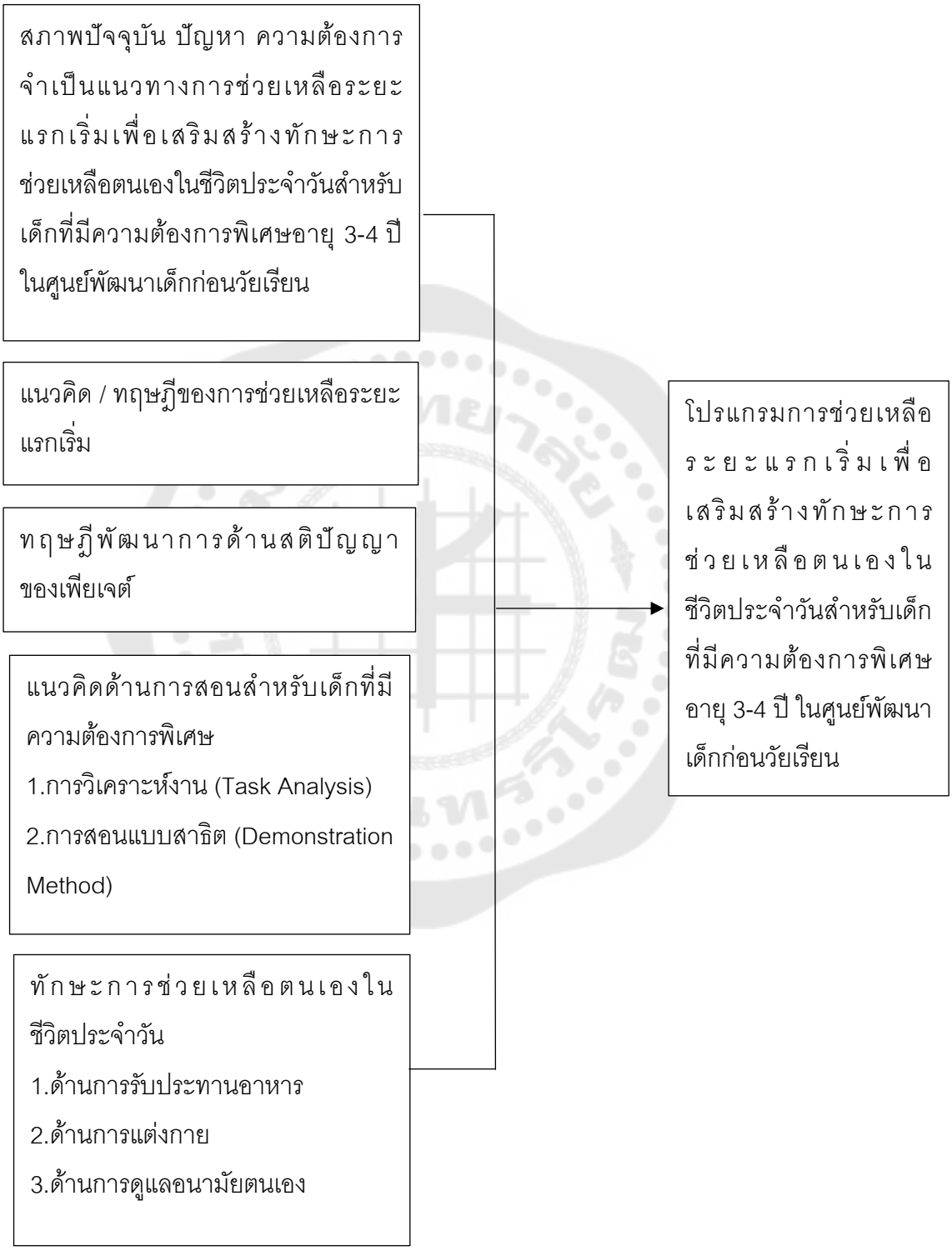

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่ สามารถสรุปและนำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม
    1.1 แนวคิดและทฤษฎีในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม
    1.2 ประวัติความเป็นมาการบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม
    1.3 ความหมายของการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม
    1.4 ความสำคัญของการให้บริการช่วยเหลือระแรกเริ่ม
    1.5 ความเชื่อพื้นฐานในการจัดบริการระยะแรกเริ่ม
    1.6 กระบวนการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม
    1.7 การดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม
    1.8 แนวทางการจัดกิจกรรมการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม
    1.9 รูปแบบของโปรแกรมการจัดให้บริการระยะแรกเริ่ม
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์
    2.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน
    3.1 ความหมายของทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน
    3.2 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน
    3.3 ข้อควรปฏิบัติในการฝึกทักษะด้านการดูแลช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน
    3.4 ปัจจัยที่จำเป็นต่อการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน
    3.5 แนวทางการพัฒนาทักษะการดูแลช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน
4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
    4.1 ความหมายของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
    4.2 ประเภทของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
    4.3 จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาพิเศษ

4.4 หลักการจัดการศึกษาพิเศษระดับปฐมวัย

5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กปฐมวัย

5.1 แนวทางการพัฒนาเด็กปฐมวัย

5.2 การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย

5.3 แนวทางการส่งเสริมพัฒนาการตามวัย

5.4 ความหมายของพัฒนาการ พัฒนาการ

5.5 การเปลี่ยนแปลงทางพัฒนาการในรูปแบบต่าง ๆ

5.6 ลักษณะพัฒนาการของมนุษย์

5.7 พัฒนาการสำคัญตามช่วงวัยเด็ก

6. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนโดยใช้หลักการวิเคราะห์งาน

6.1 ความหมายของการวิเคราะห์งาน

6.2 วิธีการระบุขั้นตอนโดยใช้หลักการวิเคราะห์งาน

6.3 องค์ประกอบการวิเคราะห์งาน

6.4 ผลการวิเคราะห์งาน

6.5 งานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักการวิเคราะห์งาน

7. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบสาธิต

7.1 ความหมายของการสอนแบบสาธิต

7.2 ประเภทของการสอนแบบสาธิต

7.3 หลักเกณฑ์การนำการสอนแบบสาธิตมาใช้ในการเรียนการสอน

8. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมแรง

8.1 ความหมายของการเสริมแรง

8.2 ความสำคัญของการเสริมแรง

8.3 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเสริมแรง

8.4 ประเภทของการเสริมแรง

8.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมแรงในเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการพิเศษ

9. หลักการสอนแบบ 3R

9.1 เทคนิคการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

9.2 หลักการสอนแบบ 3R

9.3 การสอนแบบ Repetition

9.4 การสอนแบบ Relaxation

9.5 การสอนแบบ Routine

10. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโปรแกรม

10.1 ความหมายของการพัฒนาโปรแกรม

10.2 องค์ประกอบของโปรแกรม

10.3 หลักการและแนวคิดในการพัฒนาโปรแกรม

10.4 กระบวนการพัฒนาโปรแกรม

10.5 การประเมินผลโปรแกรม

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

1.1 แนวคิดและทฤษฎีในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

ปัจจุบันทั้งภาครัฐและเอกชน มีความพยายามที่จะให้การช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ หรือเด็กที่มีความบกพร่องตั้งแต่ในวัยทารก และในช่วงวัยเด็กเล็กก่อนวัยเรียน นับตั้งแต่แรกเกิดถึงก่อน 6 ปี โดยจัดโปรแกรมที่เหมาะสมให้ทันทีที่เด็กได้รับการค้นพบ หรือวินิจฉัย หรือส่งต่อมา ทำให้เกิดการบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม โดยการจัดเป็นโปรแกรมเพื่อให้พ่อแม่ ผู้ปกครองนำไปใช้กับลูกที่บ้าน ถือว่า การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม เป็นยุทธศาสตร์ขั้นแรกที่จะช่วยเด็กและครอบครัว โดยเป็นส่วนหนึ่งของการให้บริการช่วยเหลือทางการศึกษาที่ต่อเนื่อง แก่เด็กที่มีความเสี่ยงสูง และมีพัฒนาการล่าช้า อันเนื่องมาจากความบกพร่อง หรือความต้องการพิเศษ เป็นการส่งเสริม และเป็นการเพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กทั้งทางด้านคุณภาพ และปริมาณ โดยมีเป้าหมายให้เด็กได้เรียนร่วม และมีทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างอิสระ ในสภาพคนปกติได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ (สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551, อ้างอิงใน พวงมณี ชัยเสรี (2557)การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention : EI) ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ดังต่อไปนี้

แบรนเดอร์ และวิลเลี่ยม (Bender, & William, N, 2016) กล่าวว่า การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม คือกิจกรรม วิธีการ กระบวนการแทรกแซงหรือการกระตุ้นเด็กที่จัดขึ้นโดยเร็วที่สุดเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของเด็กให้มีความก้าวหน้ามากที่สุด เพื่อป้องกันความเสื่อมถอยของพัฒนาการ ด้านต่าง ๆ ของเด็ก ตลอดจนการป้องกันความเจ็บป่วย อุบัติเหตุต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น การจัดกระบวนการต่าง ๆ ในระยะแรกเริ่ม อาจรวมถึงการให้การศึกษากับพ่อแม่ การปรับการศึกษาให้เหมาะสมและการจัดการศึกษาพิเศษ

แนนซี่ และฟรานซ์ (Nancy, K., & Franz, 2015) ให้ความหมายของการช่วยเหลือตั้งแต่ระยะแรกเริ่มไว้ว่า เป็นการความช่วยเหลือแก่เด็กทันทีที่พบความผิดปกติ เพื่อจำกัดความพิการที่เพิ่มขึ้นและฟื้นฟูสมรรถภาพของเด็กให้เต็มศักยภาพเท่าที่จะทำได้

เบญจา ชลธาร์นนท์ (2546) กล่าวว่า การช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเป็นการให้การช่วยเหลือ หรือฟื้นฟูสมรรถภาพตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการ เพื่อพัฒนาทักษะที่สำคัญต่อการดำรงชีวิต อาจหมายถึงการช่วยเหลือเฉพาะเด็กพิการวัยก่อนเรียน หรือการช่วยคนพิการทุกวัยทันทีที่พบความพิการ ซึ่งรวมถึงคนพิการที่เกิดความพิการภายหลัง เพื่อให้คนพิการวัยเด็กสามารถเข้าสู่ระบบการศึกษาหรือให้คนพิการในวัยผู้ใหญ่ที่กลับเข้าสู่การดำรงชีวิตแบบเดิมโดยเร็วที่สุด

แนวคิดทฤษฎีในการจัดให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention: EI) ประมวลได้จากทฤษฎีต่าง ๆ ตามหลักการและแนวคิดนักการศึกษา ซึ่งมาผสมผสานกัน โดยเน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง มุ่งเน้นการกระตุ้นพัฒนาการเด็ก และการเรียนรู้โดยยึดหลัก แนวคิดทฤษฎี 6 ประการด้วยกัน ดังนี้ (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2552)

ประการที่ 1 อิงพัฒนาการเด็ก “ทั่วไป” เป็นเกณฑ์ เพราะหลักของการพัฒนาการ ตามปกติ จะเป็นแนวทางให้สามารถเข้าใจเด็กได้อย่างกว้างขวาง แม้ว่าเด็กแต่ละคนอาจจะมีอัตราความรวดเร็ว ของพัฒนาการในแต่ละด้าน หรือแต่ละช่วงวัยอาจมีระยะแตกต่างกันออกไป นอกจากนี้ยังกล่าวได้ว่า พัฒนาการตามช่วงวัยปกติของเด็กนั้น จะดำเนินไปทีละขั้นและขั้นแรกก่อนเป็นพื้นฐานของขั้นต่อไป การช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม จึงจะตระหนักตามหลักพัฒนาการตามทฤษฎีของเพียเจต์ ซึ่งแนวคิดทฤษฎีข้อนี้ ใช้เป็นพื้นฐานของหลักการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ถึงร้อยละ 15

ประการที่ 2 แนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมมนุษย์ แนวคิดทฤษฎีในข้อนี้มุ่งเน้น ในเรื่องการปรับพฤติกรรม และการสอนสิ่งที่เหมาะสมกับตัวเด็ก มุ่งสอนทักษะต่าง ๆ ให้เด็ก นำไปใช้ตามลำดับขั้นตอน ใช้ยุทธศาสตร์ในการสอน เช่น การสาธิต การให้เด็กทดลองทำตาม การใช้เทคนิคการกระตุ้นเตือน การใช้แรงเสริม ตลอดจนการฝึกทักษะการทำงาน หรือกิจกรรมให้สำเร็จโดยไม่ต้องให้ครูเป็นผู้บอก หรือทำตัวอย่างในการปฏิบัติ เป็นต้นโดยทั่วไปใช้แนวคิดทฤษฎีข้อนี้ประมาณ ร้อยละ 6 เพื่อให้เด็กประสบความสำเร็จสูงสุด เท่าที่จะทำได้

ประการที่ 3 แนวคิดทฤษฎีการบูรณาการทฤษฎีต่าง ๆ คือ การนำเอาหลักการ ในหลายทฤษฎีมาผสมผสานกัน เช่น นำหลักการเกี่ยวกับขั้นตอนพัฒนาการเด็กของเพียเจต์ (Piaget) มาผสมผสานกับหลักการในหลาย ๆ ทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรม เพื่อนำมาเป็นแนวทาง ในการกำหนดหลักสูตรและเนื้อหาในการสอน การใช้ยุทธศาสตร์ในการสอนที่เหมาะสม

กับกิจกรรมที่จัดให้เด็กแต่ละคน ซึ่งจากรายการจัดโปรแกรมการให้บริการช่วยเหลือ ระยะแรกเริ่ม (Early Intervention: EI) พบว่า จำเป็นต้องใช้แนวคิดทฤษฎี

ประการที่ 4 การทำงานพื้นฐานร่วมกับแพทย์ ในข้อนี้มุ่งเน้นเรื่องการวินิจฉัยความบกพร่องของเด็ก เพื่อช่วยเหลือเด็กในเรื่องการบำบัดรักษาโดยเฉพาะ หลักการทำงานเป็นทีม กับนักวิชาชีพอื่นที่เกี่ยวข้อง อาทิ แพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา นักกายภาพบำบัด นักสังคมสงเคราะห์ ครูการศึกษาพิเศษ ตลอดจนพ่อแม่ผู้ปกครองของเด็กที่มีลักษณะ เป็นทีมสหวิชาชีพ (Multidisciplinary Team)

ประการที่ 5 การมีส่วนร่วมของคณะทำงาน ในเรื่องนี้มีข้อพิจารณาถึงบุคคลที่จะทำงานกับเด็ก ในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ทักษะการทำงานบริการ เป็นทักษะที่ละเอียดอ่อน ผู้ทำงานจะต้องได้รับการฝึกฝนในเรื่องการสังเกต การเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมที่เด็กแสดงออก ตลอดจนวิธีการตอบสนองพฤติกรรมของเด็กที่ถูกต้องเหมาะสม

ประการที่ 6 ยึดครอบครัวเป็นศูนย์กลาง ทุกโปรแกรมที่เกี่ยวข้องกับเด็กจะประสบความสำเร็จ ถ้าได้รับความร่วมมือ และสนับสนุนจากครอบครัว และหลักการสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ แต่ละครอบครัวจะมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้น ในการจัดโปรแกรมให้การบริการ จะต้องคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละครอบครัว และมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ในการวางแผนการให้บริการกับครอบครัว

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้นจึงพอสรุปได้ว่า การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention หรือ EI) มีความหมายเช่นเดียวกับการให้การศึกษาระยะแรกเริ่ม (Early Education) หมายถึง การจัดให้มีโปรแกรมที่เป็นขั้นตอนที่ชัดเจน และเป็นระบบในการให้บริการด้านต่าง ๆ โดยเร็วที่สุดแก่เด็กที่มีภาวะความเสี่ยงทุกระดับทันที ตั้งแต่แรกเกิด หรือทันทีที่มีการค้นพบ หรือได้รับการวินิจฉัยว่ามีความพิการ โดยมุ่งเน้นการให้การศึกษากับพ่อแม่ผู้ปกครอง และครอบครัว ทั้งนี้มุ่งพัฒนาเด็กให้ได้รับบริการจาก นักสหวิชาชีพหลากหลาย ทั้งด้านการศึกษา ด้านสุขภาพอนามัย การบำบัดรักษา ตลอดจนการป้องกันความพิการที่จะเกิดขึ้น เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการไปตามขั้นตอน เช่น เดียวกับเด็กปกติ หรือใกล้เคียงเด็กปกติมากที่สุด

1.2 ประวัติความเป็นมาการบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

ประเทศสหรัฐอเมริกาได้เริ่มมีการจัดโปรแกรมทางการศึกษาให้เด็กเล็กมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1800 เป็นต้นมา โดยเริ่มมีโครงการจัดให้เด็กมีโอกาสเรียนรู้เพื่อเป็นการเตรียมตัวก่อนที่จะเข้าเรียนในระดับอนุบาล ในปี ค.ศ.1938 รัฐบาลจัดโครงการเด็กเล็กที่มลรัฐนิวเจอร์ซี โดยเริ่มให้ความรู้กับพ่อแม่ของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นคนหนึ่งที่เข้ามาร่วมในโครงการนับว่าเป็น

โครงการนำร่องที่มีชื่อเสียงมาก และในช่วง ค.ศ. 1940-1950 เป็นช่วงหลังสงครามโลก ประเทศสหรัฐอเมริกาเร่งพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศแต่ไม่เป็นไปตามความคาดหมาย มีผลกระทบต่อสภาวะความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างมากในช่วงนั้นทารกที่เกิดใหม่จำนวนมากที่มีภาวะน้ำหนักตัวน้อย คลอดก่อนกำหนด มีผลกระทบที่ทำลายการเจริญของจอตา และพัฒนาการในทุก ๆ ด้าน จึงเกิดโครงการใหม่ ที่เร่งพัฒนาเด็กดังกล่าวอีกหลายโครงการ

ในปี ค.ศ.1964 ประเทศสหรัฐอเมริกามีกฎหมายพัฒนาเศรษฐกิจฉบับหนึ่งเกิดขึ้น ซึ่งได้ระบุชัดเจนถึงแผนการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติโดยผ่านขั้นตอนในการพัฒนาระบบการศึกษาและสังคมของชาติ เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้ต่ำได้รับการศึกษา อันเป็นที่มาของกำเนิดโครงการ เฮดสตาร์ท (Head Strat Program-HSP) ในปีถัดมาคือ ปี ค.ศ. 1965 จึงเกิดศูนย์เด็กเล็กจำนวน 2,500 ศูนย์ขึ้นทั่วประเทศและผู้ปกครองส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการดำเนินการจากจุดเริ่มต้นครั้งนี้ จึงมีอิทธิทำให้พ่อแม่ของเด็กทุกคนเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของเด็กเล็กซึ่งรวมทั้งพ่อแม่และผู้ปกครองเด็กที่มีความต้องการทุกประเภทด้วย

ในปี ค.ศ.1972 ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ประกาศให้โครงการ HSP ทุกโครงการต้องมีเด็กพิการร่วมด้วยอย่างน้อย 10% และถ้ามีเด็กพิการที่มีความยากลำบากในการเข้าร่วมกิจกรรม ทุกโปรแกรมจะต้องมีการปรับกิจกรรมเพื่อให้เด็กพิการเหล่านั้นได้มีส่วนร่วมทุกกิจกรรม ซึ่งมีผลทำให้มีเด็กพิการก่อนวัยเรียนได้เข้าร่วมโครงการดังกล่าวถึง 60,000 คน

ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีกฎหมายหลายฉบับที่ได้กำหนดมาตรการในการช่วยเหลือและให้บริการคนพิการกฎหมายที่มีผลบังคับขณะนี้คือกฎหมายฉบับ The Individuals with Disabilies Education Act (IDEA) หรือ เป็นกฎหมายที่คล้ายคลึงกัน และมีผลบังคับใช้เช่นเดียวกับฉบับ The Education for All Handicapped Children ฉบับปี 1975 ซึ่งทั้งสองฉบับได้สนับสนุนให้พ่อแม่ของเด็กพิการมีพลังมากขึ้น โดยเฉพาะฉบับ IDEA ได้พยายามให้มีระบบการทำงานที่สมบูรณ์ต่อเนื่องครบวงจร ตั้งแต่เด็กแรกเกิดจนถึงเข้าสู่ระบบโรงเรียน โดยให้ทุกฝ่ายร่วมกันป้องกันสภาพความพิการที่จะเกิดขึ้นกับเด็กและมุ่งเน้นให้มีการประสานงานกันในหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน ทั้งในส่วนท้องถิ่นและรัฐบาลกลางในการที่จะให้บริการที่ดีต่อเด็กและครอบครัวโดยการบริการต้องมีลักษณะดังนี้ (Cook, Tessier, & Klein, 2012) “ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาสำหรับเด็กเล็กให้ประสบความสำเร็จนั้นขึ้นอยู่กับการจัดโปรแกรมให้เหมาะกับเด็กแต่ละคน แม้ว่าจะเป็นเด็กที่มีความบกพร่องหรือมีความพิการ หากโปรแกรมนั้นสามารถค้นหาวิธีและกระบวนการที่เหมาะสมให้เด็กซึ่งไม่ว่าจะบกพร่องด้านใดก็ตามอาทิเช่น มีความเหมาะสมในเรื่องโภชนาการ การจัดกิจกรรม และมีการช่วยเหลือการบำบัดทางการแพทย์ร่วมด้วย โปรแกรม

นั้นก็จะประสบความสำเร็จได้อย่างงดงาม” ล่วงเข้ามาในช่วง ปี ค.ศ. 1990 ก่อนสู่ยุค ค.ศ. 2000 ไม่เพียงแต่นักวิชาการและพ่อแม่ของเด็กเท่านั้น แต่ได้เกิดการประสานสัมพันธ์ (Collaboration) ร่วมมือกันอย่างดีระหว่างคนในประเทศและขยายกว้างออกไปทั่วโลก ซึ่งต่างก็ยอมรับประกาศของ UNESCO ปี ค.ศ.1975 เรื่อง การศึกษาเพื่อปวงชน (Education For All) ซึ่งหมายถึง การศึกษาของเด็กพิการซ้อน และต่อมาในปี ค.ศ. 1986 ประเทศสหรัฐอเมริกาก็มีกฎหมายใหม่เกิดขึ้นอีกคือว่าด้วยการจัดการศึกษาให้เด็กทุกคน อย่างมีข้อจำกัดน้อยที่สุด โดยโรงเรียนมีหน้าที่จัดการศึกษาและต้องจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Plan) หรือที่นิยมเรียกกันสั้น ๆ ว่า IEP เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของเด็กแต่ละคนและผลดีที่เกิดจากข้อบังคับที่ระบุในกฎหมายก็คือ เด็กที่มีความต้องการพิเศษสามารถเข้ารับการศึกษาเช่นเดียวกับเด็กปกติในโรงเรียนทั่วไป นั่นคือโรงเรียนต้องคิดให้ได้ว่าจะต้องทำอย่างไรบ้างในการปฏิบัติตามข้อกฎหมาย และดำเนินงานตามหน้าที่ในอาชีพของงานที่รับผิดชอบได้อย่างไร คำตอบที่ชัดเจนมากก็คือการปรับหลักสูตรให้เหมาะสมเพื่อที่จะให้เด็กสามารถเรียนรวมกันได้ ความท้าทายที่เผชิญคือ นักการศึกษาฝ่ายเด็กเล็กกับนักการศึกษาพิเศษมีโอกาส ที่จะร่วมกันจัดบริการทางการศึกษาให้เด็กทุกคนในระดับก่อนวัยเรียนที่จะได้เรียนรวมกัน (UNESCO, 2018)

1.3 ความหมายของการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

มีนักวิชาการศึกษา ได้ให้ความหมายของการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention: EI) ที่น่าสนใจ ดังนี้

สมพร หวานเสร็จ (2547) กล่าวว่า การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention: EI) เป็นการให้บริการช่วยเหลือ พร้อมทั้งให้การฟื้นฟูสมรรถภาพตั้งแต่แรกเกิด หรือการค้นพบความพิการ เพื่อพัฒนาทักษะที่สำคัญต่อการดำรงชีวิต หมายถึงกระบวนการพัฒนาศักยภาพเด็กพิการในวัยเด็ก หรือก่อนเรียน อย่างมีเป้าหมายตามความต้องการจำเป็นของเด็ก โดยความร่วมมือระหว่างผู้ปกครอง ครอบครัว และผู้เชี่ยวชาญที่ให้บริการทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ และเป็นการลดผลกระทบต่อความพิการ และป้องกันความพิการ หรือปัญหาอื่น ๆ ที่จะเกิดขึ้นตามมา อันเนื่องมาจากความพิการ ในส่วนของสำนักงาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) ได้กล่าวในทำนองเดียวกันว่า การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม หมายถึง กระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพ และเตรียมความพร้อมให้กับเด็กที่มีความบกพร่องประเภทต่าง ๆ ตั้งแต่แรกเกิด หรือตั้งแต่เมื่อทราบว่ามีความบกพร่อง โดยมีจุดประสงค์เพื่อจะได้ช่วยเหลือเด็กให้ได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพที่มีอยู่

โดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ จะต้องมีการประเมินศักยภาพเบื้องต้นเสมอ เมื่อมีสภาพความบกพร่องที่อาจเกิดต่อไป การรวบรวมข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและนำมาวิเคราะห์และวางแผนร่วมกัน ระหว่างผู้ปกครอง ครูผู้สอน ตลอดจนขั้นตอนให้การประเมินผลทั้งระหว่างการให้บริการ รวมถึงช่วงระยะหลังการให้บริการช่วยเหลือ โปรแกรมที่จัดขึ้นจะต้องเป็นไปตามความต้องการจำเป็นของเด็กในแต่ละบุคคลที่มีความบกพร่องที่แตกต่างกัน

จันธิรา เตจ๊ะจักร (2552) กล่าวว่า การได้รับการบริการช่วยเหลือ ระยะแรกเริ่มมีความสำคัญหลายอย่างที่ส่งผลต่อการส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็ก หากเด็ก ได้รับการบริการที่ครอบคลุมทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการแพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา นักกายภาพบำบัด นักอรรถบำบัด นักสังคมสงเคราะห์ ครูการศึกษาพิเศษ ผู้ช่วยเหลือ หากได้รับการรับบริการในช่วงแรก ๆ ของชีวิต จะช่วยพัฒนาการ และทำให้เด็กสามารถ พัฒนาศักยภาพได้ถึงขีดสูงสุด

พวงมณี ชัยเสรี (2557) กล่าวว่า การได้รับบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention: EI) เป็นการให้การช่วยเหลือหรือฟื้นฟูสมรรถภาพตั้งแต่แรกเกิด หรือแรกการค้นพบความพิการ เพื่อพัฒนาทักษะที่สำคัญต่อการดำรงชีวิต ซึ่งหมายถึง กระบวนการ พัฒนาศักยภาพเด็กพิการในวัยเด็กหรือก่อนเรียนอย่างมีเป้าหมาย หรือความต้องการจำเป็นเฉพาะรายของเด็กโดยความร่วมมือระหว่าง พ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้เชี่ยวชาญที่ให้การบริการ ทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ และเป็นการลดผลกระทบความพิการ และอาจสามารถป้องกันความพิการ หรือปัญหาอื่น ๆ ที่จะเกิดขึ้นตามมา อันเนื่องมาจากความพิการด้วย นอกจากนี้ยังมีความสำคัญหลายประการ ที่อาจส่งผลต่อการพัฒนาการในหลาย ๆ ด้านของเด็ก หากได้รับการบริการที่ครอบคลุมทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการแพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา นักกายภาพบำบัด นักสังคมสงเคราะห์ ครูการศึกษาพิเศษ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention: EI) เป็นระบบในการให้บริการด้านต่าง ๆ โดยเร็วที่สุด แก่เด็กที่มีความเสี่ยงทุกระดับทันที ตั้งแต่แรกเกิด หรือทันทีที่พบความพิการ โดยเน้นการร่วมมือกับพ่อแม่และครอบครัวมุ่งพัฒนาเด็กให้ได้รับบริการจากนักวิชาชีพที่หลากหลาย ทั้งด้านการศึกษา ด้านการแพทย์ การบำบัดรักษา เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ตลอดจนป้องกัน ความพิการที่จะเกิดขึ้น

1.4 ความสำคัญของการให้บริการช่วยเหลือระแรกเริ่ม

ความจำเป็นในการให้บริการช่วยเหลือในระยะแรกเริ่ม ตั้งแต่แรกเกิดถึง 3 ขวบ จะอยู่บนพื้นฐานของงานวิจัยด้านพัฒนาการและทฤษฎี จากการศึกษาทารกทั่วไปพบว่าเด็กทารกแรกเกิดเพียงสองหรือสามวันจะมีความสามารถอย่างน่าทึ่งในการรับรู้ข้อมูลผ่านทางประสาท

รับความรู้สึก และการเรียนรู้ (Stone, Smith, & Murphy, 1973) ในเด็กทารกที่มีความบกพร่องทางการเห็นจำเป็นต้องพัฒนาวิธีการที่เฉพาะเพื่อที่จะรับข้อมูลที่ผ่านทางประสาทรับความรู้สึกและมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้การเรียนรู้ที่จะได้รับข้อมูลและเข้าใจความหมายของข้อมูล ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้เด็กชอบการสำรวจสิ่งที่อยู่โดยรอบตนเอง และทำกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อพัฒนาการในทุก ๆ ด้านของเด็ก เช่น สติปัญญา และภาษา เป็นต้นจึงเป็นที่ปรากฏชัดเจนว่าการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มที่เหมาะสม จะช่วยให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกคนในโครงการได้รับประโยชน์ เพราะการให้ประสบการณ์และการกระตุ้นพัฒนาการเด็กที่มีความบกพร่องหรือเด็กพิการทุกประเภทตั้งแต่วัยแรกเริ่มของชีวิต จะมีผลดีต่อพัฒนาการของเด็กในทุก ๆ ด้าน ซึ่งจะเป็นพื้นฐานของการพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กในอนาคตต่อไป และเด็กที่รับบริการทุกคนจะไม่มีโอกาสเกิดความพิการซ้อนขึ้น เนื่องมาจากการขาดปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Johnson, Gallagher, et al. 2012)

เฮวาร์ดและออร์แรนสกี้ (Heward & Oransky, 2015) ได้ยืนยันว่ามีการศึกษาค้นคว้าวิจัยโดยนักการศึกษาในยุคแรก (ช่วงปลายของยุค 1930) หลายคนเช่น Skeels และ Dye (1939) ได้ทำการวิจัยโดยวิธีการกระตุ้นพัฒนาการเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาจำนวน 12 คน อายุต่ำกว่า 3 ขวบ ซึ่งเป็นเด็กในสถานเลี้ยงเด็กกำพร้าในมลรัฐไอโอวา ประเทศสหรัฐอเมริกา การวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกกระตุ้นพัฒนาการโดยผู้ดูแลเฉพาะตัวต่อตัวที่เรียก one–to-one care โดยจ้างผู้ดูแลทำหน้าที่เสมือนแม่ของเด็ก และแยกออกมาอยู่ในสถานที่ที่เป็นบ้านอยู่อาศัย ในขณะที่กลุ่มที่สองยังคงอยู่ในสถานเลี้ยงเด็กกำพร้าในมลรัฐไอโอวา เช่นเดิม ผลการวิจัยพบว่าอีก 2 ปีต่อมา เด็กกลุ่มแรกมีพัฒนาการทางด้านร่างกายดีมาก และมีระดับสติปัญญาเพิ่มขึ้นประมาณ 27.5 (27.5 IQ Points) และสามารถส่งต่อเข้าเรียนในโรงเรียนอนุบาลปกติได้ ในขณะที่เด็กอีกกลุ่มหนึ่งยังคงอยู่ในสถานเลี้ยงเด็กกำพร้านั้น มีระดับสติปัญญาลดลงจากเดิมประมาณ 26 (26 IQ Points) การวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการที่เด็กได้รับความเอาใจใส่จากผู้เลี้ยงเด็ก การมีปฏิสัมพันธ์ที่อ่อนโยนต่อเด็กเท่านั้น จะมีผลทำให้เด็กมีพัฒนาการดีขึ้นได้ใกล้เคียงเด็กปกติและสามารถดำรงชีวิตต่อไปได้เช่นเด็กปกติทั่วไป

งานวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับเรื่อง การกระตุ้นด้วยการจัดกิจกรรม Early Intervention จะสามารถป้องกันการเกิด Neural Pruning (Diamonds & Hopson, 1998) ที่เกิดจากการที่สมองของมนุษย์ทุกคนไม่ได้รับการกระตุ้นหรือถูกใช้งานในช่วงระยะเวลาที่เหมาะสม โดยเฉพาะวัยที่กำลังเติบโต (ภายในอายุแรกเกิด – 10 ขวบ) ซึ่งจะทำให้มนุษย์สูญเสียความทรงจำและไม่เกิดการเรียนรู้ การทำงานของเซลล์สมองจะอ่อนด้อยในเรื่องศักยภาพทางความคิด

การแก้ปัญหา การเรียนรู้ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Gargiulo & Kilgo, 2000) ในการจัดบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มนั้น มีความสำคัญหลายประการ ซึ่งส่งผลต่อ การพัฒนาในทุกด้าน ความสำคัญดังกล่าวสามารถแบ่งได้ดังต่อไปนี้ สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน (2555)

1. ความสำคัญต่อตัวเด็กที่มีความต้องการพิเศษเอง เด็กที่ได้รับบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มนั้น ย่อมมีความสำคัญต่อตัวเด็ก โดยตรงที่สุด เพราะเด็กจะได้รับการบริการที่ครอบคลุม ไม่ว่าจะเป็นการดูแลสุขภาพอนามัย การบริการทางจิตวิทยา และบริการทางการศึกษาแก่เด็ก เพื่อพัฒนาความสามารถด้านต่าง ๆ ได้แก่ ทักษะการสื่อความหมาย ทักษะด้านร่างกาย ทักษะด้านความคิด ทักษะด้าน การช่วยเหลือตนเอง ทักษะทางอารมณ์ ทักษะทางสังคม ทักษะทางวิชาการ ทักษะพื้นฐานอาชีพ โดยมีกลุ่มเป้าหมายการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มที่อายุ 0 ถึง 7 ปี (Cook, Tessier and Kiein ,1996) ได้สรุปว่า เด็กที่ได้รับการบริการช่วยเหลือ ระยะแรกเริ่มนั้น จะมีผลดีในระยะยาว คือ มักมีโอกาสได้เรียนชั้นเรียนปกติมากกว่า ชั้นเรียนพิเศษ และไม่ถูกจัดชั้นเรียนที่ต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงของตนเอง มีทัศนคติที่ดี ต่อการเรียนในระดับมัธยมศึกษา และมีโอกาสที่จะเรียนจนสำเร็จเมื่ออยู่ในวัยเยาวชนจะไม่เป็นผู้ที่กระทำผิดต่อกฎหมาย มีโอกาสที่จะผิดพลาดด้วยการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นน้อย มีโอกาสที่จะได้รับการจ้างงานเมื่อจบการศึกษา นอกจากนี้แล้ว ณฐาภรณ์ ซื่อมาก (2556) ได้กล่าวว่า การให้บริการ ช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม มีความสำคัญต่อเด็กในแง่ของการเห็นความสามารถของตนเองของเด็ก ส่งเสริมให้เด็กมีความเชื่อมั่นในตนเองอีกด้วย สอดคล้องกับ มูลนิธิเพื่อเด็กพิการ (2559) ที่กล่าวว่า การบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มทันทีที่พบความพิการ ช่วยให้เด็กไม่ต้องทรมานกับปัญหาแทรกซ้อนอื่น ซึ่งมีสาเหตุมาจากการถูกปล่อยปละละเลย ทางสังคมอีกด้วย

2. ความสำคัญต่อครอบครัวของเด็กการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ให้โอกาสแก่เด็กที่มีความบกพร่อง และครอบครัว มีความสำคัญ ดังต่อไปนี้

2.1 เด็กได้รับโอกาสในการเพิ่มพูนประสิทธิภาพ ของปฏิสัมพันธ์ตามธรรมชาติ ระหว่างพ่อแม่กับเด็ก ซึ่งเป็นไปตามรูปแบบเช่นเดียวกับเด็กที่พ่อแม่มีลูกปกติ

2.2 ปัญหาต่าง ๆ มากมาย ที่ตามมาจากการที่พ่อแม่มีลูกที่มีความบกพร่องหรือพิการที่ทำให้พ่อแม่รู้สึกผิด โกรธ และคับข้องใจ ลดน้อยลง เพราะในสภาพแวดล้อม ของการให้บริการ พ่อแม่จะได้รับความเห็นใจ กำลังใจ ความเข้าใจ และการสนับสนุนจากผู้ให้บริการ และครอบครัวอื่นที่มีปัญหาอย่างเดียวกัน ซึ่งอาจจะทำให้การช่วยเหลือลูกมีประสิทธิภาพ และเรียนรู้แลกเปลี่ยนความรู้ต่อกัน และอาจเกิดการสร้างเครือข่ายพ่อแม่ในอนาคต

2.3 ช่วยให้ครอบครัวและผู้เกี่ยวข้อง สามารถค้นพบความต้องการจำเป็นของคนพิการได้เร็วขึ้น การที่ผู้ปกครองดูแล และสังเกตพฤติกรรมของเด็กอย่างใกล้ชิดจะช่วยให้ค้นพบสิ่งผิดปกติที่เกิดขึ้น หากได้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมในช่วงปีแรก ๆ ของชีวิต จะช่วยให้เด็กพิเศษส่วนใหญ่สามารถเรียนรู้ที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ในระดับที่สูงขึ้นได้ การให้ความช่วยเหลือตั้งแต่ระยะแรกเริ่มจะช่วยลดความยุ่งยากซับซ้อนในการจัดบริการ ระดับสูงขึ้นไป

2.4 การที่พ่อแม่เรียนรู้ผ่านการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ในการส่งเสริม อย่างสม่ำเสมอกับลูกของตนในระยะ 3–5 ปี ตลอดโปรแกรมนั้น จะเป็นพื้นฐานที่จะก่อให้เกิด รูปแบบพัฒนาการเชิงบวกในเด็กได้

3. ความสำคัญต่อสังคม

3.1 การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม จุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อป้องกันความผิดปกติที่อาจเกิดขึ้นก่อนหรือระหว่างคลอด และช่วยแก้ไขความบกพร่องที่เกิดขึ้น ดังนั้นการเผยแพร่ ความรู้ ในการป้องกันความพิการนั้น นับเป็นงานที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะจะเป็นการป้องกัน ก่อนที่จะพิการ และเป็นการลดภาระที่ต้องดูแลคนพิการ

3.2 การที่ประเทศไทยได้เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรวมกับแด็กปกติในโรงเรียน ทั่วไปนั้นเด็กเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม หรือการศึกษาระยะ แรกเริ่ม เพื่อเตรียมให้สามารถเข้าเรียนร่วมในระดับประถมศึกษา และระดับที่สูงขึ้นต่อไปได้

3.3 การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ทำให้ผู้คนในสังคมได้รับรู้ และเข้าใจ สภาพความบกพร่องต่าง ๆ ทำให้ปรับเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ มีความเชื่อและความรู้ที่ถูกต้องในการให้ความช่วยเหลือ และปฏิบัติต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้อย่างถูกวิธี

3.4 การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม มุ่งพัฒนาเด็กที่มีความต้องการพิเศษ พัฒนาทุกด้าน ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการรักษาค่าพยาบาลลง ทำให้ประหยัดเงินที่ทำการรักษา ไปใช้ในการพัฒนาประเทศในด้านอื่นต่อไป

นอกจากนี้การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มยังมีความสำคัญมากในเรื่องการป้องกันสภาพความพิการเพราะสภาพความบกพร่องหรือสภาพความพิการทั้งหลายมิใช่จะมองเห็น หรือปรากฏออกมาให้ประจักษ์อย่างง่าย มีปัญหาหลายอย่างที่ซ่อนเร้น หากดูภายนอกอาจไม่ทราบได้ พ่อแม่ส่วนใหญ่ก็อาจคิดว่ารอให้โตเสียก่อน แม้แต่กระทั่งนักวิชาการหรือแพทย์ในบางครั้ง หากไม่เข้าใจรอจนเด็กโตขึ้น อาจจะสายเกินไปเพราะเมื่อถึงเวลานั้นการสูญเสียหรือความเสียหายบางอย่างอาจเกิดขึ้นทีละน้อย และการให้ความสำคัญในด้านการป้องกันและ

การพัฒนาให้เด็กมีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์เป็นเรื่องที่สำคัญมาก เช่น เด็กทารกที่มีความเสี่ยง (Risk) ต่อความพิการ เด็กที่คลอดก่อนกำหนด เด็กที่ได้รับอุบัติเหตุขณะคลอด เป็นต้น นอกจากนี้ พบว่าเด็กบางกลุ่มมีความเสี่ยงสูง (High Risk Group) เช่น กลุ่มเด็กที่มารดาอาจจะมีโรคประจำตัวที่แพทย์ได้ชี้ชัดว่าอันตรายหากมีครรภ์เพราะมีโอกาสทำให้ทารกในครรภ์พิการได้ เช่น มารดาเป็นเบาหวาน มารดาขาดอาหารและสารโปรตีน หรือมารดาติดยาเสพติดระหว่างตั้งครรภ์ เป็นต้น (สุวิมล อุดมพิริยะศักย์, 2548)

จึงสรุปได้ว่า การจัดบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษจึงมีความสำคัญมากอยู่ 2 ประเด็น คือ ประเด็นแรกเป็นความสำคัญสำหรับเด็ก เพราะการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มนั้นเพื่อดำรงสภาพการพัฒนา และการทำหน้าที่ของร่างกายในส่วนที่ปกติของเด็กไว้ โดยกระตุ้นให้เด็กมีทักษะและพัฒนาการใกล้เคียงหรือเท่าเทียมเด็กปกติ ทำให้เกิดการป้องกันสภาวะพัฒนาการที่ล่าช้าด้อยสภาพลงกว่าเดิม ตลอดจนเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ของเด็กในปีต่อ ๆ ไป ประเด็นที่สองเป็นความสำคัญสำหรับพ่อแม่และบุคคลในครอบครัว เพราะการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มนั้นจะช่วยลดสภาวะเครียด กังวลใจของพ่อแม่ และบุคคลในครอบครัว ทำให้เกิดผลดีในการเพิ่มปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็ก พ่อแม่ และสมาชิกในครอบครัว นอกจากนี้พ่อแม่และบุคคลในครอบครัวมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้แก่เด็ก ตลอดจนการได้รับประโยชน์อย่างสูงสุด จากการให้บริการที่เป็นระบบของนักการศึกษาและนักอาชีพต่าง ๆ

1.5 ความเชื่อพื้นฐานในการจัดบริการระยะแรกเริ่ม

ความเชื่อพื้นฐาน หมายถึง ความเชื่อที่เป็นพื้นฐานในการสร้างรูปแบบและเป็นความเชื่อที่ผู้ใช้รูปแบบทุกคนจำเป็นต้องยอมรับร่วมกันก่อนใช้รูปแบบ ได้แก่

1. เด็กที่มีความต้องการพิเศษก่อนวัยเรียน เด็กพิการก่อนวัยเรียนมีขั้นตอนของพัฒนาการเช่นเดียวกับเด็กปกติ และมีศักยภาพที่จะเรียนรู้ และพัฒนาได้ เมื่อได้รับการส่งเสริมที่เหมาะสม และสามารถเติบโตขึ้นเป็นสมาชิกที่มีคุณภาพของสังคมได้ และไม่เป็นภาระของสังคม

2. เด็กพิการก่อนวัยเรียนมีความต้องการพื้นฐานเช่นเดียวกับเด็กปกติและมีสิทธิ์ที่จะได้ดำเนินชีวิตอย่างเด็กปกติ โดยสนับสนุนให้เด็กอาศัยอยู่กับครอบครัวที่มีการยอมรับสภาพความพิการ และได้รับการช่วยเหลือคำแนะนำ โดยเน้นการฝึกให้เด็กใช้ทักษะที่มีอยู่ในการดำรงชีวิตจริง (Functional skill) ให้มากที่สุด

3. การค้นหาและให้ความช่วยเหลือแก่เด็กพิการอย่างเหมาะสม ตั้งแต่ระยะแรกเริ่ม (0-6) ปี จะช่วยป้องกันไม่ให้ความพิการนั้นเพิ่มมากขึ้น บรรเทาความรุนแรงของความพิการเดิม และ/หรือป้องกันการเกิดความพิการด้านอื่นที่อาจเกิดแทรกซ้อนขึ้นมา อันจะเป็นการเอื้อต่อ

การพัฒนาของเด็กพิการนั้น ๆ ซึ่งผลจากการให้ความช่วยเหลือดังกล่าวจะช่วยส่งเสริมให้เด็กพิการสามารถพัฒนาไปตามขั้นตอนได้อย่างราบรื่น และใกล้เคียงเด็กปกติมากในวัยเดียวกันมาก

1.6 กระบวนการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

กระบวนการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ประกอบด้วย 3 ระยะ ดังนี้ (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2558)

ระยะที่ 1 ก่อนเข้าสู่โปรแกรม คือ ระยะที่เด็กก่อนเข้ารับบริการ ได้แก่ การส่งต่อ การค้นหา และการคัดแยก

ระยะที่ 2 การรับบริการ คือ ระยะที่เด็กเริ่มเข้ารับบริการ ได้แก่ การตรวจสอบ การพัฒนาแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล หรือแผนบริการครอบครัวการปฏิบัติการสอน และการประเมินผล

ระยะที่ 3 การสิ้นสุดการรับบริการ คือ การส่งต่อไปสู่ขั้นตอนใหม่ และการจัดการเรียนที่เหมาะสมให้เด็กได้เรียนร่วมในโรงเรียนพร้อมกับเด็กในชั้นเรียนปกติ หรือเข้าเรียนในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ที่จัดเฉพาะความพิการ การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม จำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนที่ชัดเจน และมีเป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อให้การช่วยเหลือเด็กพิการสามารถตอบสนองความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละคนได้อย่างเหมาะสม มีกระบวนการตั้งแต่การรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเด็กพิการ การคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษา การประเมินความสามารถพื้นฐานของเด็ก การจัดทำแผนบริการเฉพาะครอบครัว หรือแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล การให้บริการด้วยการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม การประเมินความก้าวหน้า รวมถึงการส่งต่อและการนิเทศ ติดตามประเมินผลการเรียน ซึ่งผู้เรียนที่ประสงค์มารับบริการที่ศูนย์การศึกษาพิเศษแต่ละแห่งนั้น จะมีกระบวนการให้บริการตามขั้นตอน ดังนี้

กระบวนการการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ในศูนย์การศึกษาพิเศษ มีกระบวนการในการดำเนินการ ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ การเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการให้บริการ เพื่อให้ได้ข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ และตัดสินใจในการวางแผนการให้บริการ ซึ่งมีวิธีการเก็บรวบรวมหลายวิธี ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ การซักประวัติสังคมมิติ และการเยี่ยมบ้าน ซึ่งแต่ละวิธีมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 การสังเกต คือ การเฝ้าดูสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างใส่ใจ และมีระเบียบวิธีเพื่อวิเคราะห์ หรือหาความสัมพันธ์ของสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นกับสิ่งอื่น ซึ่งเหมาะกับการศึกษาพฤติกรรม

ในเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ และครอบครัว เพื่อสนับสนุน หรือขัดแย้งกับข้อมูลที่ได้มาจากการบอกเล่า หรือเป็นข้อมูลที่ส่งเสริมความเข้าใจให้ชัดเจน ถูกต้องยิ่งขึ้น อาจจะมีข้อจำกัด และมีวิธีการสังเกต คือ อาจมีอารมณ์ร่วม มีอคติหรือเข้าข้าง กลุ่มที่ศึกษาอาจส่งผลต่อการแปลผล และความน่าเชื่อถือของข้อมูลได้ การบันทึกผล การสังเกต มักมีลักษณะเป็นการพรรณนา สิ่งที่ควรจะต้องสังเกต ได้แก่ การกระทำของแต่ละบุคคล แบบแผนการกระทำ ความสัมพันธ์ การมีส่วนร่วม และองค์ประกอบของสิ่งแวดล้อม

1.2 การสัมภาษณ์ คือ การรวบรวมข้อมูลโดยการพบปะ พูดคุย สนทนากับผู้ให้ ข้อมูลโดยตรง ซึ่งอาจใช้การสัมภาษณ์ใน 2 ลักษณะ คือ การสัมภาษณ์แบบเป็นมาตรฐาน Standardized interview หรือ Structured interview) หรือการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นมาตรฐาน (Unstandardized interview หรือ Unstructured interview) การสัมภาษณ์ทุกลักษณะจะต้องมีการบันทึกข้อมูลทุกครั้ง จึงจะถือว่าได้ดำเนินการโดยสมบูรณ์

1.3 การซักประวัติ คือ การได้ข้อมูลเบื้องต้นจากการสอบถามร่วมกับแบบ สอบประวัติของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษด้านต่าง ๆ ซึ่งผู้ซักประวัติจะสอบถามข้อมูลอื่นเพิ่มเติม นอกจากแบบสอบประวัติ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์ และเที่ยงตรงชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งในด้านทัศนคติ ความรู้สึก ความคิดเห็นของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และครอบครัวในปัญหาความต้องการด้านการศึกษา และด้านอื่นๆ การซักประวัติ เป็นการสอบถามโดยตรงระหว่างเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และครอบครัว กับครูการศึกษาพิเศษ ครูผู้รับผิดชอบ หรือผู้เกี่ยวข้องด้านต่าง ๆ นักสหวิชาชีพ ซึ่งต้องอาศัยการมีมนุษย์สัมพันธ์ การใช้ภาษาพูด ภาษากาย การมีส่วนร่วม และการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และครอบครัว ดังนั้นผู้ซักประวัติต้องจัดบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อม ให้มีความเป็นผ่อนคลาย มีความเป็นมิตร หลีกเลี่ยงการแทรกแซง หรือการถูก ขัดจังหวะระหว่างดำเนินการมีความสำคัญในการซักประวัติ รวมถึงกระบวนการตอบสนอง ความต่อเนื่องขณะตอบคำถาม รูปแบบของคำถาม ควรหลีกเลี่ยงคำถามที่มีหลายตัวเลือก หลายคำถาม หลายคำตอบในประโยคเดียวกัน ควรเป็นคำถามเปิดเพื่อให้เกิดความหลากหลาย และหลีกเลี่ยงการถามนำ ผู้ซักประวัติที่ดีควรเงียบฟังคำตอบ สังเกตอาการหรืออารมณ์ผู้ตอบ โดยมีการกระตุ้นให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษ และครอบครัวตอบคำถามอย่างต่อเนื่อง

1.4 สังคมมิติ คือ การรวบรวมข้อมูลด้วยการใช้เทคนิคสังคมมิติ เป็นวิธีการที่ใช้ ในการศึกษาหาความสัมพันธ์ทางสังคม ระหว่างสมาชิกในครอบครัว บุคคลที่เกี่ยวข้องและชุมชนที่อยู่รอบตัวเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ ในการ

แก้ปัญหาเกี่ยวกับ การปรับตัวทางสังคมของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ และการประสานส่งต่อ ให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ได้รับบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม จากบุคคลที่เกี่ยวข้อง และชุมชนต่อไป

1.5 การเยี่ยมบ้าน การเยี่ยมบ้านเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ จะช่วยให้ทราบ ถึงสภาพปัญหา และความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการวางแผน การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม หรือบริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัว ให้สอดคล้องกับ ความต้องการจำเป็นพิเศษ ของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ สภาพครอบครัว และบริบทชุมชน ซึ่งควรมีการวางแผน และกำหนดแนวทางในการเยี่ยมบ้าน ดังนี้

1.5.1 เตรียมแบบบันทึกข้อมูล เช่น แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครอง แฟ้มข้อมูลเด็ก ที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ข้อมูลเดิม และข้อมูลที่เกี่ยวข้อง นัดหมายคณะทำงาน และครอบครัวล่วงหน้า

1.5.2 ประสานงานอาสาสมัครในชุมชน และกำหนดปฏิทินปฏิบัติงานที่ชัดเจน การไปเยี่ยมบ้าน ควรคำนึงถึงผู้เกี่ยวข้อง สาระสำคัญ และวิธีการดังต่อไปนี้

1. การคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษาหรือการส่งต่อ การคัดกรองประเภทความพิการ เป็นการคัดกรองโดยใช้แบบคัดกรองคนพิการ ทางการศึกษาตามแบบกระทรวงศึกษาธิการ และแบบประเมินอื่น ๆ ของนักวิชาชีพ ซึ่งเครื่องมือแต่ละชนิดจะกำหนดประเด็นการตรวจสอบ และเครื่องมือที่ครู นักวิชาชีพ ต้องปฏิบัติ พร้อมทั้งประมวลผลการคัดกรอง นอกจากนี้ จะต้องศึกษาเอกสารอื่นที่ได้มาจาก การวินิจฉัยของนักวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง เช่น แพทย์ นักจิตวิทยาคลินิก เป็นต้น เพื่อยืนยัน ผลการคัดกรอง ในกรณีผลการคัดกรองมีข้อสงสัย และต้องการข้อมูลเพิ่มเติมจากหน่วยงาน หรือนักวิชาชีพอื่น จะต้องมีการส่งต่อ เพื่อให้ได้รับการวินิจฉัยอย่างละเอียดเพิ่มเติม จากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น การตรวจวัดระดับการได้ยิน การตรวจวัดระดับสติปัญญา เป็นต้น

2. การประเมินความสามารถพื้นฐาน การประเมินความสามารถพื้นฐาน คือการประเมินให้ทราบรายละเอียดของพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก เพื่อค้นหาจุดเด่น จุดด้อย โดยเปรียบเทียบกับพัฒนาการตามวัยของเด็กทั่วไปจะเป็นการค้นหาข้อมูลในการวางแผนการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ให้สอดคล้องกับ ความต้องการจำเป็นพิเศษ และพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ตลอดจนให้คำนึงถึงทักษะพื้นฐานทั้ง 6 ทักษะ และมีหลักการ รวมถึงกระบวนการประเมินความสามารถพื้นฐานที่สำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551)

3. การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program: IEP) กระทรวงศึกษาธิการ ได้ออกประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง หลักเกณฑ์ และวิธีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2552 โดยได้กำหนดองค์ประกอบของแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ให้ผู้เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ วางแผนในการจัดบริการตามองค์ประกอบ ซึ่งประกอบด้วย (1) ข้อมูลทั่วไป (2) ข้อมูล ทางด้านการแพทย์หรือด้านสุขภาพ (3) ข้อมูลด้านการศึกษา (4) ข้อมูลอื่น ๆ ที่จำเป็น (5) แนวทางกำหนดแนวทางการศึกษา และการวางแผนการจัดการศึกษาพิเศษ (6) ความต้องการ สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา (7) คณะกรรมการ จัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล และ (8) ความเห็นของบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือผู้เรียน การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ต้องมีความละเอียด รอบคอบ ซึ่งผู้เกี่ยวข้องจะต้องร่วมกันรับผิดชอบ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ สำหรับรายละเอียดให้ศึกษาจากคู่มือการจัดทำแผนการจัดการศึกษา เฉพาะบุคคล

4. การให้บริการด้วยกิจกรรมที่เหมาะสมเมื่อกำหนดเป้าหมายและจุดประสงค์ ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลแล้ว เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษแต่ละบุคคล จะได้รับการจัดการเรียนการสอน และบริการ อื่น ๆ ตามที่กำหนด โดยครูและนักวิชาชีพจะจัดกิจกรรมที่ครอบคลุมทักษะการเรียนรู้ สำหรับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ให้จัดตามความต้องการจำเป็นของเด็กที่มีความต้องการ จำเป็นพิเศษ และบริบทของศูนย์การศึกษาพิเศษ ซึ่งในการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม ควรคำนึงถึงอายุจริงของเด็ก สภาพแวดล้อมของครอบครัว ชุมชน และเป้าหมายของช่วงเชื่อมต่อ ที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ และพ่อแม่ ได้ร่วมกันกำหนด

5. การประเมินความก้าวหน้า ในระหว่างการจัดการเรียนการสอนหรือให้บริการ ต้องมีการประเมินผลการจัด กิจกรรม โดยใช้เกณฑ์ที่กำหนดสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษแต่ละคน วิธีการประเมินขึ้นอยู่กับข้อกำหนดของกิจกรรม เช่น หากกิจกรรมกำหนดให้เด็กปฏิบัติ แสดงว่า การประเมินจะเน้นการปฏิบัติของเด็ก ซึ่งผู้สอนจะใช้การสังเกต หรือการทดสอบก็ได้ ในการประเมินแต่ละครั้ง จะต้องมีการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำมาสรุปความก้าวหน้าของเด็ก และการใช้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ตลอดจนมีการรายงานความก้าวหน้า โดยมีพ่อแม่หรือผู้ปกครอง เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผล และร่วมตัดสินใจในการทบทวนและปรับแผนให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเป็นเฉพาะบุคคล ซึ่งควรประเมินเพื่อทบทวน และปรับแผน อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง

6. การนิเทศ ติดตาม ประเมินผลและการส่งต่อ การนิเทศเป็นการให้ความช่วยเหลือแนะนำครู นักวิชาชีพ ในการจัดการเรียน การสอน และให้บริการ เพื่อให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้รับการพัฒนา และบรรลุ ตามวัตถุประสงค์ ส่วนการกำกับติดตาม เป็นการตรวจสอบการจัดบริการให้เป็นไปตามระยะเวลา เป้าหมายที่กำหนดไว้ เช่น การจัดโปรแกรม การได้รับและใช้สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา รวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอื่น ๆ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปว่า การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มที่มีประสิทธิภาพและคุณภาพจะต้องมีการประเมินตามความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็ก ที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ และความต้องการของครอบครัว เพื่อให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้รับการดูแลและประสบการณ์ที่ดีที่สุด จากพ่อ แม่ ครอบครัว ครู คณะสหวิชาชีพ และผู้เกี่ยวข้องภายใต้สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ทั้งที่บ้าน และศูนย์การศึกษาพิเศษ

1.7 การดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

1. การดำเนินงานในต่างประเทศ โดยทั่วไปแล้ว กระบวนการแรกก่อนดำเนินการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ในต่างประเทศ เช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นขั้นตอนของการค้นหาและการตรวจประเมินเด็ก โดยจะมีการติดต่อไปยังบุคลากรทางวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง และให้ข้อมูลแก่ชุมชน ผ่านทาง การประกาศหรือเผยแพร่ในสถานที่สาธารณะต่าง ๆ รวมไปถึงทางโรงพยาบาล แพทย์ หรือสถานรับเลี้ยงเด็ก ได้ให้ข้อมูลแก่พ่อแม่ของเด็กโดยตรงเกี่ยวกับบริการต่าง ๆ ของการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ถ้าพ่อแม่คิดว่ามีความต้องการบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มในครอบครัว สามารถไปดำเนินการติดต่อสอบถามรายละเอียดยังหน่วยงาน ที่ให้บริการได้ ซึ่งทางหน่วยงานจะสอบถามพ่อแม่ถึงเหตุผล หรือข้อสังเกตใดที่พ่อแม่คิดว่า ลูกน่าจะได้รับการบริการนี้ หลังจากพ่อแม่ได้ให้ข้อมูลทางหน่วยงาน และจะได้รับการติดต่อ เพื่อดำเนินการหรืออธิบายรายละเอียดต่าง ๆ จากผู้ประสานงานบริการ ภายใน 2 วันทำการ การวางแผนให้บริการ ในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม จะเน้นการให้บริการ เฉพาะครอบครัว (Individualized Family Service Plan: IFSP) ซึ่งเป็นกระบวนการวางแผน ให้บริการที่สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้รับ จากทั้งรายงานทางการแพทย์ และการประเมินระดับ พัฒนาการของเด็ก ร่วมกับการพิจารณาจากความสนใจ ความต้องการ ความกังวลและลักษณะพื้นฐานด้านต่าง ๆ ของครอบครัว การวางแผนให้บริการจะระบุรายละเอียด ของการบริการอย่างครอบคลุมว่า เด็กและครอบครัว ควรจะได้รับการบริการใด จากใคร เป็นระยะเวลานานเท่าใด ด้วยวิธีการใดในสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ หรือมีการปรับเปลี่ยน และค่าใช้จ่ายมีหรือไม่ ถ้ามีจะจ่ายเท่าใด

ซึ่งบริการที่จัดสรรให้ในโปรแกรมบริการ ช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ได้แก่ เทคโนโลยี และสิ่งอำนวยความสะดวก การตรวจวัดพัฒนาการ การได้ยิน การอบรมให้ความรู้แก่ครอบครัว ผู้ปกครอง การให้คำปรึกษา และการเยี่ยมบ้าน การบริการ ส่งเสริมสุขภาพ บริการตรวจวินิจฉัย และประเมินทางการแพทย์ การตรวจวัด สายตา การจัดโภชนาการ กิจกรรมบำบัด กายภาพบำบัด จิตวิทยา การประสานงานจากหน่วยงาน สังคมสงเคราะห์ ตรวจและแก้ไขการพูด และบริการรับส่งและค่าเดินทาง โดยเด็กแต่ละคน จะได้รับบริการใดบ้างนั้น ขึ้นอยู่กับพื้นฐานความต้องการของเด็กและครอบครัว อาจจะแตกต่างกัน ในแต่ละครอบครัว ทั้งนี้เพื่อสามารถไปถึงเป้าหมายในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กให้เป็นไปตามวัย และเตรียมความพร้อมในระยะการส่งต่อ เพื่อเสนอข้อมูลทางเลือกให้แก่ครอบครัว ในการตัดสินใจเข้ารับบริการไปถึงโปรแกรมต่อไป

2. การดำเนินงานในประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดให้รวมเอาศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เป็นสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยประเภทหนึ่ง ซึ่งนับว่าเป็นการให้บริการ ช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม เป็นกระบวนการฟื้นฟู เตรียมความพร้อมให้กับเด็กที่มี ความต้องการพิเศษประเภทต่าง ๆ ตั้งแต่แรกเกิด หรือตั้งแต่เมื่อค้นพบว่ามีความต้องการพิเศษ โดยมีจุดประสงค์เพื่อช่วยเหลือเด็ก ให้ได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพที่มีอยู่โดยเร็วที่สุด ซึ่งต้องมีการประเมินศักยภาพเบื้องต้น และสภาพความต้องการพิเศษ อาจมีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น การรวบรวมข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจะนำมาวิเคราะห์ และวางแผนร่วมกับ ผู้ปกครอง การปฏิบัติการฟื้นฟูตามแผนร่วมกันระหว่างผู้ปกครอง และนักสหวิชาชีพ ตลอดจนการประเมินผล ทั้งระหว่างการให้บริการ และช่วงหลังการให้บริการช่วยเหลือ ทั้งนี้ ระบบการให้บริการที่จัดขึ้น ต้องเป็นไปตามความต้องการจำเป็นของเด็กแต่ละคน ขอบข่ายของการดำเนินการเกี่ยวกับการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ครอบคลุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย โดยมีสถานศึกษาเฉพาะ ความพิการ ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำเขตการศึกษา และศูนย์การศึกษาประจำจังหวัด ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานที่สำคัญด้านการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มี ความต้องการพิเศษ ภายใต้โครงสร้างการบริหารงานของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งสามารถสรุปบทบาทหน้าที่ และรูปแบบการปฏิบัติงานด้านการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม และเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ของหน่วยงานทั้งสามได้ ดังนี้ (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2556,)

2.1 สถานศึกษาเฉพาะความพิการ จัดระบบบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม และเตรียมความพร้อมให้สอดคล้อง กับความต้องการจำเป็นเฉพาะบุคคลของผู้เรียน โดยมีการจัดทำ

คู่มือ และเอกสารเกี่ยวกับ การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเฉพาะครอบครัว การจัดประชุมเรื่องแผนการให้บริการ เฉพาะครอบครัว การจัดประชุมผู้เกี่ยวข้องเรื่องการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

2.2 ศูนย์การศึกษาพิเศษ มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาพิเศษ และให้บริการสนับสนุนที่เหมาะสม ตั้งแต่ระยะแรกเริ่ม โดยในด้านการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มนั้น จะเน้นการให้บริการช่วยเหลือเตรียมความพร้อมเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกประเภท ที่มีอายุ ระหว่าง 0 – 7 ปี และให้คำแนะนำแก่ครอบครัว และผู้ปกครองในการช่วยเหลือดูแลเด็ก ศูนย์บริการนี้ ได้กระจายอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศไทย โดยเริ่มจากศูนย์การศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ซึ่งเป็นศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งแรกที่พัฒนา ระบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ในลักษะของศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม แก่เด็กพิการและครอบครัว ในปี พ.ศ. 2532 และจากนั้นได้มีการขยายออกไปสู่มหาวิทยาลัย ราชภัฏในจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศไทย เช่น ศูนย์การศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ศูนย์การศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ศูนย์การศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ศูนย์การศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ศูนย์การศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ซึ่งในปัจจุบันกำลังขยายโครงการก่อตั้งศูนย์การศึกษาพิเศษ ในมหาวิทยาลัยราชภัฏอีกหลายแห่ง

2.3 ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำเขตการศึกษา และศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด ให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเฉพาะครอบครัว การดำเนินการจัดทำแผนบริการเฉพาะครอบครัว การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล การเตรียมความพร้อมด้านการศึกษา การจัดเตรียมสื่อ วัสดุอุปกรณ์ และสถานที่ เพื่อให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ให้ความรู้ผู้ปกครองและบุคคลที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ จะครอบคลุมถึงการประสานงานกับหน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง การประเมิน ติดตามผลการดำเนินการ เพื่อการจัดบริการให้ความช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม และเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกประเภทนอกจากนี้

วัชรพงศ์ ปรากฏ, ทศพล ธีฆะพร, และ สิทธิพร เขาอุ่น (2564) ได้กล่าวว่า การให้บริการช่วยเหลือ ระยะแรกเริ่ม เป็นช่วงเวลาของการให้บริการที่มีความสำคัญมาก สำหรับเด็กที่มีความต้องการ พิเศษ เพื่อเตรียมความพร้อมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ให้สามารถเข้ารับการศึกษาในระบบ โรงเรียนต่อไปได้ ทั้งทักษะพื้นฐานการช่วยเหลือตนเอง ทักษะพื้นฐานทางสังคม และการสื่อสาร ทักษะการทำงานของกล้ามเนื้อมัดใหญ่ก่อนเข้าสู่สถานศึกษาของระบบโรงเรียน เพื่อป้องกันความรู้สึกล้มเหลวของเด็ก ภายหลังจากเข้าสู้ระบบโรงเรียน ซึ่งมีรูปแบบ

การจัด การเรียนการสอนที่แตกต่างจากการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ที่เด็กเคยได้รับบริการจากศูนย์จากแนวคิดดังกล่าวพอสรุปได้ว่า การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม เป็นการให้บริการที่มีความสำคัญมากสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ทั้งนี้ เพื่อเตรียม ความพร้อมพัฒนาการด้านต่าง ๆ รวมทั้ง การเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่สถานศึกษา เพื่อป้องกันความรู้สึกล้มเหลวของเด็ก ภายหลังจากเข้าสู้ระบบโรงเรียน ทั้งทักษะพื้นฐาน การช่วยเหลือตนเอง ทักษะพื้นฐานทางสังคมและการสื่อสาร ทักษะการทำงานของกล้ามเนื้อ มัดใหญ่และมัดเล็ก พฤติกรรมพัฒนาการตามวัย ทักษะพื้นฐานทางวิชาการ

1.8 แนวทางการจัดกิจกรรมการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม การส่งเสริมพัฒนาการ การอบรมเลี้ยงดู และเตรียมความพร้อมอย่างเหมาะสม ด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับ ผู้เลี้ยงดู หรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ เพื่อให้เด็กพัฒนาตนเองตามลำดับขั้น ของพัฒนาการอย่างเต็มศักยภาพ และสอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยมีหลักการ ดังนี้

1. ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กพิการ หรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกประเภท

2. ยึดหลักการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม การอบรมเลี้ยงดู และเตรียมความพร้อมโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้ให้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรม

3. พัฒนาเด็กโดยองค์รวม ผ่านการเล่น และกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย

4. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ ให้สามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพ และมีความสุขตามศักยภาพ

5. ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษา ในการพัฒนาเด็กเด็กพิการควรได้รับบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ตั้งแต่พบความพิการเพื่อส่งเสริม พัฒนาการด้านต่าง ๆ ให้มีพัฒนาการที่ดี และมีคุณภาพ พัฒนาการที่ควรส่งเสริม ได้แก่ ทักษะการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ ทักษะการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก ทักษะทางด้านภาษา และการสื่อสาร ทักษะทางสังคม ทักษะการช่วยเหลือตนเอง ทักษะความสามารถทางการเรียนรู้ ซึ่งแต่ละทักษะมีความสำคัญในการจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็ก (กลุ่มแผนงาน และงบประมาณ, 2551) ดังนี้

5.1 ทักษะการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ (Gross Motor Skill) การเคลื่อนไหวโดยใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนา และการเจริญเติบโตของเด็ก เนื่องจากเป็นพื้นฐานของการพัฒนาทักษะอื่น ๆ

แนวทางการจัดกิจกรรม ฝึกปฏิบัติการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่เกี่ยวกับการนั่ง ยืน เดิน วิ่ง ปีนป่าย กระโดด และทำกิจกรรมอื่น ๆ ในชีวิตประจำวัน จุดมุ่งหมาย เพื่อให้สามารถควบคุมกล้ามเนื้อมัดใหญ่ กล้ามเนื้อมัดเล็ก และการเคลื่อนไหว ให้ประสานสัมพันธ์กันได้อย่างคล่องแคล่ว

5.2 ทักษะการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก (Fine Motor Skill) การใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก เป็นความสามารถในการประสานการเคลื่อนไหว ระหว่างมือกับตา ความจำ ความคิด การแยกแยะสิ่งต่าง ๆ การแก้ปัญหา และความพร้อม ด้านวิชาการ เพื่อเป็นพื้นฐานทางการศึกษา แนวทางการจัดกิจกรรม ฝึกปฏิบัติการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก เกี่ยวกับการใช้ กล้ามเนื้อ จุดมุ่งหมาย เพื่อให้สามารถควบคุมกล้ามเนื้อมัดใหญ่ และกล้ามเนื้อมัดเล็ก และการเคลื่อนไหวให้ประสานสัมพันธ์กันได้อย่างคล่องแคล่ว

5.3 ทักษะทางด้านภาษาและการสื่อสาร (Language/Communication Skill)การใช้ภาษาสื่อสาร เป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ เพื่อสื่อสารบอกความ ต้องการ และตอบสนองต่อคำพูดของคนอื่น ประสบการณ์ในการเรียนรู้ภาษาเป็นสิ่งที่เด็ก ได้รับตั้งแต่แรกเกิด จากการฟัง และความสนใจ นำไปสู่การเรียนแบบภาษา ท่าทาง ผลัดกัน ออกเสียงและพูดคุย รู้จักเล่นด้วยกัน ผลัดกันเล่น ผลัดกันเลียนแบบ มีการใช้เสียงและภาษา ท่าทางแสดงความเข้าใจ มีการใช้ศัพท์ในระดับง่าย ๆ และพัฒนาจนเป็นภาษาพูด เป็นวลี และเป็นประโยค ตามลำดับแนวทางการจัดกิจกรรม ฝึกปฏิบัติการใช้ภาษา การรับรู้ ความเข้าใจภาษา และการแสดงออกทางภาษาทั้งภาษาท่าทาง และภาษาพูดที่เป็นเสียง คำ วลี ประโยค และการพูดสนทนาในชีวิตประจำวัน จุดมุ่งหมาย เพื่อสื่อสาร สนทนากับผู้อื่นในสังคม ในชีวิตประจำวันได้อย่างมี ความสุข

5.4 ทักษะทางสังคม (Social Skill) ทักษะทางสังคม มีความจำเป็นต่อเด็กเป็นอย่างมาก การที่เด็กจะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ดีขึ้นนั้น ต้องมีทักษะทางสังคมที่ดีด้วย เด็กที่มีทักษะทางสังคมจะทำให้เรียนรู้การอยู่ร่วมกัน กับผู้อื่น การเล่น การแบ่งปัน การรอคอย หรือความมีน้ำใจล้วนเป็นผลมาจากการมีทักษะ ทางสังคมทั้งสิ้น แนวทางการจัดกิจกรรม ฝึกปฏิบัติการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การปฏิบัติตาม กฎเกณฑ์ทางสังคม ความรับผิดชอบ การแสดงอารมณ์และความรู้สึกในสถานการณ์ต่าง ๆ การรับรู้ความต้องการ และความรู้สึกของผู้อื่น การเล่นตามลำพัง

และเล่นเป็นกลุ่ม จุดมุ่งหมาย เพื่อให้ปฏิบัติตนอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเหมาะสม และมีความสุข

5.5 ทักษะการช่วยเหลือตนเอง (Self-Help Skill) การช่วยเหลือตนเอง เป็นความสามารถที่พัฒนาผสมผสานจากทักษะด้าน การเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของร่างกาย การประสานการทำงานระหว่างมือกับตา เพื่อทำกิจกรรม ต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังต้องอาศัยความสามารถในการฟัง เข้าใจ และปฏิบัติตามคำขอร้อง รวมทั้ง สื่อสารกับคนอื่น ๆ ให้เข้าใจ ผู้ที่มีทักษะการช่วยเหลือตนเองที่ถูกต้อง เหมาะสม จะมีความรับผิดชอบต่อตนเอง และผู้อื่น รวมทั้งมีบุคลิกภาพที่ดี แนวทางการจัดกิจกรรม ฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการทำความสะอาดร่างกาย การแต่งกาย การรับประทานอาหาร การดื่มน้ำ และการขับถ่าย จุดมุ่งหมาย เพื่อให้สามารถช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันได้

5.6 ทักษะความสามารถทางการเรียนรู้ (Pre-academic Skill) พื้นฐานทางวิชาการ เป็นความสามารถในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเอง เช่น การเรียนรู้เรื่องสี รูปทรง ประเภทสิ่งของชนิดต่าง ๆ ซึ่งเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้เรื่องการอ่าน การเขียน การคิดวิเคราะห์ ซึ่งทักษะพื้นฐานทางวิชาการจะต้องทำงานประสานกับทักษะ กล้ามเนื้อมัดเล็ก เพราะจะเกิดการเรียนรู้ในขั้นพื้นฐาน ที่ต้องอาศัยเรื่องการสัมผัส การทำงาน ประสานกันระหว่างมือกับตาแนวทางการจัดกิจกรรม ฝึกปฏิบัติการรับรู้เกี่ยวกับร่างกาย ที่ตั้งของวัตถุ สี รูปทรง ขนาด จำนวน ปริมาณพื้นผิว ทิศทาง ตำแหน่งที่ตั้ง เวลา การจำแนก การเปรียบเทียบ ความแตกต่าง ความเข้าใจ และการแก้ปัญหา จุดมุ่งหมาย เพื่อให้มีความพร้อมในการเรียนรู้ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ และสามารถแก้ปัญหาง่าย ๆ ในชีวิตประจำวันได้

1.9 รูปแบบของโปรแกรมการจัดให้บริการระยะแรกเริ่ม

โดยหลักการแล้ว การจัดบริการเพื่อกระตุ้นพัฒนาการระยะแรกเริ่ม ขึ้นอยู่กับความต้องการพื้นฐานของเด็กและครอบครัวในชุมชนนั้น ๆ โดยทั่วไปจะมี 3 รูปแบบดังนี้ (Bailey & Wolery, 1992)

1. Center – Based Program เป็นการจัดบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มที่อาจจะอยู่ในโรงเรียน ศูนย์ วัด มีบุคลากรและอุปกรณ์ที่จะให้ความรู้และการกระตุ้นพัฒนาการที่มุ่งไปที่ตัวเด็ก โดยจะใช้เวลา 3 – 6 ชั่วโมง ในแต่ละโปรแกรมถ้าพ่อแม่มาด้วยก็จะสอนพ่อแม่ไปพร้อมกันเพื่อนำไปปฏิบัติต่อที่บ้าน การจัดมักจะอยู่ในรูปแบบกลุ่มเล็ก ๆ เด็กอาจได้รับความสนใจน้อย แต่สามารถเรียนรู้เทคนิคต่าง ๆ จากพ่อแม่คนอื่นได้ เด็กจะเรียนรู้และได้ประสบการณ์ทางสังคมเพื่อเตรียมตัวเข้าโรงเรียน

2. Home-Based Program เป็นการบริการที่บ้าน เน้นความสะดวกสบายของเด็กและครอบครัว ทำให้ความสัมพันธ์เป็นแบบธรรมชาติ ไม่รบกวนกิจวัตรประจำวันของเด็กและครอบครัว พยายามให้ครอบครัวได้มีส่วนร่วมในการกระตุ้นและเปิดโอกาสให้นักกระตุ้นพัฒนาการได้ปรับสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปในทางที่ส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก การสอนตัวต่อตัวในสภาพแวดล้อมจริงของเด็กทำให้พ่อแม่มีความมั่นใจมากขึ้น และสามารถปรับให้เข้าเวลาสะดวกของครอบครัวได้ โดยครอบครัวไม่ต้องเสียเวลาเดินทาง

3. Home and Center Based Program เป็นการให้บริการที่บ้านจนกระทั่งเด็กอายุ 18 เดือน เริ่มให้เด็กมารับบริการที่ศูนย์ ช่วงแรกอาจจะเป็น 1 – 2 ครั้งต่ออาทิตย์ และเพิ่มเวลาของการมารับบริการที่ศูนย์เมื่อเด็กโตขึ้นอย่างไรก็ตาม การให้บริการระยะแรกเริ่มในประเทศไทยที่ทำอยู่คือรูปแบบ Center-Based Program เนื่องจากความจำกัดทางด้านบุคลากรและงบประมาณ ผู้เชี่ยวชาญที่สามารถทำงานด้านกระตุ้นพัฒนาการมีน้อย และการให้บริการของโรงพยาบาลหรือสถาบันต่าง ๆ ไม่เพียงพอและยังมีบัญชีรายชื่อของคนที่รอเรียกชื่อเข้ารับบริการที่หน่วยกระตุ้นพัฒนาการเป็นจำนวนมาก ดังนั้นการให้บริการในเชิงรุกโดยให้บริการที่บ้านยังไม่สามารถทำได้

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียร์เจต์

2.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียร์เจต์

ทฤษฎีพัฒนาการหลายทฤษฎีสามารถอธิบายถึงการเรียนรู้ของเด็กและส่งเสริม หรือการช่วยเหลือให้เด็กมีการเรียนรู้ที่ดีที่สุด ทฤษฎีที่ได้รับการยอมรับและเป็นที่รู้จักดังนี้ ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา ของเพียเจต์(Piaget) มีรายละเอียดดังนี้

กิ่งสร เกาะประเสริฐ (2554) ทฤษฎีของเพียเจต์ เป็นทฤษฎีว่าด้วยพัฒนาการทางสติปัญญาเด็กตั้งแต่ระยะแรกเกิด จนกระทั่งถึงวัยที่พัฒนาการทางสติปัญญาที่มีความสมบูรณ์เพียเจต์นั้นเน้นถึงกระบวนการของของสติปัญญา และวิธีการคิดมากกว่าผลการตอบสนองจากความคิด เด็กจะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวโดยอาศัยกระบวนการทำงานของโครงสร้างสติปัญญาโดยจะพัฒนาไปตามลำดับขั้นโดยจะข้ามขั้นไม่ได้แต่ อัตราของพัฒนาการจะมีความแตกต่างกันแล้วแต่ละบุคคลซึ่งเนื่องมาจาก สิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน

เพียเจต์ได้แบ่งทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาเป็น 4 ขั้น ตามลำดับอายุคือ

1. ขั้น (Sensorimotor Stage) เริ่มตั้งแต่แรกเกิดถึง 2 ปี เป็นขั้นที่เด็กยังไม่สามารถใช้ภาษาหรือสัญลักษณ์ เด็กจะเรียนรู้จาก การใช้การเคลื่อนไหวและสัมผัสทางกายทาง

ตา ทางปาก ทางหู เด็กจะเรียนรู้ จากวัตถุ สิ่งของ หรือสิ่งที่มีตัวตน ซึ่งตอนช่วงท้ายของขั้นนี้จะนำไปสู่การพัฒนาทางภาษา

2. ขั้นก่อนการปฏิบัติการ (Pre-operational Stage) อายุระหว่าง 2 – 7 ปี เป็นช่วงที่เด็กสามารถพัฒนาการคิดสัญลักษณ์หรือการกำหนดตัวแทนได้ เด็กสามารถคิดเกี่ยวกับคน เหตุการณ์และสิ่งต่าง ๆ ได้เด็กจะถ่ายทอดความคิดจินตนาการของตนออกมาทางการ เล่นและคำพูดแต่เด็กยังไม่สามารถบอกเหตุผลได้

3. ขั้นปฏิบัติการแบบรูปธรรม (Concrete - operational Stage) เด็กในช่วงอายุระหว่าง 7 – 11 ปีเป็นช่วงที่เด็กคิดอย่างเป็นระบบและเหตุผลมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆได้ ใส่ใจต่อสิ่งที่เป็นรูปธรรมและแนวคิดที่เป็นจริง

4. ขั้นปฏิบัติการอย่างเป็นระบบ (Formal - operational Stage) เป็นระยะที่เด็กอยู่ในช่วงอายุ 11 – 15 ปี เด็กในช่วงนี้สามารถเข้าถึงสิ่งที่เป็นนามธรรมการคิดอย่างมีเหตุผลและเรียนรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้สามารถตั้งสมมติฐานและแก้ปัญหา

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน (Self Help Skill)

3.1 ความหมายของทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน

ทักษะในการช่วยเหลือตนเองอย่างอิสระในการกระทำกิจวัตรประจำวัน ซึ่งเราสามารถสอนเด็กได้โดยตรง การเรียนรู้เรื่องทักษะการช่วยเหลือตนเองจะเป็นพื้นฐานที่ดีเบื้องต้นเพื่อให้เขาสามารถดูแลตนเองได้โดยไม่ต้องเป็นภาระของผู้อื่น เช่น การติดกระดุมเสื้อ การผูกเชือกรองเท้าเอง การรับประทานอาหารด้วยตนเอง เป็นต้น ตัวอย่างเช่น กิจกรรมที่ช่วยให้เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นให้หัดรินน้ำ ในกิจกรรมนี้ควรแสดงให้เด็กได้เรียนรู้ถึงการใช้นิ้วใส่ลงไปในถ้วยแก้วในขณะที่เขากำลังรินสิ่งที่จะดื่มลงไป เพราะเด็กมีปัญหาเรื่องการเห็นจึงมองไม่เห็นว่าเมื่อไร น้ำจะเต็มแก้วในขณะที่เขารินเครื่องดื่มลงในแก้ว ให้เขาใช้นิ้วชี้ของมือที่จับแก้วใส่ลงไปในแก้วขณะที่เขารินออกให้เขาหยุด เมื่อเขารู้สึกว่าเครื่องดื่มนั้นแตะถึงนิ้วของเขา เตือนให้เขารินช้า ๆ ควรใช้โถใส่น้ำเล็กๆ ก่อนจะเป็นการง่ายสำหรับเด็กมาก ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดนครพนม (2560) กล่าวว่า ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน อาจกล่าวได้ว่า คือการพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันบนพื้นฐานในเรื่องการรับประทานอาหาร การแต่งกาย การขับถ่าย การทำความสะอาดร่างกาย และการรับผิดชอบงานบ้าน จากความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน คือ การฝึกฝนทักษะ

ในชีวิตประจำวันให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันพื้นฐานได้ เช่น การรับประทานอาหาร การแต่งกาย การช่วยเหลืองานบ้านเบื้องต้น เป็นต้น โดยไม่เป็นภาระของครอบครัวและสังคมมากจนเกินไป

3.2 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน

ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ถือว่าเป็นทักษะพื้นฐานที่จำเป็น และสำคัญ เพราะถ้านักเรียนมีความสามารถในการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำมากเท่าใด ก็จะไม่เป็นภาระแก่ครอบครอบครัวและคนรอบข้างมากเท่านั้น นอกจากนี้ยังส่งผลต่อ พัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของนักเรียนด้วย ผู้วิจัยจึงรวบรวมความรู้เกี่ยวกับทักษะ การช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ดังนี้

1. ทักษะด้านการช่วยเหลือตนเองดำเนินการทำกิจกรรมต่าง ๆ และเป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งที่เด็กจะต้องได้รับการจัดการเรียนรู้ ดังนั้น ครูผู้สอนจำเป็นต้องพิจารณาข้อสำคัญว่าทักษะใดที่จำเป็นในการดำรงชีวิตประจำวันของเด็ก ซึ่งเด็กควรมีความสามารถ และมีความพร้อมในการที่จะเรียนรู้ทักษะนั้น ๆ เพียงใด เช่น การสอนให้เด็กติดกระดุมเสื้อ เด็กจะต้องมีความสามารถในการใช้ปลายนิ้ว ทั้ง 3 คือ นิ้วหัวแม่มือ นิ้วชี้ และนิ้วกลาง หรือใช้นิ้วหัวแม่มือและนิ้วชี้ก่อน จึงจะสามารถเรียนรู้ทักษะนี้ได้โดยไม่ลำบากหากเด็กยังใช้ปลายนิ้ว ไม่ได้ ครูต้องย้อนกลับไปเลือกกิจกรรมเพื่อฝึกการใช้ปลายนิ้วในด้านการเตรียมความพร้อม เพื่อพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็กก่อนด้านอื่น เป็นต้น

3.3 ข้อควรปฏิบัติในการฝึกทักษะด้านการดูแลช่วยเหลือตนเอง

ในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันการฝึกให้เด็กรู้จักของใช้ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันนั้นก่อนที่จะเริ่มฝึก หรือเริ่มการสอนให้เด็กจะมีทักษะการดูแลช่วยเหลือตนเอง ในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันนั้น ครูควรสอนให้เด็กได้รู้จักกับสิ่งของเครื่องใช้ในกิจกรรมนั้นก่อน จนเด็กสามารถที่จะชี้หรือสามารถหยิบจับสิ่งของตามที่ครูสั่งได้ถูกต้อง แล้วจึงค่อยสาธิต วิธีการในกิจกรรมขั้นอื่นต่อไป การฝึกการแต่งกาย การฝึกการแต่งกายควรเลือกเครื่องแต่งกายตัวที่เด็กชอบ และสามารถสวมได้ง่าย เช่น เสื้อยืด กางเกงเอวยืด เป็นต้น เด็กจะทำตามด้วยตนเองได้ง่าย และควรฝึกให้เด็กรู้จักถอดก่อนการใส่เสมอ เนื่องจากจะง่ายกว่าและยังไม่ควรคาดหมาย ถึงคุณภาพที่จะเกิดขึ้นหลังจากการแต่งกายว่าจะแต่งกายได้เรียบร้อยหรือไม่ แต่ควรเน้น เรื่องความสะอาดเป็นสำคัญจากความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสรุป ได้ว่า ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันเป็นทักษะพื้นฐานที่มีความจำเป็นสำหรับ นักเรียน เพราะเป็นทักษะที่ผสมผสานการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่และกล้ามเนื้อมัดเล็ก และ เป็นการเตรียมความพร้อมให้นักเรียนในด้านต่าง ๆ

อาทิ การอาบน้ำ ล้างหน้าแปรงฟัน การแต่งกาย การรับประทานอาหาร เป็นต้น เพื่อให้นักเรียนสามารถดูแลและปฏิบัติกิจวัตร ประจำวันได้โดยไม่เป็นภาระของครอบครัวมากเกินไป

3.4 ปัจจัยที่จำเป็นต่อการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน

ในการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันนั้น ผู้สอนจำเป็น ต้องทำความเข้าใจถึงปัจจัยที่จำเป็นในการฝึก เพื่อให้การฝึกมีประสิทธิภาพกับนักเรียน ให้มากที่สุด ดังที่ บุญสิตา วงศรี (2560) ได้กล่าวไว้ ดังนี้

1. ครู ควรมีความพร้อมดังต่อไปนี้

1.1 ด้านความรู้ คือ ครูควรมีความรู้เบื้องต้นซึ่งเกี่ยวกับพฤติกรรม ซึ่งเป็นข้อจำกัดของนักเรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาของกิจกรรมที่ใช้ฝึก ขั้นตอน ลำดับการฝึก รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้และเทคนิควิธีการสอนต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้การฝึกของครูประสบผลสำเร็จ

1.2 ด้านอารมณ์ ท่าทาง และน้ำเสียง คือ ครูไม่ต้องเครียด หรือหงุดหงิด ขณะที่ทำการฝึกนักเรียนและควรแสดงท่าทางที่นุ่มนวล รวมถึงแสดงถึงความรัก ความเมตตาที่มีกับเด็ก ตลอดจนน้ำเสียงที่พูดกับเด็กควรมีการเร้าความสนใจแต่ไม่แข็งกระด้าง ไม่แสดงถึงการบังคับ หรือข่มขู่นักเรียน ครูไม่ควรดุ นักเรียนเมื่อนักเรียนทำไม่ได้เพราะอาจทำให้นักเรียนสูญเสียความมั่นใจในตนเองส่งผลต่อการฝึกและความร่วมมือของนักเรียน ในการทำกิจกรรมครั้งต่อไป

2. นักเรียน ครู ต้องสังเกตว่าขณะเรียนนั้นอยู่ในภาวะพร้อมที่จะรับ การฝึกหรือไม่โดยสังเกตจากต่อไปนี้

2.1 ร่างกาย นักเรียนส่วนใหญ่มักมีพัฒนาการทางร่างกายเป็นไปตามวัย แต่ความแข็งแรงทางกาย หรือการทำหน้าที่ของอวัยวะต่าง ๆ ยังพัฒนาได้ไม่สมบูรณ์ เท่ากับเด็กปกติในวัยเดียวกัน เด็กบางคนยังมีการเคลื่อนไหวของแขน ขา การใช้นิ้วมือในการหยิบจับสิ่งของ หรือการทรงตัวอยู่ในทิศทางที่ไม่ถูกต้องไม่มีความพร้อม ครูจึงควร จัดการเตรียมความพร้อมให้นักเรียนได้พัฒนากล้ามเนื้อมัดใหญ่ กล้ามเนื้อมัดเล็ก รวมถึงประสาทสัมผัส ระหว่างมือกับตา พร้อมทั้งการส่งเสริมพัฒนาการด้านอื่น ๆ เพื่อให้เด็กนักเรียนมีความพร้อมในการฝึกกิจกรรมที่ต้องการต่อไป

2.2 อารมณ์ ครูต้องสังเกตนักเรียนว่าอยู่ในอารมณ์ดีพร้อมที่จะได้รับ การฝึกหรือไม่

2.3 สมาธิ นักเรียนบางคนมีสมาธิสั้น อยู่ไม่นิ่ง ดังนั้นจึงควรจัด หรือให้นักเรียนอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการฝึกเสียก่อน

3. แรงเสริม หรือแรงจูงใจ ทุกครั้งที่นักเรียนร่วมมือหรือทำกิจกรรม ได้เองตามคำสั่ง ครูควรให้แรงเสริมทันที เช่น คำชมเชย การสัมผัสโอบกอด หรือให้สิ่งของ ที่นักเรียนชอบ เป็นต้น เพื่อนักเรียนจะได้มีกำลังใจหรือมีแรงจูงใจที่จะท ากิจกรรมต่อไป

4. การฝึกซ้ำ ๆ ทบทวนบ่อย ๆ อย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่องทุกวัน โดยฝึกทุกครั้งที่ทำกิจกรรมนั้น และมากกว่านักเรียนปกติจะสามารถช่วยให้นักเรียน เกิดการจำและเรียนรู้ได้

3.5 แนวทางการพัฒนาทักษะการดูแลช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน

ณัฏฐภรณ์ หลาวทอง (2559) ได้กล่าวไว้ว่า หลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกทักษะพัฒนาขึ้นมาจากหลักการสอนโดยทั่วไป และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะ อื่นใด มักมีสิ่งสำคัญ คือ ครูจะต้องเป็นผู้รู้จากการสังเกต สามารถดัดแปลง ไปตามสถานการณ์ หากนักเรียนไม่สามารถเรียนรู้ หรือเข้าใจได้จากการบอกเล่าถึงวิธีการทำ หรือจากการสาธิตให้ดูว่าจะทำอย่างไรเพียงวิธีเดียว หากนักเรียนสามารถเรียนรู้ได้จากการปฏิบัติจริงในสถานการณ์จริง ครูต้องจับมือนักเรียนให้อยู่ในท่าที่จะเคลื่อนไหว เพื่อปฏิบัติกิจกรรมนั้นๆ นักเรียนจะสามารถเข้าใจได้ว่าจะต้องทำอย่างไร ช่วงแรกอาจจะมีท่าทางเงอะงะงุ่มง่ามจนครู รู้สึกว่าจะเป็นผู้กระทำกิจกรรมเองทั้งหมด แต่ต่อมาจะรู้สึกว่า นักเรียนมักค่อย ๆ เคลื่อนไหวมือตามได้มากขึ้นโดยมีการเกร็งน้อยลง รวมถึงสามารถทำได้เองในที่สุด ครูอาจช่วยเหลือด้วยการแตะมือเพื่อเป็นการกระตุ้นเตือนช่วยนำเป็นระยะ ๆ ซึ่งในที่สุดนักเรียนก็ทำได้เอง โดยครูไม่ต้องคอยช่วยเหลือเลย ทั้งนี้อาจขึ้นอยู่กับศักยภาพของนักเรียนแต่ละคน ซึ่งบางคนจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการฝึกมากกว่าเด็กทั่วไป ครูจึงต้องให้ความสนใจ ความรัก ความอดทน ความเมตตากรุณาร่วมด้วย ซึ่งครูอาจยึดหลักการสอน ดังนี้

1. หลักการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน

1.1 สอนเป็นรายบุคคลโดยคำนึงถึงตัวนักเรียนเป็นสำคัญ เพราะนักเรียนแต่ละคนจะมีความบกพร่องหรือข้อจำกัดที่แตกต่างกัน จึงมีศักยภาพ ในการเรียนรู้ที่แตกต่างกันด้วย

1.2 มีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายตามความสนใจ และความสามารถ ของนักเรียนโดยผสมผสานทักษะหลายด้านเข้าด้วยกันในลักษณะบูรณาการกิจกรรม ควรมีทั้งกิจกรรมบุคคล กิจกรรมกลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่

1.3 มีการวิเคราะห์งานก่อนสอน รวมถึงก่อนการฝึก กิจกรรม หรือทักษะบางอย่างอาจมีความซับซ้อน และยาวเกินไปสำหรับนักเรียนที่จะสามารถเรียนรู้ได้ ครูควร

แยกย่อยงานออกเป็น ข้อ ย่อย ๆ ตามความสามารถของนักเรียนแต่ละคน ควรจัดทำบันทึกขั้นตอนที่นักเรียนสามารถ ทำได้แล้วไว้เป็นข้อมูลพื้นฐาน โดยจะเริ่มสอนขั้นตอนของงานนักเรียนยังทำไม่ได้ก่อนใน การสอนแต่ละขั้นตอนต้องกำหนดเกณฑ์การผ่านไว้ว่าเป็นจำนวนกี่ครั้งที่นักเรียนทำกิจกรรม ขั้นตอนย่อยแต่ละขั้นตอนได้สำเร็จโดยไม่จำเป็นต้องกระตุ้นเตือน จากนั้นจึงทำการสอนขั้นตอนต่อไป การสอนขั้นตอนต่าง ๆ ของพฤติกรรมที่พึงประสงค์ อาจจะสอนส่วนแรกของงานก่อนเรียกว่า “การฝึกแบบเดินหน้า” หรืออาจสอนขั้นสุดท้ายของงานเป็นขั้นตอนแรกก่อน เรียกว่า “การฝึกแบบถอยหลัง” เมื่อนักเรียนสามารถทำพฤติกรรมที่พึงประสงค์สำเร็จ ในแต่ละขั้นตอน และได้รับแรงเสริม นักเรียนจะรู้สึกภาคภูมิใจ และครูเองจะไม่รู้สึกท้อถอย ที่จะสอนทักษะต่อไป

1.4 เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติกับสถานการณ์จริง จะทำให้ นักเรียนเรียนรู้และนำไปใช้ได้ในชีวิตจริงอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น สอนมารยาทในการ รับประทานอาหาร ขณะที่นักเรียนกำลังรับประทานอาหาร ฝึกการสวมรองเท้าขณะกำลัง เตรียมตัวจะกลับบ้าน

1.5 สอนให้เป็นกิจวัตรประจำวัน โดยมีการทบทวนความรู้เดิมซ้ำ ๆ ก่อนสอนทักษะใหม่ และใช้เวลาแต่ละกิจกรรมที่เหมาะสมประมาณ 5-15 นาที ทั้งนี้ขึ้นอยู่ กับวัยและศักยภาพของนักเรียน

1.6 การเลียนแบบ การเลียนแบบของนักเรียนไม่ว่าจะเป็นนักเรียน ทั่วไปหรือนักเรียนพิเศษ พฤติกรรมส่วนหนึ่งเกิดจากการเลียนแบบ ดังนั้น ครูจึงจำเป็นต้อง นำการเลียนแบบไปใช้สอนให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ต้องการได้โดยการสาธิตให้ดูแล้วให้ นักเรียนทำเลียนแบบซึ่งในระยะแรกของการเรียนรู้พฤติกรรมใหม่จะเกิดการเลียนแบบ ครูอาจให้รางวัลเพื่อให้นักเรียนตอบสนองพฤติกรรมแบบนั้นจนไปสู่พฤติกรรมที่ต้องการ จริง ๆ

1.7 ใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลายวิธีการ เช่น การสอนโดย วิเคราะห์งาน การสอนโดยให้ความช่วยเหลือ การปรับแต่งพฤติกรรม การเสริมแรง การทบทวน การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมให้สำเร็จด้วยตนเอง เป็นต้น

2. เทคนิคการสอน/ทฤษฎีการเรียนรู้ที่สำคัญในการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจ าวันที่สำคัญ ได้แก่

2.1 การวิเคราะห์งาน (Task Analysis) คือ เทคนิคที่วิเคราะห์งานแล้วแบ่งงานออกเป็นขั้นตอนย่อย จะเป็นกี่ขั้นตอนขึ้นอยู่กับความยากง่ายของงานหรือกิจกรรม ระยะเวลาในการฝึกแต่ละขั้นตอนขึ้นอยู่กับศักยภาพของนักเรียนแต่ละคน เทคนิคนี้เหมาะ สำหรับใช้ฝึกการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับนักเรียน ซึ่งวิธีนี้เมื่อครูได้กำหนด กิจกรรมแล้วว่าจะฝึกกิจกรรมใดแก่นักเรียน ครูจะใช้หลักการวิเคราะห์ว่า 1) จุดเริ่มต้น ในการปฏิบัติกิจกรรม

คืออะไร 2) มีขั้นตอนย่อยที่เกี่ยวเนื่องกันกี่ขั้นตอน อะไรบ้าง และ 3) จุดสุดท้ายในการปฏิบัติกิจกรรมคืออะไร เทคนิคการวิเคราะห์งานมีวิธีการสอน 2 แบบ คือ

1) การสอนแบบเดินหน้า คือ การสอน/ฝึกจากขั้นเริ่มต้นของกิจกรรมที่วิเคราะห์ได้ขั้นตอนแรกก่อนเรียงลำดับไปจนถึงขั้นสุดท้ายของกิจกรรม ขั้นตอนย่อย แต่ละขั้นตอนของการสอน/ฝึกครูจะต้องใช้เทคนิค การสอนอื่น ๆ ร่วมด้วยเพื่อช่วยให้ นักเรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมบรรลุไปยังขั้นตอนต่อไปได้ เช่น ใช้เทคนิคการช่วยเหลือ โดยการกระตุ้นเตือน การลดการช่วยเหลือ การทบทวนซ้ำ ๆ การใช้แรงเสริม เป็นต้น จนนักเรียนสามารถทำขั้นตอนต่าง ๆ ด้วยตนเองได้โดยอิสระ

2) การสอนแบบถอยหลัง คือ การสอน หรือการฝึกที่ใช้หลักการเดียวกันกับการฝึกแบบแรกแต่มักฝึกในวิธีกลับกัน นั่นคือการฝึกอาจเริ่มจากขั้นตอนสุดท้าย ของการวิเคราะห์งาน แล้วอาจฝึกย้อนไปจนถึงงาน หรือการจัดกิจกรรมเริ่มต้น ซึ่งวิธีการนี้เป็นวิธีการง่าย สำหรับนักเรียนที่จะต้องทำกิจกรรมให้สำเร็จได้ด้วยตนเอง เช่น การฝึกล้างมือ ครูควรให้นักเรียน ทำกิจกรรมขั้นตอนแรกจนถึงกิจกรรมขั้นก่อนสุดท้ายโดยครูคอยให้ความช่วยเหลือด้วยวิธีการจับมือ ให้นักเรียนทำกิจกรรมทุกขั้นตอน เมื่อถึงในช่วงขั้นตอนสุดท้ายครูให้นักเรียนปิดน้ำด้วยตนเอง นักเรียนจะรู้สึกว่ากิจกรรมที่กำลังฝึกอาจจะง่ายขึ้น และมีกำลังใจที่จะทำการฝึกกิจกรรมต่อไป กิจกรรม ที่ควรใช้วิธีนี้ในการฝึก ได้แก่ การถอดเสื้อ การฝึกถอดกางเกง การฝึกถอดถุงเท้า เป็นต้น ซึ่งจะถูกฝึกก่อนการใส่เสมอจะทำให้นักเรียนสามารถช่วยเหลือตนเองได้ง่ายขึ้น นักเรียน และครูไม่เกิดความท้อแท้ หรือเบื่อหน่ายต่อการฝึกจนสำเร็จ เพราะหากว่าตัวครูเองก็รู้สึกว่าฝึกง่าย และนักเรียน ก็รู้สึกว่าตนเองสามารถทำได้ทุกอย่างจะสามารถสำเร็จได้ด้วยดี

2.2 การปรับแต่งพฤติกรรม (Shaping) คือ เทคนิคการทำการปฏิบัติการฝึกกิจกรรม ที่ซับซ้อน โดยอาจแบ่งกิจกรรมการฝึกออกเป็นขั้นตอนย่อย และการใช้หลักการให้แรงเสริม โดยให้แรงเสริมทุกครั้งเมื่อมีพฤติกรรมที่ใกล้เคียงกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์เกิดขึ้น จนกระทั่งนักเรียนสามารถ แสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ สิ่งที่สำคัญ คือ ครูต้องรู้จัก การให้แรงเสริมเป็นขั้น ๆ และค่อยเป็นค่อยไป นักเรียนจะรู้สึกว่าพฤติกรรมที่ตนกระทำ ในทุกขั้นตอนมีความสำคัญ และมีความหมาย การฝึกด้วยวิธีนี้จึงจะเกิดความสำเร็จ

2.3 การกระตุ้นเตือน (Prompting) คือ เทคนิคการสอนที่ช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ หรืองานที่ยากในการจำทำให้นักเรียนสามารถประสบผลสำเร็จ ในการเรียนรู้และทำพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้ โดยครูเป็นผู้เริ่มต้นให้ และลดการช่วยเหลือนักเรียนลง เช่น จากการช่วยจับมือทำ เมื่อนักเรียนเรียนรู้ทักษะนั้นแล้ว ครูสามารถลดการกระตุ้นเตือนลงจนใน

ที่สุดนักเรียนสามารถทำพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้เอง โดยไม่ต้องมีการกระตุ้นเตือนด้วยวิธีใดอีกเลย การใช้การกระตุ้นเตือนต้องวางแผนการใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่าแนวทางการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน นักเรียนต้องได้ปฏิบัติในสถานการณ์จริง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นรายบุคคล ด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย รวมถึงเทคนิควิธีการต่าง ๆ เช่น การเลียนแบบ การวิเคราะห์งาน การกระตุ้นเตือน และการเสริมแรงหรือการให้รางวัล เป็นต้น

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

4.1 ความหมายของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

ความหมายของเด็กที่มีความต้องกำรพิเศษ มาจากภาษาอังกฤษว่า “children with special needs” ซึ่ง เป็นคำที่ใช้เรียกเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกประเภทไม่ได้เจาะจงไปที่เด็กประเภทใดประเภทหนึ่ง โดย การศึกษาค้นคว้าเด็กที่มีความต้องกำรพิเศษ จะทำให้เข้าใจถึงลักษณะ และประเภทของเด็กที่มีความต้องการ พิเศษทางการศึกษาแต่ละประเภท อันจะเป็นแนวทางเพื่อให้สามารถจัดการศึกษา บำบัด ฟื้นฟู หรือให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพของเด็กแต่ละประเภท และความแตกต่างระหว่างบุคคล

วรรณี แกมเกตุ (2555) ได้นิยามความหมายของเด็กที่มีความต้องการพิเศษไว้ว่า เด็กที่มีความ ต้องกำรพิเศษ หมายถึง เด็กที่ไม่อาจพัฒนาความสามารถได้เท่าที่ควรจากการเรียนการสอนตามปกติ ทั้งนี้ เนื่องจากสภาพความบกพร่อง หรือความแตกต่างทางร่างกาย สติปัญญา และอารมณ์และรวมไปถึงเด็กที่มี ความสามารถพิเศษอีกด้วย

วลัยภรณ์ จันทรสาขา (2558) ได้นิยามความหมายของเด็กที่มีความต้องการพิเศษไว้ว่าเด็กที่มีความ ต้องการพิเศษ หมายถึง เด็กที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม จิตใจ รวมทั้งเด็ก ปัญญาเลิศด้วย

ผดุง อารยะวิญญู (2542) ได้นิยามความหมายของเด็กที่มีความต้องการพิเศษไว้ว่าเด็กที่มีความ ต้องกำรพิเศษหมายถึง เด็กที่มีความบกพร่องไม่ว่าจะเป็นทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และ จิตใจ จนขาดความสามารถในการเรียน และเด็กที่มีความสามารถพิเศษ โดยเด็กทั้งหมดนี้ต่างก็ต้องการการจัด การศึกษาที่พิเศษและมีรูปแบบเฉพาะต่างจากเด็กปกติทั่วไป

พิมพ์พรรณ วรชุตินธร (2553) ได้นิยามความหมายของเด็กที่มีลักษณะพิเศษไว้ว่าเด็กที่มีลักษณะ พิเศษ หมายถึง เด็กที่มีความเบี่ยงเบนด้านพัฒนาการและพฤติกรรมจากเกณฑ์ที่ปกติอย่างมากและอย่าง ชัดเจนทั้งทางบวกและทางลบ

บุรินทร์ สารีคำ (2560) ได้นิยามความหมายของเด็กที่มีลักษณะพิเศษไว้ว่าเด็กที่มีความ ต้องการพิเศษ หมายถึง เด็กที่มีความต้องการเฉพาะในการเรียนรู้ตามสภาพของความสามารถในการเรียน เช่น เด็กทั่ว ๆ ไป เพื่อพัฒนาความสามารถในการดำรงชีพในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพชีวิตที่ดี เท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป

ผดุง อารยะวิญญู (2542) ได้นิยามความหมายของคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่ใช้ทางการศึกษา พิเศษ ไว้ดังนี้

1. Impairment หมายถึง สภาพความบกพร่อง อำจเป็นความบกพร่องทางกาย ทางสติปัญญา เนื้อเยื่อ หรือระบบเส้นประสำทก็ได้ เช่น นิ้วมือด้วน แขนด้วน โรคหัวใจเป็นต้น

2. Disability หมายถึง กำรไร้สมรรถภาพ ซึ่งมีความหมายครอบคลุมไปถึงความบกพร่องใน การทำงานของอวัยวะ หากอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายบกพร่องไป อวัยวะส่วนนั้นไม่สามารถทำงานได้ ดีเหมือนอวัยวะปกติ การไร้สมรรถภาพหรือด้อยสมรรถภาพจึงขึ้นอยู่กับความบกพร่อง หากอวัยวะบกพร่อง มากอวัยวะนั้นอาจทำงานได้ไม่เต็มที่ หรือทำงานไม่ได้เลย แต่ถ้าอวัยวะบกพร่องน้อย อวัยวะนั้นอาจทำงานได้ บ้างแต่ไม่อาจทำงานได้เต็มที่เหมือนอวัยวะปกติ ดังนั้นคำว่าสมรรถภาพ จึงหมายถึง การที่อวัยวะทำงานได้ น้อยยกว่าปกติไปจนถึงทำงานไม่ได้เลย เช่นคนที่นิ้วมือด้วนทุกนิ้วไม่สามารถเขียนหนังสือได้

4.2 ประเภทของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ (กระทรวงสาธารณสุข, 2534) กระทรวงสาธารณสุข ได้ออกกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2537) ได้แบ่งประเภทความพิการออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

1. คนพิการทางการเห็น
2. คนพิการทางการได้ยินหรือการสื่อความหมาย
3. คนพิการทางกายหรือการเคลื่อนไหว
4. คนพิการทางจิตหรือพฤติกรรม
5. คนพิการทางสติปัญญาหรือการเรียนรู้

คณะอนุกรรมการคัดเลือกและจำแนกความพิการเพื่อการศึกษา ได้กำหนดบุคคลที่มีความบกพร่องที่ต้องการศึกษาพิเศษไว้ 9 ประเภท (กระทรวงศึกษาธิการ, 2543) ดังนี้

1. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น หมายถึง บุคคลที่สูญเสียการเห็นตั้งแต่ระดับเล็กน้อย จนถึงตาบอดสนิท อาจแบ่งได้ 2 ประเภท คือ

1.1 เด็กตาบอด หมายถึง เด็กที่สูญเสียการเห็นมาก จนต้องสอนให้อ่านอักษรเบรลล์ หรือใช้วิธีการฟังเทปหรือแผ่นเสียง หากตรวจวัดความชัดของสายตาข้างดีเมื่อแก้ไขแล้ว อยู่ในระดับ 6 ส่วน 60 (6/60) หรือ 20 ส่วน 200 (20/200) ลงมาจนถึงบอดสนิท (หมายถึง คนตาบอดสามารถมองเห็นวัตถุได้ในระยะห่างน้อยกว่า 60 เมตร หรือ 200 ฟุต) หรือมีลาน สายตาแคบกว่า 20 องศา (หมายถึง สามารถมองเห็นได้กว้างน้อยกว่า 20 องศา)

1.2 เด็กเห็นเลือนราง หมายถึง เด็กที่สูญเสียการเห็นแต่ยังสามารถอ่านอักษรตัวพิมพ์ที่ขยายใหญ่ได้ หรือต้องใช้แว่นขยายอ่าน หากตรวจวัดความชัดของสายตาข้างดี เมื่อแก้ไขแล้ว อยู่ในระดับระหว่าง 6 ส่วน 18 (6/18) หรือ20 ส่วน 70 (20/70) ถึง 6 ส่วน 60 (6/60) หรือ 20 ส่วน 200 (20/200) หรือมีลานสายตา แคบกว่า 30 องศา ทางการแพทย์ คนที่บกพร่องทางการมองเห็น หรือที่เรียกว่า “คนตาบอด” หมายถึง ผู้ที่มองไม่เห็น หรือพอเห็นแสง เห็นเลือนราง และมีความบกพร่องทางสายตาทั้งสองข้าง โดยมีความสามารถ ในการเห็นได้ไม่ถึง 1/10 ของคนสายตาปกติ (10% ในการมองเห็นเมื่อเทียบกับคนสายตาปกติ) หลังจากที่ได้รับการรักษา และแก้ไขทางการแพทย์แล้ว หรือมีลานสายตา (ระยะกว้าง ของการมองเห็น) กว้างไม่เกิน 30 องศา

2. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน หมายถึง บุคคลที่สูญเสียการได้ยินตั้งแต่ระดับรุนแรงจนถึงระดับน้อย อาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

2.1 คนหูหนวก หมายถึง คนที่สูญเสียการได้ยินมาก จนไม่สามารถรับข้อมูลผ่านทางการได้ยิน ไม่ว่าจะใส่หรือไม่ใส่เครื่องช่วยฟังก็ตาม โดยทั่วไปหากตรวจการได้ยินจะสูญเสียการได้ยินประมาณ 90 เดซิเบล ขึ้นไป

2.2 คนหูตึง หมายถึง คนที่มีการได้ยินเหลืออยู่เพียงที่จะรับข้อมูลผ่านทางการได้ยินโดยทั่วไปจะใส่เครื่องช่วยฟัง และหากตรวจการได้ยิน จะพบว่า มีการสูญเสียการได้ยินน้อยกว่า 90 เดซิเบล ลงมาถึง 26 เดซิเบล คือ เมื่อเปรียบเทียบระดับเริ่มได้ยินเสียงของคนปกติเมื่อเสียงดังไม่เกิน 25 เดซิเบล คนหูตึงจะเริ่มได้ยินเสียงที่ดังมากกว่า 26 เดซิเบล ขึ้นไป จนถึง 90 เดซิเบล

3. บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา หมายถึง บุคคลที่มีพัฒนาการช้ากว่าคนปกติทั่วไป เมื่อวัดสติปัญญา โดยใช้แบบทดสอบมาตรฐาน แล้วมีสติปัญญาต่ำกว่าบุคคลปกติ และความสามารถในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ อย่างน้อย 2 ทักษะ หรือมากกว่า เช่น ทักษะการสื่อความหมาย ทักษะทางสังคม ทักษะการใช้สาธารณสมบัติ การดูแลตนเอง การดำรงชีวิตในบ้าน การควบคุมตนเอง สุขอนามัยและความปลอดภัย การเรียนวิชาการ

เพื่อชีวิตประจำวัน การใช้เวลาว่าง และการทำงาน ซึ่งลักษณะความบกพร่อง ทางสติปัญญา จะแสดงอาการก่อนอายุ 18 ปี อาจแบ่งความบกพร่องของสติปัญญา เป็น 4 ระดับ ดังนี้

3.1 บกพร่องระดับเล็กน้อย ระดับเชาว์ปัญญา (IQ) ประมาณ 50-70

3.2 บกพร่องระดับปานกลาง ระดับเชาว์ปัญญา (IQ) ประมาณ 35-55

3.3 บกพร่องระดับรุนแรง ระดับเชาว์ปัญญา (IQ) ประมาณ 20-40

3.4 บกพร่องระดับรุนแรงมาก ระดับเชาว์ปัญญา (IQ) ประมาณ 20–25

4. บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ หมายถึง บุคคลที่มีอวัยวะไม่สมส่วน อวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งหรือหลายส่วนขาดหายไป กระดูกและกล้ามเนื้อพิการ เจ็บป่วยเรื้อรังรุนแรง มีความพิการระบบประสาท มีความลำบากในการเคลื่อนไหวซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการศึกษาในสภาพปกติ ทั้งนี้ ไม่รวมบุคคลที่มีความบกพร่อง ทางประสาทสัมผัส ได้แก่ ตาบอด หูหนวก อาจแบ่งได้เป็นประเภท ดังนี้

4.1 โรคของระบบประสาท เช่น ซีรีบรัลพัลซี (Cerebral Palsy) หรือโรคอัมพาต เนื่องมาจากสมองพิการ โรคลมชัก มัลติเพลสเคลอโรซีส (Multiple Sclerosis)

4.2 โรคทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูก เช่น ข้ออักเสบ เท้าปุก โรคกระดูกอ่อน โรคอัมพาต กล้ามเนื้อลีบ หรือ มัสคิวลาร์ดิสโทรฟี (Muscular Dystrophy) กระดูกสันหลังคด

4.3 การไม่สมประกอบมาแต่กำเนิด เช่น โรคศีรษะโต สไปนา ไบฟิดา (Spina Bifida) แขนขาด้วนแต่กำเนิด เตี้ยแคระ

4.4 สภาพความพิการและความบกพร่องทางสุขภาพอื่น ๆ ได้แก่

4.4.1 สภาพความพิการ อันเนื่องมาจากอุบัติเหตุและโรคติดต่อ เช่น ไฟไหม้แขนขาขาด โรคโปลิโอ โรคเยื่อบุสมองอักเสบจากเชื้อไวรัส และอันตรายจากการคลอด

4.4.2 ความบกพร่องทางสุขภาพ เช่น หอบ หืด โรคหัวใจ วัณโรคปอด ปอดอักเสบ

5. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ หมายถึง บุคคลที่มีความบกพร่องอย่างใด อย่างหนึ่ง หรือหลายอย่าง ในการกระบวนการพื้นฐานทางจิตวิทยาที่เกี่ยวกับความเข้าใจหรือการใช้ภาษา อาจเป็นภาษาพูด หรือภาษาเขียน ซึ่งจะมีผลทำให้มีปัญหาในการฟัง การพูด การคิด การอ่าน การเขียน การสะกด หรือการคิดคำนวณ รวมทั้งสภาพความบกพร่อง ในการรับรู้ สมองได้รับบาดเจ็บ การปฏิบัติงานของสมองสูญเสียไป ซึ่งทำให้มีปัญหาในการอ่าน และปัญหาในการเข้าใจภาษา ทั้งนี้ ไม่รวมบุคคลที่มีปัญหาทางการเรียน เนื่องจากสภาพ ความบกพร่อง

ทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว ปัญญาอ่อน ปัญหาทางอารมณ์ หรือด้อยโอกาสเนื่องจากสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม หรือเศรษฐกิจ

6. บุคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา หมายถึง บุคคลที่มีความบกพร่อง ในเรื่องของการออกเสียงพูด เช่น เสียงผิดปกติ อัตราความเร็ว และจังหวะการพูดผิดปกติ หรือบุคคลที่มีความบกพร่องในเรื่องความเข้าใจ หรือการใช้ภาษาพูด ภาษาเขียน หรือระบบสัญลักษณ์อื่น ที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร ซึ่งอาจเกี่ยวกับรูปแบบของภาษา เนื้อหาของภาษา และหน้าที่ของภาษา

7. บุคคลที่มีปัญหาทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ หมายถึง บุคคลที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน ไปจากปกติเป็นอย่างมาก และปัญหาทางพฤติกรรมนั้นเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ไม่เป็นที่ยอมรับ ทางสังคม หรือวัฒนธรรม

8. บุคคลออทิสติก หมายถึง บุคคลที่มีความบกพร่องทางพัฒนาการด้านสังคม ภาษา และการสื่อความหมาย พฤติกรรม อารมณ์ และจินตนาการ ซึ่งมีสาเหตุเนื่องมาจากการทำงานในหน้าที่บางส่วนของสมองที่ผิดปกติไป และความผิดปกตินี้พบได้ก่อนวัย 30 เดือน ลักษณะของบุคคลออทิสติก สรุปได้ดังนี้

8.1 มีความบกพร่องทางปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เช่น การมองไม่สบตาบุคคลอื่น ไม่มีการแสดงออกทางสีหน้า กิริยาหรือท่าทาง เล่นกับเพื่อนไม่เป็น ไม่สนใจที่จะทำงาน ร่วมกับใคร ไม่เข้าใจพฤติกรรมของคนอื่น

8.2 มีความบกพร่องด้านการสื่อสาร ทั้งด้านการใช้ภาษาพูด ความเข้าใจภาษา การแสดงกริยาสื่อความหมาย ซึ่งมีความบกพร่องหลายระดับ ตั้งแต่ไม่สามารถพูดจา สื่อความหมายได้เลย หรือบางคนพูดได้ แต่ไม่สามารถสนทนาโต้ตอบกับผู้อื่นได้อย่างเข้าใจ บางคนพูดแบบเสียงสะท้อน หรือพูดเลียนแบบทวนคำพูด บางคนจะพูดซ้ำแต่ในเรื่องที่ตนเอง สนใจ มีการใช้สรรพนามสลับที่ ระดับเสียงพูดอาจมีความผิดปกติ บางคนพูดโทนเสียงเดียว บางคนพูดเพ้อเจ้อเรื่อยเปื่อย

8.3 มีความบกพร่องด้านพฤติกรรมและอารมณ์ บางคนมีพฤติกรรมซ้ำ ๆ ผิดปกติ เช่น เล่นมือ โบกมือไปมา หรือหมุนตัวไปรอบ ๆ เดินเขย่งปลายเท้า ท่าทางเดินงุ่มง่าม ยึดติด ไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง การแสดงออกทางอารมณ์ ไม่เหมาะสมกับวัย บางคนร้องไห้หรือหัวเราะโดยไม่มีเหตุผล บางคนมีอารมณ์ก้าวร้าวรุนแรง เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม

8.4 มีความบกพร่องด้านการรับรู้ทางประสาทสัมผัส การใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า คือ การรับรู้ทางการเห็น การตอบสนองต่อการฟัง การสัมผัส การรับกลิ่น และรส

มีความแตกต่างกันในแต่ละบุคคล บางคนชอบมองแสง บางคนตอบสนองต่อเสียงผิดปกติ รับเสียงบางอย่างไม่ได้ ด้านการสัมผัสกลิ่นและรส บางคนตอบสนองช้าหรือไวหรือแปลกกว่าปกติ เช่น ดมของเล่น

8.5 มีความบกพร่องด้านการใช้อวัยวะต่าง ๆอย่างประสานสัมพันธ์การใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย รวมถึงการประสานสัมพันธ์ของกลไกกล้ามเนื้อมัดใหญ่และมัดเล็ก มีความบกพร่อง บางคนเคลื่อนไหวงุ่มง่ามผิดปกติ ไม่คล่องแคล่ว ท่าทางเดิน หรือวิ่งแปลก ๆ การใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กในการหยิบจับไม่ประสานกัน

8.6 มีความบกพร่องด้านการจินตนาการ ไม่สามารถแยกเรื่องจริงเรื่องสมมติ หรือประยุกต์ วิธีการจากเหตุการณ์หนึ่งไปยังเหตุการณ์หนึ่งได้ เข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ยาก เล่นสมมติไม่เป็น จัดระบบความคิด ลำดับความสำคัญก่อนหลัง คิดจินตนาการจากภาษาได้ยาก ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเรียน

8.7 มีความบกพร่องด้านสมาธิ มีความสนใจที่สั้น วอกแวกง่าย

9. บุคคลพิการซ้อน หมายถึง คนที่มีสภาพความบกพร่อง หรือความพิการมากกว่า หนึ่งประเภท ในบุคคลเดียวกัน เช่น ปัญญาอ่อนที่สูญเสียการได้ยิน เป็นต้น

4.3 จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาพิเศษ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2555) กล่าวว่า จุดมุ่งหมาย ของการจัดการศึกษาพิเศษนั้น จัดขึ้นเพื่อเน้นการการประกันโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้กับเด็กพิเศษได้พัฒนาศักยภาพ ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา ให้ช่วยเหลือตนเอง และสังคมไม่เป็นภาระของผู้อื่น

ผดุง อาระยวิญญู (2550) ได้กล่าวเกี่ยวกับปรัชญาทางการศึกษาพิเศษว่า เด็กพิเศษควรมีสิทธิได้รับการศึกษาเช่นเดียวกับเด็กปกติ เมื่อรัฐจัดการศึกษาให้แก่เด็กปกติแล้ว ก็ควรจัดการศึกษาให้แก่เด็กพิเศษด้วย การจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ จะต้องมีความเหมาะสม กับความต้องการ และความสามารถของเด็กเหล่านี้ จึงจะสามารถทำให้พวกเขาได้รับประโยชน์ เต็มที่จากการศึกษา ดังนั้น การจัดการศึกษาพิเศษ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556) ได้กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาพิเศษ คือ การสังเคราะห์ความผิดปกติด้วยการฝึกหัด รักษา เพื่อสร้างสรรค์ และพัฒนาสมรรถภาพของเด็กที่มีความบกพร่องไปจากปกติ ให้มีสมรรถภาพ ที่เข้มแข็งขึ้น หน้าที่ของการศึกษาพิเศษ คือ การสอนให้เด็กได้ใช้เครื่องมือช่วยอวัยวะหรือส่วนที่บกพร่องให้เกิดผลมากที่สุด และทำให้เด็กสามารถสร้างความรู้สึกที่เข้มแข็ง เพื่อชดเชยสิ่งที่บกพร่องในตัวเอง นอกจากนี้

(ประสิทธิ์ ม้าลำพอง ,2550) ได้กล่าวว่า จุดมุ่งหมายที่สำคัญ ในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ ได้แก่

1. การให้เด็กพิเศษได้ศึกษาวิชาสามัญ อันจะเป็นพื้นฐาน และเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตตามควรแต่เอกัตภาพ

2. การพัฒนาความสามารถในการเคลื่อนไหว การใช้อวัยวะส่วนที่พิการให้ได้ประโยชน์ มากที่สุด

3. การแก้ไขและซ่อมเสริมข้อบกพร่องทางด้านสังคม อารมณ์ และจิตใจ อันเกิดขึ้นเนื่องมาจากลักษณะพิการ

4. การส่งเสริมให้ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของเด็กปกติ

5. การพัฒนาความเข้าใจตนเองอย่างถูกต้องของเด็กพิเศษ เพื่อการยอมรับความสามารถของตนอย่างแท้จริง อันจะเป็นประโยชน์ในการปรับตัวอย่างเหมาะสม

6. การฝึกอบรมวิชาพิเศษที่เหมาะสมกับความสามารถ และความสนใจของแต่ละบุคคล สำหรับจะเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพต่อไป จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาพิเศษ มีจุดมุ่งหมายสำคัญ ที่เน้นให้เด็กพิเศษได้มีโอกาสในการเรียนรู้ สิทธิความเท่าเทียมกัน เพื่อให้พวกเขามีพัฒนาการ ที่ดีขึ้น และสามารถช่วยเหลือตนเองได้มากขึ้น ตามศักยภาพของแต่ละคนเป็นสำคัญ

4.4 หลักการจัดการศึกษาพิเศษระดับปฐมวัย

การจัดการศึกษาปฐมวัย คือเป็นการจัดในสถานะของการอบรมเลี้ยงดู และให้การศึกษาแก่เด็กทุกด้านทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ตามวัยและความสามารถของแต่ละบุคคล เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งนี้ในการจัดการศึกษา สำหรับเด็กปฐมวัยต้องอาศัยแนวคิดและหลักการ เป็น แนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้และได้สรุปแนวคิดในการจัดการศึกษาก่อนประถมศึกษาต้องคำนึงถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้

1. เด็กการจัดการศึกษาต้องให้ความสำคัญกับตัวเด็กในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดู การปลูกฝัง การฝึก และการให้เด็กได้ปฏิบัติจริง สิ่งแวดล้อมและสิ่งที่ช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ของเด็ก

2. ผู้บริหาร จะต้องเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติของเด็ก หลักสูตรก่อนประถมศึกษา หลักการจัดการศึกษาอย่างละเอียด การเลือกครูและผู้ปฏิบัติงานกับเด็ก

ได้อย่างเหมาะสม ส่งเสริมให้ครูและผู้ปฏิบัติงานกับเด็กได้อย่างเหมาะสม ส่งเสริมให้ครูและผู้ปฏิบัติงาน กับเด็กพัฒนาความรู้ให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ

3. การดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ให้สอดคล้องเหมาะสมได้แก่ การจัดอาคารสถานที่มีครูอนุบาล หรือผู้ที่ได้รับการอบรม วิชาการอบรมเลี้ยงดู เครื่องเล่น เครื่องใช้วัสดุ อุปกรณ์การจัดกิจกรรมประจำวัน และความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน เพื่อการพัฒนา และการให้การศึกษาแก่เด็ก

4. การปรับปรุงหลักสูตร ในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ได้มีการพัฒนาแนวการจัดการประสบการณ์ โดยปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรปฐมวัย

สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2548) แนวคิดพื้นฐานในการจัดการศึกษาปฐมวัย หลักการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กตั้งแต่อายุแรกเกิดถึง 5 ปีนั้นเป็นจุดเริ่มต้นการเริ่มชีวิตในเด็กปฐมวัยเป็นช่วงที่สำคัญช่วงหนึ่งของชีวิตที่สมองมีการ เจริญเติบโตมากกว่าทุก ๆ ช่วงอายุ และเป็นช่วงที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการปูพื้นฐานทักษะ ต่าง ๆ ให้แก่เด็กเพื่อมีความพร้อมในการที่จะพัฒนาเด็กทุกด้านตามลำดับขั้นตอนการพัฒนา อย่างสมดุลและเต็มศักยภาพในระดับต่อไป

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กพัฒนาของมนุษย์เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวมนุษย์เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิต่อเนื่องไปจนตลอดชีวิต ซึ่งครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และ สติปัญญา ลักษณะนิสัยจะมีความสัมพันธ์และพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับขั้นตอนไปพร้อม กันทุกด้านตามวัย และวุฒิภาวะของเด็กแต่ละคนจะเติบโตและมีลักษณะการพัฒนาแตกต่าง กันไปตามวัย ซึ่งบ่งบอกถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละวัยเริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึง 5 ขวบ พัฒนาการแต่ละด้านมีทฤษฎีเฉพาะอธิบายไว้และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนา เด็ก เช่น ทฤษฎีพัฒนาการทางร่างกายที่อธิบายการเจริญเติบโตและพัฒนาของเด็กว่ามี ลักษณะต่อเนื่องเป็นตามลำดับขั้นเด็กจะพัฒนาไปถึงขั้นใดจะต้องเกิดวุฒิภาวะของ ความสามารถของขั้นนั้นก่อน เช่น ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา อธิบายว่าเด็กเกิดมา พร้อมวุฒิภาวะซึ่งจะพัฒนาขึ้นตามอายุประสบการณ์ ค่านิยมทางสังคมและสิ่งแวดล้อม เด็กจะพัฒนาได้ดีถ้าในแต่ละช่วงอายุเด็กได้รับการตอบสนองในสิ่งที่คนพอใจ ได้รับความรัก ความอบอุ่นอย่างเพียงพอจากผู้ใกล้ชิด มีโอกาสช่วยตนเอง ทำกิจกรรมที่เหมาะสม ดังนั้น แนวคิดการพัฒนาเด็กจึงเป็นเสมือนแนวทางให้พ่อแม่ผู้เลี้ยงดูเด็กหรือผู้เกี่ยวข้องเข้าใจเด็กได้ เข้าใจธรรมชาติหรือความสามารถของเด็ก สามารถอบรมเลี้ยงดู

และจัดประสบการณ์ที่ เหมาะสมกับเด็กและความแตกต่างของแต่ละบุคคล เพื่อส่งเสริมเด็กพัฒนาได้ตามศักยภาพ จนบรรลุเป้าหมายที่ต้องการได้ชัดเจนขึ้น

2. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ การเรียนรู้ของมนุษย์มีผลสืบเนื่องมาจากประสบการณ์ที่ได้รับ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากกระบวนการที่ผู้เรียนมี ปฏิสัมพันธ์กับบุคคล และสิ่งแวดล้อมรอบตัว ดังนั้นการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการ เรียนรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก และเนื่องจากการเรียนรู้เป็น พื้นฐานของพัฒนาการในระดับที่สูงขึ้น และเด็กมีการเรียนรู้ตามธรรมชาติตั้งแต่เกิดก่อนจะ เข้าสถานศึกษา การจัดทำหลักสูตรจึงยึดแนวคิดที่จะให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ด้วยตัวเด็กเองในสภาพแวดล้อมที่เป็นอิสระเอื้อต่อการเรียนรู้ โดยมีผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างที่ดี มีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับระดับพัฒนาของผู้เรียนแต่ละคน

3.แนวคิดเกี่ยวกับการเล่นของเด็ก การเล่นถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญในชีวิตของเด็กทุกคนเด็กจะรู้มีความสุขสนุกสนานเพลิดเพลิน ได้สังเกต มีโอกาสทดลอง สำรวจสิ่งต่าง ๆ รอบตัวมีโอกาสทำการทดลอง สร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหา และค้นพบความเป็นจริงของโลก ภายนอกด้วยตนเองการเล่นจะมีอิทธิพล และมีผลดีต่อการเจริญเติบโต ช่วยพัฒนาร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ขณะเล่นเด็กมีโอกาสเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ได้ใช้ประสาทสัมผัสและการรับรู้ผ่อนคลายอารมณ์ตึงเครียด แสดงออกถึงความ เป็นตนเองและการเรียนรู้ความรู้สึกของผู้อื่น การเล่นจึงเป็นเสมือนสื่อกลางให้เด็กสร้าง ประสบการณ์เรียนรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัว เด็กจะรู้จักการเรียนรู้ความเป็นอยู่ของผู้อื่น สร้าง ความสัมพันธ์อยู่ร่วมกับผู้อื่นรวมถึงธรรมชาติรอบตัว ดังนั้น ในการจัดหลักสูตรการศึกษา ปฐมวัยจึงถือว่าการเล่นอย่างมีจุดมุ่งหมายเพื่อการเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญของการจัด ประสบการณ์ให้กับเด็ก

4. แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสังคม บริบททางสังคม และวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่หรือแวดล้อมตัวเด็ก ทำให้เด็กแต่ละคนเติบโตขึ้นมามีคุณลักษณะที่แตกต่างกันไป การศึกษาปฐมวัยถือว่าพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูจำเป็นต้องเข้าใจและยอมรับว่า วัฒนธรรมและ สังคมที่แวดล้อมตัวเด็กมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพ และพัฒนาการของเด็ก แต่ละคน ผู้เลี้ยงดูเด็กต้องให้ความสำคัญและเรียนรู้การดำเนินชีวิตครอบครัว และชุมชน ตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของเด็กที่ตนรับผิดชอบ เพื่อช่วยให้เด็กได้รับพัฒนาอย่าง เหมาะสมเกิดการเรียนรู้และอยู่ในกลุ่มสังคมวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่และสามารถยอมรับ ผู้อื่นที่มาจากพื้นฐานเหมือนหรือต่างกันจากตนได้อย่างมีความสุข สำหรับแนวคิดพื้นฐานในการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กตั้งแต่อายุแรกเกิดถึง 5 ปีนั้นเป็นจุดเริ่มต้นการเริ่มชีวิตในเด็กปฐมวัยเป็นช่วงที่สำคัญ

ช่วงหนึ่งของชีวิตที่สมองมีการ เจริญเติบโตมากกว่าทุก ๆ ช่วงอายุและเป็นช่วงที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการปูพื้นฐานทักษะ ต่าง ๆ ให้แก่เด็กเพื่อมีความพร้อมในการที่จะพัฒนาเด็กทุกด้านตามลำดับขั้นตอนการพัฒนา อย่างสมดุลและเต็มศักยภาพในระดับต่อไป (สำนักประสานและพัฒนาการจัดการศึกษา ท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, 2549)

5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย

5.1 แนวทางการพัฒนาเด็กปฐมวัย

พัฒนาการเด็กอย่างเป็นองค์รวมต้องคำนึงถึง

1. ความรู้สึกและแรงจูงใจ
2. อาหารการกิน
3. ความคิดและการลงมือทำเอง
4. การพักผ่อน
5. การเรียนรู้จากประสาทสัมผัสต่าง ๆ
6. การออกกำลังกาย
7. ความสัมพันธ์กับผู้อื่น

5.2 การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยพัฒนาการสมวัย

พัฒนาการเด็กปฐมวัยเพื่อส่งเสริมพัฒนาการให้สมวัย

1. แนะนำฝึกพัฒนาการในขั้นต่อไป
2. ลดความเสี่ยงต่ออุบัติเหตุ เช่น การสำลัก การพลัดตกหกล้ม สงสัยล่าช้า
3. หาสาเหตุของโรคทางสมอง โรคทางพันธุกรรม หรือโรคทางต่อมไร้ท่อ
4. ส่งตรวจการได้ยินและการมองเห็นในกรณีที่สงสัย
5. ไม่ควรให้คำวินิจฉัย แต่ควรให้คำแนะนำเบื้องต้น

5.3 แนวทางการส่งเสริมพัฒนาการตามวัย

วิธีการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ทารกแรกเกิด

1. หมั่นให้ความสนใจเมื่อเด็กร้องและอุ้มเด็กไว้ เพื่อให้เกิดความอบอุ่น
2. มองสบตาเด็กเมื่อเด็กอยู่ในระยะตื่นสงบ พยายามยิ้ม ทำสีหน้า แลบลิ้น
3. ร้องเพลงระหว่างให้ลูกดูดนมแม่ เปลี่ยนผ้าอ้อม อาบน้ำ
4. แสดงความดีใจและชมเชยเมื่อเด็กมีการตอบสนองต่อการกระตุ้นต่าง ๆ เช่น การเลียนแบบ ทำสีหน้า วาดรูปหน้าคนง่ายๆ หรือ นำตุ๊กตาสัตว์มาให้ดู
5. ต้องรอเวลาที่เหมาะสมในการเล่น หรือ กระตุ้น

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย สรุปได้ว่า การพัฒนาเด็กจะต้อง คำนึกถึง ความรู้สึกและแรงจูงใจ อาหารการกิน ความคิดและการลงมือทำเอง การพักผ่อน การ เรียนรู้จากประสาทสัมผัสต่าง ๆ การออกกำลังกาย ความสัมพันธ์กับผู้อื่น จัดกิจกรรมให้เด็กมีส่วน ร่วมรู้สึก ร่วมเรียนรู้จากประสบการณ์ มีส่วนร่วมคิด แสดงความรู้สึกนึกคิด ทำ และ ตัดสินใจ คำนึงถึง วิธีการที่เหมาะสมกับขั้นตอนพัฒนาการและวัยของเด็กที่มีความแตกต่างกัน และคำนึงถึงบริบทเชิง สังคมวัฒนธรรมของครอบครัวและชุมชน

5.4 ความหมายของพัฒนาการ พัฒนาการ

กระบวนการการเปลี่ยนแปลงของร่างกายที่เป็นลำดับขั้นตอน อย่างต่อเนื่องกันไปตลอดตั้งแต่ในครรภ์จนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับโครงสร้างแล การทำหน้าที่ของร่างกาย จิตใจ อารมณ์สังคมและสติปัญญา โดยมีพันธุกรรมเป็นตัวกำหนดการถ่ายทอดลักษณะ จนเป็นรูปแบบของการเจริญเติบโตและพัฒนาการของของมนุษย์ ส่วนการเปลี่ยนแปลงการทำหน้าที่ ของอวัยวะต่างๆนั้น อาจแตกต่างกันไปตามอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม และการปรับตัวของมนุษย์ต่อสิ่งแวดล้อมที่ แตกต่างกันไป ในขณะที่เด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่สำคัญที่สุดของการสร้างรากฐานชีวิต มีการ เปลี่ยนแปลงของพัฒนาการของแต่ละช่วงวัยแตกต่างกัน ส่วนใหญ่จะมีพัฒนาการใกล้เคียงกัน แต่เด็กบางคน อาจจะมีพัฒนาการที่สูงกว่าวัย ในขณะที่เด็กบางคนอาจจะมีพัฒนาการที่ล่าช้ากว่าวัย ทั้งนี้พัฒนาการที่เกิดขึ้น ของแต่ละบุคคล มีอิทธิพลจากพันธุกรรมหรือปัจจัยทางธรรมชาติและประสบการณ์การเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว ที่ได้รับแตกต่างกัน ทั้งจาก พ่อ แม่ ผู้เลี้ยงดู และสิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวัน

5.5 การเปลี่ยนแปลงทางพัฒนาการในรูปแบบต่าง ๆ

การเปลี่ยนแปลงทางด้านสัดส่วน (Changes in Proportion) พัฒนาการทางร่างกายมิได้จำกัด อยู่เฉพาะการเปลี่ยนแปลงทางด้านขนาดเท่านั้น แต่จะเปลี่ยนแปลงทางด้านส่วนสัดด้วย ดังจะเห็นว่าสัดส่วน ของเด็กแตกต่างจากส่วนสัดของผู้ใหญ่เป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่าไม่มีระดับอายุใดตายตัว ที่เราจะกล่าวได้ว่าร่างกายจะถึงระยะวุฒิภาวะ (Maturity Stage) เพียงแต่มีแนวโน้มว่าเด็กส่วนใหญ่จะถึงระยะ วุฒิภาวะเมื่ออายุเท่านั้น เท่านี้ ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางด้านสมองหรือด้านสติปัญญานั้น จะแสดงออกมา ให้เห็นได้ เช่น เด็กสามารถพูดเป็นประโยคได้ และมีเหตุผลในการพูดดีขึ้น เป็นต้น ลักษณะเดิมหายไป (Disappearance of Old Features) เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้ลักษณะ ที่มีอยู่เดิมหายไปในขณะที่เด็กเจริญเติบโตขึ้น เช่น ฟันน้ำนมหรือขนอ่อน ๆ จะหายไป เป็น

5.6 ลักษณะพัฒนาการของมนุษย์

พัฒนาการของมนุษย์ทุกชาติ ทุกภาษา มีลักษณะพัฒนาการที่สำคัญ ดังนี้

1. พัฒนาการจะเป็นไปตามแบบฉบับของตัวเอง ไม่ว่ามนุษย์หรือสัตว์จะมีแบบการพัฒนาโดยเฉพาะ มนุษย์หรือสัตว์ที่จัดอยู่ในพวกเดียวกัน ก็จะมีแบบของพัฒนาการที่คล้าย ๆ กัน เช่น คว่ำได้ก่อนคลาน คลานได้ ก่อนนั่ง นั่งได้ก่อนเดิน เดินได้ก่อนวิ่ง เป็นต้น

2. พัฒนาการไม่ว่าด้านใดจะเริ่มจากส่วนใหญ่ไปสู่ส่วนน้อย เช่น ความสามารถจะอยากหยิบจับ วัตถุต่าง ๆ ในระยะแรกการหยิบจับวัตถุต่าง ๆ เด็กจะใช้ทั้งกำมือหยิบ คือจะพัฒนาส่วนใหญ่แล้ว จึงจะไปพัฒนาส่วนเฉพาะนิ้วมือและหัวแม่มือ ทำให้สามารถหยิบฉวยได้ แม้การเจริญเติบโตของสายตาเด็กจะรับ ภาพวัตถุใหญ่ก่อนวัตถุเล็ก จากส่วนบนไปสู่ส่วนล่าง เช่น ในระยะที่เด็กเกิดใหม่ ๆ ความเจริญเติบโต บริเวณศีรษะจะพัฒนาไปมากกว่าส่วนอื่น ๆ (บนสู่ล่าง) ส่วนใหญ่ไปสู่ส่วนน้อยและจากส่วนกลางไปสู่ส่วน ที่ไกลตัวออกไป

3. พัฒนาการเป็นสิ่งที่ดำเนินต่อเนื่องกันไปตลอดเวลาอย่างมีลำดับขั้นตอน กล่าวคือ เป็นขบวนการ ที่ต่อเนื่องกันไปตามลำดับ ไม่ได้เกิดขึ้นทันทีทันใด แต่ดำเนินไปตามลำดับ เช่น การงอกของฟัน ซึ่งโผล่ให้เห็น เมื่อเด็กอายุประมาณ 6 – 7 เดือน ซึ่งแท้จริงแล้วการเจริญเติบโตของฟันเจริญมาตั้งแต่ทารกอยู่ในครรภ์ เดือนที่ 7 การพัฒนาของมันจะก่อตัวแต่ยังไม่สามารถพ้นเหงือกจนอายุ 6 – 7 เดือน หลังคลอด เราจึงมีความจำเป็นที่จะให้ความสนใจในเรื่องนี้เป็นพิเศษ เพราะการพัฒนาดำเนินต่อเนื่องกันมานาน จะส่งผลในการ พัฒนา ในระยะต่อ ๆ ไป

4. อัตราพัฒนาการในแต่ละส่วนของร่างกายจะแตกต่างกัน เพราะแต่ละส่วนของร่างกายไม่ได้เจริญพร้อมกัน บางส่วนเจริญช้า บางส่วนเจริญเร็ว เช่น ขนาดสมองจะเจริญเร็ว เมื่ออายุ 6 – 8 เดือน มือ เท้า จมูก จะเจริญ ถึงขีดสุดเมื่อเด็กย่างเข้าสู่วัยรุ่น หัวใจ ตับ ปอด และระบบการย่อยจะเจริญอย่างรวดเร็ว เมื่อเด็กย่างเข้าสู่วัยรุ่น การเติบโตทางจินตนาการจะเจริญอย่างรวดเร็วใน 2 ระยะ คือ ในวัยเด็กเล็กและเมื่อเด็กอยู่ในวัยรุ่น เป็นต้น อัตราการพัฒนาของเด็กในแต่ละคนจะแตกต่างกัน ซึ่งแสดงถึงความสำคัญของความแตกต่าง ระหว่างบุคคล เด็กแต่ละคนจะแตกต่างกันออกไปในลักษณะเฉพาะของตน เด็กบางคนเจริญเร็ว แต่บางคนเจริญช้า พัฒนาการของคุณสมบัติต่าง ๆ จะสัมพันธ์กัน

5. พัฒนาการในแต่ละด้านจะมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ในวัยเด็กพัฒนาการทางกายจะแสดง ออกมาอย่างเด่นชัดมากกว่าพัฒนาการด้านอื่น ๆ ในขณะที่การพัฒนาทางสมอง อารมณ์ สังคม และบุคลิกภาพ ยังคงดำเนินไปพร้อม ๆ กันด้วย แต่ในอนาคตที่แตกต่างกัน

6. พัฒนาการจะดำเนินควบคู่ไปกับการเสื่อม เช่น พัฒนาการของฟัน เด็กจะต้องสูญเสียฟันน้ำนม ก่อนที่จะมีฟันแท้ เป็นต้น ในช่วงแรกของชีวิตจะเห็นพัฒนาการได้ชัดเจนกว่าคามเสื่อม ส่วนในช่วงกลางและ ช่วงปลายของชีวิต การเสื่อมจะมองเห็นได้ชัดกว่าพัฒนาการ

7. พัฒนาการเป็นสิ่งที่เราอาจทำนาย หรือพยากรณ์หรือคาดคะเนได้ เพราะพัฒนาของบุคคลมีความ คงที่ พอสมควร เราจึงสามารถคาดได้ว่าเมื่อใดบุคคลจะมีพฤติกรรมเกิดขึ้น ด้วยการคาดเดาเอาจากพฤติกรรม ที่ถูกกำหนดโดยวุฒิภาวะทางกายและจิตใจตามลำดับธรรมชาติของวัยที่คงที่พอสมควร

8. ความสมดุลของพฤติกรรมต้องการเวลา มีพฤติกรรมหลายอย่างที่ผู้ใหญ่มักมองเห็นว่าเป็นปัญหา แต่โดยแท้จริงแล้วจัดเป็นพฤติกรรมของพฤติกรรมตัวอย่าง เช่น เด็กอายุ 3 –4 ขวบ มักใช้การปฏิเสธ ซึ่งโดยธรรมชาติการปฏิเสธไม่ได้เป็นพฤติกรรมที่เป็นปัญหาแต่อย่างใด เด็กจะปฏิเสธไปเช่นนั้นเอง แต่ก็ยอม กระทำตามที่แม่สั่งทุกอย่าง ผู้ใหญ่คิดว่าพฤติกรรมเป็นปัญหาแต่แท้จริงแล้วมิได้เป็นปัญหาแต่อย่างใด เด็กเพียงต้องการแสดงออกทางคำพูดแต่ไม่รู้ศัพท์จึงพูดเหมือนพูดติดอ่าง เป็นต้น

5.7 **พัฒนาการสำคัญตามช่วงวัยเด็ก**

พัฒนาการของเด็กตามช่วงวัยต่าง ๆ จะมีความแตกต่างกัน ซึ่งนับได้ว่าเป็นลักษณะเฉพาะช่วงวัย ที่สามารถจำแนกให้เห็นเป็นลักษณะเด่นประจำช่วงวัยได้ พัฒนาการของมนุษย์ เป็นกระบวนการต่อเนื่อง ที่ เริ่มต้นตั้งแต่การปฏิสนธิ จนถึงการบรรลุนิติภาวะ และในหลายกรณีก็ยังมีพัฒนาการต่อไปจนตลอดชีวิต แม้ว่าพัฒนาการของเด็กแต่ละคนจะมีอัตราการเปลี่ยนแปลงหลากหลายแตกต่างกันตามปัจจัยทางพันธุกรรม และประสบการณ์ก็ตาม หากแต่โดยทั่วไปแล้ว พัฒนาการของเด็กปฐมวัยก็ยังจะดำเนินตามขั้นตอนที่เป็น แบบแผนและทิศทางเฉพาะ นอกจากนี้ สิ่งที่ช่วยให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการได้อย่างรวดเร็วก็คือความพร้อม ซึ่งเด็กแต่ละคนจะมีความพร้อมที่แตกต่างกัน บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการดูแลเด็กปฐมวัยจึงจำเป็นต้องศึกษาและ ทำความเข้าใจเพื่อที่จะสามารถนำไปใช้ปฏิบัติกับเด็กได้อย่างเหมาะสมและส่งเสริมพัฒนาการของเด็กได้อย่างมี ประสิทธิภาพ การพัฒนาเด็กตามช่วงวัยเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะในช่วงตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 5 ปีแรก ซึ่งเป็น ช่วงเวลาโอกาสทองที่สมองมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว เด็กแต่ละคนมีความสามารถและความต้องการแตกต่างกัน ตามพัฒนาการในช่วงวัยนั้น หากพ่อ แม่ ผู้เลี้ยงดูมีความเข้าใจให้การดูแลและตอบสนองความต้องการเด็ก อย่างเหมาะสมก็จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กทำให้เด็กมีพัฒนาการตามศักยภาพสูงสุดได้ ซึ่งพัฒนาการเด็ก

ยังจึงมีลำดับขั้นตอนเช่นเดียวพัฒนาการของเด็กในอดีตที่ผ่านมา สามารถจัดเป็นกลุ่มใหญ่ในภาพรวมได้ 3 กลุ่ม ด้วยกัน คือ

1. พัฒนาการด้านร่างกาย (Physical development) พัฒนาการด้านร่างกายครอบคลุมความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับร่างกาย ได้แก่ การเจริญเติบโต การทรงตัวและการเคลื่อนไหว การใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก พัฒนาการทางโครงสร้างของสมอง ระบบการรับรู้ผ่านประสาทสัมผัสของร่างกาย

2. พัฒนาการด้านภาษาและสติปัญญา (Language and Cognitive development) พัฒนาการด้านภาษาเกี่ยวข้องกับความเข้าใจทางภาษาและสื่อสารโดยพัฒนาสอดคล้องไปกับ พัฒนาการด้านสติปัญญา ซึ่งเป็นความเปลี่ยนแปลงทางด้านความคิด ความเข้าใจและเหตุผลต่อสิ่งที่ผ่านเข้ามา ในการดำเนินชีวิตประจำวันของเด็ก ซึ่งครอบคลุมถึงการสังคมความรู้หรือประสบการณ์ในการตัดสินใจ แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน

3. พัฒนาการด้านสังคมและอารมณ์ (Social- Emotional development) พัฒนาการด้านสังคมและอารมณ์ เป็นการเรียนรู้ที่ทำให้เด็กเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น เพื่อให้สามารถแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดและปรับตัวได้อย่างเหมาะสมในการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น จากพัฒนาการ 3 กลุ่มใหญ่ที่กล่าวถึง เพื่อให้เห็นขั้นตอนของพัฒนาการแต่ละด้านอย่างเป็นรูปธรรม บทคามนี้ได้แบ่งพัฒนาการเด็กออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่

1) พัฒนาการด้านกล้ามเนื้อมัดใหญ่ (Gross motor development) พัฒนาการด้านนี้เกี่ยวข้องกับการทำงานของกล้ามเนื้อมัดใหญ่ เช่น กล้ามเนื้อลำตัวและกล้ามเนื้อขาโดยมีทิศทางเป็นลำดับต่อเนื่องเหมือนกันในเด็กทุกรายจากศีรษะลงสู่เท้า (cephalocaudal direction) และ จากส่วนกลางของร่างกายไปยังส่วนปลาย (proximodorsal direction) แต่อาจมีอัตราเร็วช้า แตกต่างกัน ในเด็กแต่ละคน เช่น เด็กทุกคนจะมีลำดับของพัฒนาการ คือ ชันเข่า พลิกคว่ำหงาย นั่ง ยืน เดิน กระโดด ซึ่งเด็กแต่ละคนพัฒนาการด้านการทรงตัวและการเคลื่อนไหวแตกต่างกัน ตั้งแต่ในครรภ์มารดา 1 เดือนจนถึง 3 เดือน เป็นต้น เด็กเริ่มมีการเคลื่อนไหว ตั้งแต่อายุ 7 เดือนเริ่มเคลื่อนไหวแบบตอบสนองอัตโนมัติ ช่วงหลังคลอด เมื่อแรกเกิดการเคลื่อนไหวที่เกิดจากการตอบสนองแบบอัตโนมัติที่มีมาแต่กำเนิดบางชนิด จะยังคงอยู่ เพื่อช่วยในการอยู่รอด เช่น sucking reflex แต่เมื่ออายุประมาณ 4 - 6 เดือน ซึ่งเป็นที่มีมาแต่ กำเนิดเริ่มหายไประหว่างอายุ 3 -10 เดือน ทำให้เด็กสามารถควบคุมกล้ามเนื้อและการเคลื่อนไหวของตนเองได้ ตามความต้องการ และเฉพาะเจาะจง เช่น เมื่อ asymmetrical tonic neck reflex หายไป เด็กจะสามารถเอื้อมมือคว้าหรือพลิกตัวได้ ขณะเดียวกันเมื่อกลไกของการตอบสนองเพื่อปกป้องตัวเองเริ่ม

พัฒนาการและ การควบคุมการทรงตัวทำได้ดีขึ้น จึงสามารถประคองเด็กอายุ 6 เดือนให้นั่งได้ และเมื่อโน้มตัวไปด้านหน้าเขา จะสามารถยื่นมือออกมายันเพื่อไม่ให้ล้มได้ ต่อจากนั้นจะพัฒนาต่อเนื่องจนสามารถยืนได้ ช่วงขวบปีแรก เด็กจะมีการพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวอย่างมาก จากการเคลื่อนไหวเพียงในแนวระนาบมาเป็นการ เคลื่อนไหวแนวตั้ง แต่อาจมีความแตกต่างกันในความเร็วหรือช้าของแต่ละลำดับ เช่น เด็กทุกคนจะสามารถ ชันคอได้ก่อนที่จะนั่ง ยืน เดิน กระโดด ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม เด็กปกติทุกคนจะมีพัฒนาการขั้นสุดท้าย เหมือนกัน เมื่อเข้าสู่อายุ 3 -5 ปี จะมีการเจริญเติบโต มีส่วนสูงและน้ำหนักเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว กล้ามเนื้อและ กระดูกจะเริ่มมีความแข็งแรงขึ้นการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเคลื่อนไหวแขน ขา การทำงานของระบบประสาทกล้ามเนื้อ การพัฒนาความสามารถในการควบคุมการเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกาย โดยเฉพาะกล้ามเนื้อมัด ใหญ่ (Gross Motor Development) เช่น การทรงตัว ยืน เดิน นั่ง วิ่ง กระโดด เป็นต้น การส่งเสริม พัฒนาการด้านการทรงตัวและการเคลื่อนไหว พ่อ แม่ ผู้เลี้ยงดูเด็ก มีส่วนสำคัญที่จะช่วยให้เด็กได้มีส่วนร่วมใน การทำกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านการ “เล่น” เพื่อส่งเสริมพัฒนาการตามวัย ซึ่งเป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีส่วนสำคัญ ที่ทำให้เด็กได้มีโอกาสเคลื่อนไหวอวัยวะทุกส่วนของร่างกาย ทำให้กล้ามเนื้อทำงานประสานกันได้ดี ส่งผลให้เกิด การทรงตัวได้อย่างสมดุล มีทักษะในการควบคุมกล้ามเนื้อต่างๆ ให้มีความสัมพันธ์กันก่อให้เกิดความคล่องแคล่ว ว่องไว มีความทนทานของร่างกาย นอกจากนี้การเล่นสามารถดึงเด็กไว้ได้นาน ๆ สามารถขยายจินตนาการ ให้กว้างไกลออกไป ขณะเด็กเล่นมองดูเหมือนเด็กวุ่นอยู่กับงานและมีความสุข ไม่ต้องการความสนใจ จากใครทั้งสิ้น เด็กบางคนที่ขาดทักษะด้านนี้ จึงจำเป็นที่จะต้องให้เด็กสามารถเรียนรู้เพื่อที่เขาจะได้รู้จักใช้ชีวิต เหมือนเด็กคนอื่นๆ ดังนั้นผู้ปกครองควรสนับสนุนให้เด็กได้มีโอกาส เล่นสนามกลางแจ้ง เช่น ฟุตบอล บาสเกตบอล วิ่ง ที่เหมาะสมกับช่วงวัย ส่งผลให้เกิดทักษะการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่จะเป็นพื้นฐานของพัฒนาการที่ เต็มศักยภาพในอนาคต

2) พัฒนาการด้านกล้ามเนื้อมัดเล็ก (Fine motor development) เกี่ยวข้องกับการทำงานของกล้ามเนื้อมัดเล็กที่มีการทำงานประสานร่วมกับการมองเห็น เช่น กล้ามเนื้อมือ กล้ามเนื้อตา และกล้ามเนื้อที่ใช้ในการพูดและกลืน พัฒนาการของการใช้กล้ามเนื้อเริ่ม การตอบสนองแบบอัตโนมัติที่มีมาแต่กำเนิดที่เรียกกว่า palmar grasp reflex ซึ่งเป็นการกำมือเมื่อมีวัตถุ มาสัมผัสที่อุ้มมือ ช่วงแรกเกิดเด็กยังไม่สามารถกางมือ เพื่อปล่อยวัตถุได้ด้วยตนเองทำให้มีข้อจำกัดในการ ใช้มือ แต่เมื่ออายุ 2-3 เดือน asymmetrical Tonic neck reflex และ palmar grasp reflex เริ่มหายไป เด็กจึงสามารถเอามือมาจับกันตรงกลางลำตัวได้ ช่วงนี้กล้ามเนื้อตาและกล้ามเนื้อมือสามารถทำงาน ประสานกันได้ดีขึ้น เด็กจึงเริ่มมองตามและเอื้อมมือคว้าของใกล้ตัว

ได้ หลังจากนั้นที่อายุ 3-6 เดือน เด็กจะ สามารถกางมือออกเพื่อกำวัตถุเมื่อมีวัตถุมาสัมผัสมือโดยไม่ต้องสัมผัสที่อุ้งมือเหมือนในช่วงแรกเกิด ต่อมาเขา จะสามารถหยิบโดยอุ้งมือและนิ้วในลักษณะกำทั้งมือที่อายุประมาณ 4 เดือน หลังอายุ 6 เดือนไปแล้ว เด็กสามารถกางมือเพื่อเตรียมตัวหยิบจับสิ่งของได้ก่อนที่จะสัมผัสกับสิ่งของนั้นแต่ยังไม่สามารถจัดรูปแบบของมือ ให้เหมาะสมกับสิ่งของที่จะหยิบจับได้ ที่อายุ 7 เดือน เด็กจะใช้นิ้วแม่มือและนิ้วอื่นช่วยในการหยิบของชิ้นใหญ่ก่อนที่เด็กจะใช้นิ้วหัวแม่มือและนิ้วอื่นในการหยิบของชิ้นเล็กได้ เมื่ออายุประมาณ 9 เดือน จนเมื่ออายุ 1 ปี เด็กจะสามารถจัดรูปแบบมือเพื่อหยิบจับวัตถุได้อย่างเหมาะสมมากขึ้น เช่น การหยิบจับของชิ้นเล็กด้วย นิ้วหัวแม่มือและนิ้วชี้ แทนการกำทั้งมือ ทำให้การหยิบจับวัตถุมีความประณีตเหมาะสมมากขึ้นตามวัย เมื่อเข้าสู่วัยเตาะแตะ ความสามารถในการใช้มือและการขับข้อมือดีขึ้น เด็กจึงสามารถเรียงก้อนไม้เป็นชั้นได้ ใช้ช้อนตักข้าวได้ ใช้ดินสอวาดเส้นหรือรูปร่างต่าง ๆ รวมถึงการทำกิจวัตรประจำวันตามวัยได้ ที่อายุ 3-5 ปี ทักษะด้านการวาดรูปจะพัฒนาขึ้นอย่างมาก เด็กจะสามารถวาดรูปทรงเรขาคณิต วาดรูปคน และใช้กรรไกร ได้คล่องขึ้น ดังนั้นการเตรียมความพร้อมด้านนี้ จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับเด็ก เพราะเป็นพื้นฐาน ที่สำคัญของการเรียนหนังสือและการช่วยเหลือตนเอง ผู้ปกครองและผู้ฝึกจึงต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษ

3) พัฒนาการด้านภาษาและการสื่อสาร (Expressive & Receptive language development) เป็นความสามารถในความเข้าใจและสื่อสารทั้งภาษาพูดและภาษากาย ซึ่งทักษะด้านนี้มีความเกี่ยวข้อง กับพัฒนาการด้านสติปัญญาและสังคม พัฒนาการด้านความเข้าใจภาษาและการสื่อสาร

4. พัฒนาการด้านการช่วยเหลือตนเองและสังคม (Personal and Social development)เป็นความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น เข้าใจผู้อื่น (personal-social) สามารถช่วยเหลือ ตนเองในชีวิตประจำวัน (self -help , selfcare) รู้จักผิดชอบชั่วดี เป็นความสามารถในการแสดงพฤติกรรมให้ สอดคล้องกับแบบแผนที่สังคมยอมรับ เพื่อดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข ซึ่งเด็กอายุ 3-6 ปีจะเป็นช่วง วัยที่สนใจเรียนรู้สังคมภายนอกบ้านมากขึ้น เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับการสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นที่อยู่ รอบตัว เรียนรู้กระบวนการที่สำคัญและจำเป็นสำหรับเขา และจะทำให้เด็กเรียนรู้แนวทางการปฏิบัติตัวใน สังคมที่ถูกต้อง นั่นคือการปรับตัวให้บุคคลอื่นยอมรับ เพื่ออยู่ร่วมกับบุคคลรอบตัวได้ ซึ่งการเรียนรู้นี้เป็นกระบวนการปรับตัวทางสังคม (Socialization process) เด็กเรียนรู้ที่จะร่วมมือกับผู้อื่นในลักษณะกลุ่ม รู้จักการเป็นสมาชิกของกลุ่ม รู้จักปฏิเสธ การรับ การสื่อสาร หรือการใช้ภาษา ซึ่งส่วนมากเด็กจะเรียนรู้ผ่านการเล่น ดังนั้น การเล่นและการทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นจะช่วยให้เด็ก

เรียนรู้ที่จะลดตนเองจากการเป็นศูนย์กลางไปสู่ การปฏิบัติที่ยอมรับคนอื่นมากขึ้น แต่การมีสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นยังอยู่ในช่วงเวลาสั้น ๆ เราจึงมักจะเห็นว่า เด็กมีพฤติกรรมการแสดงอารมณ์ดีสลับอารมณ์ไม่ดีอยู่เช่นนั้น การอบรมเลี้ยงดูเด็กด้วยความเข้าใจ ด้วยการ เป็นแบบอย่างที่ดีและแนะนำสั่งสอนเด็กด้วยความอ่อนโยน ชี้แนะระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม การจัดกิจกรรมกลุ่ม การชวนเล่นแบบมีข้อตกลง จะช่วยพัฒนาการด้านสังคมให้เด็กไปสู่คุณลักษณะที่พึงประสงค์ พัฒนาการ ทางสังคมของเด็ก 3-6 ปี เป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาบุคลิกภาพ สมรรถนะและพัฒนาการทางสังคมของ เด็กตั้งแต่ 3-6 ปี มีดังนี้เด็กวัย 3 ขวบ รับประทานอาหารเอง เล่นแบบคู่ขนาน คือ เล่นของเล่นชนิดเดียวกัน แต่ต่างตนต่างเล่น ชอบเล่นสมมุติ รู้จักการรอคอย เด็กวัย 4 ปี แต่งตัวได้ด้วยตนเอง ไปห้องน้ำได้เอง เล่นร่วมกับคนอื่นได้ รอคอยตามลำดับก่อนหลัง แบ่งของให้คนอื่น เก็บของเล่นเข้าที่ได้เด็กวัย 5 ปี ปฏิบัติ กิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง เล่นหรือทำงานโดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกับคนอื่นได้ พบผู้ใหญ่รู้จักไหว้ ทำความ เคารพ รู้จักขอบคุณ เมื่อรับของจากผู้ใหญ่ รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายเด็กวัย 6 ปีมีการเล่นเป็นกลุ่ม มีกติกาข้อตกลง เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นมากขึ้น ช่วยเหลือตัวเองได้ดี รู้จักมารยาททางสังคม ดังนั้น พ่อ แม่ ผู้เลี้ยงดูเด็กควรให้โอกาสและกำลังใจในการทำสิ่งต่างๆด้วยตนเองโดยให้อยู่ในกรอบที่เหมาะสม เช่น จะอ่านหนังสือเล่มไหน หรือจะสวมเสื้อชุดไหน หาโอกาสให้เด็กได้เล่นกับเด็กอื่น ปลูกฝังเรื่องระเบียบวินัย สอนให้รู้จัก ขอบคุณ ขอโทษ มอบหมายงานบ้านให้เด็กรับผิดชอบ จึงควรให้เด็กได้คิด และทดลองทำหรือแก้ไขปัญหา ต่าง ๆ ด้วยตนเอง เพื่อให้เด็กมีความมั่นใจและสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสม

6. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักการวิเคราะห์งาน

6.1 ความหมายของการวิเคราะห์งาน

การวิเคราะห์งาน (Task Analysis) หมายถึง การทำการแยกย่อยงานหรือ เนื้อหาวิชาที่จะต้องทำการจะสอนเด็กในแต่ละครั้งของการสอนมีการแบ่งออกเป็นขั้นตอนย่อย ๆ หรือหลายขั้นตอนเล็ก ๆ โดยแต่ละขั้นตอนของงาน เริ่มจากพฤติกรรมที่เด็กทำได้ง่าย และจะเพิ่มความยากขึ้นทีละน้อยจน เด็กสามารถทำได้สำเร็จบรรลุเป้าหมายได้ด้วยตนเอง สามารถทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ง่าย และประสบความสำเร็จในการเรียนครั้งนั้น ๆ และใช้ระยะเวลาในการฝึกแต่ละขั้นตอนไม่นานเกินไป สิ่งที่สำคัญคือ ในการจัดการเรียนรู้ในแต่ละครั้ง ผู้สอนจำเป็นจะต้องให้เด็กฝึกในขั้นตอนที่ง่ายให้ได้เสียก่อน แล้วจึงจะสามารถฝึกในขั้นตอนที่มียากขึ้น แต่ทั้งนี้จะต้องขึ้นอยู่กับระดับความสามารถของเด็กแต่ละคนด้วยการวิเคราะห์งาน ซึ่งเป็นวิธีการสอนที่นำมาใช้ในการสอนทั้งเด็กปกติ และเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เป็นวิธีการสอนที่เหมาะกับการสอนทักษะต่างๆ

ที่มีความซับซ้อนของทักษะหรือ เนื้อหาให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษ อาทิ ทักษะการช่วยเหลือตนเอง เช่น การดื่มน้ำจากแก้วน้ำทักษะชีวิต เช่น การไปจ่ายตลาด ตลอดจนทักษะทางด้านวิชาการ เช่น การเขียนเรียงความ บายาท (Bayat, 2012, p. 201) ดังนั้นการวิเคราะห์งานจึงจัดเป็นเทคนิคที่ครูสามารถนำมาใช้เพื่อให้ การสอนทักษะ มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของการวิเคราะห์งานไว้ดังนี้

ผดุง อารยะวิญญู (2542) และ สมพร หวานเสร็จ (2544) ได้ให้ความหมายการวิเคราะห์งานไว้คล้ายคลึงกัน สรุปได้ดังนี้ เป็นการจำแนกเนื้อหาที่จะสอนเป็นขั้นตอนย่อย ๆ หลายขั้นตอน และจัดเรียงลำดับจากง่ายไปหายากพร้อมทั้งกำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ของแต่ละขั้นตอนอย่างครบถ้วนเพื่อให้ง่ายและเด็กสามารถทำได้สำเร็จในขั้นตอนเล็ก ๆ ที่นำไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์นั้น จะต้องเป็นสิ่งที่เด็กสามารถทำได้ก่อนเคลื่อนไปสู่ขั้นตอนต่อไป และในขณะสอนครูต้องสอนทักษะทีละอย่างตามลำดับความยากง่าย

Franzone (2009) ได้ให้ความหมายของการวิเคราะห์งานไว้ว่าเป็นการนำพฤติกรรมเป้าหมาย หรือทักษะที่ต้องการฝึกมาวิเคราะห์แยก เป็นขั้นตอนย่อยเพื่อสะดวกในการสอนเด็ก ในแต่ละขั้นจะเริ่มจากพฤติกรรมที่เด็กทำได้ง่ายและจะเพิ่มความยากขึ้นทีละน้อยจนบรรลุเป้าหมาย เมื่อแยกย่อยขั้นตอนแล้วจะทำให้เด็กรู้สึกว่าปฏิบัติไม่ยากเกินไป สามารถทำให้สำเร็จได้และไม่ต้องใช้เวลาในการฝึกนานเกินไปในแต่ละขั้นตอน สิ่งที่สำคัญคือต้องให้เด็กทำขั้นตอนง่าย ๆ ให้ ได้ก่อนแล้วจึงให้ทำขั้นตอนที่ยากขึ้น โดยมีเกณฑ์สำหรับวัดความสำเร็จในแต่ละขั้นตอนนั้น ๆ

Bayat (1996) ได้ให้ความหมายของการวิเคราะห์งานไว้ว่าเป็นวิธีการฝึกโดยการแบ่งเนื้อหาที่จะสอนเป็นขั้นตอนย่อย ๆ หลายขั้นตอน และสอนผู้เรียนทีละขั้นตอนโดยเรียงลำดับจากง่ายไปยาก

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า การฝึกโดยใช้หลักการวิเคราะห์งานหมายถึงการนำทักษะที่ต้องการฝึกมาวิเคราะห์แยก เป็นขั้นตอนย่อยเพื่อสะดวกในการสอนผู้เรียนแต่ละขั้นเมื่อแยกย่อยขั้นตอนแล้ว เริ่มฝึกผู้เรียนตามขั้นตอนและผู้เรียนสามารถทำได้สำเร็จในขั้นตอนเล็ก ๆ จะทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าปฏิบัติไม่ยากเกินไป สามารถทำได้สำเร็จโดยไม่ยากผู้เรียนจะมีความมั่นใจมากขึ้นในการน าไปสู่การฝึกขั้นตอนต่อ ๆ ไปจนผู้เรียนสามารถที่จะทำงานนั้นได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

6.2 วิธีการระบุขั้นตอนโดยใช้หลักวิเคราะห์งาน

หลักการวิเคราะห์งานนิยมนำมาใช้ในการฝึกงานหรือทักษะที่ซับซ้อนยุ่งยาก เพื่อให้เข้าใจและทำได้ง่ายขึ้นโดย แบ่งเป็นขั้นตอนย่อย ๆ ศูนย์ให้บริการสำหรับเด็กออทิสติก (Autism Services, 2012: 1) ได้กล่าวถึงวิธีการระบุขั้นตอนโดยใช้หลักการวิเคราะห์งานไว้ดังนี้

1. เมื่อเลือกพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้แล้วผู้สอนต้องลองปฏิบัติพฤติกรรมนั้นด้วยตนเองหรือให้ผู้อื่นทำและบันทึกขั้นตอนอย่างละเอียด

2. การแบ่งพฤติกรรมที่พึงประสงค์เป็นขั้นตอนย่อย ๆ จะแบ่งกี่ขั้นตอนนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้เรียน

3. เมื่อแบ่งขั้นตอนย่อย ๆ ได้แล้วผู้สอนต้องอธิบายและ เขียนขั้นตอนต่าง ๆ อย่างละเอียดและควรครอบคลุมทุกส่วนเพื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในพฤติกรรมที่พึงประสงค์

4. ทบทวนขั้นตอนย่อย ๆ ที่ได้กับบุคคลอื่น เช่น ผู้ปกครองสามารถดำเนินการตามลำดับขั้นตอนต่าง ๆ ด้วยตนเองหรือไม่ถ้าผู้ปกครองสามารถทำตามขั้นตอนทีละขั้นตอนได้สำเร็จ แสดงว่าขั้นตอนที่ผู้สอนได้แบ่งออกเป็นขั้นตอนย่อย ๆ มีประสิทธิภาพสามารถนำไปใช้สอนได้

นอกจากนี้ คูลเปอร์ เฮ็รอน และฮีวอด (Cooper; Heron; & Heward.2007: 9) ได้กล่าวไว้ว่า สำหรับการแบ่งขั้นตอนในการวิเคราะห์งานนั้น ผู้สอนจะแบ่งขั้นตอนของงานกี่ขั้นตอนนั้นนอกจากขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้เรียน ยังขึ้นอยู่กับอายุ ลักษณะความพิการ และพื้นฐานประสบการณ์เดิมของผู้เรียนอีกด้วยเมื่อผู้สอนกำหนดขั้นตอนย่อยเรียบร้อยแล้ว ผู้สอนต้องกำหนด เกณฑ์การผ่านในแต่ละขั้นตอนและวิธีการกระตุ้นเตือน กับการให้แรงเสริมหรือรางวัลในการสอนแต่ละขั้นตอนด้วย (Alberto; & Troutman. 2006: 322)

6.3 ลักษณะการสอนโดยใช้หลักการวิเคราะห์งาน

หลังจากที่ระบุขั้นตอนพฤติกรรมที่พึงประสงค์โดยใช้หลักวิเคราะห์งานแล้ว สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือการเลือกวิธีการฝึกให้เหมาะสมกับการฝึกพฤติกรรมที่พึงประสงค์โดยขึ้นอยู่ กับความสามารถพื้นฐานของเด็ก และทักษะที่ต้องการจะฝึกการฝึกโดยใช้หลักการวิเคราะห์งาน เป็นการแบ่งทักษะใหญ่ออกเป็นขั้นตอนย่อย ๆ โดยมีเกณฑ์สำหรับวัดความสำเร็จในแต่ละขั้นตอนนั้น ๆ การฝึกโดยใช้หลักการวิเคราะห์งานมี 2 ลักษณะ (Alberto; & Troutman. 2006, p. 327-328; Autism Services, 2012, p. 2) ดังนี้

1. การฝึกด้วยวิธีลูกโซ่แบบเดินหน้า (Forward Chaining) คือการฝึกเริ่มจากขั้นตอนแรกเป็นต้นไปเมื่อเด็กสามารถทำขั้นที่ 1 ได้ด้วยตนเองตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้จึงเริ่มฝึก

ในขั้นต่อไปการฝึกด้วยวิธีลูกโซ่แบบเดินหน้า เหมาะกับการใช้ฝึกทักษะทางด้านวิชาการ ทักษะการช่วยเหลือตนเอง และทักษะชีวิต เช่น การนับเลข การผูกเชือกรองเท้า การสอนเด็กให้ดื่มน้ำจากถ้วย การใส่กางเกง การโทรศัพท์ เป็นต้น

2. การฝึกด้วยวิธีลูกโซ่แบบถอยหลัง (Backward Chaining) มีการระบุขั้นตอนต่าง ๆ เช่นเดียวกับการฝึกด้วยวิธีลูกโซ่แบบเดินหน้า แต่การฝึกจะเริ่มจากขั้นตอนสุดท้าย คือการฝึกเริ่มจากผู้ฝึกจับมือเด็กทำขั้นสุดท้ายให้ได้ก่อน เมื่อสำเร็จขั้นสุดท้ายแล้ว ผู้ฝึกจึงย้อนหลังจากขั้นสุดท้าย มาอีกขั้นหนึ่ง ทำเช่นเดียวกันจนถึงขั้นตอนแรก การฝึกด้วยวิธีลูกโซ่แบบถอยหลังเหมาะกับการใช้ฝึก ทักษะการช่วยเหลือตนเอง และทักษะชีวิต เช่น การใส่กางเกง การใส่และถอดซิบ การจัดโต๊ะอาหาร เป็นต้น

นอกจากนี้การให้แรงเสริมหรือรางวัลทุกครั้งที่ผู้เรียนทำสำเร็จทุกขั้นตอน แม้ว่าผู้สอนต้องช่วยเป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะทำให้เด็กมีความรู้สึกมั่นใจในความสำเร็จ และมีกำลังใจที่จะฝึกในขั้นตอนต่อ ๆ ไป และก่อนเปลี่ยนไปฝึกขั้นตอนใหม่ ต้องแน่ใจว่าผู้เรียนทำขั้นตอนนั้น ๆ ได้ด้วยตนเองติดต่อกัน 4-5 ครั้งถ้าเปลี่ยนขั้นตอนใหม่แล้ว ผู้เรียนทำขั้นตอนใหม่ไม่ได้ แม้ว่าผู้สอนจะให้การช่วยเหลือแล้วก็ตามผู้สอนจะต้องย้อนกลับไปฝึกขั้นตอนที่ผู้เรียนเคยทำได้ด้วยตนเองมาแล้วเพื่อเสริมความมั่นใจในความสำเร็จก่อน จึงเริ่มขั้นตอนใหม่อีกครั้งหรือถ้าในกรณีที่ผู้เรียนไม่สามารถทำตามขั้นตอนที่ผู้สอนสอนได้เลยผู้สอนคอยสังเกตว่าผู้เรียนทำขั้นตอนใดได้และขั้นตอนใดไม่ได้ จึงนำพฤติกรรมส่วนที่ยังทำไม่ได้ หรือส่วนที่ผู้สอนยังช่วยมาวิเคราะห์แบ่งเป็นขั้นตอนให้ง่ายขึ้น (Alberto; & Troutman. 2006, p. 326)

6.4 ผลการวิเคราะห์งาน

1. เมื่อครูแยกขั้นตอนของงานชิ้นหนึ่งได้ โดยการแสดงผลของการวิเคราะห์งานนั้นได้แสดงว่าครูสามารถใช้กระบวนการวิเคราะห์งานและวิเคราะห์งานชิ้นนั้นได้

2. เมื่อครูทำการวิเคราะห์งานได้สำเร็จครูย่อมได้ข้อมูลพื้นฐานความก้าวหน้า ของเด็กที่เรียนในโครงการ

3. เมื่อครูวิเคราะห์งานใดได้แล้วครูย่อมตั้งเกณฑ์ในการเขียนวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนในเนื้อหาอื่นต่อไปได้อย่างเหมาะสม

4. เมื่อครูวิเคราะห์งานแล้ว ครูสามารถเปรียบเทียบความสำเร็จของเด็กได้เป็นช่วงระยะเวลาได้

5. เมื่อครูวิเคราะห์งานใดย่อมจะทราบเวลาที่จะใช้สอนเนื้อหานั้นการเข้าร่วมแก้ปัญหาโดยใช้วิธีการวิเคราะห์งานจะช่วยบ่งบอกลักษณะของปฏิสัมพันธ์ที่ช่วยให้เรียนรู้งานได้ดีและเร็ว

6.5 งานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักการวิเคราะห์งาน

Rogers, Laura, Mary Louise Hemmeter (2010) กล่าวถึงการสอนทักษะการว่ายน้ำของเด็กออทิสติกอายุ 4 ปี จำนวน 3 คน โดยนำการวิเคราะห์งานมาใช้ร่วมกับการสอน ซึ่งได้ลำดับขั้นตอนของการว่ายน้ำออกเป็น 6 ขั้นตอนด้วยกัน พบว่าเด็กออทิสติกทั้ง 3 คนสามารถเรียนรู้ขั้นตอนการว่ายน้ำได้เป็นอย่างดี และสามารถว่ายน้ำได้ด้วยตนเองจากการสอนด้วยการใช้เทคนิคการวิเคราะห์ออกเป็นขั้นตอนย่อย ๆ ในส่วนของผู้สอนเองก็สามารถเข้าทำการสอน และชี้แนะในบางขั้นตอนที่นักเรียนไม่เข้าใจ หรือไม่สามารถปฏิบัติได้จนนักเรียนออทิสติกทั้ง 3 คนสามารถเข้าใจและว่ายน้ำได้ และเด็กสามารถสอบถามในขั้นตอนที่ตนเองไม่สามารถปฏิบัติได้โดยไม่มีปัญหาด้านการสื่อสารกับครู การวิเคราะห์งานจึงเป็นเทคนิคการสอนที่มีความเหมาะสมกับเด็กออทิสเป็นอย่างยิ่ง

มาศพร แกล้วทนง (2551) ได้ศึกษาการสอนทักษะการช่วยเหลือตนเอง สำหรับนักเรียนที่บกพร่องทางสติปัญญาระดับรุนแรง โดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองเป็นนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับรุนแรง ที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองในการใช้ทักษะการใช้ห้องน้ำได้อย่างถูกต้อง จากโรงเรียนสงขลาพัฒนาปัญญาจังหวัดสงขลาจำนวน 3 คน ผลการศึกษาพบว่า 1) นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับ รุนแรง ทั้งสามคนสามารถปฏิบัติทักษะการช่วยเหลือตนเอง ในการใช้ห้องน้ำได้ถูกต้องทุกขั้นตอนหลัง ได้รับการฝึกโดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบ 2) หลังได้รับการฝึกโดยการวิเคราะห์งาน ร่วมกับการใช้ภาพประกอบ นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับรุนแรงทั้งสามคนสามารถ ปฏิบัติทักษะการช่วยเหลือตนเองในการใช้ห้องน้ำได้ดีกว่าก่อนการฝึกโดยการวิเคราะห์งานร่วมกับ การใช้ภาพประกอบ

สันติยา ช่วยหนู (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองของเด็กที่มีความ บกพร่องทางสติปัญญาโดย ใช้วิธีการวิเคราะห์งานร่วมกับวิธีลูกโซ่ย้อนกลับ พบว่าเด็กทุกคนเมื่อได้รับการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองโดยใช้วิธีการวิเคราะห์งานร่วมกับวิธีลูกโซ่ย้อนกลับ ตามขั้นตอนแล้ว สามารถ ปฏิบัติทักษะการร้อยเชือกรองเท้าผ้าใบ การผูกเชือกรองเท้า

ปมแรกและการผูกเชือกรองเท้าขั้นสุดท้ายได้ และหลังการใช้วิธีสอนแบบการวิเคราะห์งานร่วมกับวิธีลูกโซ่ย้อนกลับ เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สามารถช่วยเหลือตนเองได้

วีรานุตร พูลทองคำ (2545) ได้ศึกษาทักษะการรับประทานอาหารของเด็ก ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับฝึกได้จากการใช้ชุดฝึกทักษะการรับประทานอาหารเชิงวิเคราะห์งาน กลุ่มตัวอย่างจากสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนพิการทางสมองและปัญญา จังหวัดนนทบุรี จำนวน 8 คน ได้รับการฝึกทักษะการรับประทานอาหาร ด้วยชุดฝึกทักษะการรับประทานอาหาร ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยใช้หลักการวิเคราะห์งานในการฝึกการทดลองแบบ One – Group Pre-Test / Post-Test Design ผลการศึกษาพบว่าเด็กมีทักษะในการรับประทานอาหารดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุปได้ว่าการนำหลักของการวิเคราะห์งานมาใช้ในการสอนในกลุ่มเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เป็นเทคนิคการสอนที่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในการปฏิบัติ จนสามารถปฏิบัติตามได้จนเป็นผลสำเร็จ โดยในการวิจัยในครั้งนี้ได้นำหลักของการวิเคราะห์งานมาใช้กำหนดขั้นตอนการสอนทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน

7. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบสาธิต

7.1 ความหมายของการสอนแบบสาธิต (Demonstration)

การสอนแบบสาธิต หมายถึง การสอนที่เป็นเทคนิคทางการสอนของครูอย่างหนึ่ง เป็นการผสมกลมกลืนระหว่างการบรรยายประกอบกอบการกระทำจริงด้วยวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือประกอบ (Brown and Other, 1997)

ทิศนา แขมมณี (2556) กล่าวว่า วิธีสอนโดยการใช้สาธิต คือ กระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์กำหนด โดยการแสดง หรือทำสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้สังเกตดูแล้วให้ผู้เรียนซักถาม อภิปราย และสรุปการเรียนรู้ที่ได้จากการสังเกตการณ์สอนสาธิต

ปัญญา สังข์ภิรมย์ และสุคนธ์ สินธพานนท์ (2550) ให้ความหมายว่า วิธีการสอนสาธิตนั้นเป็นวิธีสอนที่ผู้สอนถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาสาระ พร้อมทั้งแสดงกระบวนการปฏิบัติประกอบคำอธิบายตามขั้นตอนการสาธิตนั้น ๆ แล้วให้ผู้เรียนซักถาม อภิปรายและสรุปผลการเรียนรู้จากการสอนสาธิต

ธีรภัทร์ ถิ่นแสนดี (2550) การสอนแบบสาธิต หมายถึง การสอนโดยอธิบายประกอบกับการใช้เครื่องมือ หรือวัสดุต่าง ๆ โดยมีกลุ่มนักเรียนคอยสังเกต เป็นกิจกรรมที่ครูนิยมใช้ทั่วไป เนื่องจากการสาธิตใช้วัสดุอุปกรณ์ น้อยกว่าการให้นักเรียนทดลองทำเอง

จากความหมายดังกล่าว พอสรุปได้ว่าการสอนแบบสาธิต คือ เทคนิควิธีการสอนอีกรูปแบบหนึ่ง ที่ผู้สอนหรือผู้เรียนแสดงวิธีการหรือขั้นตอนวิธีทำให้ผู้เรียนดู เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง ทั้งนี้อาจมีการนำสื่อการสอนเป็นตัวกลางในการสาธิต เช่นของจริงเทปบันทึกภาพ มาประกอบการสาธิตให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น

7.2 ประเภทของการสอนแบบสาธิต

ปัญญา สังข์ภิรมย์ และ สุคนธ์ สินธพานนท์ (2550) แบ่งการสาธิตออกเป็น 3 ลักษณะ

1. การสาธิตสำหรับผู้เรียนทั้งห้อง (Class) เป็นการสาธิตที่ทุกคนได้เรียนรู้พร้อมกัน ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ผู้สอนจัดขึ้นเมื่อเนื้อหาสาระที่ต้องการสาธิตนั้นเป็นเนื้อหาสำคัญที่ทุกคนควรรู้ การสาธิตทั้งห้องเรียนผู้สอนต้องมีการเตรียมการเป็นอย่างดี เพื่อให้เกิดผลตามจุดประสงค์

2. การสาธิตสำหรับกลุ่มย่อย (Group Demonstration) เป็นการสาธิตสำหรับผู้เรียน กลุ่มย่อยที่พร้อมจะเรียนรู้ในเนื้อหา หรือฝึกการทำงานบางอย่างเพิ่มเติมจากคนอื่นในห้องเรียน และยังจัดสาธิตสำหรับผู้เรียนที่ยังไม่อาจติดตามการสาธิตที่ผู้สอนทำไปแล้วได้ทัน การสาธิตกลุ่มย่อยผู้สอนสามารถทำการสาธิตร่วมกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม

3. การสาธิตเป็นรายบุคคล (Individual Demonstration) เป็นการสาธิตให้แก่ผู้เรียนเฉพาะในกรณีที่ผู้เรียนเกิดการสงสัย หรือไม่แน่ใจ มีปัญหาในการทำงาน หรือปฏิบัติงาน ผู้สอนเดินดูการปฏิบัติงานของผู้เรียน เมื่อผู้เรียนคนใดคนหนึ่งมีปัญหาหรืออาจจะทำได้ผู้สอนจะใช้วิธีการสาธิตขั้นตอนในการทำงานต่างๆ ให้ผู้เรียนดูเพื่อเกิดความเข้าใจในการทำงานแต่ละขั้นตอน เช่น วิธีการใช้เครื่องมือประเภทต่าง ๆ เป็นต้น

แบบของการสาธิตแบ่งออกเป็น 5 แบบดังนี้

1. ผู้สอนเป็นผู้สาธิต เป็นการสาธิตที่ทำให้ผู้สอนทำหน้าที่สาธิตด้วยตนเองและทำการสาธิตกับผู้เรียนกลุ่มใหญ่ ผู้สอนสามารถควบคุมผู้เรียนในชั้นเรียนได้ดี และนำเข้าสู่บทเรียนได้ง่าย

2. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสาธิต เป็นการสาธิตที่ผู้สอนและผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสาธิต หรือปฏิบัติตามขั้นตอน โดยให้ผู้เรียนออกมาปฏิบัติ หรือสาธิตวิธีการทำงาน ซึ่งผู้สอนจะคอยให้คำปรึกษาการสาธิตแบบนี้ผู้เรียนได้เรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

3. ผู้เรียนสาธิตเป็นกลุ่ม เป็นการสาธิตแบบที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมทำงานเป้นกลุ่มให้ความร่วมมือกันอย่างจริงจัง โดยผู้เรียนแต่ละคนในกลุ่มจะมีบทบาทหรือหน้าที่ในการสาธิตแต่

ละขั้นตอนที่ตนเองรับผิดชอบ การสาธิตแบบนี้ถ้าผู้เรียนไม่มีความพร้อมในการสาธิตแบบนี้ถ้าผู้เรียนไม่มีความพร้อมในการสาธิต จะทำให้การเรียนรู้ไม่ประสบผลดีเท่าที่ควร

4. ผู้เรียนสาธิตเป็นรายบุคคล เป็นการสาธิตที่ผู้เรียนได้รับความรู้และประสบการณ์โดยตรงจากการสาธิต ผู้เรียนชอบ และเกิดความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนต่าง ๆ ด้วยตนเองผู้เรียนจะรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้เป็นผู้สาธิต

5. วิทยาการสาธิต เป็นการสาธิตที่ผู้สอนเชิญวิทยากรที่มีความชำนาญมาสาธิตในเรื่องที่มีความสำคัญ ต้องอาศัยผู้ที่มีประสบการณ์มีความรู้เฉพาะทาง เช่น การสาธิตวิธีการปฐมพยาบาลที่ถูกกระแสไฟฟ้าดูด ผู้เรียนได้รับความรู้จากผู้ที่มีประสบการณ์จริง และเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศการเรียนรู้

7.3 หลักเกณฑ์การนำการสอนแบบสาธิตมาใช้ในการเรียนการสอน

สุนทร โคตรบรรเทา (2535) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของการสอนภาคปฏิบัติ หรือการสอนสาธิตที่ดีที่ผู้สอนควรจะทำได้เสนอไว้ 9 ประการด้วยกัน

1. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่

2. มีทัศนคติในทางบวกต่อการสอนสาธิต

3. เน้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ และกิจกรรมทางสติปัญญาที่ต้องการให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์

4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักบูรณาการภาคปฏิบัติ ให้เข้ากับการเรียนรู้เนื้อหาที่สอนในองค์ประกอบอื่นของรายวิชา

5. ควบคุมดูแลผู้เรียนอย่างใกล้ชิดเพื่อยอมรับปัญหาที่เกิดขึ้นกับความคิดรวบยอดตามแบบฝึกหัด

6. ให้โอกาสผู้เรียนได้ฝึกทักษะอย่างเพียงพอ

7. ให้แบบอย่างบทบาทที่ดีแก่ผู้เรียน

8. การเร้าความสนใจและท้าทาย

9. เป็นกันเอง ช่วยเหลือ และมีเวลาให้ผู้เรียนในการสอนภาคปฏิบัติหรือการสอนสาธิตนี้มีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันไป แต่ที่สำคัญจะต้องให้บรรลุอยู่ 2 ประการเท่านั้นคือ

1) การเรียนรู้ทักษะ และเทคนิคภาคปฏิบัติห้องที่ใช้ในการปฏิบัติควรเป็นสถานที่ซึ่งจัดเพื่อให้โอกาสผู้เรียนได้ฝึกทักษะและเทคนิคหลายอย่างทักษะ และเทคนิคเหล่านี้ควรกำหนดไว้เพื่อว่าผู้เรียนได้มีแนวคิดชัดเจนว่าวิชานี้ ทักษะนี้ต้องการอะไร หรือบรรลุอะไรเมื่อจบรายวิชานี้

2) การเข้าใจกระบวนการเสาะแสวงหาความรู้ ตามหลักวิทยาศาสตร์ โดยทั่วไปแล้วการเสาะแสวงหาความรู้ตามหลักวิทยาศาสตร์มีลักษณะ 4 ประการคือ การวิเคราะห์เอกสารอย่างมีวิจารณญาณ การกำหนดปัญหาต่าง ๆ หรือปัญหาใหม่ ๆ การวิเคราะห์และตีความข้อมูลการทดลองและรายงานผลด้วยการสื่อสารการเขียน และวาจา

ทิศนา แขมมณี (2556)ได้เสนอเทคนิคต่าง ๆ ในการใช้วิธีสอนโดยใช้การใช้สาธิตให้มีประสิทธิภาพ

1. การเตรียมการ ผู้สอนจำเป็นต้องมีการเตรียมตัวพอสมควร เพื่อให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างสะดวกและราบรื่น การเตรียมตัวที่สำคัญ คือ ผู้สอนควรมีการซ้อมการสาธิตก่อนเพื่อจะได้เห็นปัญหาและเตรียมแก้ไข/ ป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นต่อไปจึงจัดเตรียม วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ และสถานที่ ที่จะใช้ในการสาธิต และจัดวางไว้อย่างเหมาะสม สะดวกแก่การใช้ นอกจากนั้นควรจัดเตรียมแบบสังเกตการณ์สาธิต และเตรียมคำถามหรือประเด็นที่จะให้ผู้เรียนได้ร่วมคิดและอภิปรายด้วย

2. ก่อนการสาธิต ผู้สอนควรให้ความรู้เรื่องที่จะสาธิตแก่ผู้เรียนอย่างเพียงพอที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจสิ่งที่สาธิตได้ดี โดยอาจใช้วิธีบรรยาย หรือเตรียมเอกสารที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับลำดับขั้นตอนให้ผู้เรียน หรือใช้สื่อการสอนประกอบเพื่อความเข้าใจของผู้เรียน

3. การสาธิต ผู้สอนอาจใช้วิธีการบรรยายประกอบการสาธิต การสาธิตเป็นไปอย่างมีลำดับขั้นตอน ใช้เวลาอย่างเหมาะสม ไม่เร็วเกินไปขณะสาธิตอาจใช้แผนภูมิ หรือสื่อการสอนอื่น ๆ ประกอบ และควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถาม หรือซักถามผู้เรียนเป็นระยะ ๆ เพื่อกระตุ้นความคิดหรือความสนใจของผู้เรียน แลนในบางกรณีอาจให้ผู้เรียนบางคนออกมาทำการสาธิตหน้าชั้นเรียน หรือให้เป้นผู้ช่วยในการสาธิต

4. การอภิปรายสรุปการเรียนรู้ หลังจากการสาทิตแล้ว ผู้สอนควรให้ผู้เรียนรายงานสิ่งที่ได้สังเกตเห็นแลกเปลี่ยนกัน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถาม ผู้สอนควรเตรียมคำถามไว้กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดด้วย ผู้เรียนอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดที่แต่ละคนได้รับจากกาสาธิตของครูร่วมกับสรุปการเรียนรู้ที่ได้รับ

7.4 เทคนิคการสอนด้วยวิธีสาธิต

เทคนิคการสอนด้วยวิธีสาธิตนั้น การสอนการสาธิตมีขั้นตอนปฏิบัติดังนี้

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ ของการสาธิตให้ชัดเจนว่าการสาธิต มีวัตถุประสงค์อย่างไรการสาธิตบางวิธีเป็นการสาธิตกระบวนการเพื่อ ให้ผู้เรียนเรียนเข้าใจกระบวนการขั้นตอน

2. การเตรียมการผู้สอนต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการสาธิต เตรียมขั้นตอนการสาธิตซึ่งวิธีการเตรียมการสาธิตที่ถูกต้อง คือต้องลองสาธิตดูก่อนเป็นการตรวจสอบว่าขั้นตอนเหล่านั้นถูกต้องหรือไม่หากเกิดปัญหาใด ๆ ขึ้นอาจได้มีโอกาสแก้ไขได้ทันท่วงที ขณะทำการสาธิตผู้สอนควรอธิบายหรือบรรยายให้ผู้เรียนเข้าใจวัตถุประสงค์ของการสาธิตหลังจากนั้น จึงนำเข้าสู่การสาธิตโดยการอธิบายให้ฟังหรือใช้อุปกรณ์ สื่อต่าง ๆ อาจจะเป็นเอกสารประกอบคำบรรยายหรือวีดิทัศน์ หรือวิธีการที่ผู้สอนทั่วไปใช้คือการให้ผู้เรียนได้ศึกษามากขึ้นโดย ให้ไปศึกษาเอกสารหนังสือ หรือค้นคว้าเนื้อหาที่จะทำการสาธิตนั้นมาก่อนล่วงหน้า ก็จะทำให้การสาธิตดำเนินการไปได้อย่างรวดเร็วและผู้เรียนเข้าใจได้ชัดเจนใน ขณะสาธิตผู้สอนต้อง ดำเนินการสาธิตไปตามขั้นตอนที่กำหนดไว้อาจจะสลับด้วยการบรรยายแล้วสาธิต วิธีที่จะทำให้บรรยากาศการสาธิตเป็นไปด้วย ความตื่นเต้นและน่าสนใจ ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสาธิตตลอดเวลาอาจจะเป็นการถามนำกระตุ้น หรือให้ผู้เรียนช่วยสาธิตเรื่องราวบางเรื่องที่มีความสลับซับซ้อนหรือมีขั้นตอนที่ยุ่งยาก ผู้สาธิตมีความจำเป็นต้องทำการสาธิตหลาย ๆ ครั้ง ทำซ้ำไปซ้ำมาเพื่อเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ของผู้เรียนให้สามารถเข้าใจบทเรียนนั้นได้อย่างง่าย หรือสามารถนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติได้ ดังนั้นการวางแผนสาธิตจำเป็นต้องเตรียมตัวมาเป็นอย่างดี ภายหลังการสาธิต เมื่อการสาธิตจบลงแล้วการเน้นย้ำและการเน้นย้ำเรื่องราวที่สาธิตจะเป็นการสาธิตกระบวนการ หรือสาธิต ผู้สอนก็ต้องจัดให้มีการสรุปผลการเรียนรู้ด้วยผู้เรียน นอกจากนี้ยังควรจัดให้มีการอภิปรายโดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทั้งชั้นเรียนมีโอกาสได้อภิปรายกันอย่างกว้างขว้างเพื่อให้ได้ข้อสรุปซึ่งเป็นความรู้ใหม่ที่เกิดจากชั้นเรียน หรือเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีโอกาสซอบถามข้อซักถามที่มีความกังวล ไม่เข้าใจ หรือต้องการการอธิบายที่ชัดเจนจากผู้สอน หรือผู้สาธิต

7.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนสาธิต

McKie, Brooke K.; Manswell Butty (2012) กล่าวว่าการนำการสอนแบบสาธิตมาใช้ในการสอนการอ่านในเด็กก่อนวัยเรียนช่วงอายุ 3-5 ปี สำหรับระดับชั้นปฐมวัยในกรุงวอชิงตัน ดี.ซี. สหรัฐอเมริกาพบว่าผลการสอนการอ่านของนักเรียนได้รับการประเมินเป็นไปตามเป้าหมายและนักเรียนมีผลการอ่านที่ดีมากขึ้นกว่าการสอนโดยไม่ได้ใช้เทคนิคการสอนแบบสาธิต ซึ่งวิธีการสอนแบบสาธิตครูสามารถสะท้อนความสามารถ หรือปัญหาของนักเรียนได้อย่างรวดเร็วทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจการสอนอ่านได้เป็นอย่างดี

Tsangaridou, Niki; Pieroua (2022) กล่าวถึงการสอนพลศึกษาในเด็กระดับปฐมวัยโดยการสอนด้วยวิธีสาธิตกับเด็กนักเรียนจำนวน 11 คน ใช้เวลาการสอนครั้งละ 40 นาที พบว่าผลการสอนพลศึกษาเป็นไปได้ด้วยดี เด็กนักเรียนสามารถปฏิบัติตามเนื้อหาในบทเรียนได้ดีทั้ง 3

แผนการสอนที่ผู้วิจัยได้ออกแบบไว้ นอกจากนั้นการสอนด้วยการใช้วิธีสาธิตยังสามารถสร้างสมาธิของนักเรียนต่อบทเรียนได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

Willoughby, Michael T (2011) ได้ทำการศึกษาการนำการสอนด้วยวิธีการสอนแบบสาธิตที่มีผลต่อการสร้าง EF ในเด็กปฐมวัยช่วงอายุ 3-6 ปี อย่างมีประสิทธิภาพ พบว่าการนำเทคนิคการสอนด้วยวิธีการสาธิตนั้นสามารถสร้างสมาธิและความเข้าใจให้กับเด็กปฐมวัยได้โดยพบความเปลี่ยนแปลงที่สามารถประเมินได้ด้วยแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยพบการพัฒนาของ EF ในเด็กปฐมวัยมีอัตราการพัฒนาที่เพิ่มขึ้นโดยผู้วิจัยเน้นการพัฒนาในด้านทักษะชีวิต การช่วยเหลือตนเอง ความคิดสร้างสรรค์ และการมีความคิดริเริ่ม สิ่งเหล่านี้ช่วยให้เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาด้าน EF ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Fronapfel, Brighid et al (2018) ได้ทำการศึกษาการสอนแบบสาธิตในเด็กปฐมวัยโดยการสอนด้วยการสาธิต เพื่อติดตามประสิทธิผลในการตอบสนองต่อการเรียนรู้ของนักเรียนในห้องเรียนที่ใช้การเสริมแรงในเด็กปฐมวัยโดยใช้วิธีการสอนแบบสาธิต พบว่าการเสริมแรงในเด็กปฐมวัยสามารถพัฒนาทักษะในเด็กได้ดีโดยใช้วิธีการสอนแบบสาธิต ในห้องเรียนรวมของชั้นเรียนปฐมวัย พบว่าในเวลา 6-8 สัปดาห์เด็กปฐมวัยสามารถได้รับการเสริมแรงผ่านวิธีการสอนสาธิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ เด็กมีความสนใจ และร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมที่อยู่ในแผนการเรียนได้อย่างเป็นที่น่าพอใจ ภายใต้โปรแกรมนี้

Sharma, Shreela V. et al (2019) กล่าวถึงการศึกษาโปรแกรมโภชนาการเพื่อสุขภาพและกิจกรรมทางกายสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนในเด็กอายุ 3-5 ปี ในฮูสตันและออสตินรัฐเท็กซัส สหรัฐอเมริกา ด้วยวิธีการสอนแบบสาธิต พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญระหว่างเด็ก 2 กลุ่มในด้านอาหารการรับประทานอาหาร กิจกรรมทางกาย หรือพฤติกรรมเวลาหน้าจอของเด็ก โดยกลุ่มที่สอนด้วยวิธีการสอนแบบสาธิตนั้นเด็กปฏิบัติตามได้ตามแผนการสอนที่กำหนดไว้และส่งผลที่ดีต่อสุขภาพของเด็กที่อยู่ในโปรแกรมโภชนาการ

สรุปได้ว่าวิธีสอนโดยใช้การสาธิต คือ การแสดงหรือทำสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ให้ผู้เรียนสังเกตดูแล้วให้ผู้เรียนซักถามอภิปราย และสรุปการเรียนรู้ที่ได้จากการสังเกตสิ่งที่แสดง

8. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมแรง

8.1 ความหมายของการเสริมแรง

การเสริมแรง หมายถึง แนวทางการปรับพฤติกรรมวิธีหนึ่งที่อาศัยหลักการเรียนรู้ของ Skinner นักจิตวิทยาชาวอเมริกันซึ่งเป็นผู้พัฒนาทฤษฎีการเรียนรู้แบบวางเงื่อนไขการกระทำ

จาก การศึกษาพบว่ามีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการเสริมแรงสอดคล้องกันและอยู่บน พื้นฐานหลักการและแนวคิดของ Skinner ดังนี้

ทิพภา ประเสริฐกุล (2553) กล่าวถึงความหมายของการเสริมแรงว่าการเสริมแรงหมายถึง การใช้สิ่งเร้าเพื่อทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้กับพฤติกรรมที่ได้แสดงออกมากแล้วมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมนั้นอีกจนเกิดเป็นพฤติกรรมที่มีความคงทนถาวร

ดาวรุ่ง แสนคำลือ (2555) กล่าวถึงความหมายของการให้แรงเสริม หรือการเสริมแรงว่า คือ การทำให้ความถี่ของการแสดงพฤติกรรมเพิ่มขึ้น โดยการทำให้บุคคลได้รับผลกรรมที่พึงพอใจหลังจากที่บุคคลแสดงพฤติกรรมนั้นแล้ว ทำได้โดยวิธีการให้สิ่งที่บุคคลพึงพอใจหรือนำเอาสิ่งที่บุคคลไม่พึงพอใจออกจากสถานการณ์ที่บุคคลอาศัยอยู่

8.2 ความสำคัญของการเสริมแรง

การที่จะกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมหรือกระทำในสิ่งที่เราต้องการนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ยากอย่างที่คิดหากเราสามารถทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกพึงพอใจกับสิ่งที่จะได้รับหลังจากแสดงพฤติกรรมนั้นออกมาได้ การเสริมแรงนับเป็นวิธีที่ดีอีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยกระตุ้นหรือเร้าให้บุคคลมีความต้องที่จะแสดงพฤติกรรมออกมาเพื่อที่จะได้รับในสิ่งที่ต้องการภายหลังจากแสดงพฤติกรรมนั้นๆ แล้ว จากการศึกษาพบว่า มีนักวิชาการได้กล่าวถึงความสำคัญของการเสริมแรงที่สอดคล้องกัน ดังนี้

ประไพพรรณ ภูมิวุฒิสาร (2555) ได้อธิบายเกี่ยวกับการเสริมแรงทางบวกที่ส่ง ผลต่อการเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยว่า เมื่อเด็กเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมและได้รับ การเสริมแรงทางบวกซึ่งท าให้เด็กเกิดความพึงพอใจแล้ว เด็กจะแสดงพฤติกรรมทางสังคมนั้นอีกและ จะเกิดการเรียนรู้ว่า พฤติกรรมที่แสดงออกไปและได้รับการเสริมแรงบวกนั้นเป็นพฤติกรรมที่สังคม ยอมรับซึ่งจะส่งผลให้เด็กเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติตนในสังคมนี้ได้

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2556) อธิบายเกี่ยวกับความสำคัญของการ เสริมแรงในแง่ของการนำไปประยุกต์ใช้ว่า การเสริมแรงบวกจะช่วยเพิ่มความถี่ในการเกิดพฤติกรรมของบุคคล นอกจากนี้การเสริมแรงบวกยังทำหน้าที่ในการทำให้พฤติกรรมที่เรียนรู้แล้วเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมออีกด้วย

พระประสิทธิ์ ช่วยบุญ (2561) อธิบายเกี่ยวกับความสำคัญของการ เสริมแรงว่า การเสริมแรงจะช่วยให้บรรยากาศการเรียนการสอนมีความสนุกสนาน นักเรียนมีความสุข ในการเรียน เกิดการเรียนรู้ที่ดีและพัฒนาไปถึงขั้นที่นักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

8.3 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเสริมแรง

ทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไขการกระทำ (Operant Conditioning Theory) เป็นทฤษฎีการเรียนรู้ที่ถูกคิดค้นขึ้นโดย Skinner นักจิตวิทยาชาวอเมริกันเนื่องจาก Skinner ได้ให้ความสำคัญ กับพฤติกรรมของมนุษย์โดยเขาเชื่อว่าการกระทำ หรือพฤติกรรมทุกอย่างนั้นจะทำให้เกิดผลกรรมเมื่ออินทรีย์แสดงพฤติกรรมใดแล้วได้รับผลกรรมที่พึงพอใจจะส่งผลให้อินทรีย์ต้องการแสดงพฤติกรรมนั้นบ่อยครั้ง แต่หากอินทรีย์แสดงพฤติกรรมใดแล้วได้รับผลกรรมที่ไม่พึงพอใจก็จะส่งผลให้ความต้องการแสดงพฤติกรรมนั้นลดลงหรือหายไป

Skinnerได้ทำการทดลองโดยนำหนูที่หิวไปไว้ในกล่อง Skinner ซึ่งภายในกล่องจะมีคานและเหนือคานจะมีหลอดไฟฟ้า ใต้คานมีถาดไว้สำหรับรองรับอาหารที่จะตกลงมาเมื่อกดคาน เมื่อหนูรู้สึกหิวก็จะวิ่งสำรวจไปรอบๆ กล่องจนในที่สุดเกิดไปกดคานโดยบังเอิญทำให้อาหารตกลงมาที่ถาด อาหาร หนูจึงได้กินอาหารและในไม่ช้าหนูก็จะกดคานซ้ำอีก อาหารที่หนูได้กินนั้นจะทำหน้าที่ในการเสริมแรง ต่อการตอบสนองโดยการกดคานและสุดท้ายหนูก็จะกดคานบ่อยขึ้น ยุราวดี เนื่องโนราช (2558) จากการทดลองครั้งนี้Skinnerได้ค้นพบว่าการเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้า กับการตอบสนองแต่ Skinnerให้ความสำคัญต่อการตอบสนองมากกว่าสิ่งเร้า นอกจากนี้ Skinner ยังให้ความสำคัญต่อการเสริมแรง (Reinforcement) ว่ามีผลทำให้อินทรีย์เกิดการเรียนรู้ที่คงทนถาวรมากขึ้นด้วยโดยเขาได้แบ่งการเสริมแรงออกเป็น 2 ประเภท คือ การเสริมแรงทางบวกและการ เสริมแรงทางลบ การเสริมแรงทางบวกเป็นการให้รางวัลแก่อินทรีย์เมื่ออินทรีย์แสดงพฤติกรรมที่พึง ประสงค์และการเสริมแรงทางลบ เป็นการเอาสิ่งที่อินทรีย์ไม่ต้องการออกไปเมื่ออินทรีย์แสดง พฤติกรรมที่พึงประสงค์

8.4 ประเภทของการเสริมแรง

จากการศึกษาการแบ่งประเภทของการเสริมแรงนั้น พบว่านักวิชาการหลายท่านได้แบ่ง ประเภทของการเสริมแรงตามเกณฑ์ต่างๆ ที่คล้ายคลึงกัน เช่น แบ่งตามเกณฑ์การวางเงื่อนไข แบ่งตามลักษณะของการเสริมแรง (Reinforcement) คือ เทคนิคที่ครูใช้เมื่อต้องการ ให้พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนคงอยู่ตลอดไป แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) การเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) หมายถึง กระบวนการนำสิ่งเร้าตามหลังพฤติกรรมที่ต้องการภายใต้สภาพการณ์หนึ่ง แล้วทำให้ พฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้นหรือคงอยู่ เช่น ครูชมเชย หรือให้ขนมแก่นักเรียนทุกครั้งที่ นักเรียนทำกิจกรรมเสร็จภายในเวลาที่กำหนด เป็นต้น

2) การเสริมแรงทางลบ (Negative Reinforcement) หมายถึง กระบวนการนำเอาสิ่งเร้าออกมาเมื่อเกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ภายใต้สภาพการณ์หนึ่ง แล้วจะสามารถทำให้พฤติกรรมที่พึงประสงค์สามารถจะเพิ่มขึ้น หรืออาจคงอยู่ เช่น เมื่อนักเรียนคุย หรือหยอกล้อกับเพื่อน ขณะที่ครูให้ดำเนินการทำกิจกรรม ครูจึงให้นักเรียนไปนั่งเดี่ยวที่มุมห้อง หลังจากนั้นนักเรียนตั้งใจ ทำกิจกรรมโดยไม่คุย ครูจึงอนุญาตให้นักเรียนกลับมานั่งกับเพื่อนตามเดิมหลักสำคัญในการเสริมแรง

8.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมแรงในเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการพิเศษ

มาลินี ไชยบัง และจริยาภรณ์ รุจิโมระ (2561) ได้ทำ การวิจัย เรื่อง การศึกษาผลการปรับพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กออทิสติกที่เรียนร่วม โดยใช้วิธีการ เสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรในการเล่นเกมกับเด็กปกติ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบ พฤติกรรมก้าวร้าวในห้องเรียนเรียนร่วมของเด็กออทิสติก โดยวิธีการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรในการ เล่นเกมกับเด็กปกติ มีสมมติฐานว่าพฤติกรรมก้าวร้าวในห้องเรียนเรียนร่วมของเด็กออทิสติกจะลดลง หลังการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรในการเล่นเกมกับเด็กปกติ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเป็นเด็ก ออทิสติก ในห้องเรียนคู่ขนานที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวในห้องเรียนมากที่สุด จำนวน 4 คน โรงเรียน บ้านกุดรู ตำบลแวงน้อย อำเภอแวงน้อย จังหวัดขอนแก่น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ชุด การสังเกตและแบบบันทึกพฤติกรรมก้าวร้าวในชั้นเรียนแบบช่วงเวลา ชุดการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ เกณฑ์ประสิทธิภาพของวิธีการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรในการเล่น เกมกับเด็กปกติที่กำหนดไว้ คือ P1-P2 = 10% ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพของวิธีการ เสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรในการเล่นเกมกับเด็กปกติผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 13.37% 2) เด็กออทิสติกที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวในห้องเรียนเรียนร่วมในการเล่นเกมกับเด็กปกติหลังจากได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรแล้วมีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลง 3) ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนออทิ สติกในห้องเรียนเรียนร่วมระหว่างก่อนและหลังได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรในการเล่นเกมกับ เด็กปกติ ระยะที่ 1 และระยะที่ 4 เด็กออทิสติกมีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลง

ฐานิตา ฦาชา (2553) ได้ศึกษาเรื่อง “ผลของการใช้เบี้ยอรรถกรควบคู่การเสริมแรงทางสังคมที่มีต่อพฤติกรรมการรับประทานผักและผลไม้ของเด็กปฐมวัย”กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนที่มีอายุระหว่าง 4-5 ขวบ ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 โรงเรียน ขอนแก่นวิเทศศึกษาที่มีพฤติกรรมการรับประทานผักและผลไม้น้อยกว่า ¼ ของจำนวนผักและผลไม้ที่ กำหนดให้จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามผู้ปกครอง แบบสัมภาษณ์หาตัวเสริมแรง แบบ ประเมิน การรับประทานผักและผลไม้ แบบบันทึกคะแนนที่

กลุ่มทดลองทำได้และแบบบันทึกการแลก ของรางวัลที่นักเรียนกลุ่มทดลองทำได้ ระยะเวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ ผลการวิจัยพบว่าหลังได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรควบคู่การเสริมแรงทางสังคมแล้วกลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการรับประทาน ผักและผลไม้สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ดาวรุ่ง แสนคำลือ (2555) ได้ศึกษาเรื่อง “ประสิทธิผลของการเสริมแรงที่มีต่อการพัฒนาวินัยการแปรงฟันก่อนนอนของเด็กก่อนวัยเรียน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่” ประชากรที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองจำนวน 55 คน ได้รับทันตสุขศึกษาร่วมกับการเสริมแรงและกลุ่มเปรียบเทียบจำนวน 62 คน ได้รับทันตสุขศึกษาแต่ไม่มีการเสริมแรง เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผลการวิจัยพบว่าเด็กก่อนวัยเรียนทั้งในกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบมีวินัยในการแปรงฟันก่อนนอนดีกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น .05 แต่ความมีวินัยในการแปรงฟันก่อนนอนของเด็กก่อนวัยเรียนกลุ่มทดลองแตกต่างกับกลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติ (P=0.677)

Tahmina (2008) ได้ศึกษาผลของการใช้เบี้ยอรรถกรของครูที่ใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ศึกษาในโรงเรียนเอกชนในเมืองการาชิ ประเทศ ปากีสถาน จำนวน 6 คน โดยได้รับความร่วมมือจากครูในโรงเรียน ในการทดลองครั้งนี้ใช้เบี้ยอรรถกร เพื่อปรับพฤติกรรมการอยู่ไม่สุขและก่อกวนในชั้นเรียน ซึ่งจะได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรเมื่อ พฤติกรรมเหล่านั้นลดลงในช่วงระยะเวลา 1 เดือน ผลการทดลองพบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมอยู่ไม่สุข และก่อกวนชั้นเรียนลดน้อยลง

McGoey, Kara, DuPaul and George (2000) ได้ศึกษาการลดพฤติกรรมก่อกวนของเด็กก่อนวัยเรียนที่มีภาวะสมาธิสั้นโดยใช้การเสริมแรงด้วยเบี้ย อรรถกรและการงดการเสริมแรงทางบวกในการลดพฤติกรรมก่อกวนของเด็กก่อนวัยเรียนที่เป็นเด็ก สมาธิสั้น จำนวนทั้งสิ้น 4 คน อายุระหว่าง 4-5 ปี ผลการศึกษาพบว่า การเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร และการงดการเสริมแรงทางบวกสามารถลดพฤติกรรมก่อกวนของนักเรียนได้ อีกทั้งการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรและการงดการเสริมแรงทางบวกยังได้รับการยอมรับจากครูของเด็กๆ ด้วย

Walker and Hops (1976) ได้เลือกกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 24 คน ซึ่งแสดงพฤติกรรมการฟังครูสอน การทำตามคำสั่ง การตั้งใจทำงาน การทำงานเสร็จภายในเวลาที่ กำหนดโดยแสดงพฤติกรรมเหล่านี้ต่ำกว่าร้อยละ 60 ของเวลาที่สังเกตการทดลองได้แบ่งกลุ่มตัวอย่าง ออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 8 คน ขั้นแรกได้เก็บข้อมูลระยะพื้นฐานในสภาพห้องเรียนปกติ เป็นเวลา 2-3 สัปดาห์ และสภาพห้องเรียนที่ใช้ในการทดลองอีก 2-3 สัปดาห์ จากนั้นจึงเริ่มดำเนินโปรแกรม เบี้ยอรรถกร

ในห้องเรียนทดลองอีก 7-10 สัปดาห์ แล้วจึงกลับสู่ห้องเรียนตามปกติ ซึ่งจะมีการติดตาม ผลการทดลองอีกครั้ง จากการทดลองปรากฏว่า กลุ่มที่ 1 ได้รับเงื่อนไขการให้เบี้ยอรรถกรและ คำชมเชยต่อพฤติกรรมที่เฉพาะเจาะจง เช่น พฤติกรรมตั้งใจทำงาน ฟังครูสอน ทำตามครูสั่ง อาสาสมัคร ส่วนกลุ่มที่ 2 ได้รับเงื่อนไขการให้เบี้ยอรรถกร และคำชมเชยต่อพฤติกรรมการทำงาน ถูกต้องและกลุ่มที่ 3 จะได้รับทั้งสองเงื่อนไขรวมกัน จากการติดตามหลังจากดำเนินการโปรแกรมแล้ว 2–3 เดือน พบว่า การใช้เงื่อนไขเบี้ยอรรถกรของนักเรียนทั้ง 3 กลุ่ม ยังคงเพิ่มพฤติกรรมต่าง ๆ ทางการเรียนได้เช่นเดียวกับขณะดำเนินโปรแกรม

Green and Polirstok (1975) ที่ได้ทำการทดลองโดยการฝึก นักเรียน 3 คนซึ่งมีปัญหาทางการเรียนและระเบียบวินัยให้เป็นผู้ติวนักเรียนระดับ 8 จำนวน 15 คน แบ่งเป็นกลุ่มกลุ่มละ 5 คน ต่อผู้ติว 1 คน การทดลองครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนที่ถูกติวมี ความสามารถในการอ่านมากขึ้นและเพิ่มพฤติกรรมความตั้งใจเรียนและคะแนนการอ่านของผู้ติวด้วย โดยทำการทดลองแบบ ABCBF ระยะ A ให้ผู้ติวดำเนินการติวนักเรียนแบบปกติ จากนั้นจึงนำผู้ติวมาฝึกให้รู้จักการเสริมแรงทางสังคมอย่างเป็นระบบแล้วจึงเริ่มระยะ B โดยวางเงื่อนการให้เบี้ยต่อพฤติกรรมตั้งใจเรียนของผู้ติวและพฤติกรรมการใช้แรงเสริมทางสังคมระหว่างการติวนักเรียน ซึ่งเบี้ย อรรถกรนี้ สามารถนำไปแลกเป็นอุปกรณ์การเรียน อาหาร ฟิล์มภาพยนตร์และเครื่องเล่นเทปได้พอ ระยะ C เป็นระยะงดการให้เบี้ยอรรถกรต่อมาจึงเริ่มระยะ B คือ การให้เบี้ยอรรถกรอีกครั้งหนึ่ง จนกระทั่งสิ้นสุดการทดลอง จากนั้น 2 สัปดาห์จึงติดตามผลปรากฏว่าความสามารถในการอ่านของผู้ ถูกติวเพิ่มขึ้นในช่วงที่ผู้ติวได้รับเบี้ยอรรถกรและจากการติดตามผลพบว่าพฤติกรรมนี้ยังคงอยู่ใน ระดับสูง นอกจากนี้พฤติกรรมตั้งใจเรียนและคะแนนการอ่านของผู้ติวได้เพิ่มขึ้นด้วย ซึ่งผลการ ทดลองสอดคล้องกับผลการทดลองซ้ำในทานองเดียวกันหลังจากนี้ 1 ปี โดยการเลือกนักเรียนระดับ 8 ซึ่งมีคะแนนการอ่านต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานเป็นผู้ติวนักเรียนเกรด 7 และไม่ได้เลือกนักเรียนที่มี ปัญหาทางการเรียนและเรื่องระเบียบวินัยเป็นผู้ติวพบว่ายังคงได้ผลในทำนองเดียวกันนี้

สรุปได้ว่าการเสริมแรงทางบวกจะช่วยทำให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ หรือพฤติกรรมที่ต้องการโดยต้องใช้ระยะเวลาในการส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์นั้น โดยในการวิจัยครั้งนี้ได้นำหลักการเสริมแรงทางบวกมาปรับประยุกต์ใช้ในกระบวนการสอนเพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน

9. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักการสอนแบบ 3R

9.1 เทคนิคการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

เทคนิคการสอนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้เฉพาะทาง จะมุ่งเน้นแก้ไข ข้อบกพร่อง ปลูกฝังทักษะด้านต่างๆ ของตนเพื่อพัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคลให้ประสบผลสำเร็จสูงสุดนอกจากนั้นจะมุ่งให้เด็กได้พัฒนาความสามารถ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ หลักสูตรสำหรับเด็กประเภทนี้จะครอบคลุมเนื้อหาที่สำคัญดังนี้

9.1.1 ด้านภาษา หลักสูตรจะมุ่งเน้นด้านภาษาเพราะเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้เฉพาะทางที่มีปัญหาทางภาษา จะมีปัญหาทางด้านการพูด อ่าน ฟัง และเขียนสะกดคำ การเปล่งเสียง และจำแนกเสียง

9.1.2 ด้านการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ และกล้ามเนื้อมัดเล็ก การพัฒนากล้ามเนื้อมัด ใหญ่ เช่น การให้เด็กมีโอกาส นั่ง คลาน เดิน วิ่ง ขว้างปาสิ่งของ กระโดด เต้นตามจังหวะ บอกชื่อ ตนเองและบอกชื่อส่วนต่างๆ ของร่างกายได้ ส่วนกล้ามเนื้อมัดเล็ก เช่น การวาดภาพ การต่อภาพ การ ใช้กรรไกร การใช้สายตาและมือ

9.1.3 ด้านทักษะทางสังคม การช่วยส่งเสริมให้เด็กมีสัมพันธ์กับผู้อื่นสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นและทำงานเป็นหมู่คณะด้วยความราบรื่น รู้จักใช้ทั้งคำพูดและวางตนได้อย่างเหมาะสมทาง สังคม

9.1.4 ด้านวิชาความรู้พื้นฐาน ได้แก่ วิชาคณิตศาสตร์ สังคมศึกษา และวิทยาศาสตร์ รับรู้ด้านจำนวนปริมาณ ขนาดรูปทรง ทิศทาง เป็นต้น

9.1.5 ด้านการงานและพื้นฐานอาชีพ หมายถึงการเตรียมเด็กให้มีความรู้และความพร้อมด้านการฝึกทักษะในการประกอบอาชีพให้มีความถนัดและทัศนคติที่ดีต่องานอาชีพ เทคนิคการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้

1. ให้โอกาสเด็กได้มีบทบาทในการวางแผนการเรียน
2. ใช้เทคนิคการเสริมแรง
3. อธิบายให้เด็กเข้าใจว่าพฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมที่ดี ที่ควรแสดงออก พฤติกรรมใดที่ไม่ดีไม่เป็นที่ยอมรับสังคม เด็กไม่ควรแสดงออก ครูและเพื่อนๆไม่ชอบ
4. ครูควรนำเทคนิคในการปรับพฤติกรรมาใช้อย่างเป็นระบบ
5. ครูควรขอคำแนะนำ และปรึกษาหารือกับผู้ปกครอง หรือผู้เชี่ยวชาญ เพื่อช่วยให้เด็กได้เรียนรู้อย่างมีประสิทธิผลยิ่งขึ้น
6. ให้โอกาสเด็กได้มีบทบาทในการวางแผนการเรียน
7. ใช้เทคนิคการเสริมแรง

8. อธิบายให้เด็กเข้าใจว่าพฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมที่ดี ที่ควรแสดงออก พฤติกรรมใดที่ไม่ดีไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม เด็กไม่ควรแสดงออก ครูและเพื่อนๆ ไม่ชอบ

9. ครูควรนำเทคนิคในการปรับพฤติกรรมาใช้อย่างเป็นระบบ

10. ครูควรขอคำแนะนำ และปรึกษาหารือกับผู้ปกครอง หรือผู้เชี่ยวชาญ เพื่อช่วยให้เด็กได้เรียนรู้อย่างมีประสิทธิผลยิ่งขึ้น

9.2 หลักการสอนแบบ 3R

การสอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเรียนได้ จำเป็นต้องมีวิธีสอนที่ แตกต่างไปจากเด็กปกติ เพื่อสนองความต้องการพิเศษของนักเรียนเหล่านี้ หลักการสอนแบบ 3R คือ

9.2.1 Repetition คือการสอนซ้ำๆ และใช้เวลาสอนมากกว่านักเรียนปกติใช้วิธีสอนหลายๆ วิธีในเนื้อหาเดิม

9.2.2 Relaxation คือการสอนแบบไม่ตึงเครียด ไม่สอนเนื้อหาวิชาเดียวนานเกิน 15 นาทีควรเปลี่ยนกิจกรรมการสอน วิชาการเป็นการเล่น ร้องเพลง ดนตรีเล่านิทาน หรือให้นักเรียนได้ลง มือปฏิบัติจริง

9.2.3 Routine คือการสอนให้เป็นกิจวัตรประจำวัน เป็นกิจกรรมที่ต้องทำสม่ำเสมอในแต่ละวัน

9.3 การสอนแบบ Repetition

การสอนแบบ Repetition สอดคล้องกับหลักการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษของ ผดุง อารยะ วิญญู (2542) ที่กล่าวว่าการทบทวนสิ่งที่เรียนไปแล้วเป็นสิ่งจำเป็นเพราะใน บางครั้งเด็กอาจลืมได้ง่าย หากบทเรียนนั้นไม่อยู่ในความสนใจของเด็ก การทบทวนจะช่วยให้ความคงทนในการจำมีมากขึ้นเด็กเรียนช้าและเด็กปัญญาอ่อนมักจะลืมสิ่งที่เรียนไปแล้ว จึงจำเป็นที่ครู จะต้องทบทวนบทเรียนบ่อยๆ ครูจะต้องทบทวนบทเรียนซ้ำแล้วซ้ำ อีกหลายๆ ครั้ง จึงจะทำให้เด็กจำได้ดีขึ้นซึ่งวิธีทบทวนบทเรียนมีหลายวิธีครูอาจไม่ให้เด็กท่องจำ เพียงอย่างเดียว แต่อาจใช้วิธีอื่นที่ส่งเสริมการเรียนรู้และฝึกความคงทนในการจำ ได้ดีกว่า เช่น ให้เด็กได้สรุปในสิ่งที่เรียนไปแล้ว หลักเกณฑ์ที่ครูสอนไปแล้วไปปฏิบัติโดยจดัเป็นกิจกรรมต่างๆ เช่น การเล่นเกม การแสดงละคร เป็นต้น

วีระ ไทยพานิช (2529)กล่าวว่า การฝึก(Drill) หมายถึงการกระทำซ้ำๆ หรือการทำแบบฝึกหัดเพื่อพัฒนาทักษะ (Skill) และการปฏิบัติ (Practice) คือการปฏิบัติจริงในสิ่งที่เรียนมาซึ่งการปฏิบัติบ่อยๆ จะเป็นการกระทำซ้ำๆ จุดมุ่งหมายสำคัญของการฝึกปฏิบัติซ้ำๆ เพื่อลงมือกระทำจริง และเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง

9.4 การสอนแบบ Relaxation

การสอนแบบ Relaxation คือการสอนแบบไม่ตึงเครียดไม่สอนเนื้อหาวิชาเดียวนานเกิน 15 นาที ควรเปลี่ยนกิจกรรมการสอนวิชาการเป็นการเล่น ร้องเพลง ดนตรีเล่านิทาน หรือให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง การเรียนการสอนที่ไม่ตึงเครียดนั้น ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สนุกสนาน จูงใจให้เกิดการเรียนรู้ เข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน โดยเฉพาะผู้เรียนที่เป็นเด็กพิเศษ สอดคล้องกับ ประโมทย์ เยี่ยมสวัสดิ์ (2539) กล่าวว่าการเล่นเป็นประสบการณ์ที่เป็นหัวใจ และมีความสำคัญยิ่งธรรมชาติของเด็กจะชอบการเล่นการเล่นนอกจากจะสนองความต้องการทางจิตใจ คือ เพื่อความสนุกสนานแล้ว ยังเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตเด็กขณะที่เด็กเล่นจะเกิดการเรียนรู้และพัฒนาความคิดไปพร้อมกันด้วย และ อนงค์ ลิ้มสกุล (2545) กล่าวว่าการเล่นเป็นสังคมเป็นการฝึกประสาทสัมผัส เช่น กิจกรรมเกี่ยวกับศิลปศึกษา นอกจากนั้นการเล่นยังเป็นการสำรวจเป็นการเลียนแบบ เป็นการ เรียนรู้กฎ กติกามารยาท พิธีการต่างๆ และการเล่นยังทำให้เกิดการเคลื่อนไหวเกิดความตื่นตัว และความคิดสร้างสรรค์

9.5 การสอนแบบ Routine

การสอนแบบ Routine คือ การสอนให้เป็นกิจวัตรประจำวันเป็นกิจกรรมที่ต้องทำสม่ำเสมอในแต่ละวัน สอดคล้องกับ รัชนีพร ดีปาละ (2553) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจของเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เอส คิว โฟร์ อาร์สำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1จำนวน 1คน โรงโดยได้สร้างหนังสือประกอบการ อ่านเพื่อความเข้าใจภาษา และแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP)จำนวน 14 ชุด ระยะเวลาในการทดลองวันละ 45 นาที เป็นประจำทุกวัน ต่อเนื่องกนั เป็นเวลา 17 ครั้งผลการศึกษาพบว่ากรณีศึกษามีพัฒนาการในด้านการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยมีพัฒนาการของคะแนนในการทำแบบทดสอบวัดความเข้าใจทางภาษาเพิ่มขึ้น คือ นิทานเรื่องลากับจิ้งหรีด มีคะแนน สูงขึ้นร้อยละ 40 นิทานเรื่องพ่อค้ากับโคด่าง มีคะแนนสูงขึ้น ร้อยละ 30 นิทานเรื่องคนเลี้ยงวัวกับวัวหายมีคะแนนสูงขึ้น ร้อยละ 20 ตามลำดับ

10. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโปรแกรม

10.1 ความหมายของการพัฒนาโปรแกรม

โปรแกรมได้มีนักวิจัยทั้งในประเทศ ได้แก่ ((วลัยภรณ์ จันทรสาขา, 2558, 2561 อ้างถึงใน อัจศรา ประเสริฐสิน, 2563) ให้ความหมายสอดคล้องกันว่า โปรแกรม หมายถึงรายละเอียดของแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียน เพื่อมุ่งเน้นและพัฒนาผู้เรียน โดยทั่วไปหรือผู้เรียนที่มีคุณสมบัติพิเศษ เพื่อให้ผู้เรียนเหล่านั้นได้รับการพัฒนาไปตามจุดมุ่งหมายหรือ ลักษณะ

ของโปรแกรมที่วางไว้ ส่วนใหญ่รายละเอียดของโปรแกรมจะประกอบไปด้วย จุดมุ่งหมาย ลักษณะของโปรแกรม การคัดเลือกผู้เข้าร่วมโปรแกรม จะมีวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมถึงการประเมินผลของโปรแกรม เพื่อมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนโดยทั่วไป หรือผู้เรียนที่มีคุณลักษณะพิเศษ เช่น เด็กที่มีความสามารถพิเศษ เด็กพิการ เด็กที่มีผลการเรียนต่ำ เด็กที่มีพัฒนาการล่าช้า ให้ผู้เรียนนั้นได้รับการพัฒนาไปตามจุดมุ่งหมาย หรือลักษณะของโปรแกรมที่วางไว้ เช่น การพัฒนาโปรแกรมการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ โปรแกรมการพัฒนาและส่งเสริมผู้ที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (พสวท.) โปรแกรมการศึกษาทางอาชีพ โปรแกรมการเตรียมความ พร้อมทางอาชีพ เป็นต้น ส่วนใหญ่มักมีรายละเอียดโปรแกรมจะประกอบไปด้วยจุดมุ่งหมาย ลักษณะของโปรแกรม การคัดเลือกนักเรียนเข้าร่วมโปรแกรม วิธีการของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลโปรแกรม และสอดคล้องกับนักวิจัยต่างประเทศ เช่น Boyle (1981 อ้างถึงใน วลัยภรณ์ จันทรสาขา,2558); Boone (1992 อ้างถึงใน วลัยภรณ์ จันทรสาขา, 2558); Tyler, (1996 อ้างถึงใน อัจศรา ประเสริฐสิน, 2563)ได้ให้ความหมายว่า โปรแกรม หมายถึง กิจกรรม ที่ประกอบด้วยการวิเคราะห์ ความต้องการ การวางแผนการเรียนการสอน การประชาสัมพันธ์ การประเมินผล และการรายงานผล เมื่อนำไปรวมกับการดูแลสุขภาพและความปลอดภัย ซึ่งหมายถึง การที่นักเรียนปฏิบัติตนในการดูแลสุขภาพตนเองได้ มีความระมัดระวังเรื่องความ ปลอดภัยของตนเอง

10.2 องค์ประกอบของโปรแกรม

สารีพันธุ์ ศุภวรรณ (2545) และ Copper & Walder (อัจศรา ประเสริฐสิน, 2563) กล่าวถึง โปรแกรมการสอนมีส่วนประกอบดังนี้

1. จุดมุ่งหมาย จุดประสงค์ หรือวัตถุประสงค์ของโปรแกรม
2. ลักษณะของโปรแกรม รวมถึงสภาพแวดล้อมในการจัดการเรียนการสอน
3. การคัดเลือกผู้เข้าร่วมโปรแกรม ความต้องการของผู้เรียน ลักษณะของผู้เรียน ความสามารถของนักเรียนที่จะสอน หรือกลุ่มเป้าหมาย คุณสมบัติของผู้สอน
4. วิธีการจัดกิจกรรม กระบวนการเรียนการสอน หรือรูปแบบการเรียน เนื้อหาสาระกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ วัสดุอุปกรณ์ หนังสือ เกม และสิ่งที่ต้องการใช้
5. การวัดและประเมินผล

10.3 หลักการและแนวคิดในการพัฒนาโปรแกรม

Boyle และ Boone (1981 อ้างถึงใน วลัยภรณ์ จันทรสาขา, 2558) ได้กล่าวว่า การพัฒนาโปรแกรม หมายถึง การปฏิบัติการและการตัดสินใจอย่างมีจุดมุ่งหมาย มีการกำหนดอย่างชัดเจนว่าอะไรคือความต้องการและปัญหา หรือ สถานการณ์ที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลง และ

สามารถเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมที่สุด เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ การเปลี่ยนแปลงที่จะตอบสนองต่อความต้องการต่อความต้องการ รวมถึงปัญหา อาจเป็นเรื่องความรู้ เจตคติ หรือด้านทักษะชีวิตและอาชีพ และผู้วิจัยควรมี ความเข้าใจพื้นฐานหรือยอมรับข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรม 5 ข้อ ดังนี้

1. การพัฒนาโปรแกรมเป็นความมุ่งหวังที่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในตัวผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นผู้เรียนรายบุคคล เป็นกลุ่มบุคคลหรือชุมชน

2. การพัฒนาโปรแกรมเป็นเรื่องของการตัดสินใจ ดังนั้น นักพัฒนาโปรแกรมจะต้องยอมรับข้อตกลงเบื้องต้น ว่าหากการวางโปรแกรมจะต้องให้บุคคล หรือตัวแทนของบุคคลเข้ามามี ส่วนร่วมในการพัฒนาโปรแกรม และอาจจะเป็นการเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน หรือบางขั้นตอนก็ตาม โปรแกรมตั้งแต่การวิเคราะห์และกำหนดความต้องการของบุคคลและปัญหาของชุมชน ตลอดจนถึงขั้นตอนการประเมินผลและเสนอรายงาน

3. การพัฒนาโปรแกรมมีหลักการสำคัญในเรื่องขอความร่วมมือ หรือการมีส่วนร่วมของผู้เข้ามารับบริการกับนักพัฒนาโปรแกรม สำหรับการวิเคราะห์และกำหนดว่าอะไรคือความต้องการ หรือปัญหาที่ต้องการจะแก้ ตลอดจนวิธีการประเมินผลที่เหมาะสมที่สุด

4. การพัฒนาโปรแกรมเป็นเรื่องของระบบ และแนวคิด คือ การพัฒนาโปรแกรมเป็นระบบใหญ่ที่ประกอบด้วยระบบย่อยอีก 3 ระบบ คือ ระบบการวางแผน ระบบการสร้างและการนำโปรแกรมไปปฏิบัติ และระบบการประเมินผล รวมถึงความรับผิดชอบในการรายงานผล เป็นต้น

5. การพัฒนาโปรแกรมเป็นวิธีการสำคัญ วิธีการหนึ่งที่องค์กร จะได้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน ทำให้องค์กรมีความตื่นตัว ทันต่อสถานการณ์ต่าง ๆ และสามารถปรับปรุงองค์กรให้ปฏิบัติงานดีขึ้นในอนาคต Caffarella (1994 อ้างถึงใน วลัยภรณ์ จันทรสาขา ,2558) กล่าวว่า ในการพัฒนาโปรแกรม มีเจตนารมณ์ดังต่อไปนี้

1) เพื่อส่งเสริมความเจริญก้าวหน้า และการพัฒนาอย่างต่อเนื่องของบุคคล 2) เพื่อช่วยให้บุคคลและชุมชนสามารถแก้ปัญหาและเรื่องต่าง ๆ ของชีวิต 3) เพื่อเตรียมบุคคลสำหรับโอกาสในการทำงานในปัจจุบันและในอนาคต

2) เพื่อช่วยให้องค์กรต่าง ๆ สามารถบรรลุเป้าหมายตามที่ได้กำหนดไว้และสามารถปรับองค์กรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

3) เพื่อเปิดโอกาสให้มีการพิจารณาตรวจสอบปัญหาและสถานการณ์ต่าง ๆ ในชุมชนและสังคม

วลัยภรณ์ จันทรสาขา (2558) การพัฒนาโปรแกรมการสอน มีหลักการขั้นเบื้องต้น คือ ต้องมีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นกับผู้เรียน มีการร่วมมือกันคิด ตัดสินใจ พัฒนา และประเมินผล มีการคิดอย่างเป็นระบบ โดยมีการวางแผนงาน การสร้าง การนำโปรแกรมไปปฏิบัติ และการประเมินผล

10.4 กระบวนการพัฒนาโปรแกรม

Boone (1992 อ้างถึงใน วลัยภรณ์ จันทรสาขา, 2558;1985 อ้างถึงใน อัจศรา ประเสริฐสิน, 2563) ได้กล่าวถึง กระบวนการการพัฒนาโปรแกรมไว้ว่า มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงในผู้เรียนทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ ซึ่งการพัฒนาโปรแกรมประกอบด้วย ระบบการวางแผน ระบบการสร้างและการทำโปรแกรมไปปฏิบัติ ระบบการประเมินผล รวมถึงความรับผิดชอบในการรายงานผล Boyle (1981 อ้างถึงในวลัยภรณ์ จัทรสาขา, 2558) ได้กล่าว ถึงกระบวนการพัฒนาโปรแกรมเชิงพัฒนาไว้ว่ามีลักษณะที่สำคัญการกำหนดวัตถุประสงค์ของโปรแกรมโดยเริ่มต้นจากสภาพความต้องการและปัญหาในชุมชนที่อาจจะไม่ชัดเจนในระยะเริ่มต้น และได้เสนอกระบวนการพัฒนาโปรแกรมไว้ดังนี้

1. การกำหนดพื้นฐานสำหรับการพัฒนาโปรแกรม โดยกำหนดพื้นฐานทาง ปรัชญาที่จะนำมาใช้วางแผนโปรแกรม พิจารณานโยบาย ระเบียบ แนวทางปฏิบัติ และทำความ เข้าใจกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรม

2. การวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชนและกลุ่มผู้รับบริการ โดยรวบรวม ข้อมูลและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและอดีตเกี่ยวกับสถานการณ์ในชุมชน

3. การพิจารณาผลที่พึงประสงค์จากการพัฒนาโปรแกรม

4. การกำหนดแหล่งทรัพยากรและการสนับสนุน โดยพิจารณาทรัพยากรที่ต้องนำมาใช้ เช่น คน เวลา เงิน และวัสดุอุปกรณ์

5. การสร้างแผนการสอน โดยกำหนดวิธีการเรียนการสอนและกิจกรรมเฉพาะเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโปรแกรม

6. โปรแกรมการปฏิบัติงาน โดยเลือกเนื้อหาวิชา กิจกรรม และสภาพการณ์เพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ และสร้างความสนใจ

7. ความน่าเชื่อถือของการใช้ทรัพยากร มีการวางแผนให้มีการวางแผนให้มีการประเมินผลในทุกขั้นตอน และระบุเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินโปรแกรม

Caffarella (1994 อ้างถึงใน วลัยภรณ์ จันทรสาขา, 2558) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบในการพัฒนาโปรแกรมไว้ ดังนี้

1. การสร้างพื้นฐานสำหรับกระบวนการวางแผน โดยมีความรู้เกี่ยวกับบริบทปัจจัยภายในและภายนอกที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรม

2. การกำหนดแนวความคิดเกี่ยวกับโปรแกรม

3. การแยกและลำดับความสำคัญ ความคิดเกี่ยวกับโปรแกรมโดยพิจารณาว่าความคิดเกี่ยวกับโปรแกรมควรพัฒนาเป็นโปรแกรมหรือไม่

4. การพัฒนาวัตถุประสงค์ของโปรแกรม

5. เตรียมการถ่ายโอนการเรียนรู้โดยการกำหนดวิธีการเรียนการสอนหรือ เทคนิคที่ใช้สอน กำหนดว่าใครควรมีบทบาทสำคัญในการเรียนการสอน

6. สร้างแผนงานการประเมินผล โดยมีการระบุระเบียบวิธีการที่จะประเมินผล กำหนดวิธีการที่จะรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ

7. กำหนดรูปแบบ ปฏิทิน และความต้องการของเจ้าหน้าที่ โดยเลือกรูปแบบ หรือวิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสมที่สุด กำหนดเวลาการปฏิบัติโปรแกรมให้สอดคล้องกันกับความต้องการของเจ้าหน้าที่

8. การเตรียมงบประมาณและการวางแผนเรื่องการดำเนินงาน

9. การสร้างแผนการจัดการเรียนการสอน โดยการกำหนดวัตถุประสงค์ในแต่ละกิจกรรมการเรียนการสอน เลือกและการลำดับเนื้อหาตามระดับความรู้และประสบการณ์ของผู้เรียน เลือกเทคนิคการสอนพัฒนาสื่อที่จะเสริมการเรียนการสอน กำหนดวิธีประเมินผลในแต่ละกิจกรรม

10. ประสานการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการปฏิบัติโปรแกรมภาคสนาม

11. การประชาสัมพันธ์คุณค่าของโปรแกรม โดยเตรียมเสนอรายงานเกี่ยวกับโปรแกรม

วนิดา ชมพูพงษ์ (2556) กล่าวถึงขั้นตอนการดำเนินการวิจัยและพัฒนาโปรแกรมไว้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การตรวจสอบกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีจากผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรายละเอียดโปรแกรมจากหลักการ และเหตุผลที่ สัมพันธ์กัน ประกอบเป็นกรอบแนวคิดเพื่อสามารถนำไปสู่การนำเสนอเนื้อหาที่ต้องการให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมาย กรณีศึกษา และกิจกรรม เพื่อการฝึกทักษะและการเรียนรู้ที่เป็นวัตถุประสงค์

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบและการปรับปรุงโปรแกรม โดยการประยุกต์ใช้ แนวคิด Broge (1982อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตนะ, 2551) ที่กล่าวถึง การปรับปรุงแก้ไขสื่อการเรียน การสอนทั่ว ๆ ไปในกระบวนการวิจัยและพัฒนา 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การทดสอบภาคสนาม เบื้องต้นและการปรับปรุงแก้ไข (preliminary field testing and revisions)

ระยะที่ 2 การทดสอบ ภาคสนามครั้งสำคัญและการปรับปรุงแก้ไข (main field testing and revisions)

ระยะที่ 3 การตรวจสอบเพื่อยืนยันและปรับปรุงแก้ไข

ขั้นตอนที่ 4 การสร้างเครื่องมือ เพื่อใช้ในขั้นตอนการทดลองใช้โปรแกรมในภาคสนาม ซึ่งหากพิจารณาจากแนวคิดของ Guskey (1994) ได้อธิบายว่าควรมีแบบประเมินผล 5 ประเภท คือ

1. แบบประเมินปฏิกิริยาของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อโปรแกรมเพื่อการปรับปรุง แก้ไข

2. แบบประเมินผลการเรียนรู้ของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ในความรู้และทักษะใหม่ที่ได้รับ ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในการวิจัย

3. แบบประเมินการสนับสนุนและการเปลี่ยนแปลงของ องค์การ 4) แบบประเมินการใช้ความรู้และทักษะใหม่ของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย และ 5) แบบ ประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในระดับโปรแกรม

ขั้นตอนที่ 5 การทดลองใช้โปรแกรมในภาคสนาม โดยใช้ระเบียบวิจัยกึ่ง ทดลอง (quasi-experiment) รูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง เช่น The nonrandomized control group pretest-posttest design หรือ The time-series experiment หรือ control group time series หรือ equivalent time-samples design เป็นต้น

Leedy (1993 อ้างถึงใน วลัยภรณ์ จันทรสาขา, 2558 อ้างอิงจาก วิโรจน์ สารรัตนะ, 2551) มีกิจกรรมหลักในการดำเนินการวิจัย คือ การใช้แบบประเมินการสนับสนุนและการเปลี่ยนแปลงขององค์การและแบบประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในโปรแกรม อาจเลือกใช้รูปแบบการวิจัยที่มีการทดสอบก่อนเรียน (Pretest) ด้วย เพื่อให้ทราบผลก่อนดำเนินการทดลองใช้โปรแกรม จากนั้นจึงเป็นการใช้โครงการ แต่ละโครงการที่บรรจุในโปรแกรมที่ใช้พัฒนาได้ในขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการใช้โปรแกรมกับกลุ่ม ตัวอย่าง หลังเสร็จสิ้น

การพัฒนาของแต่ละโปรแกรมก็มีการประเมินผลการเรียนรู้ของกลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยในด้านความรู้และทักษะใหม่ที่ได้รับตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ชาญชัย อาจินสมาจาร (2528 อ้างถึงใน วลัยภรณ์ จันทรสาขา,2558) ได้กล่าวว่า กระบวนการพัฒนาโปรแกรม เป็นการพัฒนาโปรแกรมเป็นวงจรต่อเนื่องและซ้ำซากของขั้นตอนหรือกระบวนการที่มักจะซ้ำซ้อนกัน ไม่มีทางลัดใดที่จะนำไปสู่กระบวนการแต่ละขั้นตอนจะต้องทำให้เสร็จ ขั้นตอนสำคัญของแนวทางกระบวนการมีดังนี้

1. การวิเคราะห์สถานการณ์ เป็นการศึกษาสภาพแวดล้อมและปัจจัยพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรม

2. การรวบรวมจุดมุ่งหมายของโปรแกรม โดยอาจแยกออกเป็นจุดมุ่งหมาย ระยะยาว ระยะกลาง ระยะสั้น

3. การตระเตรียมวางแผนงาน จัดเตรียม กลุ่ม เป้าหมายกิจกรรม ผู้ปฏิบัติงาน วันที่และระยะเวลา และการประเมินผล

4. การนำแผนการปฏิบัติออกใช้

5. ประเมินผลสำเร็จ โดยพิจารณาจากหลักฐานของความสำเร็จต่าง ๆ เพื่อประเมินว่าบรรลุตรงตามจุดมุ่งหมายของโปรแกรมหรือไม่

10.5 การประเมินผลโปรแกรม

Joyce and Weil (1980 อ้างถึงใน คัทนีย์ แก้วมณี, 2544) กล่าวถึง การพัฒนาโปรแกรมการสอน สรุปสาระสำคัญ ได้ดังนี้

1. โปรแกรมการสอนต้องมีทฤษฎีรองรับ เช่น ทฤษฎีด้านจิตวิทยาการเรียนรู้

2. เมื่อพัฒนาโปรแกรมการสอนแล้วก่อนนำไปใช้อย่างแพร่หลาย ต้องมีการวิจัยเพื่อทดสอบทฤษฎีและตรวจสอบคุณภาพในเชิงการใช้อย่างแพร่หลาย ต้องมีการวิจัยเพื่อทดสอบทฤษฎีและตรวจสอบคุณภาพในเชิงการใช้ในสถานการณ์จริงและนำข้อค้นพบมาปรับปรุงแก้ไข

3. การพัฒนาโปรแกรมการสอน จะมีจุดมุ่งหมายหลักที่ถือเป็นตัวตั้งในการพิจารณาเลือกรูปแบบไปใช้ กล่าวคือ ถ้าผู้ใช้นำโปรแกรมการสอนไปใช้ตรงกับจุดมุ่งหมายหลักจะทำให้เกิดผลสูงสุด แต่ก็สามารถนำรูปแบบนั้นไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่นได้ ถ้าเห็นว่าเหมาะสม

นอกจากนี้ Mclaughlin and Aef (คัทนีย์ แก้วมณี, 2544 อ้างอิงจาก Paul and Mclaughlin,1981) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับลำดับขั้นตอนกระบวนการพัฒนาโปรแกรมการสอนประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การประเมินผู้เรียน (Assessment)

2. การตั้งเป้าหมายและจุดประสงค์การสอน (Setting goals and instructional Objectives)

3. การวิเคราะห์ผลงาน (Task analysis)

4. การเลือกและใช้กลยุทธ์ในการสอนรวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ (Selection and use of Instructional strategies and materials)

5. การประเมินผลโปรแกรม (Program evaluation)

Tyler (1986 อ้างถึงใน อัจศรา ประเสริฐสิน, 2563) นำเสนอกระบวนการในการพัฒนาโปรแกรมซึ่งมี 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ พิจารณาจากความต้องการและความสนใจ สภาพชีวิตด้านสังคม การเมือง เศรษฐกิจ แนวคิดทฤษฎี หลักการข้อเท็จด้านเนื้อหา

2. การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ ควรทำให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกฝน และนำไปใช้ได้จริง ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์และเกิดผลอย่างต่อเนื่อง

3. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ จะต้องเป็นขั้นตอนต่อเนื่องบูรณาการได้ โดยจัดในรูปแบบของการให้ข้อมูล ทักษะความรู้ แนวคิด ค่านิยมได้

4. การประเมินผลการเรียนรู้ ควรให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดยประเมินจากการกำหนดเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

Stee (1970 อ้างถึงใน Boyle 1981 อ้างถึงใน คัทนีย์ แก้วมณี, 2544) ได้กล่าวว่า การประเมินผล หมายถึง เป็นกระบวนการตัดสินคุณค่าของโปรแกรม การตัดสินเกิดขึ้นจากการเปรียบเทียบข้อมูลว่าโปรแกรมเป็นอย่างไรเมื่อเทียบเกณฑ์ และโปรแกรมควรเป็นอย่างไร การประเมินผลจะเกิดขึ้นต่อเมื่อมีการตัดสิน โดยองค์ประกอบของการประเมินโปรแกรมมีดังนี้ 1) คุณภาพ (Quality) โปรแกรมมีคุณภาพหรือไม่ เนื้อหาสาระกิจกรรมการเรียน การสอนหรือการปฏิบัติของผู้สอนเป็นอย่างไร 2) ความเหมาะสม (Suitability) โปรแกรมตอบสนองความต้องการและความ คาดหวังของผู้เข้าร่วมโปรแกรมหรือไม่ ระดับความยากง่ายเป็นอย่างไร ตอบสนองความต้องการของชุมชนหรือไม่ โปรแกรมอยู่ในขอบเขตงานขององค์กรพัฒนาโปรแกรมหรือไม่ 3) ประสิทธิผล (Effectiveness) โปรแกรมประสบความสำเร็จในเรื่องอะไรและ บรรลุวัตถุประสงค์อย่างไร 4) ประสิทธิภาพ (Efficiency) ผลสำเร็จของโปรแกรมเหมาะสมกับทรัพยากร ที่องค์กรและผู้เข้าร่วมโปรแกรมลงทุนให้หรือไม่ วิธีการใช้ทรัพยากรดีที่สุดหรือไม่ 5) ความสำคัญ (Importance)

โปรแกรมมีคุณค่าสำหรับผู้เข้าร่วมโปรแกรมและมีคุณค่าต่อสังคมหรือไม่ คุณค่าเหมาะสมกับทรัพยากรต่าง ๆ ที่ถูกนำมาใช้หรือไม่

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนเป็นงานวิจัยประเภทการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีการดำเนินการวิจัย 3 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการจำเป็นแนวทางการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อการเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

ระยะที่ 2 การสร้างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อการเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

ระยะที่ 3 เพื่อทดลองใช้และปรับปรุงโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

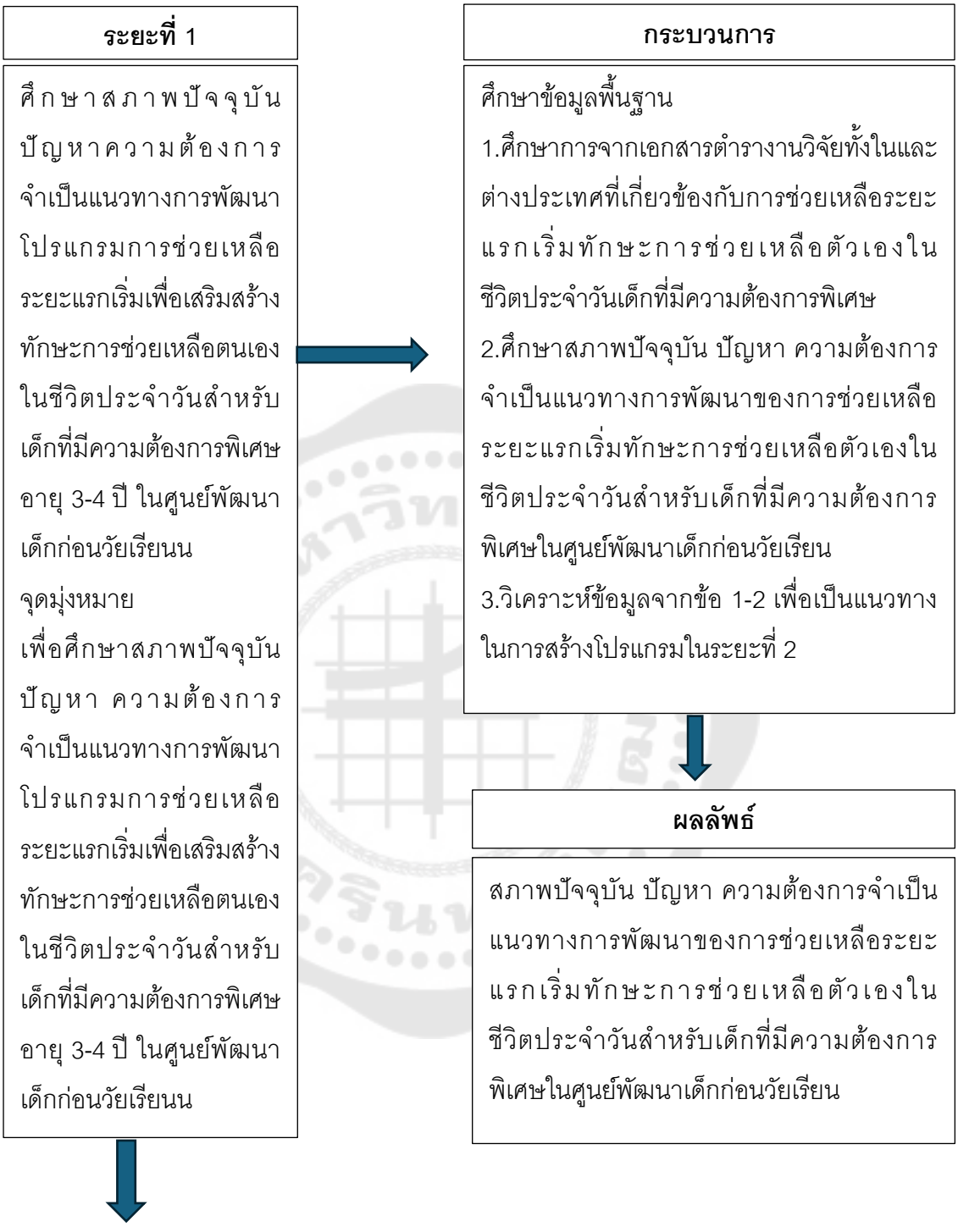
ระยะที่ 1
ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการจำเป็นแนวทางการพัฒนาโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ อายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนน
จุดมุ่งหมาย
เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการจำเป็นแนวทางการพัฒนาโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ อายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนน
กระบวนการ
ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน
1.ศึกษาการจากเอกสารตำรางานวิจัยทั้งในและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มทักษะการช่วยเหลือตัวเองในชีวิตประจำวันเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
2.ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการจำเป็นแนวทางการพัฒนาของการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มทักษะการช่วยเหลือตัวเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน
3.วิเคราะห์ข้อมูลจากข้อ 1-2 เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างโปรแกรมในระยะที่ 2
ผลลัพธ์
สภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการจำเป็นแนวทางการพัฒนาของการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มทักษะการช่วยเหลือตัวเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

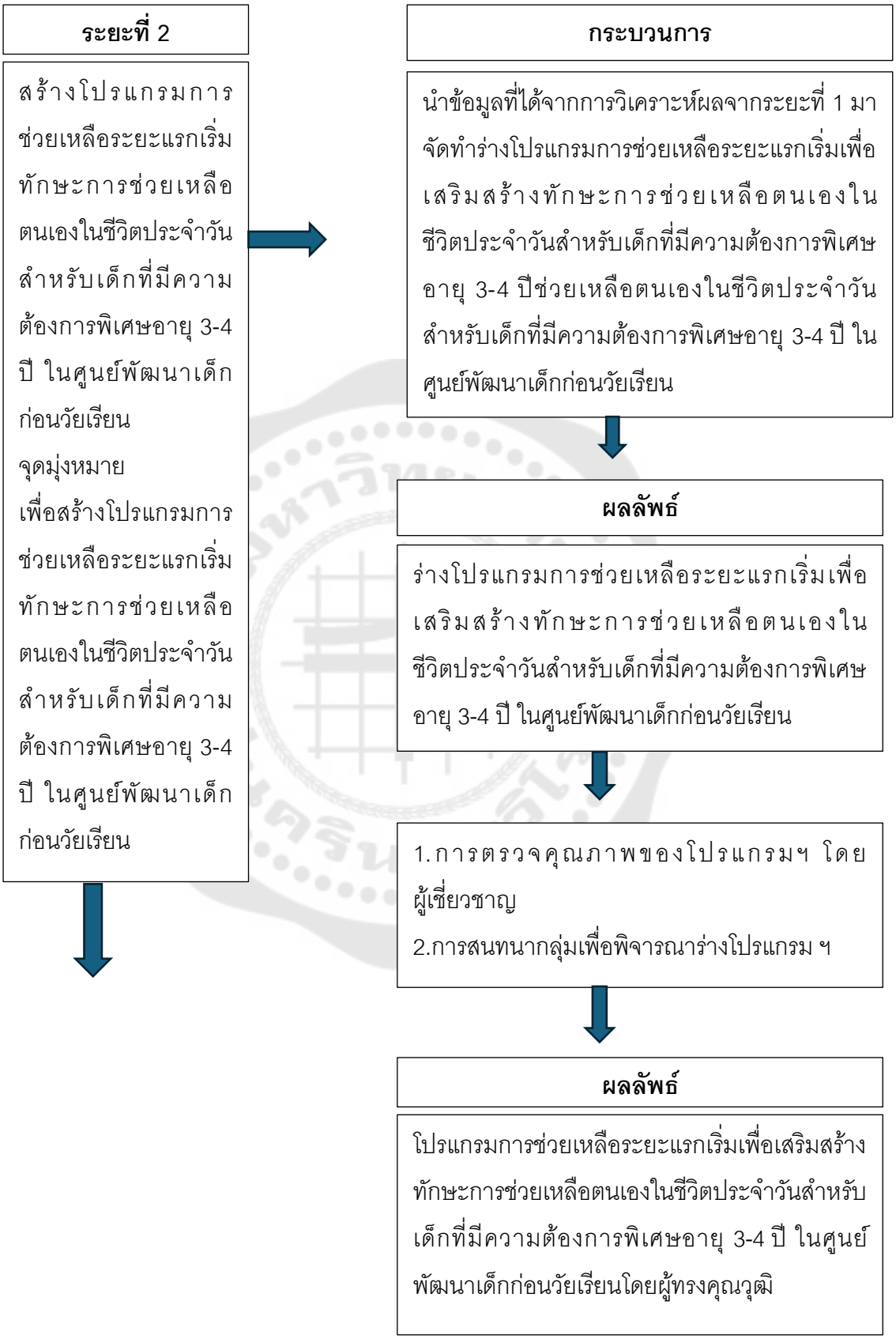
ระยะที่ 2
สร้างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน
จุดมุ่งหมาย
เพื่อสร้างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน
กระบวนการ
นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ผลจากระยะที่ 1 มาจัดทำร่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปีช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน
ผลลัพธ์
ร่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน
1.การตรวจคุณภาพของโปรแกรมฯ โดยผู้เชี่ยวชาญ
2.การสนทนากลุ่มเพื่อพิจารณาร่างโปรแกรม ฯ
ผลลัพธ์
โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

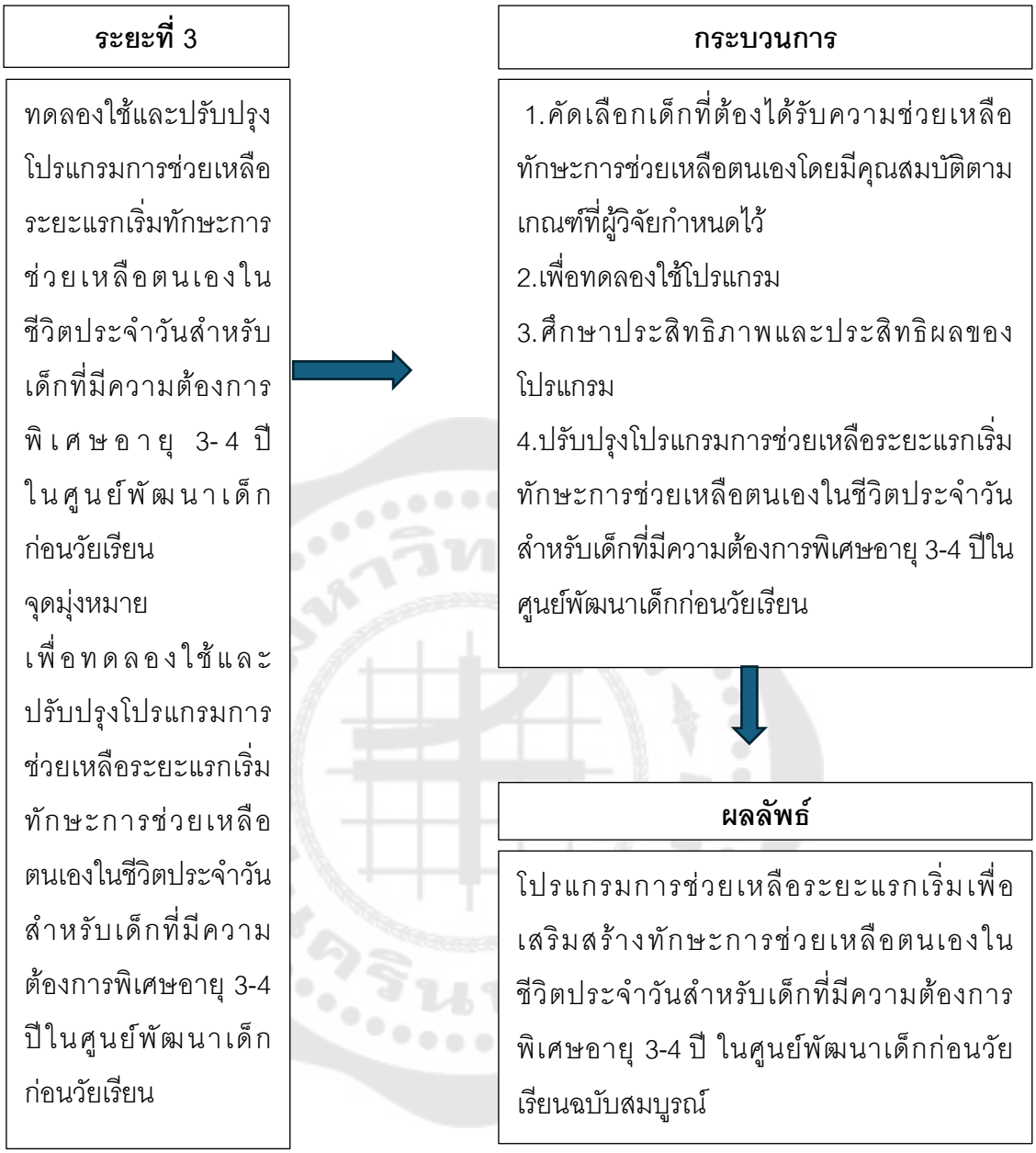

ภาพประกอบ 2 ขั้นตอนการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการจำเป็นแนวทางการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

การดำเนินการวิจัยในระยะที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการจำเป็นและแนวทางการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารตำรางานวิจัยทั้งในและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มทักษะการช่วยเหลือตัวเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการจำเป็นแนวทางการพัฒนาการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปีในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาแนวทางการพัฒนาโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปีในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ระยะนี้ผู้วิจัยจะดำเนินการขั้นตอนย่อย คือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารตำรางานวิจัยทั้งในและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม มีรายละเอียด ดังนี้

1. แหล่งข้อมูล **ได้แก่**

1.1 ศึกษาค้นคว้าหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560

1.1.1 การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย (เด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี) สำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ

1.1.2 การจัดการศึกษาปฐมวัย (เด็กอายุ 3-6 ปี) สำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ

1.2 ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา บทความทางวิชาการ บทความวิจัย งานวิจัยทั้งในและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

1.3 ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา บทความทางวิชาการ บทความวิจัย งานวิจัยทั้งในและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

1.4 ศึกษาค้นคว้าผลงานวิจัยที่เกี่ยวของกับการสอนการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันที่ประสบความสำเร็จ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูล

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลที่ได้จากระยะที่ 1 ขั้นตอนที่ 1 คือ นำประเด็นที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 ไปใช้ในการกำหนดประเด็นคำถามในขั้นตอนที่ 2

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการจำเป็นแนวการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนมีรายละเอียด ดังนี้

1. การกำหนดประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร ได้แก่ ครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนระดับชั้นเตรียมอนุบาล จำนวน 317 คน ครูผู้สอนในระดับชั้นอนุบาลของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 53 คน ครูการศึกษาพิเศษของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 17 คน รวมทั้งสิ้น 387 คน และมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด คือ

1. เป็นครูผู้สอน หรือ ครูผู้ดูแลเด็กที่มีประสบการณ์ทำงานกับเด็กปฐมวัยอย่างน้อย 3 ปี

2. มีประสบการณ์ในการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

3. เป็นครูผู้สอน หรือ ครูผู้ดูแลเด็ก ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นของครูผู้ดูแลเด็กก่อนวัยเรียน ครูผู้สอนในระดับชั้นอนุบาลของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ครูการศึกษาพิเศษของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ที่มีต่อการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ภาคผนวก ง (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2561) มี 3 ตอน จำนวน 27 ข้อ จำนวน 4 ด้าน คือ

1. ด้านการคัดกรองประเภทและความพิการทางการศึกษา มี 7 ข้อ

2. ด้านสภาพปัญหาการประเมินความสามารถทักษะพื้นฐาน มี 5 ข้อ

3. ด้านสภาพปัญหาของการให้บริการด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม มี 7 ข้อ

4. ด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันที่สำคัญสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษมีขั้นตอนการสร้างและพัฒนา มี 8 ข้อ ดังนี้

2.1 ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี สำหรับใช้สอบถามสิ่งที่เป็นจริงและสิ่งที่คาดหวังของครูที่มีต่อการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน โดยแบบสอบถามความคิดเห็นของครูที่มีต่อสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการจำเป็น และแนวทางในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน มี 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม และข้อมูลพื้นฐาน ประกอบด้วย เพศ ระดับชั้นที่สอนหน่วยงานที่สังกัด ระยะเวลาในการสอน (ปี) และประสบการณ์ในการสอนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับสภาพที่เป็นจริง และสภาพที่คาดหวังของครูต่อการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านการคัดกรองประเภทและความพิการทางการศึกษา 2) ด้านสภาพปัญหาการประเมินความสามารถทักษะพื้นฐาน 3)ด้านสภาพปัญหาของการให้บริการด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม 4) ด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันที่สำคัญสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จำนวน 27 ข้อ เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ซึ่งในแต่ละระดับมีความหมายดังต่อไปนี้ประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

1 หมายถึง สภาพที่เป็นจริง / สภาพที่คาดหวัง อยู่ในระดับน้อยที่สุด

2 หมายถึง สภาพที่เป็นจริง / สภาพที่คาดหวัง อยู่ในระดับน้อย

3 หมายถึง สภาพที่เป็นจริง / สภาพที่คาดหวัง อยู่ในระดับปานกลาง

4 หมายถึง สภาพที่เป็นจริง / สภาพที่คาดหวัง อยู่ในระดับมาก

5 หมายถึง สภาพที่เป็นจริง / สภาพที่คาดหวัง อยู่ในระดับมากที่สุด

ตัวอย่างคำถาม เช่น

1) ด้านการคัดกรองประเภทและความพิการทางการศึกษา

- มีการดำเนินการคัดกรองเด็กที่มีความต้องการพิเศษตรงกับความพิการทางการศึกษาทั้ง 9 ประเภท

2) ด้านสภาพปัญหาการประเมินความสามารถทักษะพื้นฐาน

- มีการดำเนินการประเมินความสามารถพื้นฐานของเด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยทีมสหวิชาชีพ

3) ด้านสภาพปัญหาของการให้บริการด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม

- ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลเด็กมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

4) ด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันที่สำคัญสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

- ทักษะการดูแลสุขภาพและความปลอดภัยในชีวิตประจำวัน

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความคิดเห็นของแนวทางในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิดมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ครูได้แสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษใน 4 ประเด็นดังนี้ 1)ลักษณะที่เหมาะสมของแนวทางในการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษระดับชั้นอนุบาล 2)ลักษณะที่เหมาะสมของแนวทางในการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษควรมีลักษณะอย่างไรจึงจะสามารถบรรลุผลสำเร็จของการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม 3) แนวทางในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ 4)ปัญหาอื่น ๆ อันอาจจะเกิดขึ้นเกี่ยวกับการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

2.2 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อขอคำปรึกษาและนำมาจัดเป็นแบบสอบถาม

2.3 นำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษาแล้ว ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน โดยเป็นผู้เชี่ยวชาญการศึกษาพิเศษ จำนวน 3 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านวัดผลประเมินผลทางการศึกษา จำนวน 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย จำนวน 1 ท่าน ดังรายละเอียดในภาคผนวก เพื่อตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ประเด็นและเนื้อหาที่ต้องการจะวัด ตลอดจนความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ ก่อนนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายโดยเกณฑ์ที่ใช้มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) พบว่าทุกข้อมีค่าเท่ากับ 1.00 ตามเกณฑ์การให้คะแนน พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2561) ดังนี้

ให้ +1 ถ้าแน่ใจว่า ข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด

ให้ 0 ถ้าไม่แน่ใจว่า ข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด

ให้ -1 ถ้าแน่ใจว่า ข้อคำถามนั้นไม่สอดคล้องกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด

2.4 ผู้วิจัยนำประเด็นข้อคำถามไปแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะให้ปรับการใช้ภาษาในแบบสอบถามให้ชัดเจนเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามเข้าใจคำถามได้ง่ายขึ้น

2.5 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามทั้งฉบับด้านความเชื่อมั่น (Reliability)ก่อนนำไปใช้จริง โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลกับครูผู้สอนในระดับชั้นอนุบาล 1 จำนวน 30 คน ในระหว่างวันที่ 3–31 กรกฎาคม 2566 ณ โรงเรียนประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ที่ไม่ใช่กลุ่มของการวิจัยครั้งนี้ โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Aipha Coefficient:α) ได้ค่าความเชื่อมั่นของสภาพที่คาดหวังเท่ากับ .979 และความเชื่อมั่นของสภาพที่เป็นจริง เท่ากับ .987

3. การพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยส่งเค้าโครงปริญญานิพนธ์เข้ารับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน (EC) จากคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยจากคณะกรรมการฯ หมายเลขรับรอง SWUEC-E-G-147/2566E ณ วันที่ 26 พฤษภาคม 2566 และผู้วิจัยได้ทำการพิทักษ์สิทธิ์

ผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยการอธิบายให้ได้รับทราบและเข้าใจกระบวนการดำเนินการวิจัยทุกขั้นตอนและแจ้งให้ทราบว่าผู้ให้ข้อมูลหลัก มีสิทธิ์ถอนตัวออกจากโครงการวิจัยเมื่อใดก็ได้โดยไม่ต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้า และการไม่เข้าร่วมการวิจัย หรือถอนตัวออกจากโครงการวิจัยนี้จะไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลหลักแต่ประการใด ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลหลักจะถูกเก็บรักษาไว้ โดยไม่เปิดเผยต่อสาธารณะเป็นรายบุคคล แต่จะรายงานผลการวิจัยเป็นข้อมูลส่วนรวมโดยไม่สามารถระบุข้อมูลรายบุคคลได้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยขอหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัยถึงผู้อำนวยการสำนักการศึกษา และผู้อำนวยการสำนักพัฒนาสังคมเพื่อข้อความร่วมมือครูผู้สอน ครูการศึกษาพิเศษ ครูผู้ดูแลเด็กปฐมวัย และหนังสือขอข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อนัดหมายวันเวลาในการเก็บข้อมูล

4.2 ส่งหนังสือขอความร่วมมือไปยังโรงเรียน ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนเพื่อนัดหมายการเข้าไปเก็บข้อมูล

4.3 นัดพบกลุ่มตัวอย่างในห้องประชุมของโรงเรียน/ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนพร้อมชี้แจงขั้นตอนการเข้าร่วมโครงการวิจัย และเพื่อทำแบบสอบถาม โดยแบ่งเป็นโรงเรียนจำนวน 10 โรงเรียน และศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน จำนวน 47 ศูนย์ แบบสอบถามทั้งหมด 460 ฉบับ ได้รับการตอบกลับจำนวน 387 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 84.2

4.4 นำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม มาตรวจสอบความเรียบร้อยของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลนำข้อมูลแบบสอบถามมาวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน โดยดำเนินการ ดังนี้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามในตอนที่ 1 โดยหาค่าความถี่และหาค่าร้อยละ

5.2 วิเคราะห์สภาพที่เป็นจริงโดยใช้ค่าเฉลี่ย (μ) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

5.3 วิเคราะห์หาความต้องการจำเป็นในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน โดยใช้ดัชนีความสำคัญของลำดับความต้องการจำเป็น โดยใช้เทคนิค Modified Priority Needs Index : PNI Modified (สุวิมล ว่องวาณิช, 2558)

5.4 โดยใช้สถิติเพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่

1) หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์โดยใช้ สูตร (โชติกา ภาษีผล, 2559)

$$IOC = \frac{\sum X}{"N}$$

เมื่อ

IOC = ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์

$\sum X$ = ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N = จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

2) หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธีการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient:α) กรณีที่การให้คะแนนเป็นแบบมาตรประมาณค่า (rating scale)

$$\alpha = \frac{k}{k-1}\left\{1-\frac{s_i^2}{s_t^2}\right\}$$ (วรรณี แกมเกตุ, 2555 : 233)

เมื่อ

α คือ ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

k คือ จำนวนข้อของแบบสอบถาม

S_i^2 คือ ความแปรปรวนของแบบสอบถามรายข้อ

S_t^2 คือ ความแปรปรวนของแบบสอบถามทั้งฉบับ

และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

3) ค่าเฉลี่ย (μ) โดยใช้สูตร

$$\mu = \frac{\sum X}{N}$$ (ประภาพรรณ เส็งวงศ์, 2551: 233)

เมื่อ μ = ค่าเฉลี่ย

$\sum x$ = ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N = คะแนนเต็ม

4) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($"\sigma"$) โดยใช้สูตร

$$\sigma = \sqrt{\frac{\sum(X-\mu)^2}{N}}$$

เมื่อ α = ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

X = คะแนนแต่ละคน

N = จำนวนคนในกลุ่ม

μ = ค่าเฉลี่ย

5) ค่าร้อยละ

ร้อยละ = สัดส่วน x 100 วรรณี แกมเกตุ (2555)

6) ค่า Modified Priority Needs Index : PNI Modified สุวิมล ว่องวานิช (2558)

PNI Modified = (I - D)/ D

เมื่อ PNI หมายถึง ดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

I หมายถึง ค่าเฉลี่ยของสภาพที่ควรจะเป็น/สภาพที่คาดหวัง

D หมายถึง ค่าเฉลี่ยของสภาพที่เป็นอยู่/สภาพที่เป็นจริง

7) การแปลความ

ระดับความคิดเห็นของสภาพความเป็นจริง และสภาพที่คาดหวังในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน จากค่าเฉลี่ย แบ่ง 5 ระดับ ดังนี้

4.51 – 5.00 หมายถึง สภาพความเป็นจริงและสภาพที่คาดหวังในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 – 4.00 หมายถึง สภาพความเป็นจริงและสภาพที่คาดหวังในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริม

ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนอยู่ในระดับมาก

2.51 – 3.00 หมายถึง สภาพความเป็นจริงและสภาพที่คาดหวังในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

1.51 – 2.50 หมายถึง สภาพความเป็นจริงและสภาพที่คาดหวังในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนอยู่ในระดับน้อย

1.00 – 1.50 หมายถึง สภาพความเป็นจริงและสภาพที่คาดหวังในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนอยู่ในระดับน้อยที่สุด

6. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

6.1 วิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับความคิดเห็นแนวทางในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ใน 4 ประเด็นดังนี้ 1) ลักษณะที่เหมาะสมของแนวทางในการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษระดับชั้นอนุบาล 2) ลักษณะที่เหมาะสมของแนวทางในการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการ

พิเศษควรมีลักษณะอย่างไรจึงจะสามารถบรรลุผลสำเร็จของการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม 3) 3 แนวทางในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ 4) ปัญหาอื่น ๆ อันอาจจะเกิดขึ้นเกี่ยวกับการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

ผลที่ได้จากระยะที่ 1 คือ นำสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการจำเป็น และแนวทางในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน มาใช้เป็นร่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในระยะที่ 2

ระยะที่ 2 สร้างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมแก้ปัญหาทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

ในระยะนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน โดยการสังเคราะห์ ข้อมูลจาก ระยะที่ 1 โดยแบ่งได้เป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่

ระยะนี้ผู้วิจัยจะดำเนินการขั้นตอนย่อย คือ

ขั้นตอนที่ 1 จัดทำร่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน โดยนำข้อมูลที่ได้จากระยะที่ 1 มาดำเนินการสร้างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ประกอบด้วย

1. จุดมุ่งหมายของโปรแกรม
2. คุณสมบัติของผู้เข้าร่วมโปรแกรม
3. ขั้นตอนการปฏิบัติการของโปรแกรม
4.รายละเอียดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน
5. แผนกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน
6. สื่อการเรียนรู้
7. ผลลัพธ์การเรียนรู้และสาระการเรียนรู้

8. การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้

9. เกณฑ์การตัดสินผลการเรียนรู้

10. คู่มือการใช้โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยของขั้นตอนที่ 1 ได้แก่

ร่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน 1) จุดมุ่งหมายของโปรแกรม 2) คุณสมบัติของผู้เข้าร่วมโปรแกรม 3) ขั้นตอนการปฏิบัติการของโปรแกรม 4) รายละเอียดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน 5) แผนกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน 6) สื่อการเรียนรู้ 7) ผลลัพธ์การเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ 8) การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ 9) เกณฑ์การตัดสินผลการเรียนรู้ 10) คู่มือการใช้โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

ขั้นตอนการจัดทำร่างคู่มือการใช้โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

1) นำข้อมูลในระยะที่ 1 มายกร่างคู่มือการใช้โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

2) กำหนดโครงสร้างและองค์ประกอบของร่างคู่มือการใช้โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

3) จัดทำร่างคู่มือการใช้โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน โดยองค์ประกอบภายในโปรแกรมฯ ประกอบด้วย

1. จุดมุ่งหมายของโปรแกรม

2. คุณสมบัติของผู้เข้าร่วมโปรแกรม

3. ขั้นตอนการปฏิบัติการของโปรแกรม

4. รายละเอียดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน

5. แผนกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน

6. สื่อการเรียนรู้

7. ผลลัพธ์การเรียนรู้และสาระการเรียนรู้

8. การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้

9. เกณฑ์การตัดสินผลการเรียนรู้

10. คู่มือการใช้โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

4) ศึกษาแผนกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และวางแผนในการดำเนินกิจกรรมทั้ง 15 แผน ซึ่งประกอบด้วย 1) ทักษะการรับประทานอาหาร 2) ทักษะการแต่งกาย 3) ทักษะการดูแลอนามัยส่วนตัว

5) นำร่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน เสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อขอคำปรึกษาและปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

6) นำร่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพโยการประเมินร่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาพิเศษ จำนวน 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม จำนวน 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย 1 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินผลและวัดผล จำนวน 1 ท่าน ดังรายละเอียดในภาคผนวก ง โดยใช้แบบประเมินคุณภาพของนวัตกรรมโดยผู้เชี่ยวชาญ แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2561)ประกอบไปด้วย 1) ด้านจุดมุ่งหมายของโปรแกรม 2) ด้านคุณสมบัติของ

ผู้เข้าร่วมโปรแกรม 3) ด้านขั้นตอนการปฏิบัติการของโปรแกรม 4) ด้านรายละเอียดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน 5) ด้านแผนกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน 6) ด้านสื่อการเรียนรู้ 7) ด้านผลลัพธ์การเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ 8) ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ 9) ด้านเกณฑ์การตัดสินผลการเรียนรู้ 10) ด้านคู่มือการใช้โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม รวม 132 ข้อ ซึ่งในแต่ละระดับมีความหมายดังต่อไปนี้

5 หมายถึง มีความเห็นด้วยในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีความเห็นด้วยในระดับที่มาก

3 หมายถึง มีความเห็นด้วยในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีความเห็นด้วยในระดับน้อย

1 หมายถึง มีความเห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด

การแปลความหมาย

ระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อร่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน จากค่าเฉลี่ย แบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด,2560)

4.51-5.00 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างโปรแกรมฯ อยู่ในระดับมากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างโปรแกรมฯ อยู่ในระดับมาก

2.51-3.50 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างโปรแกรมฯ อยู่ในระดับปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างโปรแกรมฯ อยู่ในระดับน้อย

1.00-1.50 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างโปรแกรมฯ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ทุกด้านได้ค่าความเหมาะสมในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย (μ) อยู่ระหว่าง 4.80-5.00 และมีข้อเสนอแนะให้ปรับเรื่องการใช้ภาษาการอธิบายขั้นตอนการปฏิบัติการสอนในขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรม

7) ผู้วิจัยแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ก่อนนำไปประเมินความเหมาะสมของร่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

ขั้นตอนที่ 2 การหาคุณภาพโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน โดยผู้เชี่ยวชาญ มีรายละเอียด ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความเหมาะสมของโปรแกรมเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ จำนวน 5 คน โดยเลือกแบบเจาะจง ตามคุณสมบัติที่ผู้วิจัยกำหนดเฉพาะด้าน ประกอบด้วย

1.1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการการศึกษาพิเศษ จำนวน 2 คน มีประสบการณ์การทำงานด้านการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม อย่างน้อย 5 ปี และสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาเอก

1.2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาพิเศษ และการช่วยเหลือในระยะแรกเริ่ม จำนวน 1 คนมีประสบการณ์การทำงานด้านการสอนทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันอย่างน้อย 5 ปี และสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาเอก

1.3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย จำนวน 1 คน มีประสบการณ์ด้านการศึกษาปฐมวัยอย่างน้อย 10 ปี และสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาเอก

1.4) ผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินผลและวัดผล จำนวน 1 คน มีประสบการณ์ด้านการวัดและประเมินผลอย่างน้อย 5 ปี และสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาเอก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยขั้นตอนที่ 2 ได้แก่

แบบประเมินความเหมาะสมของร่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน 1)จุดมุ่งหมายของโปรแกรม 2)คุณสมบัติของผู้เข้าร่วมโปรแกรม 3)ขั้นตอนการปฏิบัติการของโปรแกรม 4)รายละเอียดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน 5)แผนกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน 6)สื่อการเรียนรู้ 7)ผลลัพธ์การเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ 8)การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ 9)เกณฑ์การตัดสินผลการเรียนรู้ 10)คู่มือการใช้โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

ขั้นตอนการสร้างแบบประเมินความเหมาะสมของร่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสังเคราะห์ข้อคำถามในแบบประเมินความเหมาะสมของร่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

2. กำหนดโครงสร้างของแบบประเมินความเหมาะสมของร่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน จากการศึกษาวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3. สร้างแบบประเมินความเหมาะสมของร่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ตามโครงสร้างที่กำหนด ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของร่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ในประเด็น ดังนี้ 1) ด้านความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ปฏิบัติจริง 2) ด้านความมีประโยชน์สอดคล้องและตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้โปรแกรมฯ 3) ด้านความเหมาะสมขององค์ประกอบในโปรแกรมฯ 4) ความถูกต้อง ครอบคลุมครบถ้วน และความน่าเชื่อถือ ข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (พิชิต ฤทธิ์จรูญ,2561)ซึ่งในแต่ละระดับมีความหมายดังต่อไปนี้

5 หมายถึง มีความเห็นด้วยในระดับมากที่สุด
4 หมายถึง มีความเห็นด้วยในระดับที่มาก
3 หมายถึง มีความเห็นด้วยในระดับปานกลาง
2 หมายถึง มีความเห็นด้วยในระดับน้อย
1 หมายถึง มีความเห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด

การแปลความหมาย

ระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อร่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน จากค่าเฉลี่ย แบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้ บุญชม ศรีสะอาด(2560)

4.51-5.00 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างโปรแกรมฯ อยู่ในระดับมากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างโปรแกรมฯ อยู่ในระดับมาก

2.51-3.50 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างโปรแกรมฯ อยู่ในระดับปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างโปรแกรมฯ อยู่ในระดับน้อย

1.00-1.50 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างโปรแกรมฯ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมขององค์ประกอบของร่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน 1) จุดมุ่งหมายของโปรแกรม 2) คุณสมบัติของผู้เข้าร่วมโปรแกรม 3) ขั้นตอนการปฏิบัติการของโปรแกรม 4) รายละเอียดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน 5) แผนกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน 6) สื่อการเรียนรู้ 7) ผลลัพธ์การเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ 8) การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ 9) เกณฑ์การตัดสินผลการเรียนรู้ 10) คู่มือการใช้โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

4. นำแบบประเมินความเหมาะสมของร่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำปรึกษาและนำมาจัดเป็นแบบประเมิน

5. นำแบบประเมินความเหมาะสมของร่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ที่ผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาพิเศษ จำนวน 2 ท่าน 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย จำนวน 1 ท่าน เพื่อตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ประเด็นและเนื้อหาที่ต้องการจะวัด ตลอดจนความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ ก่อนนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย โดยเกณฑ์ที่ใช้มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยเลือกประเด็นการสนทนาที่ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง(IOC) ซึ่งผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านจะให้คะแนนตามเกณฑ์ ดังนี้ พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2561)

ให้ +1 ถ้าแน่ใจว่า ประเด็นการสนทนานั้นสอดคล้องกับเนื้อหาตามจุดประสงค์ที่ต้องการวัด

ให้ 0 ถ้าไม่แน่ใจว่า ประเด็นการสนทนานั้นสอดคล้องกับเนื้อหาตามจุดประสงค์ที่ต้องการวัด

ให้ -1 ถ้าแน่ใจว่า ประเด็นที่สนทนานั้นไม่สอดคล้องกับเนื้อหาตามจุดประสงค์ที่ต้องการวัด

ในการวิจัยครั้งนี้พบว่า ทุกข้อคำถามได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) มีค่าเท่ากับ 1.00

6. ผู้วิจัยนำประเด็นข้อคำถามไปแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้จริง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒถึงผู้ให้ข้อมูลจำนวน 5 ท่านโดยเลือกแบบเจาะจง จากประสบการณ์ทำงานตามคุณสมบัติเฉพาะด้าน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการพิจารณาประเมินความเหมาะสมของร่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

3.2 ก่อนการประเมินความเหมาะสมของร่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย และประโยชน์ที่จะได้รับจากงานวิจัยแก่ผู้ให้ข้อมูลทางโทรศัพท์ โดยจัดส่งเอกสารหนังสือให้ความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัยให้ลงนาทก่อนการเข้าร่วมการวิจัย

3.3 ผู้วิจัยส่งร่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน พร้อมแบบประเมินความเหมาะสมของร่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ให้แก่ผู้ให้ข้อมูลทางอีเมล และด้วยการส่งเอกสารด้วยตัวเอง

3.4 เมื่อผู้ให้ข้อมูลประเมินความเหมาะสมของร่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน เสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจึงนัดหมายผู้ให้ข้อมูล เพื่อดำเนินการสัมภาษณ์ให้ข้อเสนอแนะตามวันเวลาที่ได้นัดหมายไว้

3.5 ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินความเหมาะสมของร่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน และถอดคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล จำนวน 5 ท่าน แล้วนำข้อมูลไปวิเคราะห์ สรุป เรียบเรียง

4. การจัดทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลความเหมาะสมของร่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน โดยผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย

1. จุดมุ่งหมายของโปรแกรม
2. คุณสมบัติของผู้เข้าร่วมโปรแกรม
3. ขั้นตอนการปฏิบัติการของโปรแกรม
4. รายละเอียดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน
5. แผนกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน

6. สื่อการเรียนรู้

7. ผลลัพธ์การเรียนรู้และสาระการเรียนรู้

8. การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้

9. เกณฑ์การตัดสินผลการเรียนรู้

10. คู่มือการใช้โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

โดยหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1) ค่าเฉลี่ย (μ) โดยใช้สูตร

$$\mu = \frac{\sum X}{N}$$ ประภาพรรณ เส็งวงศ์ (2551)

เมื่อ

μ = ค่าเฉลี่ย

$\sum X$ = ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N = คะแนนเต็ม

2) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) โดยใช้สูตร

$$\sigma = \sqrt{\frac{\sum(X-\mu)^2}{N}}$$

เมื่อ

α = ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

X = คะแนนแต่ละคน

N = จำนวนคนในกลุ่ม

μ = ค่าเฉลี่ย

4.2) วิเคราะห์ร่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน โดยการสนทนากลุ่ม (Focus group) จากผู้ให้ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

4.3) ผู้วิจัยนำคำแนะนำและข้อเสนอแนะของผู้ให้ข้อมูลในการปรับระยะเวลาการสอนในแต่ละแผนให้สอดคล้องกับสมาธิ และวัยของผู้เรียน ปรับแผนการสอนที่มีความใกล้เคียงกันในด้านความสามารถในทักษะของเด็กให้กระชับและชัดเจนเพื่อให้ง่ายต่อการประเมิน และความคลาดเคลื่อนของข้อมูลน้อยที่สุด ก่อนนำโปรแกรมฯ ไปใช้จริง

ผลที่ได้จากระยะที่ 2 คือ ร่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนเพื่อนำมาทดลองใช้และปรับปรุงร่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ก่อนนำไปใช้จริงในระยะที่ 3

ระยะที่ 3 เพื่อทดลองใช้และปรับปรุงโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

โดยผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ทดลองใช้โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

2. ปรับปรุงโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน หลังจากนำไปทดลองใช้

ขั้นตอนที่ 1 ทดลองใช้โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

1. กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เด็กที่ต้องได้รับความช่วยเหลือทางทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน จำนวน 6 คน โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด ดังนี้

1.1) เด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุระหว่าง 3-4 ปี ที่ต้องได้รับความช่วยเหลือทางทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ประกอบด้วย

1.2) เด็กที่มีปัญหาทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ได้แก่ 1)ทักษะการรับประทานอาหาร 2) ทักษะการแต่งกาย 3) ทักษะการดูแลอนามัยตนเอง

1.3) เด็กมีภาษาพูดสื่อสารได้ คือ การที่เด็กสื่อสารโดยใช้ทั้งสีหน้าท่าทางภาษากาย รับฟังคำสั่งง่ายๆได้รวมทั้งการใช้คำพูดในการสื่อสารกับคู่สนทนาหรือสื่อสารกับผู้อื่นได้ ตอบคำถามง่าย ๆ พูดเป็นคำ ๆ หรือเป็นประโยคง่าย ๆ ไม่ซับซ้อนได้ บอกเกี่ยวกับกิจกรรมที่เพิ่งกระทำ หรือบอกสิ่งที่กำลังจะทำได้

1.4) เด็กได้รับความยินยอมจากผู้ปกครองให้เข้าร่วมโปรแกรมได้ และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่องจนจบโปรแกรม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน มีรายละเอียดดังนี้

2.1) คู่มือการใช้โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน (ดังรายละเอียดภาคผนวก ง)

2.2) แผนการจัดการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ประกอบด้วย 1)ทักษะการรับประทานอาหาร 2) ทักษะการแต่งกาย 3) ทักษะการดูแลอนามัยตนเอง ที่อยู่ในโปรแกรมจำนวน 10 แผน (ดังรายละเอียดภาคผนวก ง)

2.3) สื่อการสอนสำหรับการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ที่อยู่ในโปรแกรม ฯ จำนวน 10 ชุด (ดังรายละเอียดภาคผนวก ง)

2.4) แบบประเมินทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน (ดังรายละเอียดภาคผนวก ง)
ขั้นตอนการสร้างแผนกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน และการตรวจสอบเครื่องมือดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ประกอบด้วย 1)ทักษะการรับประทานอาหาร 2) การแต่งกาย 3) การดูแลอนามัยตนเอง ที่อยู่ในโปรแกรมฯ จำนวน 10 แผน

ขั้นตอนการสร้างแผนกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน และตรวจสอบเครื่องมือ มีดังนี้

1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

2) จัดทำแผนกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน จำนวน 10 แผน ประกอบด้วย

2.1) จุดมุ่งหมายของโปรแกรม

2.2) คุณสมบัติของผู้เข้าร่วมโปรแกรม

2.3) ขั้นตอนการปฏิบัติการของโปรแกรม

2.4) รายละเอียดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน

2.5) แผนกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน

ขั้นที่ 1 เตรียมความพร้อม/ทบทวนเนื้อหาเดิม

ขั้นที่ 2 แจ้งวัตถุประสงค์

ขั้นที่ 3 นำเสนอเนื้อหาใหม่

ขั้นที่ 4 ฝึกโดยการชี้แจง

ขั้นที่ 5 ฝึกปฏิบัติโดยอิสระ

ขั้นที่ 6 ทบทวนและประเมินผล

2.6) สื่อการเรียนรู้

2.7) ผลลัพธ์การเรียนรู้และสาระการเรียนรู้

2.8) การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้

2.9) เกณฑ์การตัดสินผลการเรียนรู้

3) นำแผนกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ในโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ที่ผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพโดยการประเมินแผนกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ในโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

อายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการการศึกษาพิเศษ จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาพิเศษ และการช่วยเหลือในระยะแรกเริ่ม จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินผลและวัดผล จำนวน 1 คน โดยใช้แบบประเมินคุณภาพนวัตกรรมโดยผู้เชี่ยวชาญ แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2561) ซึ่งในระดับมีความหมายดังต่อไปนี้

5 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับมาก

3 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับน้อย

1 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

การแปลความหมาย

ระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแผนกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ในโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน จากค่าเฉลี่ย แบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

4.51 – 5.00 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแผนกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 – 4.50 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแผนกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

2.51 – 3.50 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแผนกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

1.51 – 2.50 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแผนกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย

1.00 – 1.50 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแผนกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผู้วิจัยแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ก่อนนำไปประเมินความเหมาะสมของร่างโปรแกรมฯ และทดลองใช้

3. แบบประเมินทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

ขั้นตอนการสร้างแบบประเมินทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี สำหรับการสร้างแบบประเมินทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

2. จัดทำแบบประเมินทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำปรึกษาและนำมาจัดทำเป็นแบบประเมินทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน 3 ด้าน ก่อน และหลังการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ อายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน โดยแบบประเมิน เป็นการประเมินทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน โดยกำหนดสถานการณ์มาให้เด็กปฏิบัติ ทั้งนี้ผู้ประเมินใช้วิธีการประเมินตามสภาพจริงจากการสังเกต สัมภาษณ์ การลงมือปฏิบัติของเด็ก โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ทักษะการรับประทานอาหาร

3 คะแนน หมายถึง เด็กปฏิบัติได้ด้วยตนเอง

2 คะแนน หมายถึง เด็กปฏิบัติได้ถูกต้องผ่านการชี้แนะด้วยวาจา

1 คะแนน หมายถึง เด็กปฏิบัติได้ถูกต้องผ่านการช่วยเหลือ

0 คะแนน หมายถึง เด็กไม่สามารถปฏิบัติได้

ทักษะการแต่งกาย

3 คะแนน หมายถึง เด็กปฏิบัติได้ด้วยตนเอง

2 คะแนน หมายถึง เด็กปฏิบัติได้ถูกต้องผ่านการชี้แนะด้วยวาจา

1 คะแนน หมายถึง เด็กปฏิบัติได้ถูกต้องผ่านการช่วยเหลือ

0 คะแนน หมายถึง เด็กไม่สามารถปฏิบัติได้

ทักษะการดูแลอนามัยตนเอง

3 คะแนน หมายถึง เด็กปฏิบัติได้ด้วยตนเอง

2 คะแนน หมายถึง เด็กปฏิบัติได้ถูกต้องผ่านการชี้แนะด้วยวาจา

1 คะแนน หมายถึง เด็กปฏิบัติได้ถูกต้องผ่านการช่วยเหลือ

0 คะแนน หมายถึง เด็กไม่สามารถปฏิบัติได้

เกณฑ์การให้คะแนน เป็นการประเมินทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประวัน โดยมีสถานการณ์หรือกิจกรรมมาให้เด็กปฏิบัติ มีดังนี้

ทักษะการรับประทานอาหาร

3 คะแนน หมายถึง เด็กสามารถรับประทานอาหารได้ด้วยตนเอง ใช้อุปกรณ์ได้อย่างถูกต้องโดยไม่ต้องด้วยตัวเอง

2 คะแนน หมายถึง เด็กสามารถรับประทานอาหารได้ด้วยตนเอง ใช้อุปกรณ์ได้อย่างถูกต้องโดยได้รับการชี้แนะด้วยวาจา

1 คะแนน หมายถึง เด็กสามารถรับประทานอาหารได้ด้วยตนเอง ใช้อุปกรณ์ได้อย่างถูกต้องโดยได้รับการช่วยเหลือ

0 คะแนน หมายถึง เด็กไม่สามารถรับประทานอาหารได้ด้วยตนเอง

ทักษะการแต่งกาย

3 คะแนน หมายถึง เด็กสามารถสวมเสื้อ การเกง หรือกระโปรง สวมรองเท้าแบบแถบได้ด้วยตนเอง

2 คะแนน หมายถึง เด็กสามารถสวมเสื้อ การเกง หรือกระโปรง สวมรองเท้าแบบแถบโดยหรือได้รับการชี้แนะด้วยวาจา

1 คะแนน หมายถึง เด็กสามารถสวมเสื้อ การเกง หรือกระโปรง สวมรองเท้าแบบแถบโดยได้รับการช่วยเหลือ

0 คะแนน หมายถึง เด็กไม่สามารถแต่งกายได้ด้วยตนเอง

ทักษะการดูแลอนามัยตนเอง

3 คะแนน หมายถึง เด็กสามารถบอกความต้องการในการเข้าห้องน้ำได้

2 คะแนน หมายถึง เด็กสามารถบอกความต้องการในการเข้าห้องน้ำได้ด้วยตนเองบางครั้ง

1 คะแนน หมายถึง เด็กสามารถบอกความต้องการในการเข้าห้องน้ำได้ด้วยตนเองโดยต้องคอยถาม

0 คะแนน หมายถึง เด็กไม่สามารถบอกความต้องการในการเข้าห้องน้ำได้

3. นำแบบประเมินทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันก่อนและหลังการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ อายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ที่ผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพ จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาพิเศษ จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาพิเศษ และการช่วยเหลือในระยะแรกเริ่ม จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินผลและวัดผล จำนวน 1 คน โดยใช้แบบประเมินคุณภาพนวัตกรรมโดยผู้เชี่ยวชาญ แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (พิชิต ฤทธิ์จรูญ , 2561) ซึ่งในระดับมีความหมายดังต่อไปนี้

ให้ +1 ถ้าแน่ใจว่า ข้อที่ประเมินนั้นสอดคล้องกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด

ให้ 0 ถ้าไม่แน่ใจว่า ข้อที่ประเมินนั้นสอดคล้องกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด

ให้ -1 ข้อที่ประเมินนั้นไม่สอดคล้องกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด

4. ผู้วิจัยแก้ไขปรับปรุงแบบประเมินทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันก่อน และหลังของโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปประเมินความเหมาะสมของร่างโปรแกรมฯ และทดลองใช้

5. ผู้วิจัยตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบประเมินทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันก่อน และหลังการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ อายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน แบบสอดคล้องระหว่างผู้ให้คะแนน (Raters, agreement) โดยใช้สูตรแคปปาของ โคเฮน (Cohen´s Kappa) (Cohen, 1960 อ้างถึงใน ณัฏฐภรณ์ หลาวทอง, 2559) สูตรแคปปาของโคเฮน (Cohen´s Kappa)

$$k = \frac{\sum f_o - \sum f_c}{N - \sum f_c}$$

เมื่อ $\sum f_o$ แทน ความถี่ที่สังเกตได้

$\sum f_c$ แทน ความถี่ที่สังเกตที่คาดหวัง

วิธีดำเนินการทดลอง

แบบแผนการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลองที่ศึกษาประสิทธิภาพของโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน

สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้แบบแผนการทดลองแบบ One-Group Pretest – Posttest Design วรรณี แกมเกตุ (2555) แสดงดังตาราง 1

ตาราง 1 แผนการทดลองแบบ One – Group Pretest – Posttest Design

Pretest	Treatment	Posttest
O_1	X	O_2

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการวิจัย

O_1 แทน คะแนนการประเมินก่อนเข้ารับโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนอ(Pretest)

X แทน การทดลองโดยใช้โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

O_2 แทน คะแนนการประเมินหลังเข้ารับโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน (Posttest)

ขั้นการทดลอง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองใช้โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน โดยมีขั้นตอนการทดลอง แบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

1.ระยะก่อนการทดลอง มีการดำเนินการดังนี้

1) ผู้วิจัยดำเนินการประชาสัมพันธ์เปิดรับสมัครเด็กที่ต้องได้รับความช่วยเหลือด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันที่มีความประสงค์ และได้รับอนุญาตจากผู้ปกครองให้เข้าร่วมโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ระหว่างเดือน มกราคม 2567

2) ผู้วิจัยทำการคัดเลือกเด็กเข้าร่วมโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน โดยมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด ดังนี้

2.1) เด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุระหว่าง 3-4 ปี ที่ต้องได้รับความช่วยเหลือทางทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ประกอบด้วย

2.2) เด็กที่มีปัญหาทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ได้แก่

2.2.1) ทักษะการรับประทานอาหาร

2.2.2) ทักษะการแต่งกาย

2.2.3) ทักษะการดูแลอนามัยตนเอง

2.3) เด็กมีภาษาพูดสื่อสารได้ คือ การที่เด็กสื่อสารโดยใช้ทั้งสีหน้า ท่าทางภาษากาย รับฟังคำสั่งง่ายๆได้รวมทั้งการใช้คำพูดในการสื่อสารกับคู่สนทนาหรือสื่อสารกับผู้อื่นได้ ตอบคำถามง่าย ๆ พูดเป็นคำ ๆ หรือเป็นประโยคง่าย ๆ ไม่ซับซ้อนได้ บอกเกี่ยวกับกิจกรรมที่เพิ่งกระทำ หรือบอกสิ่งที่กำลังจะทำได้

2.4) เด็กได้รับความยินยอมจากผู้ปกครองให้เข้าร่วมโปรแกรมได้ และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่องจนจบโปรแกรม

3) ผู้วิจัยประเมินทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันของเด็กโดยใช้แบบทดสอบพัฒนาการเด็กปฐมวัย ชุดเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็ก DSPM ช่วงอายุ 3-4 ปี ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ปกครองเกี่ยวกับพฤติกรรมและประวัติข้อมูลของเด็กเกี่ยวกับทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ด้านการรับประทานอาหาร ด้านการแต่งกาย ด้านการดูแลอนามัยตนเอง เพื่อนำมาพิจารณาความเหมาะสม และความต้องการจำเป็นในการเข้าร่วมโปรแกรม และดำเนินการให้ผู้ปกครองลงนามในเอกสารยินยอมเข้าร่วมวิจัยและสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ต่อเนื่องจนสิ้นสุดโปรแกรม

4) ผู้วิจัยดำเนินการคัดเลือกเด็กที่ต้องได้รับการช่วยเหลือในชีวิตประจำวันตามคุณสมบัติที่ผู้วิจัยกำหนด โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 กลุ่มทดลองใช้เครื่องมือ (Try out) ได้กลุ่มเป้าหมายจำนวน 3 คน และกลุ่มที่ 2 กลุ่มทดลองจริงได้กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 6 คน

5) ผู้วิจัยนำโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ซึ่งประกอบด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1)คู่มือการใช้โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน 2)แผนกิจกรรมเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ประกอบด้วย ทักษะการรับประทานอาหาร ทักษะการแต่งกาย และทักษะการดูแลอนามัยตนเอง ที่อยู่ในโปรแกรม ฯ จำนวน 3 แผน จากทั้งหมด 10 แผน 3)แบบประเมินทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน และหลังการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน นำไปใช้กับกลุ่มทดลองใช้เครื่องมือ (Try out) จำนวน 3 คน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของการใช้ภาษาในโปรแกรม ฯ ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม และข้อควรระมัดระวังในการใช้โปรแกรม

6) ผู้วิจัยทำการทดลองใช้โปรแกรมฯ กับกลุ่มทดลองใช้เครื่องมือ (Try out) โดยมีกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เด็กที่ต้องได้รับความช่วยเหลือทางทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน จำนวน 3 คน ซึ่งเป็นเด็กที่ไม่ใช่เด็กในกลุ่มเป้าหมายในการทดลองจริง ระหว่างวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2567 ถึง วันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2567 เป็นเวลา 5 วัน วันละ 60 นาที ณ ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนแห่งหนึ่ง

7) ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการทดลองใช้ (Try out) ปรับปรุงในเรื่องของการเรียบเรียงในการใช้ภาษา ปรับคำให้มีความชัดเจนเข้าใจง่ายขึ้น ระยะเวลาที่ควรยืดหยุ่นในแต่ละกิจกรรม และจัดทำเป็นโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนที่สมบูรณ์

8) ผู้วิจัยนัดแนะกับผู้ช่วยวิจัย เพื่อทำความเข้าใจในวิธีการประเมินโดยผู้ประเมินใช้วิธีการประเมินตามสภาพจริงจากการสังเกต การตอบคำถาม การลงมือปฏิบัติของเด็กตามแบบประเมินทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันก่อนและหลังการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มด้านทักษะการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน จำนวน 10 ข้อ โดยใช้ผู้ประเมิน 2 คน คือผู้วิจัย และผู้ช่วยวิจัย หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินมาวิเคราะห์และสรุปร่วมกัน

9) ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย ฝึกการสังเกตุและบันทึกพฤติกรรมเป้าหมายก่อนลงเก็บข้อมูลจริง เพื่อดูความชัดเจนของพฤติกรรมเป้าหมายและแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ที่เกิดขึ้น หาค่าความเชื่อมั่นระหว่างผู้สังเกต 2 คน แบบความสอดคล้องระหว่างผู้ให้คะแนน (Raters , agreement) โดยใช้ค่า IOR เท่ากับ 0.87

10) ผู้วิจัยประชุมผู้ปกครองชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับการเข้าร่วมโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

11) ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยร่วมประเมินทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันก่อนการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน (Pre-test) เป็นรายบุคคลและรายกลุ่มตามแบบประเมินทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันในคู่มือการใช้โปรแกรมฯ

2. ระยะทำการทดลอง มีการดำเนินการดังนี้

1) ผู้วิจัยทำการทดลองใช้โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน กับกลุ่มทดลองโดยมีกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เด็กที่ต้องได้รับความช่วยเหลือทางทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน กับกลุ่มทดลองโดยมีกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เด็กที่ต้องได้รับความช่วยเหลือทางทักษะการช่วยเหลือตนเอง จำนวน 6 คน ระหว่างวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2567 ถึง วันที่ 1 มีนาคม 2567 เป็นเวลา 10 วัน วันละ 20 นาที ณ ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนแห่งหนึ่ง

2) ผู้วิจัยเริ่มดำเนินการทดลอง โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ได้แก่ ทักษะการรับประทานอาหาร ทักษะการแต่งกาย ทักษะการดูแลอนามัยตนเอง จำนวน 10 แผน ใช้ระยะเวลาในแต่แผน 20 นาทีต่อวัน รวมทั้งหมด 20 วัน โดยใช้วิธีการสอนประอบไปด้วย การวิเคราะห์งาน (Task Analysis) และการสอนแบบสาธิต (Demonstration Method) ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมเรียนรู้ทักษะ โดยแต่ละครั้งมีรายละเอียดดังตาราง 6

3) ผู้วิจัยได้ประเมินทักษะการช่วยเหลือทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันในแต่ละแผน โดยการประเมินจากการตอบคำถามวัดความรู้ความเข้าใจและการลงมือปฏิบัติของเด็กแต่ละคน เพื่อหาประสิทธิภาพของโปรแกรมการช่วยเหลือ

ระยะแรกเริ่มด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ อายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน (E_1) จากการหาค่าประสิทธิภาพ E_1/E_2 ตามเกณฑ์ 80/80 (พิชิต ฤทธิ์จรูญ,2561;ชัยยงค์ พรหมวงศ์,2556) ที่ใช้หาประสิทธิภาพ

โดยใช้สถิติที่ใช้หาประสิทธิภาพของแผนกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันที่สร้างขึ้นในโปรแกรมฯ ใช้สูตร E_1/E_2 = 80/80 ดังนี้

$$E_1 = \frac{\sum x}{\frac{N}{A}} \times 100$$

เมื่อ E_1 แทน ประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนการสอน

$\sum x$ แทน คะแนนรวมของแบบวัดจุดประสงค์การเรียนรู้ระหว่างเรียน

A แทน คะแนนเต็มของแบบวัดจุดประสงค์การเรียนรู้ระหว่างเรียน

N แทน จำนวนนักเรียน

$$E_2 = \frac{\sum F}{\frac{N}{B}} \times 100$$

เมื่อ E_2 แทน ประสิทธิผลของผลลัพธ์

$\sum F$ แทน คะแนนรวมของแบบทดสอบหลังเรียน

A แทน คะแนนเต็มของแบบทดสอบหลังเรียน

N แทน จำนวนนักเรียน

ตาราง 2 รายละเอียดการดำเนินการทดลองในแต่ละครั้ง

ครั้งที่	ชื่อกิจกรรม	ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน	เทคนิคการสอน	ระยะเวลา
1	เด็กดีคนเก่งมาสวมกางเกงกัน	ทักษะการแต่งกาย	ขั้นที่ 1 เตรียมความพร้อม ขั้นที่ 2 แจ้งวัตถุประสงค์ ขั้นที่ 3 นำเสนอเนื้อหาใหม่ ขั้นที่ 4 ฝึกโดยการชี้แจง (ใช้การวิเคราะห์งาน การสาธิต และการเสริมแรง) ขั้นที่ 5 ฝึกปฏิบัติ ขั้นที่ 6 ทบทวนและประเมินผล	20 นาที
2	เด็กดีคนเก่งมาสวมเสื้อกัน	ทักษะการแต่งกาย	ขั้นที่ 1 เตรียมความพร้อม ขั้นที่ 2 แจ้งวัตถุประสงค์ ขั้นที่ 3 นำเสนอเนื้อหาใหม่ ขั้นที่ 4 ฝึกโดยการชี้แจง (ใช้การวิเคราะห์งาน การสาธิต และการเสริมแรง) ขั้นที่ 5 ฝึกปฏิบัติ ขั้นที่ 6 ทบทวนและประเมินผล	20 นาที
3	เด็กดีคนเก่งมาสวมร้องเท้ากัน	ทักษะการแต่งกาย	ขั้นที่ 1 เตรียมความพร้อม ขั้นที่ 2 แจ้งวัตถุประสงค์ ขั้นที่ 3 นำเสนอเนื้อหาใหม่ ขั้นที่ 4 ฝึกโดยการชี้แจง (ใช้การวิเคราะห์งาน การสาธิต และการเสริมแรง) ขั้นที่ 5 ฝึกปฏิบัติ ขั้นที่ 6 ทบทวนและประเมินผล	20 นาที

ตาราง 2 (ต่อ)

ครั้งที่	ชื่อกิจกรรม	ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน	เทคนิคการสอน	ระยะเวลา
4	เด็กดีดื่มน้ำจากแก้ว	ทักษะรับประทานอาหาร	ขั้นที่ 1 เตรียมความพร้อม ขั้นที่ 2 แจ้งวัตถุประสงค์ ขั้นที่ 3 นำเสนอเนื้อหาใหม่ ขั้นที่ 4 ฝึกโดยการชี้แจง (ใช้การวิเคราะห์งาน การสาธิต และการเสริมแรง) ขั้นที่ 5 ฝึกปฏิบัติ ขั้นที่ 6 ทบทวนและประเมินผล	20 นาที
5	เด็กดีดื่มน้ำจากหลอดดูด	ทักษะรับประทานอาหาร	ขั้นที่ 1 เตรียมความพร้อม ขั้นที่ 2 แจ้งวัตถุประสงค์ ขั้นที่ 3 นำเสนอเนื้อหาใหม่ ขั้นที่ 4 ฝึกโดยการชี้แจง (ใช้การวิเคราะห์งาน การสาธิต และการเสริมแรง) ขั้นที่ 5 ฝึกปฏิบัติ ขั้นที่ 6 ทบทวนและประเมินผล	20 นาที
6	เด็กดีรับประทานอาหารด้วยช้อนส้อม	ทักษะรับประทานอาหาร	ขั้นที่ 1 เตรียมความพร้อม ขั้นที่ 2 แจ้งวัตถุประสงค์ ขั้นที่ 3 นำเสนอเนื้อหาใหม่ ขั้นที่ 4 ฝึกโดยการชี้แจง (ใช้การวิเคราะห์งาน การสาธิต และการเสริมแรง) ขั้นที่ 5 ฝึกปฏิบัติ ขั้นที่ 6 ทบทวนและประเมินผล	20 นาที
7	เด็กดีรับประทานอาหารด้วยช้อนกลาง	ทักษะรับประทานอาหาร	ขั้นที่ 1 เตรียมความพร้อม ขั้นที่ 2 แจ้งวัตถุประสงค์ ขั้นที่ 3 นำเสนอเนื้อหาใหม่ ขั้นที่ 4 ฝึกโดยการชี้แจง (ใช้การวิเคราะห์งาน การสาธิต และการเสริมแรง) ขั้นที่ 5 ฝึกปฏิบัติ ขั้นที่ 6 ทบทวนและประเมินผล	20 นาที

ตาราง 2 (ต่อ)

ครั้งที่	ชื่อกิจกรรม	ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน	เทคนิคการสอน	ระยะเวลา
7	เด็กดีรับประทานอาหารด้วยช้อนกลาง	ทักษะรับประทานอาหาร	ขั้นที่ 1 เตรียมความพร้อม ขั้นที่ 2 แจ้งวัตถุประสงค์ ขั้นที่ 3 นำเสนอเนื้อหาใหม่ ขั้นที่ 4 ฝึกโดยการชี้แจง (ใช้การวิเคราะห์งาน การสาธิต และการเสริมแรง) ขั้นที่ 5 ฝึกปฏิบัติ ขั้นที่ 6 ทบทวนและประเมินผล	20 นาที
8	เด็กดีเรามาล้างมือกัน	ทักษะการดูแลอนามัยตนเอง	ขั้นที่ 1 เตรียมความพร้อม ขั้นที่ 2 แจ้งวัตถุประสงค์ ขั้นที่ 3 นำเสนอเนื้อหาใหม่ ขั้นที่ 4 ฝึกโดยการชี้แจง (ใช้การวิเคราะห์งาน การสาธิต และการเสริมแรง) ขั้นที่ 5 ฝึกปฏิบัติ ขั้นที่ 6 ทบทวนและประเมินผล	20 นาที
9	ปวดฉี่ต้องบอกครูนะ	ทักษะการดูแลอนามัยตนเอง	ขั้นที่ 1 เตรียมความพร้อม ขั้นที่ 2 แจ้งวัตถุประสงค์ ขั้นที่ 3 นำเสนอเนื้อหาใหม่ ขั้นที่ 4 ฝึกโดยการชี้แจง (ใช้การวิเคราะห์งาน การสาธิต และการเสริมแรง) ขั้นที่ 5 ฝึกปฏิบัติ ขั้นที่ 6 ทบทวนและประเมินผล	20 นาที
10	ต้องกดชักโครกทุกครั้งนะ	ทักษะการดูแลอนามัยตนเอง	ขั้นที่ 1 เตรียมความพร้อม ขั้นที่ 2 แจ้งวัตถุประสงค์ ขั้นที่ 3 นำเสนอเนื้อหาใหม่ ขั้นที่ 4 ฝึกโดยการชี้แจง (ใช้การวิเคราะห์งาน การสาธิต และการเสริมแรง) ขั้นที่ 5 ฝึกปฏิบัติ ขั้นที่ 6 ทบทวนและประเมินผล	

3. ระยะหลังการทดลอง เมื่อสิ้นสุดการทดลองแล้ว

1) ผู้วิจัยประเมินทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันของเด็กแต่ละคนหลังการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปีในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน (Post-test) และค่า (E2) เป็นรายบุคคล ตามคู่มือการใช้โปรแกรมฯ

2) ผู้วิจัยนำคะแนนจากแบบประเมินทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันของเด็กแต่ละคนหลังการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปีในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน มาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติการหาค่าดัชนีประสิทธิผล E.I (Goodman, Fletcher and Schneider, 1980: 30-34 อ้างถึงใน เผชิญ กิจระการ และสมนึก ภัททิยธนี, 2545)

$$\text{ดัชนีประสิทธิผล E.I} = \frac{\text{ผลรวมคะแนนทดสอบหลังเรียน-ผลรวมของคะแนนทดสอบก่อนเรียน}}{\text{(จำนวนนักเรียนxคะแนนเต็ม)-ผลรวมของคะแนนทดสอบก่อนเรียน}}$$

3) การหาค่าร้อยละของคะแนนความก้าวหน้า โดยคำนวณจากสูตร พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2559)

$$\text{ร้อยละของคะแนนความก้าวหน้า} = \frac{\text{คะแนนหลังเรียน } (X_2)\text{-คะแนนหลังเรียน } (X_1) \text{ X } 100}{\text{คะแนนเต็ม}}$$

ตาราง 3 สรุปการดำเนินการของโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

ครั้งที่	รายละเอียดกิจกรรม	สถานที่	ระยะเวลา
ระยะก่อนการทดลอง			
1	ประชาสัมพันธ์เปิดรับสมัครผู้ปกครองและเด็กที่มีความสนใจเข้าร่วมโปรแกรม		ม.ค. 67
2	คัดเลือกเด็กเข้าร่วมโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน	ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน	29 ม.ค. 67 - 31 ม.ค.67
3	ประเมินทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันของเด็กและสัมภาษณ์ผู้ปกครองเพื่อคัดเลือกเด็กเข้าร่วมในโปรแกรมฯ	ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน	29 ม.ค. 67 - 31 ม.ค.67
4	คัดเลือกเด็กเข้าร่วมโปรแกรมฯ โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 กลุ่มทดลองใช้เครื่องมือ (Try out) จำนวน 3 คน และกลุ่มที่ 2 กลุ่มทดลองจริง จำนวน 6 คน	ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน	1 ก.พ. 67 – 2 ก.พ. 67
5	Try out แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน แผนที่ 1-3	ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน	5 ก.พ. 67 – 9 ก.พ. 67
6	นำผล Try out แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน แผนที่ 1-3 มาปรับปรุง		10 ก.พ. 67– 13 ก.พ. 67
7	ผู้วิจัยนัดประชุมกับผู้ช่วยวิจัยเพื่อทำความเข้าใจวิธีการประเมินตามสภาพจริง จากการสังเกต การลงมือปฏิบัติของเด็กตามแบบประเมินทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ทั้งก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมฯ		15 ก.พ. 67
8	ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยฝึกการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมเป้าหมายก่อนลงมือเก็บข้อมูลจริง		15 ก.พ. 67
9	จัดประชุมเพื่อชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับการเข้าร่วมในโปรแกรม ฯ กับผู้ปกครอง	ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน	16 ก.พ. 67
10	จัดประเมินเด็กในทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันก่อนเข้าร่วมโปรแกรม (Pre-test)	ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน	16 ก.พ. 67

ตาราง 3 (ต่อ)

ครั้งที่	รายละเอียดกิจกรรม	สถานที่	ระยะเวลา
ระยะทำการทดลอง			
สัปดาห์ที่ 1			
11	ผู้วิจัยนำคู่มือการใช้โปรแกรมฯ และแผนการจัดกิจกรรมเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ที่ 1 กิจกรรมเด็กดีคนเก่งมาสวมกางเกงกัน ทักษะการแต่งกาย ไปใช้	ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน	19 ก.พ. 67
12	ผู้วิจัยนำคู่มือการใช้โปรแกรมฯ และแผนการจัดกิจกรรมเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ที่ 2 กิจกรรมเด็กดีคนเก่งมาสวมเสื้อกัน ทักษะการแต่งกาย ไปใช้	ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน	20 ก.พ. 67
13	ผู้วิจัยนำคู่มือการใช้โปรแกรมฯ และแผนการจัดกิจกรรมเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ที่ 3 กิจกรรมเด็กดีคนเก่งมาสวมร้องเท้ากัน ทักษะการแต่งกาย ไปใช้	ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน	21 ก.พ. 67
14	ผู้วิจัยนำคู่มือการใช้โปรแกรมฯ และแผนการจัดกิจกรรมเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ที่ 4 กิจกรรมเด็กดีดื่มน้ำจากแก้ว ทักษะการรับประทานอาหาร ไปใช้	ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน	22 ก.พ. 67
15	ผู้วิจัยนำคู่มือการใช้โปรแกรมฯ และแผนการจัดกิจกรรมเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ที่ 5 กิจกรรมเด็กดีดื่มน้ำจากหลอดดูด ทักษะการรับประทานอาหาร ไปใช้	ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน	23 ก.พ. 67
สัปดาห์ที่ 2			
16	ผู้วิจัยนำคู่มือการใช้โปรแกรมฯ และแผนการจัดกิจกรรมเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ที่ 6 กิจกรรมเด็กดีรับประทานอาหารด้วยช้อนส้อม ทักษะการรับประทานอาหาร ไปใช้	ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน	26 ก.พ. 67

ตาราง 3 (ต่อ)

ครั้งที่	รายละเอียดกิจกรรม	สถานที่	ระยะเวลา
17	ผู้วิจัยนำคู่มือการใช้โปรแกรมฯ และแผนการจัดกิจกรรมเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ที่ 7 กิจกรรมเด็กดีรับประทานอาหารด้วยช้อนกลาง ทักษะการรับประทานอาหารไปใช้	ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน	27 ก.พ. 67
18	ผู้วิจัยนำคู่มือการใช้โปรแกรมฯ และแผนการจัดกิจกรรมเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ที่ 8 กิจกรรมเด็กดีเรามาล้างมือกัน ทักษะการดูแลอนามัยตนเองไปใช้	ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน	28 ก.พ. 67
19	ผู้วิจัยนำคู่มือการใช้โปรแกรมฯ และแผนการจัดกิจกรรมเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ที่ 9 กิจกรรมปวดฉี่ต้องบอกครูนะ ทักษะการดูแลอนามัยตนเองไปใช้	ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน	29 ก.พ. 67
20	ผู้วิจัยนำคู่มือการใช้โปรแกรมฯ และแผนการจัดกิจกรรมเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ที่ 10 กิจกรรมต้องกดชักโครกทุกนะ ทักษะการดูแลอนามัยตนเอง ไปใช้	ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน	1 มี.ค. 67
สัปดาห์ที่ 3			
21	ผู้วิจัยนำคู่มือการใช้โปรแกรมฯ และแผนการจัดกิจกรรมเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ที่ 1 กิจกรรมเด็กดีคนเก่งมาสวมกางเกงกัน ทักษะการแต่งกาย ไปใช้	ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน	4 มี.ค. 67
22	ผู้วิจัยนำคู่มือการใช้โปรแกรมฯ และแผนการจัดกิจกรรมเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ที่ 2 กิจกรรมเด็กดีคนเก่งมาสวมเสื้อกัน ทักษะการแต่งกาย ไปใช้	ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน	5 มี.ค. 67
23	ผู้วิจัยนำคู่มือการใช้โปรแกรมฯ และแผนการจัดกิจกรรมเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ที่ 3 กิจกรรมเด็กดีคนเก่งมาสวมร้องเท้ากัน ทักษะการแต่งกาย ไปใช้	ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน	6 มี.ค. 67

ตาราง 3 (ต่อ)

ครั้งที่	รายละเอียดกิจกรรม	สถานที่	ระยะเวลา
24	ผู้วิจัยนำคู่มือการใช้โปรแกรมฯ และแผนการจัดกิจกรรมเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ที่ 4 กิจกรรมเด็กดีดื่มน้ำจากแก้ว ทักษะการรับประทานอาหาร ไปใช้	ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน	7 มี.ค. 67
25	ผู้วิจัยนำคู่มือการใช้โปรแกรมฯ และแผนการจัดกิจกรรมเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ที่ 5 กิจกรรมเด็กดีดื่มน้ำจากหลอดดูด ทักษะการรับประทานอาหาร ไปใช้	ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน	8 มี.ค. 67
สัปดาห์ที่ 4			
26	ผู้วิจัยนำคู่มือการใช้โปรแกรมฯ และแผนการจัดกิจกรรมเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ที่ 6 กิจกรรมเด็กดีรับประทานอาหารด้วยช้อนส้อม ทักษะการรับประทานอาหาร ไปใช้	ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน	11 มี.ค. 67
27	ผู้วิจัยนำคู่มือการใช้โปรแกรมฯ และแผนการจัดกิจกรรมเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ที่ 7 กิจกรรมเด็กดีรับประทานอาหารด้วยช้อนกลาง ทักษะการรับประทานอาหารไปใช้	ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน	12 มี.ค. 67
28	ผู้วิจัยนำคู่มือการใช้โปรแกรมฯ และแผนการจัดกิจกรรมเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ที่ 8 กิจกรรมเด็กดีเรามาล้างมือกัน ทักษะการดูแลอนามัยตนเอง ไปใช้	ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน	13 มี.ค. 67
29	ผู้วิจัยนำคู่มือการใช้โปรแกรมฯ และแผนการจัดกิจกรรมเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ที่ 9 กิจกรรมปวดฉี่ต้องบอกครูนะ ทักษะการดูแลอนามัยตนเองไปใช้	ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน	14 มี.ค. 67
30	ผู้วิจัยนำคู่มือการใช้โปรแกรมฯ และแผนการจัดกิจกรรมเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ที่ 10 กิจกรรมต้องกดชักโครกทุกนะ ทักษะการดูแลอนามัยตนเอง ไปใช้	ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน	15 มี.ค. 67

ตาราง 3 (ต่อ)

ครั้งที่	รายละเอียดกิจกรรม	สถานที่	ระยะเวลา
ระยะหลังการทดลอง			
31	ประเมินเด็กในทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันหลังเข้าร่วมโปรแกรมฯ (Post-test)	ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน	18 มี.ค. 67
32	สรุปผลการสอนและรายงานความก้าวหน้าในพัฒนาการทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันให้ผู้ปกครองทราบ	ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน	19 มี.ค. 67

ขั้นตอนที่ 2 ปรับปรุงโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

การปรับปรุงโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน มีจุดประสงค์เพื่อนำโปรแกรมที่ได้ไปทดลองใช้ และประเมินผลจากการทดลองใช้แล้วมาปรับปรุงเป็นโปรแกรมฯ ฉบับสมบูรณ์พร้อมที่นำไปใช้ และเผยแพร่ต่อไป โดยผู้วิจัยได้นำผลการประเมินโปรแกรมฯ จากผู้วิจัยเองในฐานะเป็นครูผู้สอนหลักในโปรแกรมฯ นี้ มาวิเคราะห์ข้อมูลและปรับปรุงโปรแกรมฯ ที่พัฒนาแล้วให้สมบูรณ์

1. **ผู้ให้ข้อมูล** ได้แก่ ผู้วิจัย ในฐานะเป็นครูผู้สอนหลักในโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

2. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** ได้แก่ แบบบันทึกการประเมินโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน จำนวน 3 ส่วน

ขั้นตอนการสร้างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ มีดังนี้

1) ศึกษา แนวคิด ทฤษฎี สำหรับการสร้างแบบประเมินโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

2) จัดทำประเมินโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อ ขอคำปรึกษาและนำมาจัดทำเป็นแบบประเมินทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ก่อนและหลังการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน โดยแบบประเมินนี้ มีทั้งหมด 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ประเมินคู่มือการใช้โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ส่วนที่ 2 ประเมินกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ประกอบด้วย 1) ทักษะการแต่งกาย 2) ทักษะการรับประทานอาหาร 3) ทักษะการดูแลอนามัยตนเอง ที่อยู่ในโปรแกรม ฯ จำนวน 10 แผน ส่วนที่ 3 ประเมินแบบประเมินทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันก่อนและหลังการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

3) นำแบบประเมินโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ที่ผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษาแล้ว ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาพิเศษ จำนวน 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม จำนวน 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนในระดับปฐมวัย จำนวน 1 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินผลและวัดผล จำนวน 1 ท่าน (ดังรายละเอียดในภาคผนวก ก) ตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ประเด็นและเนื้อหาที่ต้องการจะวัด ตลอดจนความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ในโปรแกรม ก่อนนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้เกณฑ์ที่ใช้มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2561) ดังนี้

ให้ +1 ถ้าแน่ใจว่า ข้อที่ประเมินนั้นสอดคล้องกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด

ให้ 0 ถ้าไม่แน่ใจว่า ข้อที่ประเมินนั้นสอดคล้องกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด

ให้ -1 ถ้าแน่ใจว่า ข้อที่ประเมินนั้นไม่สอดคล้องกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด

ในการวิจัยครั้งนี้พบว่า ข้อที่ประเมินทุกข้อได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) มีค่าเท่ากับ 1.00

4) ผู้วิจัยได้แก้ไขปรับปรุงแบบประเมินโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ก่อนนำไปใช้จริง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนที่ 2

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน หลังทดลองใช้แล้ว ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ประเมินคู่มือการใช้โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ส่วนที่ 2 ประเมินกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ประกอบด้วย 1)ทักษะการแต่งกาย 2)ทักษะการรับประทานอาหาร 3)ทักษะการดูแลอนามัยตนเอง ที่อยู่ในโปรแกรม ฯ จำนวน 10 แผน ส่วนที่ 3 ประเมินแบบประเมินทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันก่อนและหลังการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลแบบประเมินส่วนที่ โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนเป็นงานวิจัยประเภทการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีการดำเนินการวิจัย 3 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการจำเป็นแนวทางการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

ระยะที่ 2 การสร้างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

ระยะที่ 3 เพื่อทดลองใช้และปรับปรุงโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 3 ระยะ ตามลำดับ ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการจำเป็นแนวทางการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

2. ผลการสร้างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี

3. ผลการทดลองใช้และปรับปรุงโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการจำเป็นแนวทางการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการจำเป็นแนวทางการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน โดยศึกษาผ่านการใช้แบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการสร้างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน โดยศึกษาผ่านการสนทนาแบบกลุ่ม (Focus Group)

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการจำเป็นแนวทางการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน โดยศึกษาผ่านการใช้แบบสอบถาม

ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ตอน ดังนี้

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการจำเป็นแนวทางการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน โดยแบ่งการนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการจำเป็นแนวทางการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปีในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตาราง 4 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. ตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม		
ครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็ก	317	81.91
ครูระดับชั้นอนุบาล	47	12.15
ครูการศึกษาพิเศษ	23	5.94
รวม	387	100
2. เพศ		
ชาย	4	1.00
หญิง	383	99.00
รวม	387	100
3. ระยะเวลาดำรงตำแหน่งปัจจุบัน		
น้อยกว่า 3 ปี	37	9.56
4-10 ปี	305	78.81
มากกว่า 11 ปีขึ้นไป	45	11.63
รวม	387	100
4. มีประสบการณ์สอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ		
ระดับก่อนวัยเรียน	317	81.91
ระดับอนุบาล	47	12.15
ระดับประถมศึกษา	23	5.94
รวม	387	100

จากตาราง 4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็ก จำนวน 317 คน คิดเป็นร้อยละ 81.91 ครูระดับชั้นอนุบาล 47 คน คิดเป็นร้อยละ 12.15 ครูการศึกษาพิเศษ 23 คน คิดเป็นร้อยละ 5.94 ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 99.00 ระยะเวลาดำรงตำแหน่งระหว่าง 4-10 ปี จำนวน 305 คน คิดเป็นร้อยละ 78.81 และส่วนใหญ่มีประสบการณ์สอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษในระดับก่อนวัยเรียน 317 คน คิดเป็นร้อยละ 81.91

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาที่เป็นจริงในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน และเพื่อให้เห็นผลการวิเคราะห์ที่ชัดเจน ผู้วิจัยขอเสนอข้อมูล ดังตาราง 5

ตาราง 5 สภาพปัญหาที่เป็นจริงในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

(N=387)

รายการ		สภาพที่เป็นจริง (D)		
		μ	σ	แปลความ
1 ด้านการคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษา		1.62	0.66	น้อย
1.	มีการดำเนินการคัดกรองเด็กที่มีความต้องการพิเศษตรงกับความพิการทางการศึกษาทั้ง 9 ประเภท	1.19	0.64	น้อยที่สุด
2.	ผู้ทำหน้าที่คัดกรอง มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ในกระบวนการคัดกรองคนพิการทางการศึกษา	1.88	0.31	น้อย
3.	มีหลักฐานคำยินยอมจากผู้ปกครองให้ทำการคัดกรอง	1.34	0.97	น้อยที่สุด
4.	จัดให้มีแบบคัดกรองคนพิการทางการศึกษาตามแบบที่กำหนด	1.14	0.59	น้อยที่สุด
5.	มีการใช้สื่อ เทคโนโลยีในการคัดกรองเด็กที่มีความต้องการพิเศษ	1.43	0.70	น้อยที่สุด
6.	มีการนำบัตรผู้พิการ/หนังสือรับรองความพิการมาพิจารณาประกอบการคัดกรอง	1.18	0.65	น้อยที่สุด
7.	มีการสรุปผลการคัดกรอง ที่ระบุประเภทและลักษณะความพิการเป็นลายลักษณ์อักษร	1.29	0.81	น้อยที่สุด

ตาราง 5 (ต่อ)

(N=387)

รายการ	สภาพที่เป็นจริง (D)		
	μ	σ	แปลความ
2 ด้านสภาพปัญหาการประเมินความสามารถทักษะพื้นฐาน	2.80	0.93	ปานกลาง
8. มีการจัดทำเครื่องมือการประเมินความสามารถพื้นฐานของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษครอบคลุมทุกทักษะ	1.14	0.59	น้อยที่สุด
9. มีการดำเนินการประเมินความสามารถพื้นฐานของเด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยทีมสหวิชาชีพ	4.34	1.32	มาก
10. มีการประเมินความสามารถพื้นฐานของเด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยใช้แบบประเมินพัฒนาการของเด็กปกติ	3.40	0.49	ปานกลาง
11. มีการประเมินความสามารถพื้นฐานของเด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยวิธีการสังเกตพฤติกรรมและบันทึกพฤติกรรมที่พบ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์	3.01	1.01	ปานกลาง
12. มีการสรุปพัฒนาการทุกด้านของเด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยนำจุดด้อยมากำหนดเป็นสิ่งที่ต้องพัฒนาต่อไป	2.13	1.26	น้อย
3 ด้านสภาพปัญหาของการให้บริการด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม	1.91	0.94	น้อย
13. ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแลเด็กมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	1.98	1.24	น้อย
14. ครู บุคลากร และสหวิชาชีพร่วมกันจัดการเรียนการสอนเป็นแบบบูรณาการทักษะ และประเมินเป็นรายทักษะ	3.12	0.91	ปานกลาง
15. ครู บุคลากร สหวิชาชีพ มีการนำเอานวัตกรรม เทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	1.88	1.20	น้อย

ตาราง 5 (ต่อ)

(N=387)

	รายการ	สภาพที่เป็นจริง (D)		
		μ	σ	แปลความ
16.	ครู บุคลากร สหวิชาชีพมีเทคนิควิธีการในการเสริมแรงสร้างแรงจูงใจให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษทำงานสำเร็จ	1.69	1.12	น้อย
17.	มีการจัดบรรยากาศ อาคารสถานที่ สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก เอื้อต่อการให้บริการเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภท	2.39	1.25	น้อย
18.	มีการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่หลากหลายเหมาะสมกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่เข้ารับบริการ	1.33	0.86	น้อยที่สุด
19.	หน่วยงานต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ หรือจัดกิจกรรมให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอย่างต่อเนื่อง	1.18	0.65	น้อยที่สุด
4 ด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันที่สำคัญสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ		2.44	0.95	น้อย
20.	ทักษะการรับประทานอาหาร	4.34	1.32	มาก
21.	ทักษะการแต่งกาย	3.40	0.49	ปานกลาง
22.	ทักษะการขับถ่าย	2.39	1.25	น้อย
23.	ทักษะการดูแลอนามัยตนเอง	3.12	0.91	ปานกลาง
24.	ทักษะการรับผิดชอบงานบ้าน	1.18	0.65	น้อยที่สุด
25.	ทักษะการใช้ห้องน้ำสาธารณะ	1.88	1.20	น้อย
26.	ทักษะการเคลื่อนย้ายตนเองในบ้าน	1.14	0.59	น้อยที่สุด
27.	ทักษะการดูแลสุขภาพและความปลอดภัยในชีวิตประจำวัน	2.13	1.26	น้อย
	รวม	2.19	0.87	น้อย

จากตาราง 5 พบว่าสภาพปัญหาที่เป็นจริงในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ซึ่งได้มาจากสภาพที่เป็นจริง (D) โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย (μ = 2.19, σ = 0.87) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษา (μ = 1.62, σ = 0.66) และมีรายละเอียดแต่ละด้าน ดังนี้

1 ด้านการคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย (μ = 1.62, σ = 0.66) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อที่ 4 จัดให้มีแบบคัดกรองคนพิการทางการศึกษาตามแบบที่กำหนด (μ = 1.14, σ = 0.59)

2 ด้านสภาพปัญหาการประเมินความสามารถทักษะพื้นฐาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (μ = 2.80, σ = 0.93) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 8 มีการจัดทำเครื่องมือการประเมินความสามารถพื้นฐานของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษครอบคลุมทุกทักษะ (μ = 1.14, σ = 0.59)

3 ด้านสภาพปัญหาของการให้บริการด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย (μ = 1.91, σ = 0.94) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 17 หน่วยงานต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ หรือจัดกิจกรรมให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอย่างต่อเนื่อง (μ = 1.18, σ = 0.65)

4 ด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันที่ สำคัญสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย (μ = 2.44, σ = 0.95) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 24 ทักษะการคลื่อนย้ายตนเองในบ้าน (μ = 1.18, σ = 0.59)

ตาราง 6 ความต้องการจำเป็นในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

(N=387)

รายการ	I	D	I-D	**ความต้องการจำเป็น $PNI_{Modified}$**	**ลำดับ**
1 ด้านการคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษา	4.66	1.35	3.31	2.54	1
1. มีการดำเนินการคัดกรองเด็กที่มีความต้องการพิเศษตรงกับความพิการทางการศึกษาทั้ง 9 ประเภท	4.55	1.19	3.36	2.82	3
2. ผู้ทำหน้าที่คัดกรอง มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะในกระบวนการตัดกรองคนพิการทางการศึกษา	4.52	1.88	2.64	1.40	7
3. มีหลักฐานคำยินยอมจากผู้ปกครองให้ทำการคัดกรอง	4.61	1.34	3.27	2.44	5
4. จัดให้มีแบบคัดกรองคนพิการทางการศึกษาตามแบบที่กำหนด	4.72	1.14	3.58	3.14	1
5. มีการใช้สื่อเทคโนโลยีในการคัดกรองเด็กที่มีความต้องการพิเศษ	4.72	1.43	3.29	2.30	6
6. มีการสรุปผลการคัดกรองที่ระบุประเภทและลักษณะความพิการเป็นลายลักษณ์อักษร	4.72	1.18	3.54	3.00	2
7. มีการสรุปผลการคัดกรองที่ระบุประเภทและลักษณะความพิการเป็นลายลักษณ์อักษร	4.77	1.29	3.48	2.69	4

ตาราง 6 (ต่อ)

(N=387)

	รายการ	I	D	I-D	ความต้องการจำเป็น $PNI_{Modified}$	ลำดับ
2 ด้านสภาพปัญหาการประเมินความสามารถทักษะพื้นฐาน		4.78	2.80	1.97	1.10	4
8.	มีการจัดทำเครื่องมือการประเมินความสามารถพื้นฐานของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษครอบคลุมทุกทักษะ	4.77	1.14	3.63	3.18	1
9.	มีการดำเนินการประเมินความสามารถพื้นฐานของเด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยทีมสหวิชาชีพ	4.90	4.34	0.56	0.13	5
10.	มีการประเมินความสามารถพื้นฐานของเด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยใช้แบบประเมินพัฒนาการของเด็กปกติ	4.73	3.40	1.33	0.39	4
11.	มีการประเมินความสามารถพื้นฐานของเด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยวิธีการสังเกตพฤติกรรมและบันทึกพฤติกรรมที่พบแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์	4.74	3.01	1.73	0.57	3
12.	มีการสรุปพัฒนาการทุกด้านของเด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยนำจุดด้อยมากำหนดเป็นสิ่งที่ต้องพัฒนาต่อไป	4.76	2.13	2.63	1.23	2

ตาราง 6 (ต่อ)

(N=387)

	รายการ	I	D	I-D	ความต้องการจำเป็น $PNI_{Modified}$	ลำดับ
3 ด้านสภาพปัญหาของการให้บริการด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม		4.76	1.93	2.82	1.69	2
13.	ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลเด็กมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	4.80	1.98	2.82	1.42	6
14.	ครูบุคลากร และสหวิชาชีพร่วมกันจัดการเรียนการสอนเป็นแบบบูรณาการทักษะและประเมินเป็นรายทักษะ	4.81	3.12	1.69	0.54	4
15.	ครู บุคลากร สหวิชาชีพ มีการนำเอานวัตกรรม เทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	4.70	1.88	2.82	1.50	5
16.	ครู บุคลากร สหวิชาชีพมีเทคนิควิธีการในการเสริมแรงสร้างแรงจูงใจให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษทำงานสำเร็จ	4.83	1.69	3.14	1.85	3
17.	มีการจัดบรรยากาศ อาคารสถานที่ สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกเอื้อต่อการให้บริการเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภท	4.81	2.39	2.42	1.01	7
18.	มีการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่หลากหลายเหมาะสมกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่เข้ารับบริการ	4.70	1.33	3.37	2.53	2
19.	หน่วยงานต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือหรือจัดกิจกรรมให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอย่างต่อเนื่อง	4.72	1.18	3.54	3.00	1

ตาราง 6 (ต่อ)

(N=387)

รายการ	I	D	I-D	ความต้องการจำเป็น PNI Modified	ลำดับ
4 ด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันที่สำคัญสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ	4.68	2.44	2.23	1.28	3
20. ทักษะการรับประทานอาหาร	4.91	4.34	0.57	0.13	1
21. ทักษะการแต่งกาย	4.90	3.40	1.50	0.44	2
22. ทักษะการขับถ่าย	4.79	2.39	2.40	1.00	4
23. ทักษะการดูแลอนามัยตนเอง	4.88	3.12	1.76	0.56	3
24. ทักษะการรับผิดชอบงานบ้าน	4.52	1.18	3.34	2.83	7
25. ทักษะการใช้ห้องน้ำสาธารณะ	4.54	1.88	2.66	1.41	6
26. ทักษะการเคลื่อนย้ายตนเองในบ้าน	4.18	1.14	3.04	2.66	8
27. ทักษะการดูแลสุขภาพและความปลอดภัยในชีวิตประจำวัน	4.73	2.13	2.60	1.22	5
รวม	4.72	2.13	2.58	1.65	

จากตาราง 6 ความต้องการจำเป็นในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน โดยคำนวณจากค่าเฉลี่ยของสภาพที่คาดหวัง (I) และค่าเฉลี่ยของสภาพที่เป็นจริง (D) มีค่า PNI Modified = 1.65 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าความต้องการจำเป็นเร่งด่วนที่สุดลำดับแรกคือ 1 ด้านการคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษา ($PNI_{Modified} = 2.54$) รองลงมา คือ 3 ด้านสภาพปัญหาของการให้บริการด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม ($PNI_{Modified} = 1.69$) และอันดับที่ 3 คือ 4 ด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันที่สำคัญสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ($PNI_{Modified} = 1.28$) และมีรายละเอียดดังนี้

1 ด้านการคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษา มีค่า $PNI_{Modified} = 2.54$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ลำดับแรกคือ ข้อที่ 4 จัดให้มีแบบคัดกรองคนพิการทางการศึกษาตามแบบที่กำหนด $PNI_{Modified} = 3.14$

2 ด้านสภาพปัญหาการประเมินความสามารถทักษะพื้นฐาน มีค่า $PNI_{Modified} = 1.10$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ลำดับแรกคือ ข้อที่ 8 มีการจัดทำเครื่องมือการประเมินความสามารถพื้นฐานของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษครอบคลุมทุกทักษะ $PNI_{Modified} = 3.18$

3 ด้านสภาพปัญหาของการให้บริการด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม มีค่า $PNI_{Modified} = 1.69$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ลำดับแรกคือ ข้อที่ 19 หน่วยงานต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือหรือจัดกิจกรรมให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอย่างต่อเนื่อง $PNI_{Modified} = 3.00$

4 ด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันที่สำคัญสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ มีค่า $PNI_{Modified} = 1.28$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ลำดับแรกคือ ข้อที่ 20 ทักษะการรับประทานอาหาร $PNI_{Modified} = 0.13$

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความคิดเห็นของแนวทางในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ พบว่า

ประเด็นที่ 1 ลักษณะที่เหมาะสมของแนวทางในการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษระดับชั้นอนุบาล ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าส่วนใหญ่ไม่มีการกำหนดการบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มในทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันไว้ในการจัดการเรียนการสอน แต่เป็นการพบปัญหาเฉพาะผู้เรียนบางรายไม่สามารถทำกิจกรรมบางอย่างได้จะทำการสอน แนะนำให้ผู้เรียนรายนั้นฝึกปฏิบัติเป็นครั้งคราวและไม่ได้ติดตามผล แต่จะสอนทักษะการช่วยเหลือตนเองที่พบปัญหาเป็นครั้งคราวเมื่อพบว่าผู้เรียนประสบปัญหาเท่านั้น นอกจากนี้ยังพบว่าในบางโรงเรียนกลับพบปัญหานี้ในกลุ่มเด็กอายุ 3-4 ปี ในช่วงเปิดภาคเรียนหลายรายโรงเรียนแก้ปัญหาโดยการเพิ่มจำนวนครูพี่เลี้ยงเข้ามาช่วยแก้ปัญหาผู้เรียนที่พบปัญหาทักษะด้านการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันโดยวิธีการช่วยเหลือแบบประคับประคอง ดังคำกล่าวดังนี้

ผู้บริหาร คนที่ 1 “.... การพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันเป็นสิ่งที่พบเจอเสมอโดยเฉพาะในช่วงเปิดภาคเรียน เด็กมาโรงเรียนโดยที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้เลย ผู้ปกครองก็ไม่ได้แจ้งอะไรให้โรงเรียนทราบเรามาพบเมื่อรับเด็กเข้ามาแล้วที่บ้านไม่ได้เตรียมความพร้อมอะไรมาเลยปล่อยให้เป็นหน้าที่ของโรงเรียน....”

ครูระดับชั้นปฐมวัย คนที่ 1 “....โรงเรียนควรมีการแยกห้องเรียนในกลุ่มเด็กที่ไม่พร้อม หรือไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้เพื่อจัดการสอนทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันเด็กกลุ่มนี้จะได้ไม่ไปขัดขวางการเรียนรู้ของเด็กคนอื่นในห้องเรียนที่มีความพร้อมในทักษะนี้แล้ว....”

ครูการศึกษาพิเศษ คนที่ 1 “....การพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันโรงเรียนควรมีการจัดให้มีการบูรณาการเข้าสู่การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน เนื่องจากในแต่ละภาคเรียนมีเด็กจำนวนมากที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้จะเป็นการดีหากมีการบูรณาการไปกับการจัดการเรียนการสอนไปเลย โดยเป็นการสอนบูรณาการไปกับกิจวัตรประจำวันของเด็ก....”

ครูผู้ดูแลเด็กก่อนวัยเรียน คนที่ 1 “....ปัจจุบันในโรงเรียนยังไม่มีการสอนในทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันจึงควรจัดให้มีโปรแกรมการสอนทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันเพื่อเป็นการพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม....”

ครูผู้ดูแลเด็กก่อนวัยเรียน คนที่ 2 “....ก่อนรับเด็กเข้าเรียนโรงเรียนควรจัดให้มีการประเมินความสามารถของเด็กในทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน หากพบว่าเด็กมีไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ หรือไม่พร้อมในบางทักษะควรแนะนำให้ผู้ปกครองกลับไปเตรียมความพร้อมให้กับเด็กก่อนเข้าเรียน หรือให้เด็กมีความพร้อมมากที่สุดตามศักยภาพของเด็กเป็นไปในลักษณะที่เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างบ้านและโรงเรียน....”

ครูผู้ดูแลเด็กก่อนวัยเรียน คนที่ 3 “....อยากให้มีเล่มคู่มือในการสอนทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน พร้อมด้วยแผนการสอนเพื่อให้ครูในโรงเรียนสามารถศึกษาและทำตามได้เพราะเราพบเด็กที่มีปัญหานี้ทุกปี อยากได้วิธีการสอนที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาเด็กให้มีความพร้อมในการเรียนต่อไป....”

ครูผู้ดูแลเด็กก่อนวัยเรียน คนที่ 4 “....โรงเรียนพบปัญหาเด็กที่ไม่มีความพร้อมในทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันอยู่เสมอโดยเฉพาะช่วงของการเปิดภาคเรียนจึงอยากให้มีสื่อการสอนที่มีประสิทธิภาพสำหรับการสอนเด็กที่ไม่มีความพร้อมในทักษะฯ นี้เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมและพัฒนาทักษะ”

ประเด็นที่ 2 ลักษณะที่เหมาะสมของแนวทางในการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษควรมีลักษณะอย่างไรจึงจะสามารถบรรลุผลสำเร็จของการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าควรมีการจัดในลักษณะของกิจกรรมที่มีความเป็นกิจวัตรประจำวันที่เน้นการปฏิบัติตามระยะเวลาจริงของกิจวัตรประจำวันของเด็ก ส่งเสริมโอกาสให้เด็กได้มีโอกาสลงมือฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง มีลักษณะเป็นกิจกรรมที่เล่นพร้อมๆ กันเป็นกลุ่มเล็กๆ หรือสอนเดี่ยวได้ สื่อที่ใช้ในการสอนควรเป็นอุปกรณ์ จริงที่ใช้ในกิจกรรมนั้น เด็กสามารถปฏิบัติได้ทั้งที่บ้านและโรงเรียนเป็นกิจวัตรประจำวันที่ทำตามเวลาสม่ำเสมอ และควรมีแผนการสอนที่เป็นขั้นตอนสามารถปฏิบัติตามได้เป็นขั้นตอนอย่างถูกต้อง ดังคำกล่าวดังนี้

ครูระดับชั้นปฐมวัย คนที่ 1 “.... โดยกิจกรรมควรมีลักษณะเป็นเกมการศึกษาหรือกิจกรรมอิสระเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ไปพร้อมกับการเล่น มีโอกาสได้ฝึกปฏิบัติทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประวันอย่างสนุกสนาน....”

ครูระดับชั้นปฐมวัย คนที่ 2 “.... ลักษณะที่เหมาะสมของการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันของเด็กควรเป็นกิจกรรมที่เด็กสามารถเล่นรวมกับเด็กคนอื่น ๆ ได้อย่างสนุกสนาม เด็กในวัยนี้อยู่ในช่วงที่ต้องการการยอมรับจากคนอื่น อยากมีเพื่อนตามความสนใจของเด็กตามวัยและจะได้มีโอกาสเลียนแบบพฤติกรรมของกันและกันซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมพัฒนาการในทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันของเด็กได้เป็นอย่างดี และตัวเด็กเองก็ได้เรียนรู้ไปพร้อมๆ กับเพื่อนอย่างสนุกสนาน ....”

ครูผู้ดูแลเด็กก่อนวัยเรียน คนที่ 1 “....ในทางปฏิบัติของการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันควรสร้างให้ลักษณะของกิจกรรมมีความพร้อม และส่งเสริมให้เด็กแต่ละคนสามารถปฏิบัติกิจกรรมนั้นพร้อมกันได้หลายๆ คนพร้อมกันเพื่อครูผู้สอนจะสามารถสอนเด็กได้หลายๆ คน เนื่องจากบุคลากรในโรงเรียนมีจำนวนจำกัด ....”

ครูผู้ดูแลเด็กก่อนวัยเรียน คนที่ 2 “....การพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันควรจัดให้มีสื่อในแต่ละทักษะ และสื่อที่เลือกใช้ในกิจกรรมนั้น ๆ ควรเลือกใช้สื่อที่เป็นอุปกรณ์จริงในกิจกรรมนั้น ๆ เช่น จาน ช้อน แก้วน้ำฯ ....”

ครูผู้ดูแลเด็กก่อนวัยเรียน คนที่ 3 “....ในของการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันควรจัดกิจกรรมให้ล้อไปตามกิจวัตรประจำวันของเด็กเพื่อเป็นการส่งเสริมให้เด็กที่ทำกิจกรรมเป็นประจำเพื่อเพิ่มความชำนาญในทักษะนั้น ๆ ให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป ....”

ครูผู้ดูแลเด็กก่อนวัยเรียน คนที่ 4 “....ควรออกแบบกิจกรรมในการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ควรมีการจัดทำแผนการสอนในกิจกรรมนั้น ๆ และมีการกำหนดขั้นตอนการสอนที่ชัดเจน สามารถปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง ระบุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในแต่ละกิจกรรมอย่างชัดเจน....”

ครูผู้ดูแลเด็กก่อนวัยเรียน คนที่ 5 “....เพื่อการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันกิจกรรมที่กำหนดขึ้นมาควรเป็นกิจกรรมที่เด็กสามารถปฏิบัติได้ทั้งที่บ้าน และโรงเรียนเพื่อส่งเสริมให้เด็กสามารถมีโอกาสฝึกได้ตามกิจวัตรประจำวันเพื่อให้เด็กสามารถช่วยเหลือตนเองได้ในชีวิตวันได้ด้วยตนเอง และรับรู้ในบริบทที่เด็กจะต้องรับรู้ในการที่จะต้องรับผิดชอบดูแลตัวเองในกิจวัตรต่างๆ ....”

ประเด็นที่ 3 แนวทางในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าส่วนใหญ่โรงเรียนขาดแคลนบุคลากรในการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยเฉพาะในระดับชั้นอนุบาล ครูในระดับชั้นอนุบาลไม่มีความพร้อม และไม่มีองค์ความรู้ในการดูแล และรับมือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ทำให้เด็กไม่ได้รับการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ในบางโรงเรียนมีการส่งครูในระดับชั้นอนุบาลไปอบรมเกี่ยวกับการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษมีความรู้ความเข้าใจในการเตรียมรับมือ เมื่อกลับมาที่โรงเรียนกลับไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียนในการเตรียมความพร้อมของโรงเรียนเพื่อแก้ปัญหานี้อย่างจริงใจ นอกจากนั้นเมื่อโรงเรียนพบกับเด็กที่มีแนวโน้มที่จะมีความต้องการพิเศษมักไม่ได้รับความร่วมมือในการแก้ปัญหาพัฒนาการเด็กจากผู้ปกครอง โรงเรียนพยายามสะท้อนปัญหาพัฒนาการของเด็กผู้ปกครองมักปิดใจ ไม่ยอมรับ ไม่ให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหา แม้โรงเรียนจะแนะนำแนวทางในการปรับพฤติกรรมกลับไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง ดังคำกล่าวดังนี้

ผู้บริหาร คนที่ 1 “.... โรงเรียนขาดการสนับสนุนด้านกำลังคนด้านการศึกษาพิเศษ ปัจจุบันในโรงเรียนไม่มีครูการศึกษาพิเศษอยู่เลย แม้โรงเรียนเป็นโรงเรียนในระดับประถมศึกษาก็ยังไม่มีครูการศึกษาพิเศษมาบรรจุที่โรงเรียน 2 ปีการศึกษาแล้วทให้ครูทุกระดับชั้นไม่สามารถรับมือ หรือมีความรู้ในการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษอย่างถูกต้องมีเพียงการแก้ปัญหาอย่างไร้ทิศทางสำหรับการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ .... ”

ครูระดับชั้นปฐมวัย คนที่ 1 “.... ครูอนุบาลไม่ใช่ครูการศึกษาพิเศษ และไม่มีองค์ความรู้ด้านนี้ แต่ในระดับชั้นอนุบาลพบว่าในแต่ละปีการศึกษาโรงเรียนมีเด็กที่มีความต้องการพิเศษในชั้นเรียนไม่น้อยกว่าห้องละ 3 คน ทำให้เป็นปัญหาในการจัดการชั้นเรียน ไม่มีความรู้ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเด็กกลุ่มนี้ ทำให้เด็กกลุ่มนี้ไม่ได้รับการพัฒนาอย่างที่ควรจะเป็น....”

ครูระดับชั้นปฐมวัย คนที่ 2 “.... โรงเรียนไม่สามารถปฏิเสธที่จะรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้ แต่เมื่อรับเข้ามาแล้วพบว่าเด็กมีภาวะนี้ โรงเรียนกลับไม่ได้รับความร่วมมือในการปรับพฤติกรรมของเด็กจากผู้ปกครอง แม้ครูจะพยายามขอความร่วมมือจากผู้ปกครองกลับไม่ได้รับความร่วมมือในการดูแลเด็กเลย ....”

ครูระดับชั้นปฐมวัย คนที่ 3 “.... เมื่อโรงเรียนพบความบกพร่องของเด็ก หรือพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเด็กและแจ้งให้ผู้ปกครองทราบเพื่อที่จะร่วมกันแก้ปัญหาของเด็ก หรือการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ครูมักพบว่าผู้ปกครองมักไม่เปิดใจยอมรับในความบกพร่องของเด็ก หรือไม่เปิดใจยอมรับฟัง หรือแม้แต่จะให้ความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหากับทางโรงเรียน บางรายผู้ปกครองให้เด็กลาออกเพื่อย้ายไปเรียนที่โรงเรียนอื่น ....”

ครูการศึกษาพิเศษ คนที่ 1 “.... เพื่อให้การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษมีประสิทธิภาพนั้น ควรมีการบูรณาการทำงานร่วมกันระหว่างบ้าน และโรงเรียน รวมถึงนักสหวิชาชีพ เพื่อจะได้ร่วมมือการในการพัฒนาทักษะ และความสามารถของเด็กไปในทิศทางที่ดี รวมถึงทีมงานทั้งหมดที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแลเด็กควรมีการสื่อสารระหว่างกันเพื่อประเมิน และออกแบบการดูแลเด็กเฉพาะบุคคล สะท้อนปัญหารวมถึงแก้ปัญหาของเด็กได้อย่างทันท่วงที ....”

ครูการศึกษาพิเศษ คนที่ 2 “.... การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ในโรงเรียนนั้นควรได้รับการสนับสนุน ส่งเสริมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษของผู้บริหารโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนควรเห็นคุณค่า และประโยชน์ของการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอย่างจริงใจ เป็นรูปธรรม เพิ่มการเสริมแรง เพื่อเข้าใจและให้กำลังใจผู้ปฏิบัติงาน....”

ประเด็นที่ 4 ปัญหาอื่น ๆ อันอาจจะเกิดขึ้นเกี่ยวกับการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับข้อจำกัดของเวลาในการดึงเด็กออกมาฝึกทักษะ ควรมีการบูรณาการเข้ากับหลักสูตรของโรงเรียน สื่อ อุปกรณ์ควรเป็นสื่อที่มีต้นทุนในการผลิตไม่สูงใช้งานง่าย กิจกรรมที่ออกแบบมาควร

เป็นไปตามช่วงวัย เหมาะสม ดึงดูดความสนใจของเด็ก ควรคำนึงถึงความสามารถของเด็กที่อยู่ในกลุ่มเรียนเดียวกันควรมีความสามารถใกล้เคียงกัน อาจจัดให้มีการให้ความรู้ผู้ปกครองในการดูแลเด็ก รวมถึงการให้ความรู้ครูผู้สอน ควรมีการทำความเข้าใจในการปฏิบัติในแต่ละกิจกรรมก่อนการเริ่มกิจกรรม พร้อมทั้งการวัดและประเมินผลผู้เรียนด้วย ดังคำกล่าวดังนี้

ผู้บริหาร คนที่ 1 “ .... การจัดการข้อจำกัดด้านเวลา ในการเรียนของเด็กมักมีข้อจำกัดของเวลาเนื่องจากการจัดการเรียนการสอนในแต่ละวันของโรงเรียนมีการกำหนดขึ้นตามหลักสูตรสถานศึกษาซึ่งยากต่อการหาเวลาในการนำเด็กมาฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันนอกเหนือจากหลักสูตรของโรงเรียน ....”

ครูระดับชั้นปฐมวัย คนที่ 1 “ ....เพื่อให้การสอนทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสามารถฝึกเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพควรมีการบูรณาการไปกับหลักสูตรของโรงเรียนเพื่อให้เด็กได้รับการฝึกอย่างสม่ำเสมอ .... ”

ครูระดับชั้นปฐมวัย คนที่ 2 “ .... ในกิจกรรมการสอนทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันควรมีการเลือกใช้ สื่อ และวัสดุอุปกรณ์ควรเป็นสื่อที่ผลิตมาจากวัสดุที่หาง่าย มีต้นทุนไม่สูง มีความคุ้มค่า ใช้งานง่าย มีความแข็งแรง เหมาะกับการใช้งานซ้ำๆ เป็นเวลานาน ๆ ได้ มีสีสันที่น่าสนใจสำหรับเด็ก .... ”

ครูผู้ดูแลเด็กก่อนวัยเรียน คนที่ 1 “ .... การคัดเลือกเด็กมาเข้าร่วมในการสอนทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ควรคำนึงถึงความสามารถของเด็กที่อยู่ในกลุ่มเรียนเดียวกันควรมีความสามารถใกล้เคียงกัน เพื่อที่ครูจะสามารถจัดการเรียนการสอนในกิจกรรมนั้น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เด็กๆที่เข้าร่วมกิจกรรมไม่มีความกดดัน และอยากมาเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง ”

ครูผู้ดูแลเด็กก่อนวัยเรียน คนที่ 2 “ ....การสอนทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันการให้ความรู้ครูผู้สอน ควรมีการทำความเข้าใจในการลงมือสอนปฏิบัติในแต่ละกิจกรรมก่อนการเริ่มกิจกรรมให้มีความชำนาญ มีความรู้ความเข้าใจในแต่ละกิจกรรมและการใช้สื่อ และอุปกรณ์ต่างๆ ที่ต้องใช้ประกอบในกิจกรรมนั้น ๆ พร้อมทั้งการวัดและประเมินผลผู้เรียนเพื่อที่จะสามารถวัดความก้าวหน้าในพัฒนาการของเด็กในกิจกรรมนั้น เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสได้ฝึกในทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันอย่างเต็มศักยภาพ เป็นไปตามพัฒนาการในแต่ละช่วงวัย .... ”

2. ผลการสร้างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ประกอบด้วย 2 ขั้นตอนใหญ่ ได้แก่

ตอนที่ 1 ผลการยกร่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน จากข้อมูลระยะที่ 1

ตอนที่ 2 ผลการหาคุณภาพโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน มี 2 ขั้นตอนย่อย คือ

ตอนที่ 2.1 ประเมินร่างโปรแกรมโดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

ตอนที่ 2.2 พิจารณาความเหมาะสมของร่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน จากผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ตอนที่ 1 ผลการยกร่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน จากข้อมูลระยะที่ 1 ผลการยกร่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีองค์ประกอบดังนี้

1. จุดมุ่งหมายของโปรแกรม

1. เพื่อช่วยเหลือระยะแรกเริ่มด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปีในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

2. เพื่อให้ครูผู้สอน และผู้ปกครองมีแนวทางในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

3. เพื่อส่งเสริม และพัฒนาทักษะด้านการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันตามแนวคิดทฤษฎีพัฒนาการด้านสติปัญญาของเพียเจต์ (Jean Piaget)

2. คุณสมบัติของผู้เข้าร่วมโปรแกรม ประกอบด้วย

1. เด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุระหว่าง 3-4 ปี ที่ต้องได้รับความช่วยเหลือทางทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ประกอบด้วย

1.1 ทักษะการรับประทานอาหาร

1.2 ทักษะการแต่งกาย

1.3 ทักษะการดูแลอนามัยตนเอง

2. เด็กมีภาษาพูดสื่อสารได้ คือ การที่เด็กสื่อสารโดยใช้ทั้งสีหน้า ท่าทาง ภาษากาย รับฟังคำสั่งง่ายๆได้รวมทั้งการใช้คำพูดในการสื่อสารกับคู่สนทนาหรือสื่อสารกับผู้อื่นได้ ตอบคำถามง่าย ๆ พูดเป็นคำ ๆ หรือเป็นประโยคง่าย ๆ ไม่ซับซ้อนได้ บอกเกี่ยวกับกิจกรรมที่เพิ่งกระทำ หรือบอกสิ่งที่กำลังจะทำได้

3. เด็กได้รับความยินยอมจากผู้ปกครองให้เข้าร่วมโปรแกรมได้ และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่องจนจบโปรแกรม

3. ขั้นตอนการปฏิบัติการของโปรแกรม

การบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน มี 6 ขั้นตอน ดังนี้

3.1 ตรวจคัดกรองพัฒนาการเด็กนักเรียนโดย แพทย์ หรือนักจิตวิทยาคลีนิค ประจำศูนย์บริการสาธรณะสุขในเขตพื้นที่เพื่อยืนยันผลการคัดกรอง เพื่อให้ได้รับการวินิจฉัยอย่างละเอียดเพิ่มเติมจากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

3.2 ตรวจคัดกรองประเมินพัฒนาการเด็ก เป็นการประเมินความสามารถพื้นฐาน เป็นการประเมินให้ทราบถึงพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็กเพื่อค้นหาจุดเด่น จุดด้อย โดยเปรียบเทียบกับพัฒนาการตามวัยของเด็กทั่วไป ซึ่งจะเป็น ข้อมูลในการวางแผนการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษ และพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ในศูนย์พัฒนาการเด็กก่อนวัยเรียน เพื่อค้นหาเด็กที่ต้องได้รับการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันใน 3 ทักษะ คือ

3.2.1 ทักษะการรับประทานอาหาร

3.2.2 ทักษะการแต่งกาย

3.2.3 ทักษะการดูแลอนามัยตนเอง

3.3 ให้ความรู้ และทำความเข้าใจกับผู้ปกครองของเด็กถึงแนวทางในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน

3.4 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน

3.5 ประเมินผลการเรียนรู้ตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3.6 การส่งต่อเข้าชั้นเรียนปกติ

บทบาทหน้าที่ของผู้ปกครอง คือ จัดกิจกรรมในการพัฒนาบุตรหลานตามที่ได้รับคำแนะนำจากครูผู้สอน ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเด็กนักเรียนจะได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ และต่อเนื่องจากที่โรงเรียน จัด หรือปรับบรรยากาศสภาพแวดล้อมของบ้านให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก

บทบาทหน้าที่ของครู คือ ประเมินพัฒนาการเบื้องตนของเด็กนักเรียน ศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามแผน จัดกระบวนการเรียนรู้ตามแผนโดยใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ สื่อการเรียนรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้ตรงตามความจำเป็นพิเศษของผู้เรียน ใช้สื่อการสอน วิธีการสอน วิธีการประเมินผลที่เหมาะสม บันทึกพัฒนาการของผู้เรียนเป็นระยะ

บทบาทหน้าที่ของแพทย์ หรือนักจิตวิทยาคลีนิค คือ ประเมินพัฒนาการของเด็กนักเรียนร่วมกันกับผู้ปกครอง และครู เพื่อวินิจฉัยและแนะนำวิธีการดูแลเด็ก เพื่อให้ได้รับการวินิจฉัยอย่างละเอียดเพิ่มเติมจากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

บทบาทหน้าที่ของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน คือ กำหนดแนวปฏิบัติในการใช้โปรแกรม ฯ ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูได้รับการอบรมเพิ่มพูนความรู้ประสบการณ์ในการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จัดหา และ สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ สื่อ เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้

แผนผังแสดงขั้นตอนการปฏิบัติการของโปรแกรมการบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ อายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

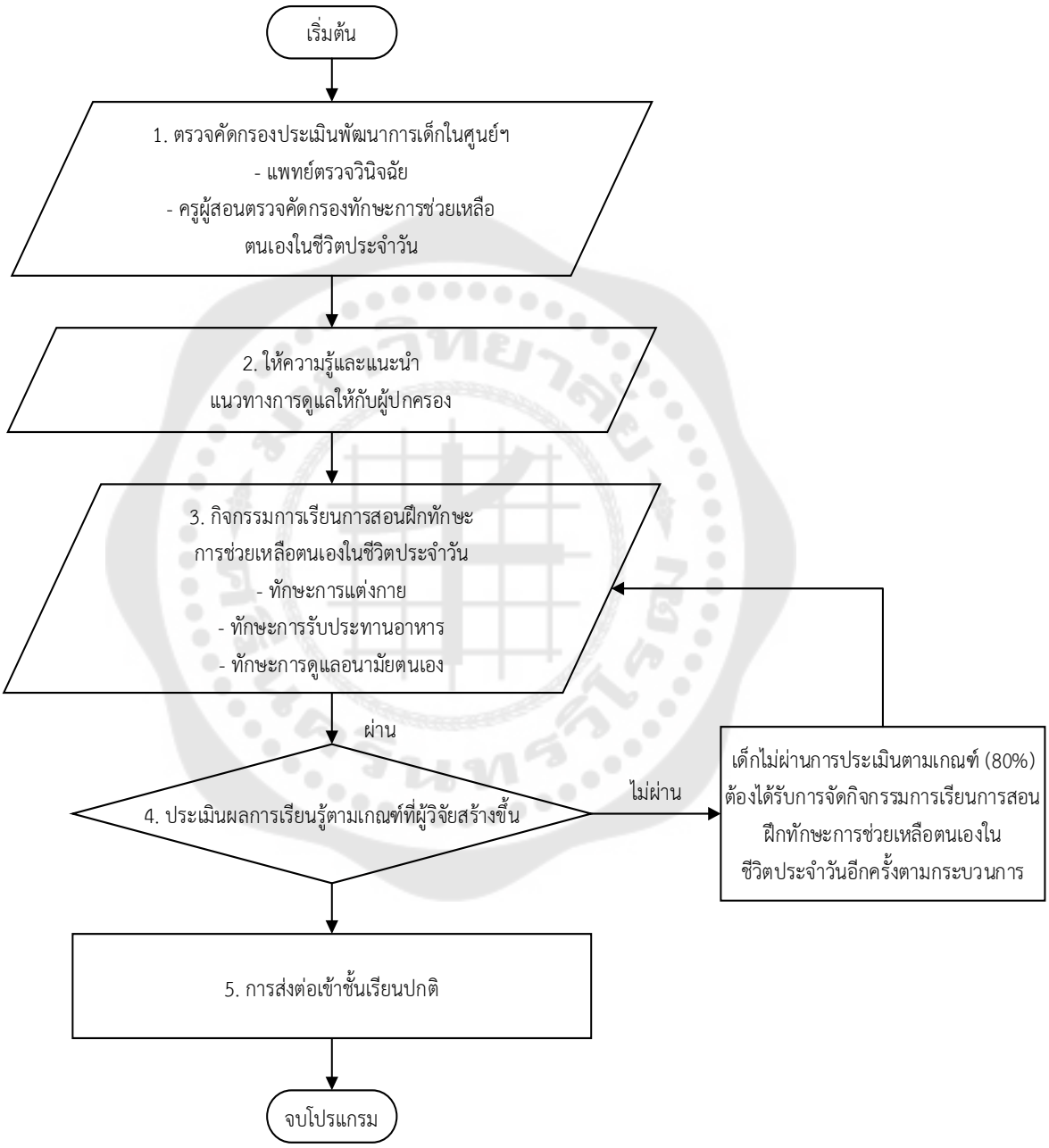

ภาพประกอบ 3 ขั้นตอนของโปรแกรมฯ

รายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติของโปรแกรมการบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

ขั้นตอนที่ 1 ตรวจคัดกรองประเมินพัฒนาการเด็กในศูนย์พัฒนาการเด็กก่อนวัยเรียนเพื่อค้นหาเด็กที่ต้องได้รับการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันใน 3 ทักษะ ดังนี้

1. ทักษะการรับประทานอาหาร
2. ทักษะการแต่งกาย
3. ทักษะการดูแลอนามัยตนเอง

ทำการตรวจคัดกรองพัฒนาการเบื้องต้นด้วยการใช้แบบทดสอบเครื่องมือเฝ้าระวัง และส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย DSPM จากนั้นทำการสำรวจข้อมูลทั่วไปจากผู้ปกครองด้วยการสัมภาษณ์ สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็ก พฤติกรรมของเด็ก การเลี้ยงดู และสภาพแวดล้อมในขณะที่เด็กอยู่ที่บ้าน สอบถามประวัติการรักษาจากโรงพยาบาล รวมถึงการเข้ารับการส่งเสริมพัฒนาการ หรือการพัฒนาทักษะจากสถาบันอื่นๆ ผู้ประเมินต้องศึกษาข้อมูลในการใช้แบบประเมินขั้นตอน การประเมิน และวิธีการนำ ไปใช้ให้ถูกต้อง ทำความเข้าใจเนื้อหาและรายละเอียดต่าง ๆ ทักษะที่จะประเมิน อุปกรณ์วิธีใช้และเกณฑ์การประเมิน ในแต่ละรายข้อ การเตรียมคำพูดที่จะใช้สื่อสาร คำถามในกรณีที่จะสั่ง เพื่อความรวดเร็วในขณะประเมิน และทดลองทำหรือฝึกก่อนการประเมินจริง เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยและมีความมั่นใจก่อนลงมือประเมินจริง เมื่อทำการตรวจคัดกรองพัฒนาการ เด็กจะได้รับการตรวจคัดกรอง พัฒนาการเบื้องต้น เพื่อประเมินพัฒนาการว่าเหมาะสมตามวัยหรือไม่ หากพบว่าเด็กมีพัฒนาการที่ล่าช้าไม่สมวัย ควรสื่อสาร และให้คำแนะนำแก่ผู้ปกครอง เพื่อให้เด็กได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างรวดเร็วและใกล้ชิด

ขั้นตอนที่ 2 ให้ความรู้ และทำความเข้าใจกับผู้ปกครองของเด็กถึงแนวทางในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน

การให้ความรู้ และทำความเข้าใจกับผู้ปกครองถึงแนวทางการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มนั้น โดยสื่อสารกับผู้ปกครองอย่างเป็นกันเอง ผ่อนคลาย ไม่เป็นการตำหนิ ติเตียน หรือในลักษณะการออกคำสั่งให้ทำหรือปฏิบัติตามที่เราต้องการ ต้องเป็นการสื่อสารที่สร้างความเชื่อใจ ชี้แนะแนวทาง เช่น เริ่มต้นจากการพูดคุยถึงการเลี้ยงดูที่บ้านเป็นอย่างไร หรือดูประเด็นที่ผู้ปกครองสนใจก่อน แล้วค่อยๆ ดึงมาสู่การบอกผลการประเมินพัฒนาการ ใช้วิธีการสื่อสารโดยให้

ผู้ปกครองเป็นศูนย์กลางใช้ คำถามปลายเปิด พยายามทำความเข้าใจความรู้สึกของผู้ปกครอง เพื่อที่จะได้สรุปผลการประเมินและทบทวนซ้ำเพื่อช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม ต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 กิจกรรมการเรียนการสอนฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน

การฝึกทักษะตามแผนการสอนรายบุคคล คือแผนการให้บริการช่วยเหลืออีกเป็นแผนที่จัดทำขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งจะมีการประเมินความสามารถของเด็ก แต่ละคน เพื่อวางแผนการพัฒนาให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีขึ้นหรือเทียบเท่ากับอายุจริง ดังนั้นการจัดทำแผนการสอนข้างต้น ได้แบ่งเด็กออกเป็น 2 ห้อง ได้แก่ ห้องเรียนกลุ่ม และ ห้องเรียนเดี่ยว

การจัดประเภทห้องเรียน เป็นการจัดห้องเรียนที่แบ่งตามระดับพัฒนาการของเด็กแต่ละประเภท ซึ่งการจัดห้องเรียนทั้ง 2 แบบจะขึ้นอยู่กับระดับความสามารถพัฒนาการของเด็กแต่ละคนที่มีความใกล้เคียง กันและสามารถเรียนรู้ไปพร้อมกันได้ ดังนี้

1. ห้องเรียนกลุ่ม คือ เด็กที่มีสมาธิ ช่วยเหลือตนเองได้ สามารถนั่งเรียนเองโดยไม่ต้องมีผู้ปกครอง ค่อยช่วยเหลือในการทำกิจกรรม ซึ่งการทำกิจกรรมจะดำเนินการเป็นกลุ่มเล็ก ๆ จำนวน 2-8 คน โดยนำสิ่งที่ เด็กควรพัฒนาทั้ง 5 ด้าน ของเด็กแต่ละคนที่ซ้ำกันมาตั้งเป้าหมายในการสอนเพื่อให้เนื้อหาการสอนไปในทาง เดียวกันและฝึกเด็กไปพร้อม ๆ กันได้เร็วขึ้น

2. ห้องเรียนเดี่ยว คือ เด็กที่มีสมาธิสั้น ร่างกายและการเคลื่อนไหวไม่แข็งแรง ยังนั่งอยู่กับที่ได้ไม่นาน เด็กจะได้รับการฝึกทักษะเป็นรายบุคคลกับครู สำหรับเด็กที่ร่างกายไม่แข็งแรงหรือนั่ง อยู่กับที่ได้ไม่นาน ผู้ปกครองจะเข้าช่วยเหลือและเรียนรู้วิธีการไปพร้อมกันขณะฝึกทักษะในด้านต่าง ๆ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประกอบด้วย 15 กิจกรรมดังนี้

1. มาแต่งตัวไปโรงเรียนกันเถอะ กิจกรรมเด็กดีคนเก่งมาสวมกางเกงกัน
2. มาแต่งตัวไปโรงเรียนกันเถอะ กิจกรรมเด็กดีคนเก่งมาสวมเสื้อกัน
3. มาแต่งตัวไปโรงเรียนกันเถอะ กิจกรรมเด็กดีคนเก่งมาสวมร้องเท้ากัน
4. มาแต่งตัวไปโรงเรียนกันเถอะ กิจกรรมเด็กดีคนเก่งสวมกระโปรง
5. มาแต่งตัวไปโรงเรียนกันเถอะ กิจกรรมเด็กดีคนเก่งสวมถุงเท้าได้นะ
6. เด็กดีคนเก่งเรามารับประทานอาหารกันกิจกรรมเด็กดีดื่มน้ำจากแก้ว

7. เด็กดีคนเก่งเรามารับประทานอาหารกันนะ กิจกรรมเด็กดีดื่มน้ำจากหลอดดูด

8. เด็กดีคนเก่งเรามารับประทานอาหารกันนะ กิจกรรมเด็กดีรับประทานอาหารด้วยช้อนส้อม

9. เด็กดีคนเก่งเรามารับประทานอาหารกันนะ กิจกรรมเด็กดีรับประทานอาหารด้วยช้อนกลาง

10. เด็กดีรักษาความสะอาด กิจกรรมเด็กดีเรามาล้างมือกัน

11. เด็กดีรักษาความสะอาด กิจกรรมปวดฉี่ต้องบอกครูนะ

12. เด็กดีรักษาความสะอาด กิจกรรมต้องกดชักโครกทุกนะ

13. เด็กดีรักษาความสะอาด กิจกรรมต้องอาบน้ำทุกวันนะ

14. เด็กดีรักษาความสะอาด กิจกรรมมาสระผมกัน

15. เด็กดีรักษาความสะอาด กิจกรรมมาล้างหน้ากัน

เทคนิคที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้เชิงพฤติกรรม

การวิเคราะห์งาน (Task Analysis) งานที่ให้นักเรียนปฏิบัติทุกงานจะมีขั้นตอนแตกต่างกัน ครูจำเป็นต้องมีกานวิเคราะห์งานให้เป็นขั้นตอนเล็ก ๆ `โดยการจำแนกงาน ตั้งแต่ขั้นตอนแรกจนถึงขั้นสุดท้ายในการตรวจสอบขั้นตอนที่จำแนกไว้นั้นให้นำมาตรวจสอบกับเด็กนักเรียนแต่ละคน และปรับให้เป็นไปตามขั้นตอนที่เด็กนักเรียนปฏิบัติ

การสอนแบบสาธิต (Demonstration Method) กระบวนการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน ที่ครูบรรยายเนื้อหาสาระการเรียนรู้ และแสดงวิธีการหรือขั้นตอนการ ปฏิบัติงานให้นักเรียนดูเป็นตัวอย่าง เด็กนักเรียนคอยสังเกตวิธีการแล้วนำไปปฏิบัติตามโดยอาจมีการ ใช้สื่อประกอบการสอนสาธิตด้วย

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลการเรียนรู้

เมื่อเด็กนักเรียนผ่านการฝึกทักษะตามแผนการสอนรายบุคคล ตามขั้นตอนที่ 3 แล้ว จะมีการบันทึกความสามารถและความก้าวหน้าของเด็กลงในแผนและประเมินพัฒนาการใน 3 ทักษะ คือ ทักษะการรับประทาน อาหาร ทักษะการแต่งกาย ทักษะการดูแลอนามัยตนเอง โดยมีเกณฑ์การประเมินพัฒนาการทั้ง 3 ทักษะ ด้วยการใช้ระดับความสามารถ 5 ระดับแบบรูบิค สกอร์ (Scoring Rubrics) 5 ระดับ และตัดสินระดับพัฒนาการ เป็น 5 ระดับ เพื่อประเมินความสามารถด้านการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันของเด็กที่มีความต้องการพิเศษช่วงอายุ 3-4 ปี ดังนี้

ใช้เกณฑ์รูบิค สกอร์ (Scoring Rubrics) 5 ระดับ ดังนี้

0 หมายถึง เด็กไม่สามารถปฏิบัติสิ่งที่ฝึกได้

1 หมายถึง เด็กสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้โดยต้องได้รับการช่วยเหลือจากครู

2 หมายถึง เด็กสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้โดยการกระตุ้นด้วยการพูด และท่าทาง

3 หมายถึง เด็กสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้โดยการกระตุ้นด้วยการพูด

4 หมายถึง เด็กสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ถูกต้องด้วยตนเองตามเกณฑ์ที่กำหนด

เมื่อประเมินเสร็จในแต่ละข้อจะสรุปว่าผ่าน หรือไม่ผ่านตามตารางการประเมิน โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมในการจัดการเรียนรู้ หากเด็กสามารถผ่านตามเกณฑ์การประเมินได้จะสามารถผ่านไปสู่ขั้นตอนที่ 5 ได้ทันที แต่ถ้าหากเด็กไม่สามารถผ่านตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80 % ได้ เด็กนักเรียนรายนั้นจะต้องกลับไปเข้ารับการทบทวนตามแผนการจัดประสบการณ์ในขั้นตอนที่ 3 อีกครั้งจนกว่าเด็กจะสามารถปฏิบัติ 3 ทักษะผ่านตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 5 การส่งต่อเข้าชั้นเรียนปกติ

เมื่อเด็กนักเรียนได้รับการฝึกทักษะ ทั้ง 3 ทักษะครบกำหนดที่ตั้งไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ และสามารถปฏิบัติทั้ง 3 ทักษะได้ตามเกณฑ์ผ่าน คือ 80 % ได้ เด็กนักเรียนรายนั้นจะถูกส่งต่อเข้าสู่ชั้นเรียนปกติ โดยครูผู้สอนจะรายงานความก้าวหน้าของเด็กนักเรียนรายที่ผ่านให้ครูประจำชั้น และผู้ปกครองของเด็กทราบพร้อมกัน ในขั้นตอนนี้ครูผู้สอนจะแนะนำแนวทางวิธีการ ในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กนักเรียนรายนั้นเพื่อให้เด็กยังคงได้รับการพัฒนาอยู่เสมอต่อเนื่องทั้งที่ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน และที่บ้าน โดยครูผู้สอนยังคงคอยให้คำแนะนำ และสอบถามความก้าวหน้า หรือพฤติกรรมของเด็กในระยะแรกหลังจากส่งต่อเข้าชั้นเรียนปกติ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้เด็กนักเรียนสามารถมีความพร้อมเข้าเรียนในระดับชั้นอนุบาลต่อไป

4. รายละเอียดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ดังตาราง 7

ตาราง 7 รายละเอียดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน

กิจกรรมที่	ชื่อกิจกรรม	ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน	ระยะเวลา
1.	มาแต่งตัวไปโรงเรียนกันเถอะ กิจกรรมเด็กดีคนเก่งมาสวมกางเกงกัน	ทักษะการแต่งกาย	45 นาที
2.	มาแต่งตัวไปโรงเรียนกันเถอะ กิจกรรมเด็กดีคนเก่งมาสวมเสื้อกัน	ทักษะการแต่งกาย	45 นาที
3.	มาแต่งตัวไปโรงเรียนกันเถอะ กิจกรรมเด็กดีคนเก่งมาสวมร้องเท้ากัน	ทักษะการแต่งกาย	45 นาที
4.	มาแต่งตัวไปโรงเรียนกันเถอะ กิจกรรมเด็กดีคนเก่งสวมกระโปรง	ทักษะการแต่งกาย	45 นาที
5.	มาแต่งตัวไปโรงเรียนกันเถอะ กิจกรรมเด็กดีคนเก่งสวมถุงเท้าได้นะ	ทักษะการแต่งกาย	45 นาที
6.	เด็กดีคนเก่งเรามารับประทานอาหารกันนะ กิจกรรมเด็กดีดื่มน้ำจากแก้ว	ทักษะการรับประทานอาหาร	45 นาที
7.	เด็กดีคนเก่งเรามารับประทานอาหารกันนะ กิจกรรมเด็กดีดื่มน้ำจากหลอดดูด	ทักษะการรับประทานอาหาร	45 นาที
8.	เด็กดีคนเก่งเรามารับประทานอาหารกันนะ กิจกรรมเด็กดีรับประทานอาหารด้วยช้อนส้อม	ทักษะการรับประทานอาหาร	45 นาที
9.	เด็กดีคนเก่งเรามารับประทานอาหารกันนะ กิจกรรมเด็กดีรับประทานอาหารด้วยช้อนกลาง	ทักษะการรับประทานอาหาร	45 นาที
10.	เด็กดีรักษาความสะอาด กิจกรรมเด็กดีเรามาล้างมือกัน	ทักษะการดูแลอนามัยตนเอง	45 นาที

ตาราง 7 (ต่อ)

กิจกรรมที่	ชื่อกิจกรรม	ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน	ระยะเวลา
11.	เด็กดีรักษาความสะอาด กิจกรรมปวดฉี่ต้องบอกครูนะ	ทักษะการดูแลอนามัยตนเอง	45 นาที
12.	เด็กดีรักษาความสะอาด กิจกรรมต้องกดชักโครกทุกนะ	ทักษะการดูแลอนามัยตนเอง	45 นาที
13.	เด็กดีรักษาความสะอาด กิจกรรมต้องอาบน้ำทุกวันนะ	ทักษะการดูแลอนามัยตนเอง	45 นาที
14.	เด็กดีรักษาความสะอาด กิจกรรมมาสระผมกัน	ทักษะการดูแลอนามัยตนเอง	45 นาที
15.	เด็กดีรักษาความสะอาด กิจกรรมมาล้างหน้ากัน	ทักษะการดูแลอนามัยตนเอง	45 นาที

5. แผนกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน จำนวน 15 แผน แต่ละแผนประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้

1. ชื่อกิจกรรม
2. ระยะเวลา
3. จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม
4. วัตถุประสงค์
5. พฤติกรรมเป้าหมาย
6. ขั้นตอนการจัดกิจกรรม ประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 เตรียมความพร้อม/ทบทวนเนื้อหาเดิม

ขั้นที่ 2 แจ้งวัตถุประสงค์

ขั้นที่ 3 นำเสนอเนื้อหาใหม่

ขั้นที่ 4 ฝึกโดยการชี้แจง (ใช้สถานการณ์จำลอง การสาธิต และการสอนตรง)

ขั้นที่ 5 ฝึกปฏิบัติ

ขั้นที่ 6 ทบทวนและประเมินผล

7. สื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

8. การวัดและประเมินผล

6. สื่อการเรียนรู้

สื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมทั้งหมด 15 ชุด เป็นสื่อการสอนสนับสนุนการเรียนรู้โดยมีขนาดที่เหมาะสมกับจำนวนกลุ่มเด็ก สื่อการสอนของจริง

1. สื่อการสอนทักษะการรับประทานอาหาร จำนวน 5 ชุด

2. สื่อการสอนทักษะการแต่งกาย จำนวน 4 ชุด

3. สื่อการสอนทักษะการดูแลอนามัยตนเอง จำนวน 6 ชุด

7. ผลลัพธ์การเรียนรู้และสาระการเรียนรู้

ตาราง 8 การเรียนรู้อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน

ผลลัพธ์การเรียนรู้	สาระการเรียนรู้
1. บอก ชี้บอกขั้นตอน ภาพขั้นตอนการใส่กางเกงขาสั้นได้	1.ขั้นตอนการสวมใส่กางเกงขาสั้น องค์ประกอบต่าง ๆ เช่น ขากางเกง ด้านซ้าย ด้านขวา ขอบกางเกง
2. บอก ชี้บอก เสื้อยืดคอกลม	2.ขั้นตอนการสวมใส่ เสื้อยืดคอกลม องค์ประกอบด้านหน้า ด้านหลังของเสื้อ
3. บอก ชี้บอก ขั้นตอนการสวมรองเท้าได้	3. ขั้นตอนการใส่ถุงเท้า
4.บอก ชี้บอก ขั้นตอน ภาพขั้นตอนการดื่มน้ำจากแก้วน้ำได้	4.ขั้นตอนการดื่มน้ำจากแก้ว วิธีการจับแก้วน้ำอย่างระมัดระวัง ไม่ให้น้ำหก
5.บอก ชี้บอก ขั้นตอน ภาพขั้นตอนการดื่มน้ำจากหลอดดูด	5.ขั้นตอนการดื่มน้ำโดยการใช้หลอดดูด
6.บอก ชี้บอก ขั้นตอนการรับประทานอาหารด้วยช้อนส้อม	6.ขั้นตอนการรับประทานอาหารด้วยช้อนส้อม
7. บอก ชี้บอก ขั้นตอนการรับประทานอาหารด้วยช้อนกลาง	7. ขั้นตอนการรับประทานอาหารด้วยช้อนกลาง
8. บอก ชี้บอกขั้นขั้นตอน การล้างมืออย่างง่าย	8. ขั้นตอนวิธีการดูแลความสะอาดของมือ
9. บอก ชี้บอก ความต้องการเข้าห้องน้ำ	9. บอกความต้องการเข้าห้องน้ำ

ตาราง 8 (ต่อ)

ผลลัพธ์การเรียนรู้	สาระการเรียนรู้
10. ชี้บอกขั้นตอน ภาพขั้นตอนการใช้สุขภัณฑ์	10. ขั้นตอนการใช้สุขภัณฑ์
11.บอก ชี้บอกขั้นตอน ภาพขั้นตอนการล้างหน้า อาบน้ำ สระผม	11.ขั้นตอนการล้างหน้า อาบน้ำ สระผม

8. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ในแต่ละกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน จำนวน 15 แผน มีการวัดและประเมินผลระหว่างการสอน ประกอบด้วย

1) สิ่งที่ประเมิน ได้แก่ ด้านความรู้และด้านปฏิบัติ

2) วิธีการวัด ได้แก่ การตอบคำถามและการสังเกตพฤติกรรม

3) เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน ประกอบด้วย 1)ด้านความรู้ ได้แก่ ภาพสถานการณ์และประเด็นคำถาม 2)ด้านปฏิบัติ ได้แก่ การปฏิบัติกิจกรรมตามที่กำหนด

9. เกณฑ์การตัดสินผลการเรียนรู้

การวัดและประเมินผล ตามแบบประเมินความสามารถด้านการช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ใช้เกณฑ์การประเมินพัฒนาการแบบรูบิค สกอร์ (Scoring Rubrics) 5 ระดับ และตัดสินระดับพัฒนาการ เป็น 5 ระดับ เพื่อประเมินความสามารถด้านการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันของเด็กที่มีความต้องการพิเศษช่วงอายุ 3-4 ปี

เกณฑ์การประเมินพัฒนาการ

ใช้เกณฑ์รูบิค สกอร์ (Scoring Rubrics) 5 ระดับ ดังนี้

0 หมายถึง เด็กไม่สามารถปฏิบัติสิ่งที่ฝึกได้

1 หมายถึง เด็กสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้โดยต้องได้รับการช่วยเหลือจากครู

2 หมายถึง เด็กสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้โดยการกระตุ้นด้วยการพูด และท่าทาง

3 หมายถึง เด็กสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้โดยการกระตุ้นด้วยการพูด

4 หมายถึง เด็กสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ถูกต้องด้วยตนเองตามเกณฑ์ที่กำหนด

10. คู่มือการใช้โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ประกอบด้วย

1) ความหมายของโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

2) นิยามศัพท์ของทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

3) กระบวนการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention: EI)

4) องค์ประกอบของโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ประกอบด้วย

- จุดมุ่งหมายของโปรแกรม
- คุณสมบัติของผู้เข้าร่วมโปรแกรม
- ขั้นตอนการปฏิบัติการของโปรแกรม
- รายละเอียดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน
- แผนกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน
- สื่อการเรียนรู้
- ผลลัพธ์การเรียนรู้และสาระการเรียนรู้

5) ภาคผนวกในโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ประกอบด้วย

- ความหมายและขั้นตอนการวิเคราะห์งาน
- ความหมายและขั้นตอนการสอนแบบสาธิต

ตอนที่ 2 ผลการหาคุณภาพโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

ตอนที่ 2.1 ประเมินร่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ ดังตาราง 9

ตาราง 9 ผลการประเมินร่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ จำนวน 5 ท่าน

รายการ	μ	แปลผล
องค์ประกอบโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน		
1.จุดมุ่งหมายของโปรแกรม	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
2.คุณสมบัติของผู้เข้าร่วมโปรแกรม	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
3.ขั้นตอนการปฏิบัติการของโปรแกรม	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
4.รายละเอียดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
5.แผนกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน		
แผนที่ 1 กิจกรรมเด็กดีคนเก่งมาสวมกางเกงกัน		
1)ชื่อกิจกรรม	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
2)ระยะเวลา	4.80	เหมาะสมมากที่สุด
3)จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
4)วัตถุประสงค์	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
5)พฤติกรรมเป้าหมาย	5.00	เหมาะสมมากที่สุด

ตาราง 9 (ต่อ)

รายการ	μ	แปลผล
6)ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
7)สื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม	4.80	เหมาะสมมากที่สุด
8)การวัดและประเมินผล	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
แผนที่ 2 กิจกรรมเด็กดีคนเก่งมาสวมเสื้อกัน		
1)ชื่อกิจกรรม	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
2)ระยะเวลา	4.80	เหมาะสมมากที่สุด
3)จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
4)วัตถุประสงค์	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
5)พฤติกรรมเป้าหมาย	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
6)ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
7)สื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม	4.80	เหมาะสมมากที่สุด
8)การวัดและประเมินผล	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
แผนที่ 3 กิจกรรมเด็กดีคนเก่งมาสวมร้องเท้ากัน		
1)ชื่อกิจกรรม	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
2)ระยะเวลา	4.80	เหมาะสมมากที่สุด
3)จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
4)วัตถุประสงค์	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
5)พฤติกรรมเป้าหมาย	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
6)ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	4.80	เหมาะสมมากที่สุด
7)สื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม	4.80	เหมาะสมมากที่สุด
8)การวัดและประเมินผล	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
แผนที่ 4 กิจกรรมเด็กดีคนเก่งสวมกระโปรง		
1)ชื่อกิจกรรม	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
2)ระยะเวลา	4.80	เหมาะสมมากที่สุด
3)จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม	5.00	เหมาะสมมากที่สุด

ตาราง 9 (ต่อ)

รายการ	μ	แปลผล
4)วัตถุประสงค์	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
5)พฤติกรรมเป้าหมาย	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
6)ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	4.80	เหมาะสมมากที่สุด
7)สื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม	4.80	เหมาะสมมากที่สุด
8)การวัดและประเมินผล	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
แผนที่ 5 กิจกรรมเด็กดีคนเก่งสวมถุงเท้าได้นะ		
1)ชื่อกิจกรรม	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
2)ระยะเวลา	4.80	เหมาะสมมากที่สุด
3)จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
4)วัตถุประสงค์	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
5)พฤติกรรมเป้าหมาย	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
6)ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	4.80	เหมาะสมมากที่สุด
7)สื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม	4.80	เหมาะสมมากที่สุด
8)การวัดและประเมินผล	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
แผนที่ 6 กิจกรรมเด็กดีดื่มน้ำจากแก้ว		
1)ชื่อกิจกรรม	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
2)ระยะเวลา	4.80	เหมาะสมมากที่สุด
3)จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
4)วัตถุประสงค์	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
5)พฤติกรรมเป้าหมาย	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
6)ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
7)สื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม	4.80	เหมาะสมมากที่สุด
8)การวัดและประเมินผล	5.00	เหมาะสมมากที่สุด

ตาราง 9 (ต่อ)

รายการ	μ	แปลผล
แผนที่ 7 กิจกรรมเด็กดีดื่มน้ำจากหลอดดูด		
1)ชื่อกิจกรรม	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
2)ระยะเวลา	4.80	เหมาะสมมากที่สุด
3)จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
4)วัตถุประสงค์	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
5)พฤติกรรมเป้าหมาย	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
6)ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	4.80	เหมาะสมมากที่สุด
7)สื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม	4.80	เหมาะสมมากที่สุด
8)การวัดและประเมินผล	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
แผนที่ 8 กิจกรรมเด็กดีรับประทานอาหารด้วยช้อนส้อม		
1)ชื่อกิจกรรม	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
2)ระยะเวลา	4.80	เหมาะสมมากที่สุด
3)จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
4)วัตถุประสงค์	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
5)พฤติกรรมเป้าหมาย	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
6)ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	4.80	เหมาะสมมากที่สุด
7)สื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม	4.80	เหมาะสมมากที่สุด
8)การวัดและประเมินผล	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
แผนที่ 9 กิจกรรมเด็กดีรับประทานอาหารด้วยช้อนกลาง		
1)ชื่อกิจกรรม	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
2)ระยะเวลา	4.80	เหมาะสมมากที่สุด
3)จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
4)วัตถุประสงค์	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
5)พฤติกรรมเป้าหมาย	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
6)ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	4.80	เหมาะสมมากที่สุด

ตาราง 9 (ต่อ)

รายการ	μ	แปลผล
7)สื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม	4.80	เหมาะสมมากที่สุด
8)การวัดและประเมินผล	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
แผนที่ 10 กิจกรรมเด็กดีเรามาล้างมือกัน		
1)ชื่อกิจกรรม	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
2)ระยะเวลา	4.80	เหมาะสมมากที่สุด
3)จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
4)วัตถุประสงค์	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
5)พฤติกรรมเป้าหมาย	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
6)ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
7)สื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม	4.80	เหมาะสมมากที่สุด
8)การวัดและประเมินผล	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
แผนที่ 11 กิจกรรมปวดฉี่ต้องบอกครูนะ		
1)ชื่อกิจกรรม	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
2)ระยะเวลา	4.80	เหมาะสมมากที่สุด
3)จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
4)วัตถุประสงค์	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
5)พฤติกรรมเป้าหมาย	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
6)ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
7)สื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม	4.80	เหมาะสมมากที่สุด
8)การวัดและประเมินผล	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
แผนที่ 12 กิจกรรมต้องกดชักโครกทุกครั้งนะ		
1)ชื่อกิจกรรม	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
2)ระยะเวลา	4.80	เหมาะสมมากที่สุด
3)จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
4)วัตถุประสงค์	5.00	เหมาะสมมากที่สุด

ตาราง 9 (ต่อ)

รายการ	μ	แปลผล
5)พฤติกรรมเป้าหมาย	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
6)ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	4.80	เหมาะสมมากที่สุด
7)สื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม	4.80	เหมาะสมมากที่สุด
8)การวัดและประเมินผล	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
แผนที่ 13 กิจกรรมต้องอาบน้ำทุกวันนะ		
1)ชื่อกิจกรรม	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
2)ระยะเวลา	4.80	เหมาะสมมากที่สุด
3)จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
4)วัตถุประสงค์	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
5)พฤติกรรมเป้าหมาย	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
6)ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
7)สื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม	4.80	เหมาะสมมากที่สุด
8)การวัดและประเมินผล	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
แผนที่ 14 กิจกรรมมาสระผมกัน		
1)ชื่อกิจกรรม	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
2)ระยะเวลา	4.80	เหมาะสมมากที่สุด
3)จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
4)วัตถุประสงค์	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
5)พฤติกรรมเป้าหมาย	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
6)ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	4.80	เหมาะสมมากที่สุด
7)สื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม	4.80	เหมาะสมมากที่สุด
8)การวัดและประเมินผล	5.00	เหมาะสมมากที่สุด

ตาราง 9 (ต่อ)

รายการ	μ	แปลผล
แผนที่ 15 กิจกรรมมาล้างหน้ากัน		
1)ชื่อกิจกรรม	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
2)ระยะเวลา	4.80	เหมาะสมมากที่สุด
3)จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
4)วัตถุประสงค์	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
5)พฤติกรรมเป้าหมาย	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
6)ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	4.80	เหมาะสมมากที่สุด
7)สื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม	4.80	เหมาะสมมากที่สุด
8)การวัดและประเมินผล	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
6.สื่อการเรียนรู้	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
7.ผลลัพธ์การเรียนรู้และสาระการเรียนรู้	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
8.การวัดและประเมินผลการเรียนรู้	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
9.เกณฑ์การตัดสินผลการเรียนรู้	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
10.คู่มือการใช้โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน		
1)องค์ประกอบของคู่มือการใช้โปรแกรมฯ	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
2)ความเหมาะสมของคู่มือการใช้โปรแกรมฯ	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
3)ภาษาที่ใช้ในคู่มือการใช้ โปรแกรม	4.80	เหมาะสมมากที่สุด

จากตาราง 9 ผลการประเมินร่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน พบว่าผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน มีความคิดเห็นว่า โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน มีความเหมาะสมมากที่สุด

ทุกองค์ประกอบได้แก่ 1)จุดมุ่งหมายของโปรแกรม (μ = 5.00) 2.คุณสมบัติของผู้เข้าร่วมโปรแกรม (μ = 5.00) 3.ขั้นตอนการปฏิบัติการของโปรแกรม (μ = 5.00) 4. รายละเอียดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน (μ = 5.00) 5. แผนกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน (μ = 4.80 - 5.00) 6.สื่อการเรียนรู้ (μ = 5.00) 7.ผลลัพธ์การเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ (μ = 5.00) 8.การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (μ = 5.00) 9.เกณฑ์การตัดสินผลการเรียนรู้ (μ = 5.00) 10.คู่มือการใช้โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน (μ = 4.80 - 5.00)

ตอนที่ 2.2 **พิจารณาความเหมาะสมของร่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน จากผู้เชี่ยวชาญที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม**

ตาราง 10 ผลของการพิจารณาความเหมาะสมของร่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน จากผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม

	องค์ประกอบภายในร่างโปรแกรมฯ	ผลการสนทนากลุ่ม		ข้อเสนอแนะ
		เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	
1.	จุดมุ่งหมายของโปรแกรมเพื่อพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน	√		
2.	คุณสมบัติของผู้เข้าร่วมโปรแกรมเพื่อพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน	√		
3.	ขั้นตอนการปฏิบัติการของโปรแกรมเพื่อพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน	√		

ตาราง 10 (ต่อ)

	องค์ประกอบภายในร่างโปรแกรมฯ	ผลการสนทนากลุ่ม		ข้อเสนอแนะ
		เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	
4.	รายละเอียดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน	√		
5.	แผนกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน		√	ปรับลดกิจกรรมประกอบด้วย แผนที่ 4 กิจกรรมเด็กดีคนเก่งสวมกระโปรง ,แผนที่ 5 กิจกรรมเด็กดีคนเก่งสวมถุงเท้าได้นะ , แผนที่ 13 กิจกรรมต้องอาบน้ำทุกวันนะ ,แผนที่ 14 กิจกรรมมาสระผมกัน ,แผนที่ 15 กิจกรรมมาล้างหน้ากัน ปรับลดเวลาในการทำกิจกรรมจาก 45 นาที เหลือเพียง 20 นาที เพื่อให้สอดคล้องกับความสมาธิและ

ตาราง 10 (ต่อ)

	องค์ประกอบภายในร่างโปรแกรมฯ	ผลการสนทนากลุ่ม		ข้อเสนอแนะ
		เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	
				ความสนใจของเด็กในช่วงอายุ 3-4 ปี เพื่อประสิทธิภาพของการสอน โดยใช้วิธีการวิเคราะห์งานและการสอนแบบสาธิต หรือวิธีการสอนอื่น ๆ ที่เหมาะสมกับเด็ก
5.1	แผนที่ 1 กิจกรรมเด็กดีคนเก่งมาสวมกางเกงกัน 1)ชื่อกิจกรรม 2)ระยะเวลา 3)จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม 4)วัตถุประสงค์ 5)พฤติกรรมเป้าหมาย 6)ขั้นตอนการจัดกิจกรรม 7)สื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม 8)การวัดและประเมินผล		√	ระบุด้วยว่าเป็นกางเกงขายาวหรือกางเกงขาสั้น และปรับเวลาในการสอนจาก 45 นาที เหลือเพียง 20 นาทีเพื่อให้เหมาะสมกับช่วงอายุเด็ก 3-4 ปี

ตาราง 10 (ต่อ)

	องค์ประกอบภายในร่างโปรแกรมฯ	ผลการสนทนากลุ่ม		ข้อเสนอแนะ
		เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	
5.2	แผนที่ 2 กิจกรรมเด็กดีคนเก่งมาสวมเสื้อกัน 1)ชื่อกิจกรรม 2)ระยะเวลา 3)จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม 4)วัตถุประสงค์ 5)พฤติกรรมเป้าหมาย 6)ขั้นตอนการจัดกิจกรรม 7)สื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม 8)การวัดและประเมินผล		√	ระบุด้วยว่าเป็นเสื้อคอกลม หรือเสื้อที่มีกระดุม ปรับให้ชัดเจน และปรับเวลาในการสอนจาก 45 นาที เหลือเพียง 20 นาที เพื่อให้เหมาะสมกับช่วงอายุเด็ก 3-4 ปี
5.3	แผนที่ 3 กิจกรรมเด็กดีคนเก่งมาสวมร้องเท้ากัน 1)ชื่อกิจกรรม 2)ระยะเวลา 3)จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม		√	ควรระบุให้ชัดเจนว่าเป็นรองเท้าแบบผูกเชือก หรือรองเท้าแบบแถบกาว และปรับเวลาในการสอนจาก 45 นาที เหลือเพียง

ตาราง 10 (ต่อ)

	องค์ประกอบภายในร่างโปรแกรมฯ	ผลการสนทนากลุ่ม		ข้อเสนอแนะ
		เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	
	4)วัตถุประสงค์ 5)พฤติกรรมเป้าหมาย 6)ขั้นตอนการจัดกิจกรรม 7)สื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม 8)การวัดและประเมินผล			20 นาทีเพื่อให้เหมาะสมกับช่วงอายุเด็ก 3-4 ปี
5.4	แผนที่ 4 กิจกรรมเด็กดีคนเก่งสวมกระโปรง 1)ชื่อกิจกรรม 2)ระยะเวลา 3)จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม 4)วัตถุประสงค์ 5)พฤติกรรมเป้าหมาย 6)ขั้นตอนการจัดกิจกรรม 7)สื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม 8)การวัดและประเมินผล		√	ปรับออก เด็กช่วงอายุ 3-4 ปี สวมกระโปรงมาเรียนหรือไม่ ถ้าไม่อาจสอนสวมกางเกงเพียงอย่างเดียว และปรับเวลาในการสอนจาก 45 นาที เหลือเพียง 20 นาที เพื่อให้เหมาะสมกับช่วงอายุเด็ก 3-4 ปี

ตาราง 10 (ต่อ)

	องค์ประกอบภายในร่างโปรแกรมฯ	ผลการสนทนากลุ่ม		ข้อเสนอแนะ
		เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	
5.5	แผนที่ 5 กิจกรรมเด็กดีคนเก่งสวมถุงเท้าได้ นะ 1) ชื่อกิจกรรม 2) ระยะเวลา 3) จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม 4) วัตถุประสงค์ 5) พฤติกรรมเป้าหมาย 6) ขั้นตอนการจัดกิจกรรม 7) สื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม 8) การวัดและประเมินผล		√	ปรับออก

ตาราง 10 (ต่อ)

	องค์ประกอบภายในร่างโปรแกรมฯ	ผลการสนทนากลุ่ม		ข้อเสนอแนะ
		เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	
5.6	แผนที่ 6 กิจกรรมเด็กดีดื่มน้ำจากแก้ว 1) ชื่อกิจกรรม 2) ระยะเวลา 3) จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม 4) วัตถุประสงค์ 5) พฤติกรรมเป้าหมาย 6) ขั้นตอนการจัดกิจกรรม 7) สื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม 8)การวัดและประเมินผล	√		ปรับเวลาในการสอนจาก 45 นาที เหลือเพียง 20 นาทีเพื่อให้เหมาะสมกับช่วงอายุเด็ก 3-4 ปี
5.7	แผนที่7 กิจกรรมเด็กดีดื่มน้ำจากหลอดดูด 1)ชื่อกิจกรรม 2)ระยะเวลา 3)จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม	√		ปรับเวลาในการสอนจาก 45 นาที เหลือเพียง 20 นาทีเพื่อให้เหมาะสมกับช่วงอายุเด็ก 3-4 ปี

ตาราง 10 (ต่อ)

	องค์ประกอบภายในร่างโปรแกรมฯ	ผลการสนทนากลุ่ม		ข้อเสนอแนะ
		เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	
	4)วัตถุประสงค์ 5)พฤติกรรมเป้าหมาย 6)ขั้นตอนการจัดกิจกรรม 7)สื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม 8)การวัดและประเมินผล			
5.8	แผนที่ 8 กิจกรรมเด็กดีรับประทานอาหารด้วยช้อนส้อม 1)ชื่อกิจกรรม 2)ระยะเวลา 3)จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม 4)วัตถุประสงค์ 5)พฤติกรรมเป้าหมาย 6)ขั้นตอนการจัดกิจกรรม 7)สื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม 8)การวัดและประเมินผล	√		ปรับเวลาในการสอนจาก 45 นาที เหลือเพียง 20 นาทีเพื่อให้เหมาะสมกับช่วงอายุเด็ก 3-4 ปี

ตาราง 10 (ต่อ)

	องค์ประกอบภายในร่างโปรแกรมฯ	ผลการสนทนากลุ่ม		ข้อเสนอแนะ
		เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	
5.9	แผนที่ 9 กิจกรรมเด็กดีรับประทานอาหารด้วยช้อนกลาง 1)ชื่อกิจกรรม 2)ระยะเวลา 3)จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม 4)วัตถุประสงค์ 5)พฤติกรรมเป้าหมาย 6)ขั้นตอนการจัดกิจกรรม 7)สื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม 8)การวัดและประเมินผล	√		ปรับเวลาในการสอนจาก 45 นาที เหลือเพียง 20 นาทีเพื่อให้เหมาะสมกับช่วงอายุเด็ก 3-4 ปี
5.10	แผนที่ 10 กิจกรรมเด็กดีเรามาล้างมือกัน 1)ชื่อกิจกรรม 2)ระยะเวลา 3)จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม	√		ปรับเวลาในการสอนจาก 45 นาที เหลือเพียง 20 นาทีเพื่อให้เหมาะสมกับช่วงอายุเด็ก 3-4 ปี

ตาราง 10 (ต่อ)

	องค์ประกอบภายในร่างโปรแกรมฯ	ผลการสนทนากลุ่ม		ข้อเสนอแนะ
		เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	
	4)วัตถุประสงค์			
	5)พฤติกรรมเป้าหมาย			
	6)ขั้นตอนการจัดกิจกรรม			
	7)สื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม			
	8)การวัดและประเมินผล			
5.11	แผนที่ 11 กิจกรรมปวดฉี่ต้องบอกครูนะ	√		ปรับเวลาในการสอนจาก 45 นาที เหลือเพียง 20 นาทีเพื่อให้เหมาะสมกับช่วงอายุเด็ก 3-4 ปี
	1)ชื่อกิจกรรม			
	2)ระยะเวลา			
	3)จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม			
	4)วัตถุประสงค์			
	5)พฤติกรรมเป้าหมาย			
	6)ขั้นตอนการจัดกิจกรรม			
	7)สื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม			
	8)การวัดและประเมินผล			

ตาราง 10 (ต่อ)

	องค์ประกอบภายในร่างโปรแกรมฯ	ผลการสนทนากลุ่ม		ข้อเสนอแนะ
		เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	
5.12	แผนที่ 12 กิจกรรมต้องกดชักโครกทุกครั้ง 1)ชื่อกิจกรรม 2)ระยะเวลา 3)จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม 4)วัตถุประสงค์ 5)พฤติกรรมเป้าหมาย 6)ขั้นตอนการจัดกิจกรรม 7)สื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม 8)การวัดและประเมินผล	√		ปรับเวลาในการสอนจาก 45 นาที เหลือเพียง 20 นาทีเพื่อให้เหมาะสมกับช่วงอายุเด็ก 3-4 ปี
5.13	แผนที่ 13 กิจกรรมต้องอาบน้ำทุกวันนะ 1)ชื่อกิจกรรม 2)ระยะเวลา 3)จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม 4)วัตถุประสงค์		√	ปรับออก

ตาราง 10 (ต่อ)

	องค์ประกอบภายในร่างโปรแกรมฯ	ผลการสนทนากลุ่ม		ข้อเสนอแนะ
		เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	
	5)พฤติกรรมเป้าหมาย 6)ขั้นตอนการจัดกิจกรรม 7)สื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม 8)การวัดและประเมินผล			
5.14	แผนที่ 14 กิจกรรมมาสระผมกัน 1)ชื่อกิจกรรม 2)ระยะเวลา 3)จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม 4)วัตถุประสงค์ 5)พฤติกรรมเป้าหมาย 6)ขั้นตอนการจัดกิจกรรม 7)สื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม 8)การวัดและประเมินผล		√	ปรับออก

ตาราง 10 (ต่อ)

	องค์ประกอบภายในร่างโปรแกรมฯ	ผลการสนทนากลุ่ม		ข้อเสนอแนะ
		เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	
5.15	แผนที่ 15 กิจกรรมมาล้างหน้ากัน 1)ชื่อกิจกรรม 2)ระยะเวลา 3)จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม 4)วัตถุประสงค์ 5)พฤติกรรมเป้าหมาย 6)ขั้นตอนการจัดกิจกรรม 7)สื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม 8)การวัดและประเมินผล		√	ปรับออก
	ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม			เพิ่มการประเมินสมรรถนะในแผนด้วย

จากตาราง 10 พบว่า ร่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ส่วนใหญ่มีความเหมาะสม แต่ควรปรับลดกิจกรรมประกอบด้วย แผนที่ 4 กิจกรรมเด็กดีคนเก่งสวมกระโปรง ,แผนที่ 5 กิจกรรมเด็กดีคนเก่งสวมถุงเท้าได้นะ , แผนที่ 13 กิจกรรมต้องอาบน้ำทุกวันนะ , แผนที่ 14 กิจกรรมมาสระผมกัน , แผนที่ 15 กิจกรรมมาล้างหน้ากัน ปรับลดเวลาในการทำกิจกรรมจาก 45 นาที เหลือเพียง 20 นาที เพื่อให้สอดคล้องกับความสมาธิและความสนใจของเด็กในช่วงอายุ 3-4 ปี เพื่อประสิทธิภาพของการสอน โดยใช้วิธีการวิเคราะห์งาน และการสอนแบบสาธิต หรือ วิธีการสอนอื่น ๆ ที่เหมาะสมกับเด็ก

ทั้งนี้ผลของการสนทนากลุ่มจากผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะว่าควรปรับเวลาในการสอนจาก 45 นาที เหลือเพียง 20 นาทีเพื่อให้เหมาะสมกับช่วงอายุเด็กอายุ 3-4 ปี รวมถึงระบุด้วยว่าเป็นกางเกงขายาว หรือกางเกงขาสั้น ในกิจกรรมสอนสวมเสื้อระบุด้วยว่าเป็นเสื้อคอกลม หรือเสื้อที่มีกระดุม กิจกรรมสอนสวมรองเท้าควรระบุให้ชัดเจนว่าเป็นรองเท้าแบบผูกเชือก หรือรองเท้าแบบแถบกาว เพื่อประสิทธิภาพของการใช้แผนการสอนควรปรับแผนการสอนในกิจกรรมที่มีความจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมให้เด็กมีทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันเพื่อการเตรียมความพร้อมสำหรับการเข้าเรียนในระดับชั้นอนุบาลต่อไป

จากการที่ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ และอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความเหมาะสมของร่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน อย่างครบถ้วน ทำให้ได้โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ที่จะนำไปทดลองใช้ในระยะที่ 3 ต่อไป โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายของโปรแกรม

1. เพื่อช่วยเหลือระยะแรกเริ่มด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปีในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

2. เพื่อให้ครูผู้สอน และผู้ปกครองมีแนวทางในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

3. เพื่อส่งเสริม และพัฒนาทักษะด้านการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันตามแนวคิดทฤษฎีพัฒนาการด้านสติปัญญาของเพียเจต์ (Jean Piaget)

2. คุณสมบัติของผู้เข้าร่วมโปรแกรม ประกอบด้วย

1. เด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุระหว่าง 3-4 ปี ที่ต้องได้รับความช่วยเหลือทางทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ประกอบด้วย

1.1 ทักษะการรับประทานอาหาร

1.2 ทักษะการแต่งกาย

1.3 ทักษะการดูแลอนามัยตนเอง

2. เด็กมีภาษาพูดสื่อสารได้ คือ การที่เด็กสื่อสารโดยใช้ทั้งสีหน้า ท่าทาง ภาษากาย รับฟังคำสั่งง่ายๆได้รวมทั้งการใช้คำพูดในการสื่อสารกับคู่สนทนาหรือสื่อสารกับผู้อื่นได้ ตอบคำถามง่าย ๆ พูดเป็นคำ ๆ หรือเป็นประโยคง่าย ๆ ไม่ซับซ้อนได้ บอกเกี่ยวกับกิจกรรมที่เพิ่งกระทำ หรือบอกสิ่งที่กำลังจะทำได้

3. เด็กได้รับความยินยอมจากผู้ปกครองให้เข้าร่วมโปรแกรมได้ และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่องจนจบโปรแกรม

3. ขั้นตอนการปฏิบัติการของโปรแกรม

การบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน มี 6 ขั้นตอน ดังนี้

3.1 ตรวจคัดกรองพัฒนาการเด็กนักเรียนโดย แพทย์ หรือนักจิตวิทยาคลินิคประจำศูนย์บริการสาธรณะสุขในเขตพื้นที่เพื่อยืนยันผลการคัดกรอง เพื่อให้ได้รับการวินิจฉัยอย่างละเอียดเพิ่มเติมจากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

3.2 ตรวจคัดกรองประเมินพัฒนาการเด็ก เป็นการประเมินความสามารถพื้นฐาน เป็นการประเมินให้ทราบถึงพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็กเพื่อค้นหาจุดเด่นจุดด้อย โดยเปรียบเทียบกับพัฒนาการตามวัยของเด็กทั่วไป ซึ่งจะเป็น ข้อมูลในการวางแผนการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษ และพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ในศูนย์พัฒนาการเด็กก่อนวัยเรียนเพื่อค้นหาเด็กที่ต้องได้รับการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันใน 3 ทักษะ คือ

3.2.1 ทักษะการรับประทานอาหาร

3.2.2 ทักษะการแต่งกาย

3.2.3 ทักษะการดูแลอนามัยตนเอง

3.3 ให้ความรู้ และทำความเข้าใจกับผู้ปกครองของเด็กถึงแนวทางในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน

3.4 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน

3.5 ประเมินผลการเรียนรู้ตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3.6 การส่งต่อเข้าชั้นเรียนปกติ

บทบาทหน้าที่ของผู้ปกครอง คือ จัดกิจกรรมในการพัฒนาบุตรหลานตามที่ได้รับคำแนะนำจากครูผู้สอน ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเด็กนักเรียนจะได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ และต่อเนื่องจากที่โรงเรียน จัด หรือปรับบรรยากาศสภาพแวดล้อมของบ้านให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก

บทบาทหน้าที่ของครู คือ ประเมินพัฒนาการเบื้องตนของเด็กนักเรียน ศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามแผน จัดกระบวนการเรียนรู้ตามแผนโดยใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ สื่อการเรียนรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้ตรงตามความจำเป็นพิเศษของผู้เรียน ใช้สื่อการสอน วิธีการสอน วิธีการประเมินผลที่เหมาะสม บันทึกพัฒนาการของผู้เรียนเป็นระยะ

บทบาทหน้าที่ของแพทย์ หรือนักจิตวิทยาคลีนิค คือ ประเมินพัฒนาการของเด็กนักเรียนร่วมกันกับผู้ปกครอง และครู เพื่อวินิจฉัยและแนะนำวิธีการดูแลเด็กเพื่อให้ได้รับการวินิจฉัยอย่างละเอียดเพิ่มเติมจากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

บทบาทหน้าที่ของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน คือ กำหนดแนวปฏิบัติในการใช้โปรแกรม ฯ ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูได้รับการอบรมเพิ่มพูนความรู้ประสบการณ์ในการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จัดหา และ สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ สื่อ เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้

แผนผังแสดงขั้นตอนการปฏิบัติการของโปรแกรมการบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

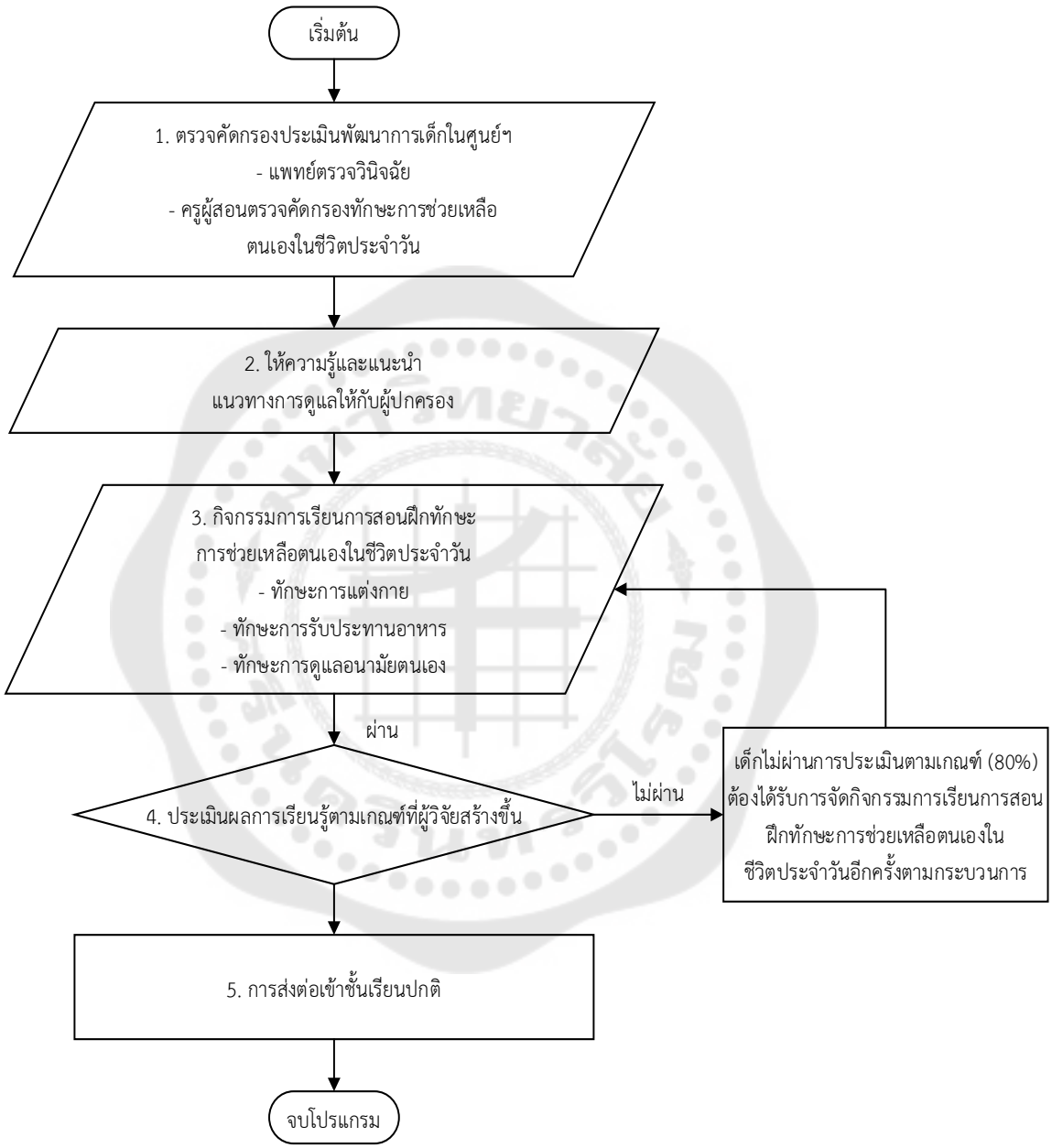

ภาพประกอบ 4 ขั้นตอนของโปรแกรมฯ

รายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติของโปรแกรมการบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

ขั้นตอนที่ 1 ตรวจคัดกรองประเมินพัฒนาการเด็กในศูนย์พัฒนาการเด็กก่อนวัยเรียนเพื่อค้นหาเด็กที่ต้องได้รับการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันใน 3 ทักษะ ดังนี้

1.ทักษะการรับประทานอาหาร

2. ทักษะการแต่งกาย

3. ทักษะการดูแลอนามัยตนเอง

ทำการตรวจคัดกรองพัฒนาการเบื้องต้นด้วยการใช้แบบทดสอบพัฒนาการเด็กปฐมวัยชุดเฝ้าระวัง และส่งเสริมพัฒนาการเด็ก DSPM จากนั้นทำการสำรวจข้อมูลทั่วไปจากผู้ปกครองด้วยการสัมภาษณ์ สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็ก พฤติกรรมของเด็ก การเลี้ยงดู และสภาพแวดล้อมในขณะที่เด็กอยู่ที่บ้าน สอบถามประวัติการรักษาจากโรงพยาบาล รวมถึงการเข้ารับการส่งเสริมพัฒนาการ หรือการพัฒนาทักษะจากสถาบันอื่นๆ ผู้ประเมินต้องศึกษาข้อมูลในการใช้แบบประเมินขั้นตอน การประเมิน และวิธีการนำ ไปใช้ให้ถูกต้อง ทำความเข้าใจเนื้อหาและรายละเอียดต่าง ๆ ทักษะที่จะประเมิน อุปกรณ์วิธีใช้และเกณฑ์การประเมิน ในแต่ละรายข้อ การเตรียมคำพูดที่จะใช้สื่อสาร คำถามในกรณีที่จะสั่ง เพื่อความรวดเร็วในขณะประเมินและทดลองทำหรือฝึกก่อนการประเมินจริง เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยและมีความมั่นใจก่อนลงมือประเมินจริง เมื่อทำการตรวจคัดกรองพัฒนาการ เด็กจะได้รับการตรวจคัดกรองพัฒนาการเบื้องต้น เพื่อประเมินพัฒนาการว่าเหมาะสมตามวัยหรือไม่ หากพบว่าเด็กมีพัฒนาการที่ล่าช้าไม่สมวัย ควรสื่อสาร และให้คำแนะนำแก่ผู้ปกครอง เพื่อให้เด็กได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างรวดเร็วและใกล้ชิด

ขั้นตอนที่ 2 ให้ความรู้ และทำความเข้าใจกับผู้ปกครองของเด็กถึงแนวทางในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน

การให้ความรู้ และทำความเข้าใจกับผู้ปกครองถึงแนวทางการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มนั้น โดยสื่อสารกับผู้ปกครองอย่างเป็นกันเอง ผ่อนคลาย ไม่เป็นการตำหนิติเตียน หรือในลักษณะการออกคำสั่งให้ทำหรือปฏิบัติตามที่เราต้องการ ต้องเป็นการสื่อสารที่สร้างความเชื่อใจ ชี้แนะแนวทาง เช่น เริ่มต้นจากการพูดคุยถึงการเลี้ยงดูที่บ้านเป็นอย่างไร หรือดูประเด็นที่ผู้ปกครองสนใจก่อน แล้วค่อยๆ ดึงมาสู่การบอกผลการประเมินพัฒนาการ ใช้วิธีการ

สื่อสารโดยให้ผู้ปกครองเป็นศูนย์กลางใช้ คำถามปลายเปิด พยายามทำความเข้าใจความรู้สึกของผู้ปกครอง เพื่อที่จะได้สรุปผลการประเมินและทบทวนซ้ำเพื่อช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสมต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 กิจกรรมการเรียนการสอนฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน

การฝึกทักษะตามแผนการสอนรายบุคคล คือแผนการให้บริการช่วยเหลืออีกเป็นแผนที่จัดทำขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งจะมีการประเมินความสามารถของเด็กแต่ละคนเพื่อวางแผนการพัฒนาให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีขึ้นหรือเทียบเท่ากับอายุจริง ดังนั้นการจัดทำแผนการสอนข้างต้น ได้แบ่งเด็กออกเป็น 2 ห้อง ได้แก่ ห้องเรียนกลุ่ม และ ห้องเรียนเดี่ยว

การจัดประเภทห้องเรียน เป็นการจัดห้องเรียนที่แบ่งตามระดับพัฒนาการของเด็กแต่ละประเภท ซึ่งการจัดห้องเรียนทั้ง 2 แบบจะขึ้นอยู่กับระดับความสามารถพัฒนาการของเด็กแต่ละคนที่มีความใกล้เคียง กันและสามารถเรียนรู้ไปพร้อมกันได้ ดังนี้

1. ห้องเรียนกลุ่ม คือ เด็กที่มีสมาธิ ช่วยเหลือตนเองได้ สามารถนั่งเรียนเองโดยไม่ต้องมีผู้ปกครอง ค่อยช่วยเหลือในการทำกิจกรรม ซึ่งการทำกิจกรรมจะดำเนินการเป็นกลุ่มเล็ก ๆ จำนวน 2-8 คน โดยนำสิ่งที่ เด็กควรพัฒนาทั้ง 5 ด้าน ของเด็กแต่ละคนที่ซ้ำกันมาตั้งเป้าหมายในการสอนเพื่อให้เนื้อหาการสอนไปในทาง เดียวกันและฝึกเด็กไปพร้อม ๆ กันได้เร็วขึ้น

2. ห้องเรียนเดี่ยว คือ เด็กที่มีสมาธิสั้น ร่างกายและการเคลื่อนไหวไม่แข็งแรง ยังนั่งอยู่กับที่ได้ไม่นาน เด็กจะได้รับการฝึกทักษะเป็นรายบุคคลกับครู สำหรับเด็กที่ร่างกายไม่แข็งแรงหรือนั่ง อยู่กับที่ได้ไม่นาน ผู้ปกครองจะเข้าช่วยเหลือและเรียนรู้วิธีการไปพร้อมกันขณะฝึกทักษะในด้านต่าง ๆ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประกอบด้วย 10 กิจกรรมดังนี้

1. มาแต่งตัวไปโรงเรียนกันเถอะ กิจกรรมเด็กดีคนเก่งมาสวมกางเกงกัน

2. มาแต่งตัวไปโรงเรียนกันเถอะ กิจกรรมเด็กดีคนเก่งมาสวมเสื้อกัน

3. มาแต่งตัวไปโรงเรียนกันเถอะ กิจกรรมเด็กดีคนเก่งมาสวมร้องเท้ากัน

4. เด็กดีคนเก่งเรามารับประทานอาหารกันนะ กิจกรรมเด็กดีดื่มน้ำจากแก้ว

5. เด็กดีคนเก่งเรามารับประทานอาหารกันนะ กิจกรรมเด็กดีดื่มน้ำจากหลอดดูด

6. เด็กดีคนเก่งเรามารับประทานอาหารกันนะ กิจกรรมเด็กดีรับประทานอาหารด้วยช้อนส้อม

7. เด็กดีคนเก่งเรามารับประทานอาหารกันนะ กิจกรรมเด็กดีรับประทานอาหารด้วยช้อนกลาง

8. เด็กดีรักษาความสะอาด กิจกรรมเด็กดีเรามาล้างมือกัน

9. เด็กดีรักษาความสะอาด กิจกรรมปวดฉี่ต้องบอกครูนะ

10. เด็กดีรักษาความสะอาด กิจกรรมต้องกดชักโครกทุกนะ

เทคนิคที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้เชิงพฤติกรรม

การวิเคราะห์งาน (Task Analysis) งานที่ให้นักเรียนปฏิบัติทุกงานจะมีขั้นตอนแตกต่างกัน ครูจำเป็นต้องมีกานวิเคราะห์งานให้เป็นขั้นตอนเล็ก ๆ `โดยการจำแนกงาน ตั้งแต่ขั้นตอนแรกจนถึงขั้นสุดท้ายในการตรวจสอบขั้นตอนที่จำแนกไว้นั้นให้นำมาตรวจสอบกับเด็กนักเรียนแต่ละคน และปรับให้เป็นไปตามขั้นตอนที่เด็กนักเรียนปฏิบัติ

การสอนแบบสาธิต (Demonstration Method) กระบวนการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน ที่ครูบรรยายเนื้อหาสาระการเรียนรู้ และแสดงวิธีการหรือขั้นตอนการ ปฏิบัติงานให้นักเรียนดูเป็นตัวอย่าง เด็กนักเรียนคอยสังเกตวิธีการแล้วนำไปปฏิบัติตาม โดยอาจมีการ ใช้สื่อประกอบการสอนสาธิตด้วย

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลการเรียนรู้

เมื่อเด็กนักเรียนผ่านการฝึกทักษะตามแผนการสอนรายบุคคลตามขั้นตอนที่ 3 แล้ว จะมีการบันทึกความสามารถและความก้าวหน้าของเด็กลงในแผนและประเมินพัฒนาการใน 3 ทักษะ คือ ทักษะการรับประทาน อาหาร ทักษะการแต่งกาย ทักษะการดูแลอนามัยตนเอง โดยมีเกณฑ์การประเมินพัฒนาการทั้ง 3 ทักษะ ด้วยการใช้ระดับความสามารถ 5 ระดับแบบรูบิค สกอร์ (Scoring Rubrics) 4 ระดับ และตัดสินระดับพัฒนาการเป็น 4 ระดับ เพื่อประเมินความสามารถด้านการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันของเด็กที่มีความต้องการพิเศษช่วงอายุ 3-4 ปี ดังนี้

ใช้เกณฑ์รูบิค สกอร์ (Scoring Rubrics) 4 ระดับ ดังนี้

0 หมายถึง เด็กไม่สามารถปฏิบัติสิ่งที่ฝึกได้

1 หมายถึง เด็กสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้โดยต้องได้รับการช่วยเหลือจากครู

2 หมายถึง เด็กสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้โดยการกระตุ้นด้วยการพูด และท่าทาง

3 หมายถึง เด็กสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้โดยการกระตุ้นด้วยการพูด

4 หมายถึง เด็กสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ถูกต้องด้วยตนเองตามเกณฑ์ที่กำหนด

เมื่อประเมินเสร็จในแต่ละข้อจะสรุปว่าผ่าน หรือไม่ผ่านตามตารางการประเมิน โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมในการจัดการเรียนรู้ หากเด็กสามารถผ่านตามเกณฑ์การประเมินได้จะสามารถผ่านไปสู่ขั้นตอนที่ 5 ได้ทันที แต่ถ้าหากเด็กไม่สามารถผ่านตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80 % ได้ เด็กนักเรียนรายนั้นจะต้องกลับไปเข้ารับการทบทวนตามแผนการจัดประสบการณ์ในขั้นตอนที่ 3 อีกครั้งจนกว่าเด็กจะสามารถปฏิบัติ 3 ทักษะผ่านตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 5 การส่งต่อเข้าชั้นเรียนปกติ

เมื่อเด็กนักเรียนได้รับการฝึกทักษะ ทั้ง 3 ทักษะครบกำหนดที่ตั้งไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ และสามารถปฏิบัติทั้ง 3 ทักษะได้ตามเกณฑ์ผ่าน คือ 80 % ได้ เด็กนักเรียนรายนั้นจะถูกส่งต่อเข้าสู่ชั้นเรียนปกติ โดยครูผู้สอนจะรายงานความก้าวหน้าของเด็กนักเรียนรายที่ผ่านให้ครูประจำชั้น และผู้ปกครองของเด็กทราบพร้อมกัน ในขั้นตอนนี้ครูผู้สอนจะแนะนำแนวทาง วิธีการ ในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กนักเรียนรายนั้นเพื่อให้เด็กยังคงได้รับการพัฒนาอยู่เสมอ ต่อเนื่องทั้งที่ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน และที่บ้าน โดยครูผู้สอนยังคงคอยให้คำแนะนำ และสอบถามความก้าวหน้า หรือพฤติกรรมของเด็กในระยะแรกหลังจากส่งต่อเข้าชั้นเรียนปกติ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้เด็กนักเรียนสามารถมีความพร้อมเข้าเรียนในระดับชั้นอนุบาลต่อไป

ตาราง 11 รายละเอียดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน

กิจกรรมที่	ชื่อกิจกรรม	ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน	ระยะเวลา
1.	มาแต่งตัวไปโรงเรียนกันเถอะ กิจกรรมเด็กดีคนเก่งมาสวมกางเกงกัน	ทักษะการแต่งกาย	20 นาที
2.	มาแต่งตัวไปโรงเรียนกันเถอะ กิจกรรมเด็กดีคนเก่งมาสวมเสื้อกัน	ทักษะการแต่งกาย	20 นาที
3.	มาแต่งตัวไปโรงเรียนกันเถอะ กิจกรรมเด็กดีคนเก่งมาสวมร้องเท้ากัน	ทักษะการแต่งกาย	20 นาที
4.	เด็กดีคนเก่งเรามารับประทานอาหารกันนะ กิจกรรมเด็กดีดื่มน้ำจากแก้ว	ทักษะการรับประทานอาหาร	20 นาที
5.	เด็กดีคนเก่งเรามารับประทานอาหารกันนะ กิจกรรมเด็กดีดื่มน้ำจากหลอดดูด	ทักษะการรับประทานอาหาร	20 นาที
6.	เด็กดีคนเก่งเรามารับประทานอาหารกันนะ กิจกรรมเด็กดีรับประทานอาหารด้วยช้อนส้อม	ทักษะการรับประทานอาหาร	20 นาที
7.	เด็กดีคนเก่งเรามารับประทานอาหารกันนะ กิจกรรมเด็กดีรับประทานอาหารด้วยช้อนกลาง	ทักษะการรับประทานอาหาร	20 นาที
8.	เด็กดีรักษาความสะอาด กิจกรรมเด็กดีเรามาล้างมือกัน	ทักษะการดูแลอนามัยตนเอง	20 นาที
9.	เด็กดีรักษาความสะอาด กิจกรรมปวดฉี่ต้องบอกครูนะ	ทักษะการดูแลอนามัยตนเอง	20 นาที
10.	เด็กดีรักษาความสะอาด กิจกรรมต้องกดชักโครกทุกนะ	ทักษะการดูแลอนามัยตนเอง	20 นาที

5. แผนกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน จำนวน 10 แผน แต่ละแผนประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้

1. ชื่อกิจกรรม
2. ระยะเวลา
3. จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม
4. วัตถุประสงค์
5. พฤติกรรมเป้าหมาย
6. ขั้นตอนการจัดกิจกรรม ประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 เตรียมความพร้อม/ทบทวนเนื้อหาเดิม

ขั้นที่ 2 แจ้งวัตถุประสงค์

ขั้นที่ 3 นำเสนอเนื้อหาใหม่

ขั้นที่ 4 ฝึกโดยการชี้แจง (ใช้สถานการณ์จำลอง การสาธิต และการสอนตรง)

ขั้นที่ 5 ฝึกปฏิบัติ

ขั้นที่ 6 ทบทวนและประเมินผล

7. สื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม
8. การวัดและประเมินผล

6. สื่อการเรียนรู้

สื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมทั้งหมด 10 ชุด เป็นสื่อการสอนสนับสนุนการเรียนรู้โดยมีขนาดที่เหมาะสมกับจำนวนกลุ่มเด็ก สื่อการสอนของจริง

1. สื่อการสอนทักษะการรับประทานอาหาร จำนวน 4 ชุด
2. สื่อการสอนทักษะการแต่งกาย จำนวน 3 ชุด
3. สื่อการสอนทักษะการดูแลอนามัยตนเอง จำนวน 3 ชุด

7. ผลลัพธ์การเรียนรู้และสาระการเรียนรู้

ตาราง 12 การเรียนรู้อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน

ผลลัพธ์การเรียนรู้	สาระการเรียนรู้
1. บอก ชี้บอกขั้นตอน ภาพขั้นตอนการใส่กางเกงขาสั้นได้	1. ขั้นตอนการสวมใส่กางเกงขาสั้น องค์ประกอบต่าง ๆ เช่น ขากางเกงด้านซ้าย ด้านขวา ขอบกางเกง
2. บอก ชี้บอก เสื้อยืดคอกลม	2. ขั้นตอนการสวมใส่ เสื้อยืดคอกลม องค์ประกอบด้านหน้า ด้านหลังของเสื้อ
3. บอก ชี้บอก ขั้นตอนการสวมรองเท้าได้	3. ขั้นตอนการใส่รองเท้า
4.บอก ชี้บอก ขั้นตอน ภาพขั้นตอนการดื่มน้ำจากแก้วน้ำได้	4.ขั้นตอนการดื่มน้ำจากแก้ว วิธีการจับแก้วน้ำอย่างระมัดระวัง ไม่ให้น้ำหก
5.บอก ชี้บอก ขั้นตอน ภาพขั้นตอนการดื่มน้ำจากหลอดดูดได้	5.ขั้นตอนการดื่มน้ำโดยการใช้หลอดดูด
6.บอก ชี้บอก ขั้นตอนการรับประทานอาหารด้วยช้อนส้อมได้	6. ขั้นตอนการรับประทานอาหารด้วยช้อนส้อม
7. บอก ชี้บอก ขั้นตอนการรับประทานอาหารด้วยช้อนกลางได้	7. ขั้นตอนการรับประทานอาหารด้วยช้อนกลาง
8. บอก ชี้บอกขั้นขั้นตอน การล้างมืออย่างง่าย	8. ขั้นตอนวิธีการดูแลความสะอาดของมือ
9. บอก ชี้บอก ความต้องการเข้าห้องน้ำได้	9. บอกความต้องการเข้าห้องน้ำ
10. บอก ชี้บอกขั้นตอน ภาพขั้นตอนการใช้สุขภัณฑ์ได้	10. ขั้นตอนการใช้สุขภัณฑ์

ในแต่ละกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน จำนวน 10 แผน มีการวัดและประเมินผลระหว่างการสอน ประกอบด้วย

1) สิ่งที่ประเมิน ได้แก่ ด้านความรู้และด้านปฏิบัติ

2) วิธีการวัด ได้แก่ การตอบคำถามและการสังเกตพฤติกรรม

3) เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน ประกอบด้วย 1)ด้านความรู้ ได้แก่ ภาพสถานการณ์และประเด็นคำถาม 2)ด้านปฏิบัติ ได้แก่ การปฏิบัติกิจกรรมตามที่กำหนด

9. เกณฑ์การตัดสินผลการเรียนรู้

การวัดและประเมินผล ตามแบบประเมินความสามารถด้านการช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ใช้เกณฑ์การประเมินพัฒนาการแบบรูบิค สกอร์ (Scoring Rubrics) 5 ระดับ และตัดสินระดับพัฒนาการ เป็น 5 ระดับ เพื่อประเมินความสามารถด้านการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันของเด็กที่มีความต้องการพิเศษช่วงอายุ 3-4 ปี

เกณฑ์การประเมินพัฒนาการ

ใช้เกณฑ์รูบิค สกอร์ (Scoring Rubrics) 5 ระดับ ดังนี้

0 หมายถึง เด็กไม่สามารถปฏิบัติสิ่งที่ฝึกได้

1 หมายถึง เด็กสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้โดยต้องได้รับการช่วยเหลือจากครู

2 หมายถึง เด็กสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้โดยการกระตุ้นด้วยการพูด และท่าทาง

3 หมายถึง เด็กสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้โดยการกระตุ้นด้วยการพูด

4 หมายถึง เด็กสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ถูกต้องด้วยตนเองตามเกณฑ์ที่กำหนด

10. คู่มือการใช้โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ประกอบด้วย

1) ความหมายของโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

2) นิยามศัพท์ของทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

3) กระบวนการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention: EI)

4) องค์ประกอบของโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ประกอบด้วย

- จุดมุ่งหมายของโปรแกรม
- คุณสมบัติของผู้เข้าร่วมโปรแกรม

- ขั้นตอนการปฏิบัติการของโปรแกรม

- รายละเอียดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน

- แผนกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน

- สื่อการเรียนรู้

- ผลลัพธ์การเรียนรู้และสาระการเรียนรู้

5) ภาคผนวกในโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ประกอบด้วย

- ความหมายและขั้นตอนการวิเคราะห์งาน

- ความหมายและขั้นตอนการสอนแบบสาธิต

3. ผลการทดลองใช้และปรับปรุงโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

ผู้วิจัยขอเสนอข้อมูล โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน จากการหาค่า E1/E2 ตามเกณฑ์ 80/80

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์หาค่าดัชนีประสิทธิผลของโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ด้วยการหาดัชนีประสิทธิผล (E.I)

ตอนที่ 3 ผลการประเมินโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน โดยผู้วิจัย หลังจากการทดลองใช้ เพื่อปรับปรุงเป็นโปรแกรมฯ ที่สมบูรณ์

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์การหาประสิทธิภาพของโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ3-4 ปีในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ดังตาราง 13

ตาราง 13 ประสิทธิภาพของโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน (N=6)

คนที่	คะแนนระหว่างเรียน (E_1)				คะแนนหลังเรียน (E_2)
	ทักษะการแต่งกาย (120)	ทักษะการรับประทานอาหาร (160)	ทักษะการดูแลอนามัยตนเอง (120)	รวมคะแนนระหว่างเรียน (400)	แบบทดสอบหลังเรียน (60)
1	97	132	107	336	50
2	91	123	98	312	49
3	96	141	101	338	50
4	106	144	99	349	51
5	98	110	97	305	48
6	104	152	108	364	52
รวม	592	802	610	2004	300
เฉลี่ย	98.66	133.66	101.66	334	50
ค่าเฉลี่ยร้อยละ	82.22	83.54	84.72	83.50	81.11
ค่าประสิทธิภาพ E_1/E_2		83.49			83.33

จากตาราง 13 พบว่าโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน มีประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1) เท่ากับ 83.49 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ ร้อยละ 80 และ มีค่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2) เท่ากับ 83.33 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้เช่นเดียวกัน กล่าวได้ว่า โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน มีประสิทธิภาพ 83.49/83.33 ผ่านตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์หาค่าดัชนีประสิทธิผลของโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ด้วยการหาค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I) ดังตาราง 14

ตาราง 14 ค่าดัชนีประสิทธิผลของโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน (N=6)

จำนวนคน	คะแนนเต็ม	คะแนนการประเมินก่อนเรียน (X1)	คะแนนการประเมินหลังเรียน (X2)	ความก้าวหน้า (D)	ร้อยละของความก้าวหน้า (X2-X1)	ดัชนีประสิทธิผล (E.I)
6	360	109	300	191	+53.05	0.76

จากตาราง 14 พบว่าหลังจากที่เด็กเข้าร่วมโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน แล้วเด็กมีคะแนนก่อนเรียนเท่ากับ 109 คะแนน มีค่าคะแนนหลังเรียนเท่ากับ 300 คะแนน มีร้อยละของความก้าวหน้า +53.05 และมีค่าดัชนีประสิทธิผลของโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน เท่ากับ 0.76

ตาราง 15 ร้อยละของความก้าวหน้าของโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน (รายบุคคล)

คนที่	คะแนนเต็ม	คะแนนการประเมินก่อนเรียน (X1)	คะแนนการประเมินหลังเรียน (X2)	ความก้าวหน้า (D)	ร้อยละของความก้าวหน้า
1	60	16	50	34	+56.66
2	60	18	49	31	+51.66
3	60	20	50	30	+50.00
4	60	19	51	32	+53.33
5	60	17	48	31	+51.66
6	60	19	52	33	+55.00

จากตาราง 15 พบว่าหลังจากที่เด็กเข้าร่วมโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ในภาพรวมเด็กทั้ง 6 คนมีความก้าวหน้าในด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันทุกคน และเมื่อพิจารณาเป็นรายบุคคลพบว่า เด็กคนที่ 1 มีร้อยละของความก้าวหน้ามากที่สุด เท่ากับ +56.66 รองลงมา คือ เด็กคนที่ 6 มีร้อยละของความก้าวหน้าเท่ากับ +55.00 รองลงมา คือ เด็กคนที่ 4 มีร้อยละของความก้าวหน้าเท่ากับ +53.33 รองลงมา คือ เด็กคนที่ 2 และ คนที่ 5 มีร้อยละของความก้าวหน้าเท่ากับ +51.66 และรองลงมา คือ เด็กคนที่ 3 มีร้อยละของความก้าวหน้าเท่ากับ +50.00

ตอนที่ 3 ผลการประเมินโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน โดยผู้วิจัย หลังจากการทดลองใช้ เพื่อปรับปรุงเป็นโปรแกรมโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนที่สมบูรณ์

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนหลังทดลองใช้แล้ว ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ประเมินคู่มือการใช้โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

ส่วนที่ 2 ประเมินกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ประกอบด้วย 1)ทักษะการแต่งกาย 2)ทักษะการรับประทานอาหาร 3)ทักษะการดูแลอนามัยตนเอง ที่อยู่ในโปรแกรม ฯ จำนวน 10 แผน

ส่วนที่ 3 ประเมินแบบประเมินทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันก่อนและหลังการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนโดยมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 ประเมินคู่มือการใช้โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ผลพบว่า มีข้อค้นพบที่ควรพัฒนา คือ ในส่วนของคำแนะนำสำหรับครูผู้สอน ควรเพิ่มการอธิบายขั้นตอนการปฏิบัติการทำการสอนในแต่ละขั้นตอนให้เป็นภาษาที่เข้าใจง่าย ชัดเจน ไม่กำกวม หรือหากมีการใช้ศัพท์เฉพาะควรมีการอธิบาย หรืออธิบายกำกับข้อความนั้น ๆ เพื่อให้ครูผู้สอนที่อาจไม่มีความรู้เฉพาะทาง รวมถึงผู้ใช้งานทั่วไปเช่น ผู้ปกครอง สามารถทำความเข้าใจได้อย่างง่าย และใช้แผนการสอนได้ก็จะเป็นประโยชน์ต่อการเผยแพร่และการใช้งาน ครอบคลุมกลุ่มผู้ใช้ได้มากขึ้น

ส่วนที่ 2 ประเมินแผนกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ประกอบด้วย1)ทักษะการแต่งกาย 2)ทักษะการรับประทานอาหาร 3)ทักษะการดูแลอนามัยตนเอง ที่อยู่ในโปรแกรม ฯ จำนวน 10 แผน ผลพบว่า มีข้อค้นพบที่ควรพัฒนา คือ ควรตรวจสอบแผนการสอนทั้ง 10 แผนว่ามีความเหมาะสมกับเวลาที่กำหนดไว้ 20 นาที หรือไม่

ขั้นตอนการสอนที่ปรากฏในแผนครอบคลุมระยะเวลาที่กำหนดไว้หรือไม่ ในบางแผนอาจมาก หรือน้อยกว่า อย่างไรก็ตามอาจมีการปรับเพิ่ม หรือลดระยะเวลาได้ตามความเหมาะสม หรือตามศักยภาพของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน หากมีการสอนในลักษณะกลุ่มอาจจะมีการใช้เวลาที่มากยิ่งขึ้นเพื่อให้แน่ใจว่าผู้เรียนทุกคนเข้าใจ สามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

ส่วนที่ 3 ประเมินแบบประเมินทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันก่อนและหลังการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ผลพบว่า มีข้อค้นพบที่ควรพัฒนา คือ ควรตรวจสอบข้อคำถามต่างๆ ให้สอดคล้องไปตามแผนการสอนตั้งแต่แผนที่ 1ถึงแผนที่ 10 เพื่อความสะดวกในการใช้งาน ตรวจสอบการเรียงลำดับข้อคำถามว่าเป็นไปตามขั้นตอนการสอนที่กำหนดไว้ในแผนการสอนหรือไม่ เพื่อความสะดวก ไม่สับสน ในการใช้งาน อย่างไรก็ตามในการใช้แบบประเมินทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันก่อนและหลังการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในกรณีเป็นการสอนแบบกลุ่มอาจมีความยากลำบากในการประเมินผู้เรียน จึงอาจมีการเพิ่มผู้สังเกตุการเพื่อช่วยครูผู้สอนในขั้นตอนของการประเมินเพื่อเพิ่มความแม่นยำในการประเมินให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบความแตกต่างของโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ทั้งก่อนและหลังการทดลองใช้ ดังตาราง 16

ตาราง 16 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ทั้งก่อนและหลังการทดลองใช้

รายการ	ก่อนการทดลองใช้	หลังการทดลองใช้
1.จุดมุ่งหมายของโปรแกรม	1.เพื่อช่วยเหลือระยะแรกเริ่มด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปีในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน 2.เพื่อให้ครูผู้สอน และผู้ปกครองมีแนวทางในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปีในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน 3.เพื่อส่งเสริม และพัฒนาทักษะด้านการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันตามแนวคิดทฤษฎีพัฒนาการด้านสติปัญญาของเพียเจต์ (Jean Piaget)	ไม่มีการแก้ไข

ตาราง 16 (ต่อ)

รายการ	ก่อนการทดลองใช้	หลังการทดลองใช้
2.คุณสมบัติของผู้เข้าร่วมโปรแกรม	ประกอบด้วยคุณสมบัติของเด็กที่ผู้วิจัยกำหนดไว้	ไม่มีการแก้ไข
3.ขั้นตอนการปฏิบัติการของโปรแกรม	เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำจำนวน 10 แผน และบทบาทหน้าที่ของครู บทบาทหน้าที่ของแพทย์ หรือนักจิตวิทยาคลินิก บทบาทหน้าที่ของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน รวมถึงแผนผังแสดงขั้นตอนการปฏิบัติการของโปรแกรมการบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี	ไม่มีการแก้ไข

ตาราง 16 (ต่อ)

รายการ	ก่อนการทดลองใช้	หลังการทดลองใช้
4.รายละเอียดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน	ประกอบด้วย จำนวน 10 แผน โดยแต่ละแผนประกอบด้วยรายละเอียด ดังนี้ 1.ทักษะการรับประทานอาหาร 2.ทักษะการแต่งกาย 3.ทักษะการดูแลอนามัยตนเอง	ไม่มีการแก้ไข
5.แผนกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประวัน	แผนกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประวันประกอบด้วยรายละเอียด ดังนี้ 1.ชื่อกิจกรรม 2.ระยะเวลา 3.จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม 4.วัตถุประสงค์ 5.พฤติกรรมเป้าหมาย 6.ขั้นตอนการจัดกิจกรรม 7.สื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม 8.การวัดและประเมินผล	ควรตรวจสอบแผนการสอนทั้ง 10 แผนว่ามีความเหมาะสมกับเวลาที่กำหนดไว้ 20 นาที หรือไม่ขั้นตอนการสอนที่ปรากฏในแผนครอบคลุมระยะเวลาที่กำหนดไว้หรือไม่ ในบางแผนอาจมาก หรือน้อยกว่า อย่างไรก็ตามอาจมีการปรับเพิ่ม หรือลดระยะเวลาได้ตามความเหมาะสม หรือตามศักยภาพของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน หากมีการสอนในลักษณะกลุ่มอาจจะมีการใช้เวลาที่มากยิ่งขึ้นเพื่อให้แน่ใจว่าผู้เรียนทุกคนเข้าใจสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

ตาราง 16 (ต่อ)

รายการ	ก่อนการทดลองใช้	หลังการทดลองใช้
6.สื่อการเรียนรู้	สื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมทั้งหมด 10 ชุด ประกอบไปด้วย 1.สื่อการสอนทักษะการรับประทานอาหาร จำนวน 4 ชุด 2.สื่อการสอนทักษะการแต่งกาย จำนวน 3 ชุด 3.สื่อการสอนทักษะการดูแลอนามัยตนเอง จำนวน 3 ชุด	ไม่มีการแก้ไข
7.ผลลัพธ์การเรียนรู้	ผลลัพธ์การเรียนรู้ประกอบด้วย 1.ผลลัพธ์การเรียนรู้ของแผนการสอน 10 แผน 2.สาระการเรียนรู้ของแผนการสอน 10 แผน	ไม่มีการแก้ไข

ตาราง 16 (ต่อ)

รายการ	ก่อนการทดลองใช้	หลังการทดลองใช้
8.การวัดและประเมินผลการเรียนรู้	ในแต่ละกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน จำนวน 10 แผน มีการวัดและประเมินผลระหว่างการสอน ประกอบด้วย 1.สิ่งที่ประเมิน ได้แก่ ด้านความรู้และด้านปฏิบัติ 2.วิธีการวัด ได้แก่ การตอบคำถามและการสังเกตพฤติกรรม 3.เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน ประกอบด้วย 1)ด้านความรู้ ได้แก่ ภาพสถานการณ์และประเด็นคำถาม 2)ด้านปฏิบัติ ได้แก่ การปฏิบัติกิจกรรมตามที่กำหนด	ไม่มีการแก้ไข

ตาราง 16 (ต่อ)

รายการ	ก่อนการทดลองใช้	หลังการทดลองใช้
9.เกณฑ์ตัดสินผลการเรียนรู้	การวัดและประเมินผล ตามแบบประเมินความสามารถด้านการช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ใช้เกณฑ์การประเมินพัฒนาการแบบรูบิค สกอร์ (Scoring Rubrics) 5 ระดับ และตัดสินระดับพัฒนาการเป็น 5 ระดับ เพื่อประเมินความสามารถด้านการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันของเด็กที่มีความต้องการพิเศษช่วงอายุ 3-4 ปี	ควรตรวจสอบข้อคำถามต่างๆ ให้สอดคล้องไปตามแผนการสอนตั้งแต่แผนที่ 1ถึงแผนที่ 10 เพื่อความสะดวกในการใช้งาน ตรวจสอบการเรียงลำดับข้อคำถามว่าเป็นไปตามขั้นตอนการสอนที่กำหนดไว้ในแผนการสอนหรือไม่ เพื่อความสะดวก ไม่สับสน ในการใช้งาน อย่างไรก็ตามในการใช้แบบประเมินทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันก่อนและหลังการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในกรณีเป็นการสอนแบบกลุ่มอาจมีความยากลำบากในการประเมินผู้เรียน จึงอาจมีการเพิ่มผู้สังเกตุการเพื่อช่วยครูผู้สอนในขั้นตอนของการประเมินเพื่อเพิ่มความแม่นยำในการประเมินให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ตาราง 16 (ต่อ)

รายการ	ก่อนการทดลองใช้	หลังการทดลองใช้
10.คู่มือการใช้โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน	ประกอบด้วย 1.ความหมายของโปรแกรมฯ 2.นิยามศัพท์ของทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน 3.คำแนะนำสำหรับครูผู้สอน 4.องค์ประกอบของโปรแกรม ฯ 5.ภาคผนวก	ควรเพิ่มการอธิบายขั้นตอนการปฏิบัติการทำการสอนในแต่ละขั้นตอนให้เป็นภาษาที่เข้าใจง่าย ชัดเจน ไม่กำกวม หรือหากมีการใช้ศัพท์เฉพาะควรมีการอธิบาย หรืออธิบายกำกับข้อความนั้น ๆ เพื่อให้ครูผู้สอนที่อาจไม่มีความรู้เฉพาะทาง รวมถึงผู้ใช้งานทั่วไปเช่น ผู้ปกครอง สามารถทำความเข้าใจได้อย่างง่าย และใช้แผนการสอนได้ก็จะเป็นประโยชน์ต่อการเผยแพร่และการใช้งาน ครอบคลุมกลุ่มผู้ใช้ได้มากขึ้น

ผู้วิจัยได้ปรับปรุงโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ในส่วนของคู่มือการใช้โปรแกรมฯ แผนกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน เกณฑ์ตัดสินผลการเรียนรู้ ให้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นของเด็กและครูผู้สอน และสามารถนำไปเผยแพร่ขยายผลได้

โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริม ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มี ความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

จุดมุ่งหมายของโปรแกรม

1. เพื่อช่วยเหลือระยะแรกเริ่มด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปีในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน
2. เพื่อให้ครูผู้สอน และผู้ปกครองมีแนวทางในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปีในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน
3. เพื่อส่งเสริม และพัฒนาทักษะด้านการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันตามแนวคิดทฤษฎีพัฒนาการด้านสติปัญญาของเพียเจต์

คุณสมบัติของผู้เข้าร่วมโปรแกรม ประกอบด้วย

1. เด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุระหว่าง 3-4 ปี ที่ต้องได้รับความช่วยเหลือทางทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ประกอบด้วย
   1.1) ทักษะการรับประทานอาหาร 1.2) ทักษะการแต่งกาย 1.3) ทักษะการดูแลอนามัยตนเอง
2. เด็กมีภาษาพูดสื่อสารได้ คือ การที่เด็กสื่อสารโดยใช้ทั้งสีหน้า ท่าทางภาษากาย รับฟังคำสั่งง่ายๆได้รวมทั้งการใช้คำพูดในการสื่อสารกับคู่สนทนาหรือสื่อสารกับผู้อื่นได้ ตอบคำถามง่าย ๆ พูดเป็นคำ ๆ หรือเป็นประโยคง่าย ๆ ไม่ซับซ้อนได้ บอกเกี่ยวกับกิจกรรมที่เพิ่งกระทำ หรือบอกสิ่งที่กำลังจะทำได้
3. เด็กได้รับความยินยอมจากผู้ปกครองให้เข้าร่วมโปรแกรมได้ และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่องจนจบโปรแกรม

ขั้นตอนการปฏิบัติการของโปรแกรม มี 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. ตรวจคัดกรองพัฒนาการเด็กนักเรียนโดย แพทย์ หรือนักจิตวิทยาคลีนิคประจำศูนย์บริการสาธรณะสุข
2. ตรวจคัดกรองประเมินพัฒนาการเด็กใน 3 ทักษะ คือ1)ทักษะการรับประทานอาหาร 2)ทักษะการแต่งกาย 3)ทักษะการดูแลอนามัยตนเอง
3. ให้ความรู้ และทำความเข้าใจกับผู้ปกครองของเด็กถึงแนวทางในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน
4. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน 5.ประเมินผลการเรียนรู้ 6.การส่งต่อเข้าชั้นเรียนปกติ

กิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน

1. ทักษะการแต่งกาย กิจกรรมเด็กดีคนเก่งมาสวมกางเกงกัน
2. ทักษะการแต่งกาย กิจกรรมเด็กดีคนเก่งมาสวมเสื้อกัน
3. ทักษะการแต่งกาย กิจกรรมเด็กดีคนเก่งมาสวมร้องเท้ากัน
4. ทักษะการรับประทานอาหาร กิจกรรมเด็กดีดื่มน้ำจากแก้ว
5. ทักษะการรับประทานอาหาร กิจกรรมเด็กดีดื่มน้ำจากหลอดดูด
6. ทักษะการรับประทานอาหาร กิจกรรมเด็กดีรับประทานอาหารด้วยช้อนส้อม
7. ทักษะการดูแลอนามัยตนเอง กิจกรรมเด็กดีรับประทานอาหารด้วยช้อนกลาง
8. ทักษะการดูแลอนามัยตนเอง กิจกรรมเด็กดีเรามาล้างมือกัน
9. ทักษะการดูแลอนามัยตนเอง กิจกรรมปวดฉี่ต้องบอกครูนะ
10. ทักษะการดูแลอนามัยตนเอง กิจกรรมต้องกดชักโครกทุกนะ

เทคนิคการสอน

1. การวิเคราะห์งาน (Task Analysis) งานที่ให้นักเรียนปฏิบัติทุกงานจะมีขั้นตอนแตกต่างกัน ครูจำเป็นต้องมีกานวิเคราะห์งานให้เป็นขั้นตอนเล็ก ๆ `โดยการจำแนกงาน ตั้งแต่ขั้นตอนแรกจนถึงขั้นสุดท้าย ตรวจสอบกับเด็กนักเรียนแต่ละคน และปรับให้เป็นไปตามขั้นตอนที่เด็กนักเรียนปฏิบัติ
2. การสอนแบบสาธิต (Demonstration Method) กระบวนการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน ที่ครูบรรยายเนื้อหาสาระการเรียนรู้ และแสดงวิธีการหรือขั้นตอนการ ปฏิบัติงานให้นักเรียนดูเป็นตัวอย่างเด็กคอยสังเกตวิธีการแล้วนำไปปฏิบัติ

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 1)ด้านความรู้และด้านปฏิบัติ ก่อน-หลัง เข้าโปรแกรม 2) วิธีการวัด ได้แก่ การตอบคำถามและการสังเกตพฤติกรรม

เกณฑ์การตัดสินผลการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ตามแบบประเมินความสามารถด้านการช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ใช้เกณฑ์การประเมินพัฒนาการแบบรูบิค สกอร์ (Scoring Rubrics) 5 ระดับ และตัดสินระดับพัฒนาการ เป็น 5 ระดับ

บทที่ 5
สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน มีรายละเอียดเกี่ยวกับความมุ่งหมาย วิธีการดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ โดยสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายหลัก คือ เพื่อพัฒนาโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน และได้ตั้งความมุ่งหมายย่อยไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการจำเป็นการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน
2. เพื่อสร้างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน
3. เพื่อทดลองใช้และปรับปรุงโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย การวิจัยเรื่องโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนเป็นงานวิจัยประเภทการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีการดำเนินการวิจัย 3 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการจำเป็นแนวทางการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารตำรางานวิจัยทั้งในและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มทักษะการช่วยเหลือตัวเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการจำเป็นแนวทางการพัฒนาการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปีในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาแนวทางการพัฒนาโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปีในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1-3 เพื่อจัดทำร่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปีในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ในระยะที่ 2 ต่อไป

ระยะที่ 2 การสร้างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ประกอบด้วย 2 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 จัดทำร่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน โดยนำข้อมูลที่ได้จากระยะที่ 1 มาดำเนินการสร้างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

ขั้นตอนที่ 2 การหาคุณภาพโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

ระยะที่ 3 เพื่อทดลองใช้และปรับปรุงโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ทดลองใช้โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

ขั้นตอนที่ 2 ประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน จากค่า E1/E2 และ E.I

ขั้นตอนที่ 3 ปรับปรุงโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน หลังจากนำไปทดลองใช้

สรุปผลการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการจำเป็นแนวทางการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

1. การศึกษาสภาพปัจจุบันต่อแนวทางการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนทั้ง 4 ด้านโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.72) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านมีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุดโดยเรียงลำดับดังนี้ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันที่สำคัญสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ($\bar{X}$= 4.82) รองลงมา คือ สภาพปัญหาของการให้บริการด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม ($\bar{X}$ =4.81) รองลงมา คือ สภาพปัญหาการประเมินความสามารถทักษะพื้นฐาน ($\bar{X}$ =4.78) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การดำเนินการคัดกรองประเภทของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ($\bar{X}$ = 4.66)

2. การศึกษาสภาพปัญหาต่อแนวทางการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนทั้ง 4 ด้านโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$= 1.78) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านมีค่าเฉลี่ยในระดับน้อยโดยเรียงลำดับดังนี้ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การ

ดำเนินการคัดกรองประเภทของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ($\bar{X}$= 2.13) รองลงมา คือ สภาพปัญหาของการให้บริการด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม ($\bar{X}$ =2.07) รองลง คือ ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันที่ สำคัญสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ($\bar{X}$ =1.55) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การดำเนินการคัดกรองประเภทของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ($\bar{X}$ = 1.35)

3. ความต้องการจำเป็นในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัย โดยคำนวณจาค่าเฉลี่ยของสภาพที่คาดหวัง(I) และค่าเฉลี่ยของสภาพที่เป็นจริง (D) มีค่า PNI Modified = 1.65 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ความต้องการจำเป็นเร่งด่วนที่สุดลำดับแรกคือ ด้านที่ 1 การคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษา ($PNI_{Modified} = 2.54$) รองลงมา คือ ด้านที่ 3 สภาพปัญหาของการให้บริการด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม ($PNI_{Modified} = 1.69$) และอันดับที่ 3 คือ ด้านที่ 4 ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันที่สำคัญสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ($PNI_{Modified} = 1.28$)

ระยะที่ 2 การสร้างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี

โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนที่สร้างขึ้นในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 1)จุดมุ่งหมายของโปรแกรม 2)คุณสมบัติของผู้เข้าร่วมโปรแกรม 3)ขั้นตอนการปฏิบัติการของโปรแกรม 4)รายละเอียดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน 5)แผนกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน 6)สื่อการเรียนรู้ 7)ผลลัพธ์การเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ 8)การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 9)เกณฑ์การตัดสินผลการเรียนรู้ 10)คู่มือการใช้โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน คุณภาพของโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน โดยผู้เชี่ยวชาญพบว่าทุกด้านมีค่าความเหมาะสมในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย (μ) อยู่ระหว่าง 4.80-5.00

ระยะที่ 3 เพื่อทดลองใช้และปรับปรุงโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

1. มีค่าประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1) เท่ากับ 83.49 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือร้อยละ 80 และ มีประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2) เท่ากับ 83.33 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้เช่นเดียวกัน กล่าวได้ว่า โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน มีประสิทธิภาพ 83.49/83.33 ผ่านตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้

2. ค่าดัชนีประสิทธิผลของโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน เท่ากับ 0.76

3. ผู้วิจัยได้ประเมินโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนหลังทดลองใช้แล้ว โดยได้ปรับปรุงโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน โดยปรับเวลาในการสอนจาก 45 นาที เหลือเพียง 20 นาทีเพื่อให้เหมาะสมกับช่วงอายุเด็กอายุ 3-4 ปี รวมถึงระบุด้วยว่าเป็นกางเกงขายาว หรือกางเกงขาสั้น ในกิจกรรมสอนสวมเสื้อระบุด้วยว่าเป็นเสื้อคอกลม หรือเสื้อที่มีกระดุม กิจกรรมสอนสวมรองเท้าควรระบุให้ชัดเจนว่าเป็นรองเท้าแบบผูกเชือก หรือรองเท้าแบบแถบกาว เพื่อประสิทธิภาพของการใช้แผนการสอนควรปรับแผนการสอนในกิจกรรมที่มีความจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมให้เด็กมีทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันเพื่อการเตรียมความพร้อมสำหรับการเข้าเรียนในระดับชั้นอนุบาลต่อไป ในส่วนของคู่มือการใช้โปรแกรมฯ แผนกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน เกณฑ์ตัดสินผลการเรียนรู้ ให้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นของเด็กและครูผู้สอน และสามารถนำไปเผยแพร่ขยายผลได้

อภิปรายผล

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยประเภทการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขออภิปรายผลตามขั้นตอนของงานวิจัย 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการจำเป็นแนวทางการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

ในระยะนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการจำเป็นแนวทางการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน เพื่อต้องการทราบข้อมูลเกี่ยวกับการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ปัจจุบัน แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อวางแผนกำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ที่เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการจำเป็นของผู้ที่มีส่วนร่วมในการใช้โปรแกรมฯ ต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการในการในการพัฒนาโปรแกรมตามแนวคิดของ Boone (1992 อ้างถึงในวลัยภรณ์ จันทรสาขา, 2558;1985 อ้างถึงในอัจศรา ประเสริฐสิน, 2563) ได้กล่าวถึง กระบวนการการพัฒนาโปรแกรมไว้ว่า มีจุดหมายเพื่อให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงในผู้เรียนทั้งในด้านความรู้ ทักษะและเจตคติ ซึ่งการพัฒนาโปรแกรมประกอบด้วย ระบบการวางแผน ระบบการสร้างและการทำโปรแกรมไปปฏิบัติ ระบบการประเมินผลและความ รับผิดชอบในการรายงานผล Boyle (1981 อ้างถึงในวลัยภรณ์ จัทรสาขา, 2558) ได้กล่าว ถึงกระบวนการพัฒนาโปรแกรมเชิงพัฒนาไว้ว่ามีลักษณะสำคัญที่การกำหนดวัตถุประสงค์ของ โปรแกรมโดยเริ่มต้นจากสภาพความต้องการและปัญหาในชุมชนที่อาจจะไม่ชัดเจนในระยะเริ่มต้น และได้เสนอกระบวนการพัฒนาโปรแกรมไว้ 7 ขั้นตอน ดังนี้ 1)การกำหนดพื้นฐานสำหรับการพัฒนาโปรแกรม โดยกำหนดพื้นฐานทาง ปรัชญาที่จะนำมาใช้วางแผนโปรแกรม พิจารณานโยบาย ระเบียบ แนวทางปฏิบัติ และทำความ เข้าใจกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรม 2)การวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชนและกลุ่มผู้รับบริการ โดยรวบรวม ข้อมูลและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและอดีตเกี่ยวกับสถานการณ์ในชุมชน 3)การพิจารณาผลที่พึงประสงค์จากการพัฒนาโปรแกรม 4)การกำหนดแหล่งทรัพยากรและการสนับสนุน โดยพิจารณาทรัพยากรที่ต้องนำมาใช้ เช่น คน เวลา เงิน และวัสดุอุปกรณ์ 5)การสร้างแผนการสอนโดยกำหนดวิธีการเรียนการสอนและกิจกรรม เฉพาะเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโปรแกรม 6)โปรแกรมการปฏิบัติงาน โดยเลือกเนื้อหาวิชา กิจกรรม และสภาพการณ์ เพื่อสร้างประสบการณ์

การเรียนรู้ และสร้างความสนใจ 7)ความน่าเชื่อถือของการใช้ทรัพยากร มีการวางแผนให้มีการวางแผนให้มี การประเมินผลในทุกขั้นตอน และระบุเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินโปรแกรม และ Boone (1992อ้างถึงใน วลัยภรณ์ จันทรสาขา, 2558) ได้กล่าวว่า การพัฒนาโปรแกรม หมายถึง การปฏิบัติการและการ ตัดสินใจอย่างมีจุดมุ่งหมาย มีการกำหนดอย่างชัดเจนว่าอะไรคือต้องการและปัญหา หรือ สถานการณ์ที่ต้องเปลี่ยนแปลง และสามารถเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมที่สุด เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ การเปลี่ยนแปลงที่จะตอบสนองต่อความต้องการต่อความ ต้องการและปัญหา อาจเป็นเรื่องความรู้ เจตคติ หรือด้านทักษะชีวิตและอาชีพ และผู้วิจัยควรมี ความเข้าใจพื้นฐานหรือยอมรับข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรม 5 ข้อ ดังนี้ 1) การพัฒนาโปรแกรมเป็นความมุ่งหวังที่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นใน ตัวผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นผู้เรียนรายบุคคล เป็นกลุ่มบุคคลหรือชุมชน 2)การพัฒนาโปรแกรมเป็นเรื่องของการตัดสินใจ ดังนั้น นักพัฒนาโปรแกรม จะต้องยอมรับข้อตกลงเบื้องต้นว่าการวางโปรแกรมจะต้องให้บุคคลหรือตัวแทนของบุคคลเข้ามามี ส่วนร่วมในการพัฒนาโปรแกรม ซึ่งอาจจะเป็นการเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน หรือบางขั้นตอน ของโปรแกรม ตั้งแต่การวิเคราะห์และกำหนดความต้องการของบุคคลและปัญหาของชุมชน ตลอด จนถึงขั้นตอนการประเมินผลและเสนอรายงาน 3) การพัฒนาโปรแกรมมีหลักการสำคัญในเรื่องขอความร่วมมือ หรือการมีส่วนร่วมของผู้เข้ามารับบริการกับนักพัฒนาโปรแกรม ในการวิเคราะห์และกำหนดว่าอะไรคือความ ต้องการ หรือปัญหาที่ต้องการจะแก้ ตลอดจนวิธีการประเมินผลที่เหมาะสมที่สุด 4) การพัฒนาโปรแกรมเป็นเรื่องของระบบและแนวคิด คือ การพัฒนาโปรแกรมเป็นระบบใหญ่ที่ประกอบด้วยระบบย่อยอีก 3 ระบบ คือ ระบบการวางแผน ระบบการสร้างและ การนำโปรแกรมไปปฏิบัติ และระบบการประเมินผลและความรับผิดชอบในการรายงานผล เป็นต้น 5) การพัฒนาโปรแกรมเป็นวิธีการสำคัญ วิธีการหนึ่งที่องค์กร จะได้ข้อมูล ย้อนกลับเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน ทำให้องค์กรมีความตื่นตัว ทันต่อสถานการณ์ต่าง ๆ และสามารถ ปรับปรุงองค์กรให้ปฏิบัติงานดีขึ้นในอนาคต ดังนั้น ในการพัฒนาโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ค้นพบประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

1. การดำเนินการคัดกรองประเภทของเด็กที่มีความต้องการพิเศษในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้อมีค่าเฉลี่ยในระดับน้อยที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้คัดกรองมีความรู้ความเข้าใจทักษะในกระบวนการคัดกรองคนพิการทางการศึกษาแต่ละประเภท

รองลงมาคือ จัดให้มีแบบคัดกรองคนพิการทางการศึกษาตามแบบที่กำหนด และรองลงมา คือ มีการใช้เทคโนโลยีในการคัดกรองเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ดำเนินการคัดกรองเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ตรงกับความพิการทางการศึกษาทั้ง 9 ประเภท

2. สภาพปัญหาการประเมินความสามารถทักษะพื้นฐาน ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้อมีค่าเฉลี่ยในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการดำเนินการประเมินความสามารถพื้นฐานของเด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยทีมสหวิชาชีพ รองลงมา คือ มีการประเมินความสามารถพื้นฐานของเด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยใช้แบบประเมินพัฒนาการของเด็กปกติ และรองลงมา คือ มีการประเมินความสามารถพื้นฐานของเด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยวิธีการสังเกตพฤติกรรมและบันทึกพฤติกรรมที่พบแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ มีการสรุปพัฒนาการทุกด้านของเด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยนำจุดด้อยมากำหนดเป็นสิ่งที่ต้องพัฒนาต่อไป

3. สภาพปัญหาของการให้บริการด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้อมีค่าเฉลี่ยในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครู และสหวิชาชีพมีเทคนิควิธีการในการเสริมแรง สร้างแรงจูงใจให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษทำงานสำเร็จ รองลงมา คือ มีการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่หลากหลายเหมาะสมกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และรองลงมา คือ หน่วยงานต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ หรือจัดกิจกรรมให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ครู และสหวิชาชีพร่วมกันจัดการเรียนการสอนเป็นแบบบูรณาการทักษะ และประเมินเป็นรายทักษะ

4. ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันที่สำคัญสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้อมีค่าเฉลี่ยในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการประเมินความก้าวหน้าของเด็กที่มีความต้องการพิเศษในทักษะการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก รองลงมา คือ มีการประเมินความก้าวหน้าของเด็กที่มีความต้องการพิเศษในทักษะการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ และรองลงมา คือ มีการประเมินความก้าวหน้าของเด็กที่มีความต้องการพิเศษในทักษะด้านภาษาและการสื่อสาร ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ มีการประเมินความก้าวหน้าของเด็กที่มีความต้องการพิเศษในทักษะการช่วยเหลือตนเอง

ระยะที่ 2 การสร้างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

ผู้วิจัยได้ค้นพบประเด็นที่น่าสนใจดังนี้ 1)ผู้วิจัยได้สร้างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน มาจากข้อมูลของครูผู้สอนในระดับชั้นอนุบาล 1 และครูการศึกษาพิเศษ สังกัดกรุงเทพมหานคร ครูผู้ดูแลเด็กในสถานพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร และเพื่อให้ครูผู้ดูแลเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนได้เตรียมพร้อมด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ได้แก่ ทักษะการรับประทานอาหาร ทักษะการแต่งกาย และทักษะการดูแลอนามัยตนเอง ให้เด็กได้ฝึกฝนทักษะดังกล่าวเพื่อที่จะสามารถช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันได้ก่อนจะเข้าเรียนในระดับอนุบาล 2)การหาคุณภาพร่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่าร่างโปรแกรม ฯ มีความเหมาะสมมากที่สุด ทุกองค์ประกอบ ได้แก่ 1)จุดมุ่งหมายของโปรแกรม 2)คุณสมบัติของผู้เข้าร่วมโปรแกรม 3)ขั้นตอนการปฏิบัติการของโปรแกรม 4)รายละเอียดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน 5) แผนกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน 6)สื่อการเรียนรู้ 7)ผลลัพธ์การเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ 8)การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 9)เกณฑ์การตัดสินผลการเรียนรู้ 10)คู่มือการใช้โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ Dimonstone (ปัทมศิริ ธีรานุรักษ์, 2539 อ้างถึงใน คัทนีย์ แก้วมณี, 2544) กล่าวถึงการประเมินผลโปรแกรมไว้ดังนี้ การประเมินโปรแกรมมีวัตถุประสงค์ เพื่อตรวจสอบคุณภาพของโปรแกรมในด้านรูปแบบของโปรแกรม และประสิทธิภาพของโปรแกรม การประเมินสามารถทำได้หลายรูปแบบ เช่น ประเมินด้วย แบบสอบถาม แบบสำรวจหรือการสัมภาษณ์ เป็นต้น และ 3) ประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน โดยอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญ โดยภาพรวม มีผลประเมินความเหมาะสมในระดับมากที่สุดทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1)ด้านความเป็นประโยชน์และมีคุณภาพ 2)ความเหมาะสมกับความต้องการของผู้ใช้โปรแกรมฯ 3)ความน่าเชื่อถือ และครอบคลุมเนื้อหาส่งผลถึงประสิทธิผลของโปรแกรม 4)ความเหมาะสมเพื่อประสิทธิภาพและผลสำเร็จของโปรแกรม 5)คุณค่าของโปรแกรม

ต่อผู้ใช้งานและผลลัพธ์ ซึ่งสอดคล้องกับการประเมินโปรแกรม Stee(1970 อ้างถึงใน Boyle 1981 อ้างถึงใน คัทนีย์ แก้วมณี, 2544) ได้กล่าวว่าการประเมินผล หมายถึง เป็นกระบวนการตัดสินคุณค่าของโปรแกรม การตัดสินเกิดขึ้นจากการ เปรียบเทียบข้อมูลว่าโปรแกรมเป็นอย่างไรเมื่อเทียบเกณฑ์ และโปรแกรมควรเป็นอย่างไร การประเมินผลจะเกิดขึ้นต่อเมื่อมีการตัดสิน โดยองค์ประกอบของการประเมินโปรแกรมมีดังนี้ 1) คุณภาพ (Quality) โปรแกรมมีคุณภาพหรือไม่ เนื้อหาสาระกิจกรรมการเรียน การสอนหรือการปฏิบัติของผู้สอนเป็นอย่างไร 2) ความเหมาะสม (Suitability) โปรแกรมตอบสนองความต้องการและความ คาดหวังของผู้เข้าร่วมโปรแกรมหรือไม่ ระดับความยากง่ายเป็นอย่างไร ตอบสนองความต้องการของชุมชนหรือไม่ โปรแกรมอยู่ในขอบเขตงานขององค์กรพัฒนาโปรแกรมหรือไม่ 3) ประสิทธิผล (Effectiveness) โปรแกรมประสบความสำเร็จในเรื่องอะไรและ บรรลุวัตถุประสงค์อย่างไร 4) ประสิทธิภาพ (Efficiency) ผลสำเร็จของโปรแกรมเหมาะสมกับทรัพยากร ที่องค์กรและผู้เข้าร่วมโปรแกรมลงทุนให้หรือไม่ วิธีการใช้ทรัพยากรดีที่สุดหรือไม่ 5) ความสำคัญ (Importance) โปรแกรมมีคุณค่าสำหรับผู้เข้าร่วมโปรแกรมและมีคุณค่าต่อสังคมหรือไม่ คุณค่าเหมาะสมกับทรัพยากรต่าง ๆ ที่ถูกนำมาใช้หรือไม่ และในขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมสอดคล้องกับ Caffarella (1994อ้างถึงใน วลัยภรณ์ จันทรสาขา,2558) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบ ในการพัฒนาโปรแกรมไว้ ดังนี้ 1) การสร้างพื้นฐานสำหรับกระบวนการวางแผน โดยมีความรู้เกี่ยวกับบริบทปัจจัยภายในและภายนอกที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรม 2) การกำหนดแนวความคิดเกี่ยวกับโปรแกรม 3) การแยกและลำดับความสำคัญความคิดเกี่ยวกับโปรแกรมโดยพิจารณาว่า ความคิดเกี่ยวกับโปรแกรมควรพัฒนาเป็นโปรแกรมหรือไม่ 4) การพัฒนาวัตถุประสงค์ของโปรแกรม 5) เตรียมการถ่ายโอนการเรียนรู้โดยการกำหนดวิธีการเรียนการสอนหรือ เทคนิคที่ใช้สอน กำหนดว่าใครควรมีบทบาทสำคัญในการเรียนการสอน 6) สร้างแผนงานการประเมินผล โดยมีการระบุระเบียบวิธีการที่จะประเมินผล กำหนดวิธีการที่จะรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ 7) กำหนดรูปแบบ ปฏิทิน และความต้องการของเจ้าหน้าที่ โดยเลือกรูปแบบหรือวิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสมที่สุด กำหนดเวลาการปฏิบัติโปรแกรมให้สอดคล้องกันกับความต้องการของเจ้าหน้าที่ 8) การเตรียมงบประมาณและการวางแผนเรื่องการดำเนินงาน 9) การสร้างแผนการเรียนการสอน โดยการกำหนดวัตถุประสงค์ในแต่ละกิจกรรมการเรียนการสอน เลือกและลำดับเนื้อหาตามระดับความรู้และประสบการณ์ของผู้เรียน เลือกเทคนิคการสอนพัฒนาสื่อที่จะเสริมการเรียนการสอน กำหนดวิธีประเมินผลในแต่ละกิจกรรม 10)ประสานการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการปฏิบัติโปรแกรม ภาคสนาม 11) การประชาสัมพันธ์คุณค่าของโปรแกรม โดยเตรียมเสนอรายงานเกี่ยวกับโปรแกรม

ระยะที่ 3 ทดลองใช้และปรับปรุงโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

ในระยะทดลองนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญในการพัฒนาโปรแกรมที่ได้จัดทำขึ้นมาว่ามีผลเป็นอย่างไร เป็นการตรวจสอบโปรแกรมจากการทดสอบจากการทดลองใช้จริง สอดคล้องกับ (วนิดา ชมพูพงษ์, 2556) กล่าวถึงขั้นตอนการดำเนินการวิจัยและพัฒนาโปรแกรมไว้ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การตรวจสอบกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีจากผู้ทรงคุณวุฒิ ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรายละเอียดโปรแกรมจากหลักการ และเหตุผลที่ สัมพันธ์กัน ประกอบเป็นกรอบแนวคิดเพื่อนำไปสู่การนำเสนอเนื้อหาที่ต้องการให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมาย กรณีศึกษา และกิจกรรม เพื่อการฝึกทักษะและการเรียนรู้ที่เป็น วัตถุประสงค์ ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบและการปรับปรุงโปรแกรม โดยการประยุกต์ใช้ แนวคิดBroge (1982อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตนะ, 2551) ที่กล่าวถึงการปรับปรุงแก้ไขสื่อการเรียน การสอนทั่ว ๆ ไปในกระบวนการวิจัยและพัฒนา 3 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 การทดสอบภาคสนาม เบื้องต้นและการปรับปรุงแก้ไข (preliminary field testing and revisions) ระยะที่ 2 การทดสอบ ภาคสนามครั้งสำคัญและการปรับปรุงแก้ไข (main field testing and revisions) ระยะที่ 3 การตรวจสอบเพื่อยืนยันและปรับปรุงแก้ไข และในส่วนของการพัฒนาการโปรแกรม

ผลการทดลองใช้พบว่าโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลโดย พิจารณาจาก 1) ค่าประสิทธิภาพของโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน มีประสิทธิภาพ 83.49/83.33 ผ่านตามเกณฑ์ 80/80 และ 2) ค่าดัชนีประสิทธิผลของของโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน หลังจากที่เด็กเข้าร่วมโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน แล้วเด็กมีคะแนนก่อนเรียนเท่ากับ 109 คะแนน มีค่าคะแนนหลังเรียนเท่ากับ 300 คะแนน มีร้อยละของความก้าวหน้า +53.05 และมีค่าดัชนีประสิทธิผลของโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน เท่ากับ 0.76

เนื่องจากแผนกิจกรรมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันมีการใช้เทคนิคการสอนที่สอดคล้องกับความสามารถตามช่วงวัยของเด็ก กล่าวคือในช่วงอายุ 3-4 ปี และใช้เทคนิคการสอน ได้แก่ 1)การวิเคราะห์งาน (Task Analysis) การฝึกโดยใช้หลักการวิเคราะห์งานมี 2 ลักษณะ (Alberto; & Troutman. 2006: 327-328; Autism Services. 2012: 2) ดังนี้ 1) การฝึกด้วยวิธีลูกโซ่แบบเดินหน้า (Forward Chaining) คือการฝึกเริ่มจากขั้นตอนแรกเป็นต้นไปเมื่อเด็กสามารถทำขั้นที่ 1 ได้ด้วยตนเองตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้จึงเริ่มฝึกในขั้นต่อไปการฝึกด้วยวิธีลูกโซ่แบบเดินหน้า เหมาะกับการใช้ฝึกทักษะทางด้านวิชาการ ทักษะการช่วยเหลือตนเอง และทักษะชีวิต เช่น การนับเลข การผูกเชือกรองเท้า การสอนเด็กให้ดื่มน้ำจากถ้วย การใส่กางเกง การโทรศัพท์ เป็นต้น 2)การฝึกด้วยวิธีลูกโซ่แบบถอยหลัง (Backward Chaining) มีการระบุขั้นตอนต่าง ๆ เช่นเดียวกับการฝึกด้วยวิธีลูกโซ่แบบเดินหน้า แต่การฝึกจะเริ่มจากขั้นตอนสุดท้าย คือการฝึกเริ่มจากผู้ฝึกจับมือเด็กทำขั้นสุดท้ายให้ได้ก่อน เมื่อสำเร็จขั้นสุดท้ายแล้ว ผู้ฝึกจึงย้อนหลังจากขั้นสุดท้าย มาอีกขั้นหนึ่ง ทำเช่นเดียวกันจนถึงขั้นตอนแรก การฝึกด้วยวิธีลูกโซ่แบบถอยหลังเหมาะกับการใช้ฝึก ทักษะการช่วยเหลือตนเอง และทักษะชีวิต เช่น การใส่กางเกง การใส่และถอดชิบ การจัดโต๊ะอาหาร เป็นต้น (Rowe, Deborah Wells, 2019) กล่าวถึงการศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างท่าทางและการเขียนในเด็กปฐมวัย ผู้เข้าร่วมการวิจัยเป็นเด็กจำนวน 139 คนอายุ 2 ปี 6 เดือนถึง 5 ปี 11 เดือนที่เข้าเรียนในศูนย์เลี้ยงเด็กสองแห่งของสหรัฐอเมริกาที่ให้บริการครอบครัวมีรายได้น้อย โดยการใช้หลักการวิเคราะห์งานในการสอนพบว่า 55% ของเด็กอายุ 2 ปี 6 เดือนถึง 3 ปี 5 เดือน สามารถใช้ท่าทางการเขียนตามที่ผู้วิจัยกำหนดไว้อย่างน้อย 1 แบบ และ 68 % ของเด็กอายุ 4 ปี ถึง 5 ปี 11 เดือน สามารถใช้ท่าทางการเขียนตามที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ได้ทั้งหมด ซึ่งการสอนด้วยวิธีการวิเคราะห์งานนั้น ผู้วิจัยได้แยกขั้นตอนการสอนการเขียนเป็นลำดับขั้น เพื่อให้เด็กสามารถทำตามได้และมีการแยกย่อยขั้นตอนอย่างละเอียดและเข้าใจง่าย โดยผู้สอนสามารถติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียนได้ตามขั้นตอนที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น ในกรณีการสอนในเด็กที่มีความต้องการพิเศษตามที่ (Rogers, Laura, Mary Louise Hemmeter, 2010) กล่าวถึงการสอนทักษะการว่ายน้ำของเด็กออทิสติกอายุ 4 ปี จำนวน 3 คน โดยนำการวิเคราะห์งานมาใช้ร่วมกับการสอน ซึ่งได้ลำดับขั้นตอนของการว่ายน้ำออกเป็น 6 ขั้นตอนด้วยกัน พบว่าเด็กออทิสติกทั้ง 3 คนสามารถเรียนรู้ขั้นตอนการว่ายน้ำได้เป็นอย่างดี และสามารถว่ายน้ำได้ด้วยตนเองจากการสอนด้วยการใช้เทคนิคการวิเคราะห์ออกเป็นขั้นตอนย่อย ๆ ในส่วนของผู้สอนเองก็สามารถเข้าทำการสอน และชี้แนะในบางขั้นตอนที่นักเรียนไม่เข้าใจ หรือไม่สามารถปฏิบัติได้จนนักเรียนออทิสติกทั้ง 3 คนสามารถเข้าใจและว่ายน้ำได้ และเด็กสามารถสอบถามในขั้นตอนที่ตนเองไม่สามารถ

ปฏิบัติได้โดยไม่มีปัญหาด้านการสื่อสารกับครู การวิเคราะห์งานจึงเป็นเทคนิคการสอนที่มีความเหมาะสมกับเด็กออทิสเป็นอย่างยิ่ง และ2)การสอนแบบสาธิต (Demonstration Method) (ทิศนา แขมมณี, 2556) กล่าวว่า วิธีสอนโดยการใช้สาธิต คือ กระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์กำหนด โดยการแสดง หรือทำสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้สังเกตดูแล้วให้ผู้เรียนซักถาม อภิปราย และสรุปการเรียนรู้ที่ได้จากการสังเกตการณ์สอน สาธิตปัญญา สังข์ภิรมย์ และสุคนธ์ สินธพานนท์ (2550) ให้ความหมายว่า วิธีการสอนสาธิตนั้นเป็นวิธีสอนที่ผู้สอนถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาสาระ พร้อมทั้งแสดงกระบวนการปฏิบัติประกอบคำอธิบายตามขั้นตอนการสาธิตนั้น ๆ แล้วให้ผู้เรียนซักถาม อภิปราย และสรุปผลการเรียนรู้จากการสอนสาธิต ธีรภัทร์ ถิ่นแสนดี (2550) การสอนแบบสาธิต หมายถึง การสอนโดยอธิบายประกอบกับการใช้เครื่องมือ หรือวัสดุต่าง ๆ โดยมีกลุ่มนักเรียนคอยสังเกตเป็นกิจกรรมที่ครูนิยมใช้ทั่วไป เนื่องจากการสาธิตใช้วัสดุอุปกรณ์ น้อยกว่าการให้นักเรียนทดลองทำเองจากความหมายดังกล่าว พอสรุปได้ว่าการสอนแบบสาธิต คือ เทคนิควิธีการสอนอีกรูปแบบหนึ่ง ที่ผู้สอนหรือผู้เรียนแสดงวิธีการหรือขั้นตอนวิธีทำให้ผู้เรียนดู เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง ทั้งนี้อาจมีการนำสื่อการสอนเป็นตัวกลางในการสาธิต เช่นของจริง เทปบันทึกภาพ มาประกอบการสาธิตให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับปัญญา สังข์ภิรมย์ และ สุคนธ์ สินธพานนท์ (2550) แบ่งการสาธิตออกเป็น 3 ลักษณะ 1)การสาธิตสำหรับผู้เรียนทั้งห้อง (Class) เป็นการสาธิตที่ทุกคนได้เรียนรู้พร้อมกัน ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ผู้สอนจัดขึ้นเมื่อเนื้อหาสาระที่ต้องการสาธิตนั้นเป็นเนื้อหาสำคัญที่ทุกคนควรรู้ การสาธิตทั้งห้องเรียนผู้สอนต้องมีการเตรียมการเป็นอย่างดี เพื่อให้เกิดผลตามจุดประสงค์ 2)การสาธิตสำหรับกลุ่มย่อย (Group Demonstration) เป็นการสาธิตสำหรับผู้เรียน กลุ่มย่อยที่พร้อมจะเรียนรู้ในเนื้อหา หรือฝึกการทำงานบางอย่างเพิ่มเติมจากคนอื่นในห้องเรียน และยังจัดสาธิตสำหรับผู้เรียนที่ยังไม่อาจติดตามการสาธิตที่ผู้สอนทำไปแล้วได้ทัน การสาธิตกลุ่มย่อยผู้สอนสามารถทำการสาธิตร่วมกับผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม 3)การสาธิตเป็นรายบุคคล (Individual Demonstration) เป็นการสาธิตให้แก่ผู้เรียนเฉพาะในกรณีที่ผู้เรียนเกิดการสงสัย หรือไม่แน่ใจ มีปัญหาในการทำงานหรือปฏิบัติงาน ผู้สอนเดินดูการปฏิบัติงานของผู้เรียน เมื่อผู้เรียนคนใดคนหนึ่งมีปัญหาหรืออาจจะทำได้ผู้สอนจะใช้วิธีการสาธิตขั้นตอนในการทำงานต่างๆ ให้ผู้เรียนดูเพื่อเกิดความเข้าใจในการทำงานแต่ละขั้นตอน

จากการดำเนินการเป็นระยะ และขั้นตอนดังที่กล่าวมาจึงเห็นได้ว่า โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน มีความสมบูรณ์และมีความเหมาะสมที่จะสามารถนำไปเผยแพร่ขยายผลต่อครูผู้ดูแลเด็กก่อนวัยเรียน ในการสอนทักษะการแต่งกาย ทักษะการรับประทานอาหาร ทักษะการดูแลอนามัยตนเอง เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กที่จะเข้าเรียนในระดับชั้นอนุบาลต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ก่อนเริ่มการใช้โปแกรมควรจัดให้มีการให้ความรู้ผู้ปกครองถึงขั้นตอนในโปรแกรมอย่างชัดเจนเป็นขั้นตอนที่เข้าใจง่าย เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจให้ผู้ปกครองในการดำเนินการตามขั้นตอนของโปรแกรม และประสิทธิผลของโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

2. ครูผู้สอนควรศึกษาการดำเนินการของโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ทั้งจุดมุ่งหมายของโปรแกรม ฯ ขั้นตอนการดำเนินการของโปรแกรมฯ แผนการดำเนินการกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันเพื่อความเข้าใจและประสิทธิผลในการใช้โปรแกรม ฯ ได้อย่างถูกต้อง

3. ครูผู้สอนควรศึกษาขั้นตอนในแต่ละแผนกิจกรรม ลักษณะการใช้งานเพื่อให้สอดคล้องกับ 1) ชื่อกิจกรรม 2) ระยะเวลา 3) จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม 4) วัตถุประสงค์ 5) พฤติกรรมเป้าหมาย 6) ขั้นตอนการจัดกิจกรรม 7) สื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม 8) การวัดและประเมินผล เพื่อประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนในทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน

4. ครูผู้สอนควรเน้นการเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) ในขณะทำการสอน และขั้นตอนการฝึกปฏิบัติเพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจ และส่งเสริมการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน

5. ครูผู้สอนควรติดตามประเมินความก้าวหน้า รวมถึงบันทึกความก้าวหน้าทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันของเด็กแต่ละคนให้เป็นปัจจุบัน

6. ครูผู้สอนควรจัดสภาพแวดล้อมในห้องที่ทำการฝึกให้มีความเหมาะสม เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพในการสอน โดยควรเป็นห้องแยกที่เป็นสัดส่วน ตัดเสียงรบกวนจากภายนอก และการจัดห้อง สำหรับการสอนแบบเดี่ยวควรมีพื้นที่พอเหมาะไม่กว้างจนเกินไป มีแสงส่องสว่างทั้งแสงไฟ และแสงธรรมชาติที่พอเหมาะ

7. ผู้ปกครอง และครูผู้สอนควรให้เด็กฝึกปฏิบัติทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันอย่างต่อเนื่อง ทั้งที่บ้านและโรงเรียน

8. ครูผู้สอนควรประเมินผลการสอนตามสภาพจริงเพื่อให้เห็นความก้าวหน้าของเด็กแต่ละคน เพื่อที่จะเป็นข้อมูลในการประเมินผลการสอน รวมถึงการจัดสิ่งแวดล้อม ห้องเรียน เพื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน

9. สื่อการสอนที่ใช้ สามารถประยุกต์ใช้จากวัสดุพื้นฐานเน้นหลักการประหยัด และคุ้มค่า แก้วน้ำที่นำมาใช้ในการสอนดื่มน้ำควรเป็นแก้วน้ำแบบสองหู โดยแก้วแบบนี้จะช่วยให้เด็กที่มีปัญหากล้ามเนื้อมัดเล็กสามารถฝึกปฏิบัติแล้วประสบผลสำเร็จได้ดีกว่าแก้วน้ำทรงกลม หรือแก้วน้ำแบบมีหูจับด้านเดียว

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มในทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันในทักษะที่จำเป็น อื่น เช่น ทักษะการขับถ่าย ทักษะการรับผิดชอบงานบ้าน ทักษะการใช้ห้องน้ำสาธารณะ ทักษะการเคลื่อนย้ายตนเองในบ้าน ทักษะการดูแลสุขภาพและความปลอดภัยในชีวิตประจำวัน

2. ควรมีการศึกษาการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กในระดับก่อนวัยเรียนในทักษะอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อการเตรียมตัวเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้มีความพร้อม ในการเข้าศึกษาในระดับที่สูงขึ้น เช่น ทักษะการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ ทักษะการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก ทักษะด้านภาษาและการสื่อสาร ทักษะทางสังคม

3. ควรมีการศึกษา และติดตามการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการรับบริการการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม เพราะความร่วมมือของผู้ปกครองเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของความสำเร็จในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

บรรณานุกรม

Alana, S. H. (2013). *Early Intervention and Student Achievement. A Dissertation submitted to the Education Faculty of Lindenwood University in partial* [fulfillment of the requirement for the degree Doctor of Education].

Alliston, L. (2007). *Principles and practices in early intervention: A literature review for the Ministry of Education*. The Ministry of Education.

Bayat, M. (2012). *Teaching Exceptional Children*. McGraw-Hill.

Bender, N. W. (2016). *Teaching Student with Mild Disabilities*. Allyn & Bacon.

Franz, N., Garst, B. A., & Gagnon, R. J. (2015). The Cooperative Extension Program Development Model: Adapting to a Changing Context. *Journal of Human Sciences and Extension,* 3(2).

Franzone, E. (2009). *Overview of Task Analysis*. Madison, WI: National Professional Development Center on Autism Spectrum Disorders, Waisman Center. University of Wisconsin.

Guskey, T. R. (1994). Educational, School, and Counseling Psychology Faculty Publications. *Educational Leadership,* 52(2), 14-20.

Hieronymi, A. (2013). *Understanding Systems Science: A Visual and Integrative Approach Systems. Research and Behavioral Science Syst. Res. 30, 580- 595 Bangladesh Education Policy, 2010 prioritize mathematics education*. http://www.sciepub.com/reference/115402

Hoy, W., & Miskel, C. G. (2012). *Educational Administration: Theory, Research, and Practice*. McGraw - Hill.

Kimberly, D. Miller et al. (2010). Support Staff as an Essential Component of Inclusive Recreation. *Therapeutic Recreation Journal, XLIV*(1), 35-49.

Mary, P. M. (2013). Best Practices in Family-Centered Early Intervention for Children Who Are Deaf or Hard of Hearing: An International Consensus Statement. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education,* 18(4), 429–445.

Nancy, K. F. (2015). The Cooperative Extension Program Development Model: Adapting to a Changing Context. *Journal of Human Sciences and Extension,* 3(2).

National Institute Direct Instruction. (2014). *The Science and Success of engelmann's direct instruction*. NIFDI Press.

Nicole, M. T. (2010, June 4 2011). Family-Centered Early Intervention for Infants and Toddlers With Disabilities. *Journal of Family Social Work*.

Rowe, D. W. (2019). Designing for diverse classrooms: Using iPads and digital cameras to compose eBooks with emergent bilingual/biliterate four-year-olds. *Journal of Early Childhood Literacy,* 16(4), 16-24.

Spencer, V. G., & Simpson, C. G. (2009). *Teaching Children with Autism in the General Classroom*. Prufrock Press Inc.

Vanderbilt Kennedy Center. (2010). *TRAID Social Skill Assessment: Assessment Children with Autism Spectrum Disorders*. Vanderbilt Kennedy Center.

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2565). *รายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านคนพิการในประเทศไทย พ.ศ. 2565*.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). *คู่มือการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม Early intervention : EI เด็กพิการสำหรับโรงเรียนเฉพาะความพิการและศูนย์การศึกษาพิเศษ*. โรงพิมพ์สำนัก.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ฉบับที่* 3 *พ.ศ.* 2560 - 2564. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *พระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย*.

กัลยาณี อินตะสิน. (2550). *การศึกษาทักษะทางสงคมของเด็กออทิสติกในระดับปฐมวัยจากการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวประกอบการเล่นเกม [ปริญญานิพนธ์ กศ.ม.* (การศึกษาพิเศษ) บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลยศรีนครินทรวิโรฒ].

กิ่งสร เกาะประเสริฐ. (2554). *สอนภาษาพัฒนาพฤติกรรม: สำหรับเด็กออทิสติกวัยเด็กเล็ก*. สหมิตรพริ้นติ้งแอนด์พับลิสชิ่งจำกัด.

ขนิษฐา ม่วงศรีจันทร์. (2564). *รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นนวัตกร ของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา* [ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยนเรศวร].

คัทนีย์ แก้วมณี. (2544). *การพัฒนาโปรแกรมการเรียนการสอนคณิตศาสตร์สำหรับเด็กวัยอนุบาลโดยใช้ศูนย์การเรียนที่มีสัญญาการเรียน*. ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย.

จักรพันธ์ จันทรัศมิ์ และคณะ. (2564). *รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้ดูแลผู้พิการทางสติปัญญา* [รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา].

จันทิมา อัชชะสวัสดิ์. (2558). การระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา. *สิทธิปริทัศน์,* 29(90), 43-58.

จันธิรา เตจ๊ะจักร. (2552). *การดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่เด็กออทิสติกของสถาบันพัฒนาการเด็กราชนครินทร์*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ช่อทิพย์ มงคลธวัช และณิรดา เวชญาลักษณ์. (2565). การศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *Journal of Modern Learning Development,* 7(5), 32-49.

ชัยพร พันธุ์น้อย. (2564). *การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ในการจัดการศึกษา สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ โดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายของหน่วย บริการศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา* 6 *จังหวัดลพบุรี*. สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

ญาณิกา สุพล. (2554). *สภาพปัญหาการบริหารงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กพิการ ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ* [ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยนครพนม].

ณัฏฐภรณ์ หลาวทอง. (2559). *การสร้างเครื่องมือการวิจัยทางการศึกษา*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทัศนีย์ รัตนสุวรรณ. (2560). *การพัฒนารูปแบบการบริหารงานของสถานศึกษาเอกชนขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผล* [ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช].

ทิศนา แขมมณี. (2545). *กลุ่มสัมพันธ์ เพื่อการทำงานและการจัดการเรียนการสอน*. นิชินแอดเวอร์ไทซิงกรุ๊ป.

ทิศนา แขมมณี. (2550). *รูปแบบการเรียนรการสอนทางเลือกที่หลากหลาย*. ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิศนา แขมมณี. (2556). *ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิศนา แขมมณี. (2561). *ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 22). สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธรรมรัตน์ พงษ์ทอง. (2559). *การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนในเขตอำเภอแก่หางแมว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีเขต 1* [การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยบูรพา].

นะรงษ์ ชาวเพ็ชร. (2554). *การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กพิการในกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาว* [ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาค, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์].

นิวัตร นาคะเวช. (2554). *การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนในฝัน* [ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย].

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1* (พิมพ์ครั้งที่ 5). สุวีริยาสาส์น.

บุญสิตา วงศรี. (2560). *ศึกษาสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษในเขตภาคเหนือ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ* [มหาวิทยาลัยพะเยา].

บุรินทร์ สารีคำ. (2559). *ระบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการวัยเรียนตามบ้าน* [ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม].

บุรินทร์ สารีคำ. (2560). *ระบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการวัยเรียนตามบ้าน*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

เบญจา ชลธาร์นนท์. (2538). *การจัดที่อยู่สำหรับคนพิการ*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

เบญจา ชลธาร์นนท์. (2546). *รวมบทความวิชาการทางการศึกษาพิเศษ*. สหธรรมิก.

ปกรณ์กิตติ์ ม่วงประสิทธิ์ และคณะ. (2563). การมีส่วนร่วมของสถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชน ในการเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวม: กรณีศึกษาโรงเรียนวชิรวิทย์ เชียงใหม่ ช้างคลาน. *วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์,* 35(2), 15-28.

ประภาพรรณ เส็งวงศ์. (2550). *การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีวิจัยในชั้นเรียน*. อี.เค.บุ๊คส์.

ผดุง อารยะวิญญู. (2542). *การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ* (ฉบับปรับปรุงใหม่). แว่นแก้ว.

ผดุง อารยะวิญญู. (2551). *รายงานการวิจัยประกอบร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 การศึกษาพิเศษ*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

พวงมณี ชัยเสรี. (2557). *การวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาด้านวิชาชีพแก่นักเรียนด้อยโอกาสทางการศึกษาในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์และโรงเรียนราชประชานุเคราะห์*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ.

พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2561). *เทคนิคการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พินิจ สังสัพพันธ์. (2561). *การพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษด้านดนตรีไทย* [หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัย วัดผลและสถิติการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา].

พิมพ์พรรณ วรชุตินธร. (2553). *จิตวิทยาเด็กพิเศษ*. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.

พิสิฐ เทพไกรวัล. (2554). *การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก* [ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น].

ยิ่งพร เจียรตระกูล และคณะ. (2556). ความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการให้บริการช่วยเหลือ ระยะแรกเริ่ม. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์*, 3(1), 109-120.

ยุทธนา เกื้อกูล. (2560). *การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อสร้างผู้เรียนสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์* [ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์].

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. (เล่ม 134 ตอนที่ 40ก.).

รัตนลักษณ์ มณีรัตนโชติวงศ์. (2563). *แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ เชิงบวกให้แก่นักศึกษาพิการ* [ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].

วนิดา ชมพูพงษ์. (2556). *การใช้ชุดการเรียนแบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์เรื่องภูมิศาสตร์ประเทศไทยที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล ๔ (เชาวนปรีชาอุทิศ)* [วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร].

วรรณี แกมเกตุ. (2555). *วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วราลี โกสัย. (2540). *ผลของการเล่นเกมแบบร่วมมือนอกห้องเรียนที่มีต่อพฤติกรรมชอบ สังคมของเด็กปฐมวัย* [ปริญญานิพนธ์ กศ.ม.(การศึกษาปฐมวัย) บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ].

วลัยภรณ์ จันทรสาขา. (2558). *การพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมพฤติกรรมการรับมือภัย ธรรมชาติสำหรับเด็กอนุบาลตามแนวคิดแบบจินตนาการ* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].

วัชรพงศ์ ปรากฏ, ทศพล ธีฆะพร และ สิทธิพร เขาอุ่น. (2564). การรบริหารระบบการเปลี่ยนผ่านนักเรียนพิการเข้าสู่สถานศึกษาที่ส่งผลต่อความพร้อมของนักเรียนพิการในศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่าย 7 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. *วิจัยวิชาการ*, 3(4), 215-228.

วิจารณ์ พานิช. (2554). *วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่* 21. ตถาตาพลับลิเคชั่น จำกัด.

วิมลรัตน์ จันทรสาขา. (2558). *การพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมพฤติกรรมการรับมือภัยธรรมชาติสำหรับเด็กอนุบาลตามแนวคิดแบบจินตนาการ*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2551). การประยุกต์ใช้ Log Frame เพื่อออกแบบโปรแกรมพัฒนาวิชาชีพบุคลากรทางการศึกษาสู่กรอบแนวคิดเพื่อการวิจัยและพัฒนา. *วารสารบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 4(1), 3-18.

ศรียา นิยมธรรม. (2541). *การเรียนรวมสำหรับเด็กปฐมวัย* (พิมพ์ครั้งที่ 5). เลิฟแอนด์ลีฟเพรส.

ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2543). *จิตวิทยาเด็กพิเศษแนวคิดสมัยใหม่*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศุภาวรรณ แก้วทิพย์. (2561). การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตภาคเหนือตอนล่าง กลุ่ม 5. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 1(1), 97- 109.

ศูนย์การศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. (2562). *รายงานข้อมูลความเป็นมาและ ผลการดำเนินงานด้านการให้บริการการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention Service: EIS) ประจำปีการศึกษา*. ศูนย์การศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา.

สมถวิล ฤกษ์งาม. (2562). *รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร* [ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย].

สมพร หวานเสร็จ. (2555). *การพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้สำหรับผู้ปกครองของบุคคลออทิสติกในศูนย์การศึกษาพิเศษ*. โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.

สราวดี เพ็งศรีโคตร และจันทร์ชลี มาพุทธ. (2554). รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาปฐมวัย. *วารสารการศึกษาและพัฒนาสังคม*, 7(1), 68-82.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). *แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้*. สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล*. ผู้พิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2555). *นโยบายการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. คุรุสภาลาดพร้าว.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2560 กลุ่มแผนงานและงบประมาณ. (2551). *คู่มือการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention: EI) เด็กพิการสำหรับโรงเรียนเฉพาะความพิการ และศูนย์การศึกษาพิเศษ*. สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ.

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2551). *การช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กพิการโดยผู้ปกครอง Early Intervention for Children with Disability*.

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2558). *คู่มือการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กที่มีความต้องการพิเศษ*. สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ.

สุรินทร์ จาดเปรม และคณะ. (2563). รูปแบบการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาสมรรถนะสูงของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(10), 49-64.

สุริยา ศรีโภคา. (2559). *การพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน* [ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา].

สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น* (พิมพ์ครั้งที่ 3). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิมล อุดมพิริยะศักย์. (2548). *คู่มือการเลี้ยงดูเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นสำหรับผู้ปกครองศูนย์การช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กตาบอดและครอบครัว*. คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.

หทัยทิพย์ หนูมงกุฎ. (2557). *การสอนตรงร่วมกับสื่อวีดีทัศน์เพื่อเพิ่มความสามารถรับรู้อารมณ์ผู้อื่นของเด็กออทิสติก*. มหาวิทยาลัยศิลปกร.

อรอินท์ พิทักษ์โคชญากุล. (2562). *การพัฒนารูปแบบการบริหารระบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดศรีสะเกษ* [รายงานการวิจัย ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดศรีสะเกษ].

อัจศรา ประเสริฐสิน. (2563). *เครื่องมือการวิจัยทางการศึกษาและสังคมศาสตร์*. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกยูร วงศ์ก้อม
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ยุวดี วิริยางกูร
3. ผู้ช่วยศาตราจารย์ ดร.ประพิมพงศ์ วัฒนะรัตน์
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลา ลำพูน
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อธิป เกตุสิริ

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมของร่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม เพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็ก ที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมของร่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

1. ศาสตราจารย์ ดร.ผดุง อารยะวิญญู
2. รองศาสตราจารย์ ดร.กรรณวิภาร์ หงส์งาม
3. รองศาสตราจารย์ ดร.อรพรรณ บุตรกตัญญู
4. ผู้ช่วยศาสตรจารย์ ดร.เกยูร วงศ์ก้อม
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กันนิกา เพิ่มพูนพัฒนา
6. อาจารย์ ดร.กิ่งสร เกาะประเสริฐ
7. อาจารย์ ดร.มลิวัลย์ ธรรมแสง
8. อาจารย์ ดร.สมบูรณ์ อาศิรพจน์

ภาคผนวก ค
ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยที่ทำในมนุษย์

MF-04-version-2.0
วันที่ 18 ต.ค. 61

หนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย
เอกสารข้อมูลคำอธิบายสำหรับผู้เข้าร่วมการวิจัยและใบยินยอม
หมายเลขข้อเสนอการวิจัย SWUEC-G- 147/2566E

ข้อเสนอการวิจัยนี้และเอกสารประกอบของข้อเสนอการวิจัยตามรายการแสดงด้านล่าง ได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒแล้ว คณะกรรมการฯ มีความเห็นว่าข้อเสนอการวิจัยที่จะดำเนินการมีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมาย ข้อบังคับและข้อกำหนดภายในประเทศ จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามข้อเสนอการวิจัยนี้ได้

ชื่อโครงการวิจัยเรื่อง: โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

ชื่อผู้วิจัยหลัก: นางสาววรรณอาภา จารุประพาพ

สังกัด: บัณฑิตวิทยาลัย

เอกสารที่รับรอง:
1. แบบเสนอโครงการวิจัย
2. โครงการวิจัย
3. เอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย
4. หนังสือให้ความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย

เอกสารที่พิจารณาทบทวน

1. แบบเสนอโครงการวิจัย	ฉบับที่ 2 วัน/เดือน/ปี 26 พฤษภาคม 2566
2. โครงร่างการวิจัย	ฉบับที่ 2 วัน/เดือน/ปี 26 พฤษภาคม 2566
3. เอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย	ฉบับที่ 2 วัน/เดือน/ปี 26 พฤษภาคม 2566
4. หนังสือให้ความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย	ฉบับที่ 2 วัน/เดือน/ปี 26 พฤษภาคม 2566

(ลงชื่อ).....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทันตแพทย์หญิงณปภา เอี่ยมจิรกุล)
กรรมการและเลขานุการคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์

(ลงชื่อ).....
(แพทย์หญิงสุรีพร ภัทรสุวรรณ)
ประธานคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์

หมายเลขรับรอง : SWUEC/E/G-147/2566
วันที่ให้การรับรอง : 26/05/2566
วันหมดอายุใบรับรอง : 26/05/2567

ภาคผนวก ง
ตัวอย่างเครื่องมือการวิจัย

- ตัวอย่างโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน
- ตัวอย่างคู่มือการใช้โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน
- แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน
- ตัวอย่างแบบประเมินทักษะการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
- แบบบันทึกการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) ช่วงอายุ 3-4 ปี
- แบบบันทึกคะแนนทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน (ก่อนเรียน-หลังเรียน)

โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการ
ช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการ
พิเศษ อายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน
โดยนางสาววรรณอาภา จารุประพาฬ
นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาการศึกษาพิเศษ
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ

คำนำ

โปรแกรมที่พัฒนาขึ้นนี้จัดทำขึ้นเพื่อให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ อายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน เพื่อเป็นแนวทางให้ครูผู้สอน ผู้ปกครองสามารถส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน รวมถึงส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้ได้เหมาะสมตามวัย ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันในโปรแกรมนี้ ประกอบด้วย ทักษะการแต่งกาย ทักษะการรับประทานอาหาร และทักษะการดูแลอนามัยตนเอง โดยมีรายละเอียดของแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน จำนวน 10 แผน และการประเมินผล ซึ่งจะช่วยให้ครูผู้สอน ผู้ปกครอง หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปใช้ในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนจะเข้าสู้การเรียนในชั้นอนุบาล 1 ต่อไป

ผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนนี้ จะช่วยให้เด็กในระดับก่อนวัยเรียนได้มีทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันที่เหมาะสมตามวัย สามารถดูแล และช่วยเหลือตนเองได้ เหมาะสมตามวัย สามารถปรับตัวเพื่อเรียนรู้ด้านวิชาการเมื่อเข้าเรียนในโรงเรียนได้ และจะเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่ต้องได้รับความช่วยเหลือทางทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันต่อไป

วรรณอาภา จารุประพาฬ

สารบัญ

หน้า

จุดมุ่งหมายของโปรแกรม..... 1
คุณสมบัติของผู้เข้าร่วมโปรแกรม..... 1
ขั้นตอนการปฏิบัติการของโปรแกรม..... 2
ขั้นตอนการดำเนินงานของโปรแกรม..... 3
รายละเอียดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน..... 6
แผนกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน..... 7
แผนการจัดกิจกรรมที่ 1 เด็กดีคนเก่งมาสวมกางเกงกัน..... 8
แผนการจัดกิจกรรมที่ 2 เด็กดีคนเก่งมาสวมเสื้อกัน..... 14
แผนการจัดกิจกรรมที่ 3 เด็กดีคนเก่งมาสวมรองเท้ากัน..... 21
แผนการจัดกิจกรรมที่ 4 เด็กดีดื่มน้ำจากแก้ว..... 27
แผนการจัดกิจกรรมที่ 5 เด็กดีดื่มน้ำจากหลอดดูด..... 33
แผนการจัดกิจกรรมที่ 6 เด็กดีรับประทานอาหารด้วยช้อน..... 38
แผนการจัดกิจกรรมที่ 7 เด็กดีรับประทานอาหารด้วยช้อนส้อม..... 44
แผนการจัดกิจกรรมที่ 8 เด็กดีเรามาล้างมือกัน..... 49
แผนการจัดกิจกรรมที่ 9 ปวดฉี่ต้องบอกครูนะ..... 55
แผนการจัดกิจกรรมที่ 10 ต้องกดชักโครกทุกครั้งนะ..... 61
แบบประเมินผลการเรียนรู้..... 66

1. จุดมุ่งหมายของโปรแกรม

1. เพื่อช่วยเหลือระยะแรกเริ่มด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปีในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

2. เพื่อให้ครูผู้สอน และผู้ปกครองมีแนวทางในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปีในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

3. เพื่อส่งเสริม และพัฒนาทักษะด้านการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันตามแนวคิดทฤษฎีพัฒนาการด้านสติปัญญาของเพียเจต์ (Jean Piaget)

2. คุณสมบัติของผู้เข้าร่วมโปรแกรม ประกอบด้วย

1. เด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุระหว่าง 3-4 ปี ที่ต้องได้รับความช่วยเหลือทางทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ประกอบด้วย

1.1 ทักษะการรับประทานอาหาร

1.2 ทักษะการแต่งกาย

1.3 ทักษะการดูแลอนามัยตนเอง

2. เด็กมีภาษาพูดสื่อสารได้ คือ การที่เด็กสื่อสารโดยใช้ทั้งสีหน้า ท่าทางภาษากาย รับฟังคำสั่งง่ายๆได้รวมทั้งการใช้คำพูดในการสื่อสารกับคู่สนทนาหรือสื่อสารกับผู้อื่นได้ ตอบคำถามง่าย ๆ พูดเป็นคำ ๆ หรือเป็นประโยคง่าย ๆ ไม่ซับซ้อนได้ บอกเกี่ยวกับกิจกรรมที่เพิ่งกระทำหรือบอกสิ่งที่กำลังจะทำได้

3. เด็กได้รับความยินยอมจากผู้ปกครองให้เข้าร่วมโปรแกรมได้ และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่องจนจบโปรแกรม

3. ขั้นตอนการปฏิบัติการของโปรแกรม

การบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน มี 6 ขั้นตอน ดังนี้

3.1 ตรวจคัดกรองพัฒนาการเด็กนักเรียนโดย แพทย์ หรือนักจิตวิทยาคลีนิคประจำศูนย์บริการสาธรณะสุขในเขตพื้นที่เพื่อยืนยันผลการคัดกรอง เพื่อให้ได้รับการวินิจฉัยอย่างละเอียดเพิ่มเติมจากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

3.2 ตรวจคัดกรองประเมินพัฒนาการเด็ก เป็นการประเมินความสามารถพื้นฐานเป็นการประเมินให้ทราบถึงพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็กเพื่อค้นหาจุดเด่น จุดด้อย โดยเปรียบเทียบกับพัฒนาการตามวัยของเด็กทั่วไป ซึ่งจะเป็น ข้อมูลในการวางแผนการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษ และพัฒนาการของเด็กแต่ละ

คน ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ในศูนย์พัฒนาการเด็กก่อนวัยเรียน เพื่อค้นหาเด็กที่ต้องได้รับการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันใน 3 ทักษะ คือ

3.2.1 ทักษะการรับประทานอาหาร

3.2.2 ทักษะการแต่งกาย

3.2.3 ทักษะการดูแลอนามัยตนเอง

3.3 ให้ความรู้ และทำความเข้าใจกับผู้ปกครองของเด็กถึงแนวทางในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน

3.4 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน

3.5 ประเมินผลการเรียนรู้ตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3.6 การส่งต่อเข้าชั้นเรียนปกติ

บทบาทหน้าที่ของผู้ปกครอง คือ จัดกิจกรรมในการพัฒนาบุตรหลานตามที่ได้รับคำแนะนำจากครูผู้สอน ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเด็กนักเรียนจะได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ และต่อเนื่องจากที่โรงเรียน จัด หรือปรับบรรยากาศสภาพแวดล้อมของบ้านให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก

บทบาทหน้าที่ของครู คือ ประเมินพัฒนาการเบื้องตนของเด็กนักเรียน ศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามแผน จัดกระบวนการเรียนรู้ตามแผนโดยใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ สื่อการเรียนรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้ตรงตามความจำเป็นพิเศษของผู้เรียน ใช้สื่อการสอน วิธีการสอน วิธีการประเมินผลที่เหมาะสม บันทึกพัฒนาการของผู้เรียนเป็นระยะ

บทบาทหน้าที่ของแพทย์ หรือนักจิตวิทยาคลีนิค คือ ประเมินพัฒนาการของเด็กนักเรียนร่วมกันกับผู้ปกครอง และครู เพื่อวินิจฉัยและแนะนำวิธีการดูแลเด็ก เพื่อให้ได้รับการวินิจฉัยอย่างละเอียดเพิ่มเติมจากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

คู่มือโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะ
การช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความ
ต้องการพิเศษ อายุ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน
โดยนางสาววรรณอาภา จารุประพาฬ
นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาการศึกษาพิเศษ
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คำนำ

คู่มือนี้เป็นคู่มือการใช้โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบาย ชี้แจง และให้คำแนะนำสำหรับครูผู้สอน ผู้ปกครอง รวมถึงขั้นตอนองค์ประกอบของโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนสามารถเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น

ผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คู่มือการใช้โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ 3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนนี้ จะเป็นประโยชน์ช่วยให้เด็กที่ต้องได้รับการช่วยเหลือในการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ได้พัฒนาศักยภาพของตนเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียนในระดับชั้นอนุบาล 1 มีความพร้อมที่จะเรียนในด้านวิชาการต่อไป

วรรณอาภา จารุประพาฬ

สารบัญ

หน้า

โปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน คืออะไร..... 1
นิยามศัพท์ของทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน..... 6
กระบวนการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention: EI)..... 8
แผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน..... 16
ภาคผนวก..... 70
การสอนโดยการวิเคราะห์งาน..... 71
การสอนโดยการสอนแบบสาธิต..... 74
บรรณานุกรม..... 75

แผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ3-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

แผนการสอนที่ 1
มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย ทักษะการดำรงชีวิตประจำวัน
ชื่อหน่วยการเรียนรู้ มาแต่งตัวไปโรงเรียนกันเถอะ
แผนการสอนที่ 1 กิจกรรม เด็กดีคนเก่งมาสวมกางเกงกัน

1. **มาตรฐานการเรียนรู้**

มาตรฐานที่ 6 มีทักษะชีวิตและการปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาเศรฐกิจพอเพียง ตัวบ่งชี้ 6.1 ช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน(หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย 2560)

2. **สาระสำคัญ**

การจัดกิจกรรมประจำวัน กิจกรรมสำหรับเด็กอายุ 3-6 ปีบริบูรณ์ สามารถนำมาจัดเป็นกิจกรรมประจำวันได้หลายรูปแบบ เป็นการช่วยให้ผู้สอน หรือผู้จัดประสบการณ์ทราบว่าแต่ละวันจะทำกิจกรรมอะไรเมื่อใด และอย่างไร ทั้งนี้การจัดกิจกรรมประจำวันสามารถจัดได้หลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในการนำไปใช้ของแต่ละหน่วยสภาพชุมชน ที่สำคัญผู้สอนต้องคำนึงถึงการจัดกิจกรรมให้ครอบคลุมกับพัฒนาการทุกด้าน (หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย 2560)

3. **จุดประสงค์การเรียนรู้**

เมื่อนักเรียน เรียนรู้เรื่องนี้แล้วนักเรียนสามารถ

1. นักเรียนสามารถบอก ชี้บอก เสื้อผ้าได้
2. นักเรียนสามารถบอก/ชี้บอกขั้นตอน/ภาพขั้นตอนการใส่กางเกงได้
3. นักเรียนสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนการสวมกางเกงเอวยืดได้
4. นักเรียนมีสมาธิ สนทนาโต้ตอบ และร่วมกิจกรรมได้

4. **สาระการเรียนรู้**

การแต่งกาย หมายถึง การรู้จักเลือกเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายให้เหมาะสมกับรูปร่าง กาลเทศะ วัย โดยรู้จักวิเคราะห์ตนเอง วิเคราะห์กาลเทศะ เป็นพื้นฐานการเลือกเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายอย่างเหมาะสม

5. **การจัดการเรียนรู้ / เทคนิค/วิธีการสอน**

การสอนเป็นขั้นตอน Tast Analysis

การสอนแบบสาธิต (Demonstration Method)

การเสริมแรง คือ การชมเชยทุกครั้งเมื่อเกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์

6.กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	กิจกรรม	เทคนิค	สื่อ/แหล่งเรียนรู้
ขั้นนำ	1. ครูผู้สอนและนักเรียนกล่าวคำสวัสดีทักทาย สร้างความคุ้นเคยกัน ครูผู้สอนเตรียมความพร้อมนักเรียนโดยให้นักเรียนต่อจิ๊กซอจับคู่เรื่องเครื่องแต่งกาย ให้นักเรียนนั่งพัก 2 นาที จากนั้นครูบอกนักเรียนว่าตอนนี้นักเรียนกำลังจะเรียนรู้ขั้นตอนการแต่งกาย 2. ครูให้นักเรียนชี้ที่บัตรภาพและบอกนักเรียนว่า “วันนี้เราจะมาเรียนรู้การสวมกางเกง” 3. ครูติดป้ายกิจกรรมให้นักเรียนดู 1) เรียนรู้ลักษณะของกางเกง 2) เรียนรู้จากภาพขั้นตอน 3) เรียนรู้จากครูสาธิตและเพื่อนสาธิตการสวมกางเกง 4) ฝึกปฏิบัติการสวมกางเกงตามภาพลำดับขั้นตอน 5) ฝึกสวมใส่กางเกงขาสั้นด้วยตนเอง	-การสอนแบบเป็นขั้นตอน Tast Analysis -การสอนแบบสาธิต (Demonstration Method) -ทฤษฎีการเสริมแรง (Reinforcement Theory)	-จิ๊กซอเครื่องแต่งกาย
ขั้นสอน	1. ครูชี้ที่บัตรเรียนรู้กางเกงขาสั้น และบอกว่านักเรียนว่าวันนี้เราจะมาเรียนรู้การสวมกางเกงขาสั้น ครูยกตัวอย่าง และให้นักเรียนดูที่กางเกง และลักษณะของกางเกงที่มีองค์ประกอบต่างๆ กัน เช่น ขากางเกง ขอบกางเกง ด้านหน้า ด้านหลังของกางเกง และให้ยกตัวอย่าง หรือเล่นเกมส์ถามตอบส่วนประกอบของกางเกงได้ หากนักเรียนตอบไม่ได้ครูกระตุ้นและยกตัวอย่างอีกครั้ง	-การสอนแบบเป็นขั้นตอน Tast Analysis -การสอนแบบสาธิต (Demonstration Method) -ทฤษฎีการเสริมแรง	-บัตรภาพ ,บัตรคำ อุปกรณ์ที่ใช้ในการแต่งกาย -แบบฝึกหัด -กางเกงขาสั้น

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	กิจกรรม	เทคนิค	สื่อ/แหล่งเรียนรู้
	2. ครูหยิบบัตรเรียนรู้กางเกงขาสั้นออกและบอกว่าเรียนเสร็จแล้วต่อไปเราจะเรียนรู้ขั้นตอนการใส่กางเกง(ครูชี้ที่แผ่นป้ายขั้นตอน) 3. ครูชี้ที่แผ่นป้ายขั้นตอนการสวมกางเกงขาสั้นโดยมีขั้นตอนดังนี้ ขั้นที่ 1.นักเรียนสวมกางเกง ขั้นที่ 2.นักเรียนจับขอบกางเกงให้เรียบร้อย ขั้นที่ 3.นักเรียนยื่นขาขวาสอดเข้าไปในขากางเกงทางขวา ขั้นที่ 4.นักเรียนยื่นขาซ้ายสอดเข้าไปในขากางเกงทางซ้าย ขั้นที่ 5.นักเรียนดึงขากางเกงอยู่ในระดับเอวให้เรียบร้อย 4. ให้นักเรียนชี้ภาพขั้นตอนและเล่นเกมถามตอบ เช่นครูชี้ภาพสอดขาเข้าไปในกางเกงและสอดขาออกด้านขากางเกง จากนั้นเล่มเกมเรียงลำดับขั้นตอน (เสริมแรงนักเรียนกลุ่มที่ชนะ) 5. ครูผู้สอนบอกนักเรียนว่าเสร็จแล้วให้นักเรียนพัก 3 นาที 6. ครูชี้ที่ป้ายกิจกรรมการฝึกปฏิบัติตามขั้นตอนดังนี้ ขั้นที่ 1 นักเรียนสวมกางเกงขาสั้น ขั้นที่ 2 นักเรียนขอบกางเกงที่สวมอยู่ให้เรียบร้อย ขั้นที่ 3 นักเรียนยื่นขาขวาสอดเข้าไปในขากางเกงทางขวา	(Reinforcement Theory)	

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	กิจกรรม	เทคนิค	สื่อ/แหล่งเรียนรู้
	ขั้นที่ 4 นักเรียนยื่นขาซ้ายสอดเข้าไปในขากางเกงทางซ้าย **ให้การเสริมแรงทุกครั้งที่นักเรียนทำสำเร็จ ขั้นที่ 5 นักเรียนดึงของกางเกงอยู่ระดับเอวให้เรียบร้อย 7. ครูผู้สอนหยิบบัตรฝึกปฏิบัติออกและบอกว่าเสร็จแล้ว 8. ครูชี้ที่บัตรภาพแบบฝึกหัดและให้นักเรียนทำใบงาน (ครูตรวจใบงานและให้นักเรียนนั่งพัก 3 นาที)		
ขั้นสรุป	9. ครูผู้สอนทบทวนกิจกรรมการเรียนการสอนขั้นตอนการสวมเสื้อตามลำดับ 10. ครูชี้ไปที่ภาพหมดเวลาของการจัดกิจกรรมและชี้ที่ภาพขอบคุณ ครูถามนักเรียนว่าเมื่อเรียนเสร็จแล้วต้องทำอย่างไร 11. นักเรียนไหว้และขอบคุณครู ครูรับไหว้นักเรียน		

***ก่อนเริ่มสอนในครั้งต่อไป ควรสอนซ้ำในเนื้อหาเดิมก่อนเริ่มแผนการสอนถัดไป**

ข้อควรระวัง
โปรแกรมนี้อาจไม่เหมาะสมกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น เด็กที่มีความพกพร่องทางการได้ยิน และเด็กที่มีความพิการซ้อน

****ในนักเรียนที่มีทักษะต่ำกว่ากลุ่มเรียน ควรแยกไปทำการสอนแบบเดี่ยวจะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพ และผลลัพธ์การสอนที่ดีขึ้น**

การสอนแบบกลุ่มเล็ก หรือการสอนแบบเดี่ยวเป็นรูปแบบหนึ่งของการสอนแบบแยกกลุ่ม ที่ให้ความสำคัญกับความสนใจ ความสามารถ และความต้องการของนักเรียนแต่ละคน การนำวิธีการสอนนี้ไปใช้เกี่ยวข้องกับการจัดกลุ่มนักเรียนตามความต้องการในการเรียนรู้และปัจจัยอื่นๆ แนวทางนี้ช่วยให้ผู้สอนสามารถปรับแต่งบทเรียนและกิจกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและเสริมทักษะเฉพาะได้ การนำการเรียนรู้แบบกลุ่มเล็ก หรือการสอนแบบเดี่ยวมาใช้เป็นเทคนิคในการสอนช่วยให้เกิดความใส่ใจเป็นรายบุคคลในระดับที่วิธีการแบบกลุ่มใหญ่ทั่วไปไม่สามารถเทียบได้ แนวทางนี้รับรู้และยกย่องเอกลักษณ์เฉพาะตัวของนักเรียนแต่ละคน มอบประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะกับแต่ละคน

ประโยชน์ของการสอบแบบกลุ่มเล็ก หรือการสอนแบบเดี่ยวมีรายละเอียดดังนี้

1. นักเรียนจะได้รับการสอนแบบรายบุคคลจากครู
2. บทเรียนได้รับการออกแบบมาให้เหมาะกับความสนใจ ความสามารถ และรูปแบบการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคน
3. นักเรียนมีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมกับบทเรียนอย่างกระตือรือร้นมากขึ้น
4. ครูเห็นถึงทักษะการทำงานร่วมกันและการสื่อสารที่ดีขึ้นในหมู่นักเรียน
5. ครูสามารถสนับสนุนนักเรียนที่มีความต้องการที่หลากหลายได้ง่ายขึ้น
6. นักเรียนมีโอกาสในการถามคำถามและรับคำติชมโดยตรงมากขึ้น

แบบสังเกตทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน

แผนการสอนที่ 1 มาแต่งตัวไปโรงเรียนกันเถอะ

กิจกรรม เด็กดีคนเก่งมาสวมกางเกงกัน

ชื่อ-นามสกุลนักเรียน

.....

วัน เดือน ปี ที่ทำการประเมิน

.....

<u>คำชี้แจง</u> ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความสามารถของนักเรียนตามความเป็นจริงตามเกณฑ์

0=เด็กไม่สามารถปฏิบัติสิ่งที่ฝึกได้

1 = เด็กสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้โดยต้องได้รับการช่วยเหลือจากครู

2 = เด็กสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้โดยการกระตุ้นด้วยการพูด และท่าทาง

3 = เด็กสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้โดยการกระตุ้นด้วยการพูด

4 = เด็กสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ถูกต้องด้วยตนเองตามเกณฑ์ที่กำหนด

ขั้นที่	กิจกรรมที่ได้รับการประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน				
		0	1	2	3	4
1.	นักเรียนสังเกตด้านหน้าของกางเกง					
2.	นักเรียสังเกตด้านหลังของกางเกง					
3.	นักเรียนนั่งลงที่พื้น และวางกางเกงที่พื้นจับขอบเอวกางเกง					
4.	นักเรียนยื่นขาซ้ายสอดเข้าไปในขอบเอวกางเกงทางซ้ายให้ขาซ้ายโผล่ออกมาจากขากางเกง					
5.	นักเรียนยื่นขาซ้ายสอดเข้าไปในขอบเอวกางเกงทางขวาให้ขาขวาโผล่ออกมาจากขากางเกง					
6.	นักเรียนจับที่ขอบเอวกางเกงแล้วลุกขึ้นยืน					
7.	นักเรียนดึงขอบเอวกางเกงขึ้นอยู่ระดับเอว					
	คะแนน					
	คะแนนรวม					

การวัดและประเมินผล

สิ่งที่ต้องวัดและประเมินผล	วิธีการวัดและประเมินผล	เครื่องมือที่ใช้วัดและประเมินผล	เกณฑ์การวัดและประเมินผล
1.บอก ชี้บอก กางเกงขาสั้นได้	1.สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้	1.ใบงาน	1.บอก ชี้บอก กางเกงขาสั้นได้ 3ใน 4 ภาพ
2.เรียงลำดับขั้นตอนการสวมกางเกงขาสั้นได้	2.บันทึกผลหลังการสอน	2.แบบบันทึกผลหลังการสอน	2.เรียงลำดับขั้นตอนการสวมกางเกงได้
3.สวมกางเกงขาสั้นตามขั้นตอนได้			3.สวมกางเกงขาสั้นตามขั้นตอนได้ 3 ใน 5 ขั้นตอน
4.นักเรียนมีสมาธิสนทนาโต้ตอบ และร่วมกิจกรรมได้			4.นักเรียนมีสมาธิสนทนาโต้ตอบ และร่วมกิจกรรมได้

บันทึกผลหลังการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

1. ผลการสอน

.....

.....

.....

2. ปัญหาและอุปสรรค

.....

.....

.....

3. ข้อเสนอแนะ/แนวทางการแก้ไข

.....

.....

.....

แบบบันทึกการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM)
ช่วงอายุ 3-4 **ปี**

แบบบันทึกการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) ตามช่วงอายุ

ชื่อ-สกุล ..... ชื่อเล่น .....

วัน เดือน ปี เกิด .....

คำชี้แจง : เด็กทำได้ ใส่เครื่องหมาย ☐ ผ่าน เด็กทำไม่ได้ ใส่เครื่องหมาย ☑ ไม่ผ่าน

ด้าน / อายุ	ด้านการเคลื่อนไหว Gross Motor (GM)	ด้านการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กและสติปัญญา Fine Motor (FM)	ด้านการเข้าใจภาษา Receptive Language (RL)	ด้านการใช้ภาษา Expressive Language (EL)	ด้านการช่วยเหลือตัวเองและสังคม Personal and Social (PS)
16–18 เดือน (1 ปี 4 เดือน ถึง 1 ปี 6 เดือน) / 16–18 เดือน – 19–24 เดือน (1 ปี 7 เดือน ถึง 2 ปี)	45. เดินลากของเล่นหรือสิ่งของได้ ☐ผ่าน ☐ไม่ผ่าน	46. ขีดเขียนได้เอง ☐ผ่าน ☐ไม่ผ่าน	47. ทำตามคำสั่งง่ายๆ โดยไม่มีท่าทางประกอบ ☐ผ่าน ☐ไม่ผ่าน	48. ตอบชื่อวัตถุได้ถูกต้อง ☐ผ่าน ☐ไม่ผ่าน	49. เล่นการใช้สิ่งของตามหน้าที่ได้มากขึ้น ด้วยความสัมพันธ์ของ 2 สิ่ง ขึ้นไป ☐ผ่าน ☐ไม่ผ่าน
19–24 เดือน	60. เหวี่ยงขาเตะลูกบอลได้ ☐ผ่าน ☐ไม่ผ่าน	61. ต่อก้อนไม้ 4 ชั้น ☐ผ่าน ☐ไม่ผ่าน	62. เลือกวัตถุตามคำสั่ง (ตัวเลือก 4 ชนิด) ☐ผ่าน ☐ไม่ผ่าน	63. เลียนคำพูดที่เป็นวลีประกอบด้วย คำ 2 คำ ☐ผ่าน ☐ไม่ผ่าน	64. ใช้ช้อนตักอาหารกินเองได้ ☐ผ่าน ☐ไม่ผ่าน
25–30 เดือน (2 ปี 1 เดือน ถึง 2 ปี 6 เดือน) / 25–30 เดือน – 31–36 เดือน (2 ปี 7 เดือน ถึง 3 ปี)	65. กระโดดเท้าพ้นพื้นทั้ง 2 ข้าง ☐ผ่าน ☐ไม่ผ่าน	66. แก้ปัญหาง่ายๆ โดยใช้เครื่องมือได้ ☐ผ่าน ☐ไม่ผ่าน	67. ชี้อวัยวะ 7 ส่วน ☐ผ่าน ☐ไม่ผ่าน	68. พูดตอบรับและปฏิเสธได้ ☐ผ่าน ☐ไม่ผ่าน	69. ล้างและเช็ดมือได้เอง ☐ผ่าน ☐ไม่ผ่าน
31–36 เดือน	79. ยืนขาเดียว 1 วินาที ☐ผ่าน ☐ไม่ผ่าน	80. เลียนแบบลากเส้นเป็นวงต่อเนื่องกัน ☐ผ่าน ☐ไม่ผ่าน	81. นำวัตถุ 2 ชนิด ในห้องมาให้ได้ตามคำสั่ง ☐ผ่าน ☐ไม่ผ่าน	82. พูดติดต่อกัน 3–4 คำได้อย่างน้อย 4 ความหมาย ☐ผ่าน ☐ไม่ผ่าน	83. ใส่กางเกงได้เอง ☐ผ่าน ☐ไม่ผ่าน
37–42 เดือน (3 ปี 1 เดือน ถึง 3 ปี 6 เดือน) / 37–42 เดือน – 43–48 เดือน (3 ปี 7 เดือน ถึง 4 ปี)	84. ยืนขาเดียว 3 วินาที ☐ผ่าน ☐ไม่ผ่าน	85. เลียนแบบวาดรูปวงกลม ☐ผ่าน ☐ไม่ผ่าน	86. ทำตามคำสั่งต่อเนื่องได้ 2 กริยากับวัตถุ 2 ชนิด ☐ผ่าน ☐ไม่ผ่าน	87. ถามคำถามได้ 4 แบบ เช่น ใคร อะไร ที่ไหน ทำไม ☐ผ่าน ☐ไม่ผ่าน	88. ทำตามกฎในการเล่นเป็นกลุ่มได้ ☐ผ่าน ☐ไม่ผ่าน 89. ช่วยทำงานขั้นตอนเดียวได้เอง ☐ผ่าน ☐ไม่ผ่าน
43–48 เดือน	101. กระโดดขาเดียวได้อย่างน้อย 2 ครั้ง ☐ผ่าน ☐ไม่ผ่าน	102. ตัดกระดาษรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาด 10 ซม. ออกเป็น 2 ชิ้น (โดยใช้กรรไกรปลายมน) ☐ผ่าน ☐ไม่ผ่าน 103. เลียนแบบวาดรูป + (กากบาท) ☐ผ่าน ☐ไม่ผ่าน	104. เลือกวัตถุที่มีขนาดใหญ่กว่าและเล็กกว่า ☐ผ่าน ☐ไม่ผ่าน	105. พูดเป็นประโยค 3 คำ ติดต่อกัน โดยมีความหมายและเหมาะสมกับโอกาสได้ ☐ผ่าน ☐ไม่ผ่าน	106. ใส่กระดุมขนาดใหญ่อย่างน้อย 2 ซม. ได้เอง 3 เม็ด ☐ผ่าน ☐ไม่ผ่าน
49–54 เดือน (4 ปี 1 เดือน ถึง 4 ปี 6 เดือน) / 49–54 เดือน – 55–60 เดือน (4 ปี 7 เดือน ถึง 5 ปี)	107. กระโดดไปด้านข้างและถอยหลังได้ ☐ผ่าน ☐ไม่ผ่าน	108. ประกอบชิ้นส่วนของรูปภาพที่ตัดออกเป็นส่วนๆ 8 ชิ้นได้ ☐ผ่าน ☐ไม่ผ่าน	109. เลือกรูปภาพที่แสดงเวลากลางวัน กลางคืน ☐ผ่าน ☐ไม่ผ่าน	110. ตอบคำถามได้ถูกต้องเมื่อถามว่า "ถ้ารู้สึกร้อน ไม่สบายหิว" จะทำอย่างไร ☐ผ่าน ☐ไม่ผ่าน	111. ทำความสะอาดตนเองหลังจากอุจจาระได้ ☐ผ่าน ☐ไม่ผ่าน
55–60 เดือน	112. เดินต่อส้นเท้า ☐ผ่าน ☐ไม่ผ่าน	113. จับดินสอได้ถูกต้อง ☐ผ่าน ☐ไม่ผ่าน	114. เลือกสีได้ 8 สี ตามคำสั่ง ☐ผ่าน ☐ไม่ผ่าน	115. ผลัดกันพูดคุยกับเพื่อนในกลุ่ม ☐ผ่าน ☐ไม่ผ่าน	116. เล่นเลียนแบบบทบาทของผู้ใหญ่ได้ ☐ผ่าน ☐ไม่ผ่าน

ลงชื่อ..... ผู้ประเมิน

แบบบันทึกคะแนนทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน
เด็กช่วงอายุ 3-4 ปี

แบบบันทึกคะแนนทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันเด็กอายุ 3-4 ปี
ทักษะการแต่งกาย (ระหว่างเรียน)

ลำดับ	การสวมเสื้อคอกลมแขนสั้น (40)	การสวมกางเกงขาสั้น (40)	การสวมรองเท้า (40)	คะแนนรวม (120)
เด็กคนที่ 1	32	36	29	97
เด็กคนที่ 2	30	28	33	91
เด็กคนที่ 3	32	35	29	96
เด็กคนที่ 4	37	34	35	106
เด็กคนที่ 5	35	33	30	98
เด็กคนที่ 6	37	35	32	104

แบบบันทึกคะแนนทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันเด็กอายุ 3-4 ปี
ทักษะการรับประทานอาหาร (ระหว่างเรียน)

ลำดับ	การดื่มน้ำจากแก้ว (40)	การดื่มน้ำจากหลอดดูด (40)	การรับประทานอาหารด้วยช้อนส้อม (40)	การรับประทานอาหารด้วยช้อนกลาง (40)	คะแนนรวม (160)
เด็กคนที่ 1	35	28	34	35	132
เด็กคนที่ 2	32	26	34	31	123
เด็กคนที่ 3	34	33	36	38	141
เด็กคนที่ 4	36	32	38	38	144
เด็กคนที่ 5	26	20	32	32	110
เด็กคนที่ 6	38	34	40	40	152

แบบบันทึกคะแนนทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันเด็กอายุ 3-4 ปี

ทักษะการดูแลอนามัยตนเอง (ระหว่างเรียน)

ลำดับ	การล้างมือ (40)	การปัสสาวะ (40)	การใช้ชักโครก (40)	คะแนนรวม (120)
เด็กคนที่ 1	36	32	39	107
เด็กคนที่ 2	34	28	36	98
เด็กคนที่ 3	34	32	35	101
เด็กคนที่ 4	36	26	37	99
เด็กคนที่ 5	34	28	35	97
เด็กคนที่ 6	40	30	38	108

แบบบันทึกทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันเด็กอายุ3-4ปี
รวม 3 ทักษะ (ก่อนเรียน)

ลำดับ	ทักษะการแต่งกาย (20)			ทักษะการรับประทานอาหาร (20)				อนามัยตนเอง (20)			รวม (60)
	สวมเสื้อ (10)	กางเกงขาสั้น (5)	สวมรองเท้า (5)	ดื่มน้ำจากแก้ว (5)	หลอดดูด (5)	ช้อนส้อม (5)	ช้อนกลาง (5)	ล้างมือ (10)	ปัสสาวะ (5)	ใช้ชักโครก (5)	(60)
เด็กคนที่ 1	4	1	1	1	1	2	2	2	1	1	16
เด็กคนที่ 2	5	2	1	1	1	2	2	2	1	1	18
เด็กคนที่ 3	5	2	2	2	1	2	2	2	1	1	20
เด็กคนที่ 4	4	2	2	1	1	2	2	2	1	2	19
เด็กคนที่ 5	3	2	1	2	1	2	2	1	1	2	17
เด็กคนที่ 6	3	2	2	2	1	1	2	2	1	2	19

แบบบันทึกทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันเด็กอายุ3-4ปี
รวม 3 ทักษะ (หลังเรียน)

ลำดับ	ทักษะการแต่งกาย (20)			ทักษะการรับประทานอาหาร (20)				อนามัยตนเอง (20)			รวม (60)
	สวมเสื้อคอกลม (10)	กางเกงขาสั้น (5)	สวมรองเท้า (5)	ดื่มน้ำจากแก้ว (5)	หลอดดูด (5)	ช้อนส้อม (5)	ช้อนกลาง (5)	ล้างมือ (10)	ปัสสาวะ (5)	ใช้ชักโครก (5)	(60)
เด็กคนที่ 1	8	5	5	5	4	5	5	5	4	4	50
เด็กคนที่ 2	7	5	5	5	4	5	5	5	4	4	49
เด็กคนที่ 3	8	5	5	5	4	5	5	5	4	5	50
เด็กคนที่ 4	10	4	5	5	4	5	5	5	4	4	51
เด็กคนที่ 5	8	4	4	5	4	5	5	4	4	5	48
เด็กคนที่ 6	10	5	5	5	4	5	5	4	4	5	52

ภาคผนวก จ
ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

- ตัวอย่างแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา ความต้องการจำเป็นและแนวทางในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
- ตัวอย่างแบบตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา ความต้องการจำเป็นและแนวทางในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
- แบบประเมินผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง สภาพ ปัญหา ความต้องการจำเป็นและแนวทางในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

ตอนที่1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

<u>คำชี้แจง</u> โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงและครบทุกข้อ

1. ตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม

   ☐ ครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน
   ☐ ครูระดับชั้นอนุบาล
   ☐ ครูการศึกษาพิเศษ

2. เพศ

   ☐ ชาย
   ☐ หญิง

3. ระยะเวลาการดำรงตำแหน่งปัจจุบัน

   ☐ น้อยกว่า 3 ปี
   ☐ ตั้งแต่ 4–10 ปี
   ☐ มากกว่า 11 ปีขึ้นไป

4. หน่วยงานที่สังกัด

   ☐ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร
   ☐ สำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร
   ☐ สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร

5. ประสบการณ์สอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

   ☐ ประสบการณ์สอน 1-5 ปี
   ☐ ประสบการณ์สอน 6-10 ปี
   ☐ ประสบการณ์สอน 11 ปีขึ้นไป

6. มีประสบการณ์สอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษระดับใด

   ☐ ก่อนวัยเรียน

   ☐ ระดับปฐมวัย

   ☐ ระดับประถมศึกษา

7. ระดับการศึกษา

   ☐ ปริญญาตรี ระบุสาขา.....

   ☐ ปริญญาโท

   ☐ อื่น ๆ ระบุ.....

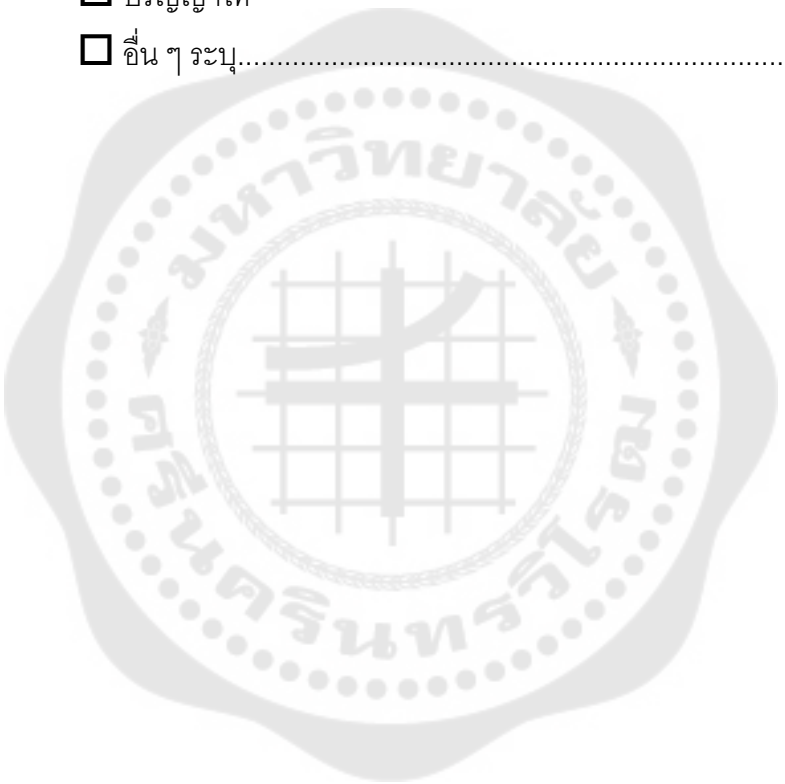

ตอนที่ 2 สภาพ ปัญหา ความต้องการจำเป็นและแนวทางในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความรู้สึกของท่านมากที่สุดทั้งใน**<u>สภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวัง</u>** โดยมีเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

5 หมายถึง สภาพความเป็นจริง / สภาพที่คาดหวัง อยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง สภาพความเป็นจริง / สภาพที่คาดหวัง อยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง สภาพความเป็นจริง / สภาพที่คาดหวัง อยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง สภาพความเป็นจริง / สภาพที่คาดหวัง อยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง สภาพความเป็นจริง / สภาพที่คาดหวัง อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ข้อ	การช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ	สภาพที่เป็นจริง					สภาพที่คาดหวัง				
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
	1.ด้านการคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษา										
1.	ดำเนินการคัดกรองเด็กที่มีความต้องการพิเศษตรงกับความพิการทางการศึกษาทั้ง 9 ประเภท										
2.	ผู้คัดกรอง มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ในกระบวนการตัดกรองคนพิการทางการศึกษาแต่ละประเภท										
3.	มีหลักฐานจากผู้ปกครองยินยอมให้ทำการคัดกรอง										
4.	จัดให้มีแบบคัดกรองคนพิการทางการศึกษาตามแบบที่กำหนด										
5.	มีการใช้สื่อ เทคโนโลยีในการคัดกรองเด็กที่มีความต้องการพิเศษ										
6.	มีการนำบัตรผู้พิการ/หนังสือรับรองความพิการมาพิจารณาประกอบการคัดกรอง										
7.	มีการสรุปผลการคัดกรอง ที่ระบุประเภทและลักษณะความพิการเป็นลายลักษณ์อักษร										

ข้อ	การช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ	สภาพที่เป็นจริง					สภาพที่คาดหวัง				
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
	2.ด้านสภาพปัญหาการประเมินความสามารถพื้นฐาน										
8.	มีการจัดทำเครื่องมือการประเมินความสามารถพื้นฐานของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษครอบคลุมทุกทักษะ										
9.	มีการดำเนินการประเมินความสามารถพื้นฐานของเด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยทีมสหวิชาชีพ										
10.	มีการประเมินความสามารถพื้นฐานของเด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยใช้แบบประเมินพัฒนาการของเด็กปกติ										
11.	มีการประเมินความสามารถพื้นฐานของเด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยวิธีการสังเกตพฤติกรรมและบันทึกพฤติกรรมที่พบ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์										
12.	มีการสรุปพัฒนาการทุกด้านของเด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยนำจุดด้อยมากำหนดเป็นสิ่งที่ต้องพัฒนาต่อไป										
	3.ด้านสภาพปัญหาของการให้บริการด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม										
13.	ผู้ปกครอง หรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน										
14.	ครู บุคลากร และสหวิชาชีพร่วมกันจัดการเรียนการสอนเป็นแบบบูรณาการทักษะ และประเมินเป็นรายทักษะ										
15.	ครู บุคลากร สหวิชาชีพ มีการนำเอานวัตกรรมเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน										

ข้อ	การช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับ เด็กที่มีความต้องการพิเศษ	สภาพที่เป็นจริง	สภาพที่คาดหวัง								
17.	มีการจัดบรรยากาศ อาคารสถานที่ สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก เอื้อต่อการให้บริการเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภท	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
18.	มีการจัดกิจกรรมต่างๆ อย่างหลากหลายเหมาะสมกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่เข้ารับบริการ										
19.	หน่วยงานต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ หรือจัดกิจกรรมให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอย่างต่อเนื่อง										
	4.ด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันที่สำคัญสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ										
20.	ทักษะการรับประทานอาหาร										
21.	ทักษะการแต่งกาย										
22.	ทักษะการขับถ่าย										
23.	ทักษะการดูแลอนามัยตนเอง										
24.	ทักษะการรับผิดชอบงานบ้าน										
25.	ทักษะการใช้ห้องน้ำสาธารณะ										
26.	ทักษะการเคลื่อนย้ายตนเองในบ้าน										
27.	ทักษะการดูแลสุขภาพและความปลอดภัยในชีวิตประจำวัน										

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความคิดเห็นของแนวทางในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

ชื่อ-นามสกุล.....ตำแหน่ง.....

1.ลักษณะที่เหมาะสมของแนวทางในการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษระดับชั้นอนุบาลควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

2.ลักษณะที่เหมาะสมของแนวทางในการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษควรมีลักษณะอย่างไรจึงจะสามารถบรรลุผลสำเร็จของการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

.....

.....

.....

3.แนวทางในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษควรมีลักษณะเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

4.ปัญหาอื่น ๆ อันอาจจะเกิดขึ้นเกี่ยวกับการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ควรมีลักษณะอย่างไร

.....

.....

.....

แบบประเมินผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย
เรื่อง สภาพ ปัญหา ความต้องการจำเป็นและแนวทางในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
คำชี้แจง

1. แบบประเมินความเที่ยงตรง (IOC) ของเครื่องมือการวิจัยเรื่อง สภาพ ปัญหา ความต้องการจำเป็นและแนวทางในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเพื่อประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อคำถาม มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะทำการประเมินความเที่ยงตรงใน โดยได้กำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาความเที่ยงตรง ดังนี้

+1 = แน่ใจว่าคำถามมีความเหมาะสม
0 = ไม่แน่ใจว่าคำถามมีความเหมาะสมหรือไม่
-1 = แน่ใจว่าคำถามไม่มีความเหมาะสม

2. แบบสอบถามฉบับนี้มีทั้งหมด 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สภาพ ปัญหา ความต้องการจำเป็นและแนวทางในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความคิดเห็นของแนวทางในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

1.ขอความกรุณาผู้เชี่ยวชาญ ช่วยพิจารณาร่างแบบสอบถามว่ามีความสอดคล้องกับตัวแปรของการวิจัยเรื่องนี้หรือไม่ ด้วยการให้คะแนนในแต่ละข้อคำถามในระบบ IOC โดยการทำเครื่องหมาย ☑ ลงในช่องว่าง

2. ผู้วิจัยขอความกรุณาท่านผู้เชี่ยวชาญ ให้ข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็นเพิ่มเติมในประเด็นที่ยังไม่สมบูรณ์ โดยการเขียนข้อเสนอแนะไว้ท้ายข้อความนั้น ๆ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณในความกรุณาของท่านมา ณ โอกาสนี้

นางสาววรรณอาภา จารุประพาฬ
นิสิตหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ตอนที่1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

<u>คำชี้แจงสำหรับผู้เชี่ยวชาญ</u> : โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็นของท่านว่าข้อความมีความ สอดคล้อง หรือถูกต้องเพียงใด

ข้อ	ข้อคำถาม	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
		เห็นด้วย (+1)	ไม่แน่ใจ (0)	ไม่เห็นด้วย (-1)	
1.	ตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม ☐ครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ☐ครูระดับชั้นอนุบาล ☐ครูการศึกษาพิเศษ ☐ อื่นๆ				
2.	เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง				
3.	ระยะเวลาการดำรงตำแหน่งปัจจุบัน ☐น้อยกว่า 3 ปี ☐ตั้งแต่ 4–10 ปี ☐ตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป				
4.	หน่วยงานที่สังกัด ☐สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร ☐สำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร ☐สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร				
5.	ประสบการณ์สอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ☐ประสบการณ์สอน 1-5 ปี ☐ประสบการณ์สอน 6-10 ปี ☐ประสบการณ์สอน 11 ปีขึ้นไป				
6.	มีประสบการณ์สอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษระดับใด ☐ ระดับก่อนวัยเรียน				

ข้อ	ข้อคำถาม	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
		เห็นด้วย (+1)	ไม่แน่ใจ (0)	ไม่เห็นด้วย (-1)	
	☐ ระดับปฐมวัย ☐ ระดับประถมศึกษา				
7.	ระดับการศึกษา ☐ ปริญญาตรี ระบุสาขา..... ☐ ปริญญาโท ระบุสาขา ..... ☐ อื่นๆ				

ตอนที่ 2 สภาพ ปัญหา ความต้องการจำเป็นและแนวทางในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

<u>คำชี้แจงสำหรับผู้เชี่ยวชาญ</u> : โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็นของท่านว่าข้อความมีความ สอดคล้อง หรือถูกต้องเพียงใด

ข้อ	ข้อคำถามการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
		เห็นด้วย (+1)	ไม่แน่ใจ (0)	ไม่เห็นด้วย (-1)	
สภาพที่เป็นจริง/สภาพที่คาดหวังในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม(EI)สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในหน่วยงานของท่าน					
1.ด้านการคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษา					
1.	ดำเนินการคัดกรองเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ตรงกับความพิการทางการศึกษาทั้ง 9 ประเภท				
2.	ผู้คัดกรอง มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ในกระบวนการตัดกรองคนพิการทางการศึกษาแต่ละประเภท				
3.	มีหลักฐานจากผู้ปกครองยินยอมให้ทำการคัดกรอง				
4.	จัดให้มีแบบคัดกรองคนพิการทางการศึกษาตามแบบที่กำหนด				
5.	มีการใช้สื่อ เทคโนโลยีในการคัดกรองเด็กที่มีความต้องการพิเศษ				

ข้อ	ข้อคำถามการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
		เห็นด้วย (+1)	ไม่แน่ใจ (0)	ไม่เห็นด้วย (-1)	
6.	มีการนำบัตรผู้พิการ/หนังสือรับรองความพิการ มาพิจารณาประกอบการคัดกรอง				
7.	มีการสรุปผลการคัดกรอง ที่ระบุประเภทและลักษณะความพิการเป็นลายลักษณ์อักษร				
2.ด้านสภาพปัญหาการประเมินความสามารถพื้นฐาน					
8.	มีการจัดทำเครื่องมือการประเมินความสามารถพื้นฐานของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษครอบคลุมทุกทักษะ				
9.	มีการดำเนินการประเมินความสามารถพื้นฐานของเด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยทีมสหวิชาชีพ				
10.	มีการประเมินความสามารถพื้นฐานของเด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยใช้แบบประเมินพัฒนาการของเด็กปกติ				
11.	มีการประเมินความสามารถพื้นฐานของเด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยวิธีการสังเกตพฤติกรรมและบันทึกพฤติกรรมที่พบ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์				
12.	มีการสรุปพัฒนาการทุกด้านของเด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยนำจุดด้อยมากำหนดเป็นสิ่งที่ต้องพัฒนาต่อไป				
3.ด้านสภาพปัญหาของการให้บริการด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม					
13.	ผู้ปกครอง หรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน				

ข้อ	ข้อคำถามการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
		เห็นด้วย (+1)	ไม่แน่ใจ (0)	ไม่เห็นด้วย (-1)	
14.	ครู บุคลากร และสหวิชาชีพร่วมกันจัดการเรียนการสอนเป็นแบบบูรณาการทักษะ และประเมินเป็นรายทักษะ				
15.	ครู บุคลากร สหวิชาชีพ มีการนำเอานวัตกรรม เทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน				
16.	ครู บุคลากร สหวิชาชีพทีเทคนิควิธีการในการเสริมแรง สร้างแรงจูงใจให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษทำงานสำเร็จ				
17.	มีการจัดบรรยากาศ อาคารสถานที่ สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก เอื้อต่อการให้บริการเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภท				
18.	มีการจัดกิจกรรมต่างๆ อย่างหลากหลายเหมาะสมกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่เข้ารับบริการ				
19.	หน่วยงานต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ หรือจัดกิจกรรมให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอย่างต่อเนื่อง				
4.ด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันที่สำคัญสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ					
20.	ทักษะการรับประทานอาหาร				
21.	ทักษะการแต่งกาย				
22.	ทักษะการขับถ่าย				
23.	ทักษะการดูแลอนามัยตนเอง				
24.	ทักษะการรับผิดชอบงานบ้าน				
25.	ทักษะการใช้ห้องน้ำสาธารณะ				
26.	ทักษะการเคลื่อนย้ายตนเองในบ้าน				
27.	ทักษะการดูแลสุขภาพและความปลอดภัยในชีวิตประจำวัน				

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความคิดเห็นของแนวทางในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

ข้อ	ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
		เห็นด้วย (+1)	ไม่แน่ใจ (0)	ไม่เห็นด้วย (-1)	
1	ลักษณะที่เหมาะสมของแนวทางในการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษระดับชั้นอนุบาลควรเป็นอย่างไร				
2	ลักษณะที่เหมาะสมของแนวทางในการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษควรมีลักษณะอย่างไรจึงจะสามารถบรรลุผลสำเร็จของการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม				
3	แนวทางในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษควรมีลักษณะเป็นอย่างไร				
4	ปัญหาอื่น ๆ อันอาจจะเกิดขึ้นเกี่ยวกับการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ควรมีลักษณะอย่างไร				

ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(.....) ผู้เชี่ยวชาญ

ภาคผนวก ฉ
ภาพบรรยากาศการเก็บรวบรวมข้อมูล

ภาพบรรยากาศเก็บรวบรวมข้อมูล

ทักษะการรับประทานอาหาร

ภาพบรรยากาศเก็บรวบรวมข้อมูล

ทักษะการแต่งกาย

ภาพบรรยากาศเก็บรวบรวมข้อมูล

ทักษะการดูแลอนามัยตนเอง

ประวัติผู้เขียน